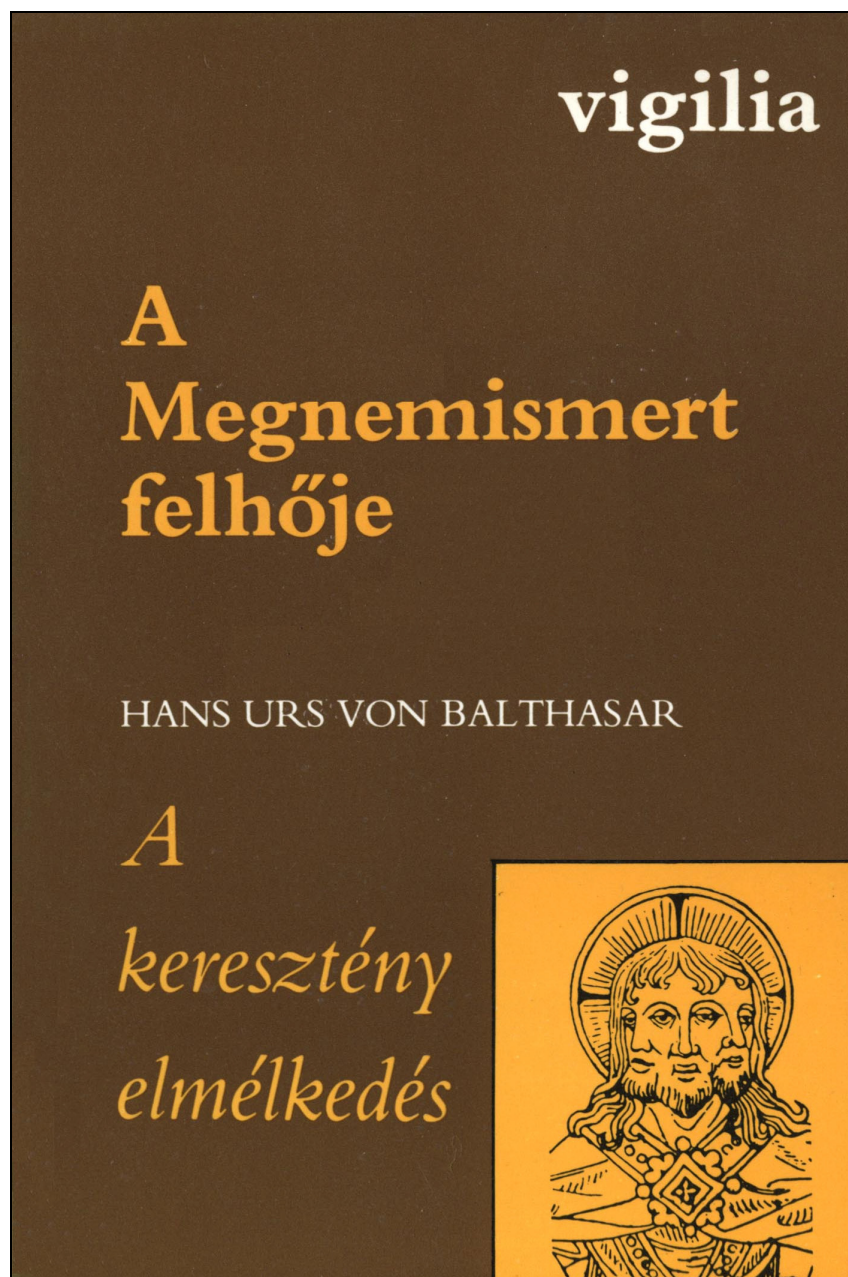

A Megnemismert felhője

Hans Urs von Balthasar: A keresztény elmélkedés

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

A Megnemismert felhője

Hans Urs von Balthasar
A keresztény elmélkedés

Sorozatszerkesztő
Lukács László

A művek eredeti címe:
The Cloud of Unknowing – The Epistle of Privy Counsel

Átdolgozta és fordította:
Lukács László

Hans Urs von Balthasar
Christlich Meditieren
(Verlag Herder, Freiburg-Basel-Wien, 1984)

Fordította:
Kalász István

Lektorálta:
Gál Ferenc

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1987-ben jelent meg a Vigilia Kiadó gondozásában, az ISBN 963 02 4810 7 azonosítóval. Az elektronikus változat a Vigilia Kiadó engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Vigilia Kiadónak.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
A könyv és szerzője	7
A megnemismert felhője	10
Bevezető	10
1. fejezet: A keresztény élet négy fokáról; az olvasó hivatásának fejlődéséről	11
2. fejezet: Rövid buzdítás az alázatra és a szemlélődésre	11
3. fejezet: Hogyan kell szemlélődni; mennyivel kiválóbb ez minden másnál	12
4. fejezet: A szemlélődés egyszerűségéről; ezt nem lehet megszerezni ismerettel vagy képzelettel	12
5. fejezet: A szemlélődő imádság közben minden teremtett dolgot és eseményt el kell temetni a feledés felhőjében	14
6. fejezet: A szemlélődés rövid kifejtése párbeszéd formájában	15
7. fejezet: Hogyan bánjunk gondolatainkkal az imádságban, különösen azokkal, amelyek értelmünk természetes kíváncsiságából fakadnak	15
8. fejezet: Néhány kétely kifejtése, amelyek föltámadhatnak a szemlélődéssel kapcsolatban; az ember kíváncsiságát, tanultságát és természetes értelmét el kell hagyni ebben a gyakorlatban; az aktív és a szemlélődő élet fokozatai és részei közti különbségekről	16
9. fejezet: Legmagasztosabb gondolataink is inkább akadályoznak, mint segítenek a szemlélődő imádság idején	18
10. fejezet: Hogyan tudhatja meg az ember, hogy gondolatai bűnösök; a halálos és a bocsánatos bűn közti különbségről	18
11. fejezet: Az embernek szigorúan felül kell vizsgálnia gondolatait és hajlamait, és gondosan őrködni kell a bocsánatos bűnök felett is	19
12. fejezet: A szemlélődésben a bűn elpusztul és a jó erőre kap	19
13. fejezet: A tökéletes és a tökéletlen alázatról	20
14. fejezet: Ebben az életben a tökéletlen alázat megelőzi a tökéletest	21
15. fejezet: Megcáfoljuk azok tévedését, akik azt gondolják, hogy az alázat legtökéletesebb indítéka saját nyomorúságunk átélése	21
16. fejezet: A megtért és a szemlélődésre meghívott bűnös a leggyorsabban a szemlélődés által jut el a tökéletességre és kapja meg Istentől bűnei bocsánatát	22
17. fejezet: Az igazi szemlélődő megfelelkezik a tetteiről s a vele történetekről, még azzal sem törődik, ha megbírálják	23
18. fejezet: Az aktív emberek napjainkban is bírálják a szemlélődőket, ahogyan Márta bírálta Máriát	24
19. fejezet: A szerző rövid védekezése, amelyben arra figyelmeztet, hogy a szemlélődők bocsássanak meg az őket bírálóknak	24
20. fejezet: A mindenható Isten megvédi azokat, akik iránta való szeretetből nem hagynak fel a szemlélődéssel, azért hogy védekezzenek	25
21. fejezet: Az evangéliumi jelenet hiteles kifejtése: „Mária a legjobb részt választotta”	25
22. fejezet: Milyen csodálatosan szerette Krisztus Mária Magdolnát, aki az őszintén megtért s a szemlélődésre meghívott bűnösök jelképe	26
23. fejezet: Az Úr maga fog védelmére kelni azoknak, akik nem hagyják el a szemlélődést azért, hogy megvédjék magukat	27

24. fejezet: Mi a szeretet önmagában; milyen nemesen és tökéletesen megtalálható a szemlélődésben	27
25. fejezet: A szemlélődő imádság idején ne figyeljünk senkire sem	28
26. fejezet: A szemlélődő imádság csak a kegyelem segítségével jöhet létre, mert Isten műve.....	29
27. fejezet: Kinek kell vállalkoznia a szemlélődés kegyelmi feladatára	29
28. fejezet: Ne kezdjünk hozzá a szemlélődéshez addig, amíg lelkiismeretünket meg nem tisztítottuk a bűnöktől az egyház törvényei szerint.....	30
29. fejezet: Az embernek türelmesen ki kell tartania a szemlélődésben; el kell vállalnia a vele járó fájdalmakat; másról nem szabad ítéletet mondania	30
30. fejezet: Kinek van joga megítélni és elmarasztalni mások hibáit.....	30
31. fejezet: A szemlélődésben kezdők hogyan bánjanak gondolataikkal és bűnre való hajlamaikkal.....	31
32. fejezet: Két lelki módszer a szemlélődésben kezdőknek.....	31
33. fejezet: A szemlélődés által megtisztulunk egyes bűneinktől és azok következményeitől; tökéletes biztonságra azonban sohasem juthatunk ebben az életben ..	32
34. fejezet: Isten szabadon, módszereinktől függetlenül ajándékoz meg a szemlélődéssel; a módszerek önmagukban elégtelenek	32
35. fejezet: Az olvasásról, a gondolkodásról és az imádságról – a kezdőnek e három jártasságot kell kifejlesztenie	33
36. fejezet: A szemlélődők elmélkedéséről	34
37. fejezet: A szemlélődőknél általános személyes imáról.....	34
38. fejezet: Miért és hogyan hatol át az egeken a rövid ima.....	35
39. fejezet: Hogyan imádkozik az, aki már jártas a szemlélődésben; mi az imádság; milyen szavak a legalkalmasabbak a szemlélődő imádságban	36
40. fejezet: A szemlélődés alatt el kell hagynunk minden elmélkedést az erényekről és a bűnről.....	36
41. fejezet: Az embernek mindenben mértékletesnek kell lennie, a szemlélődésben azonban nem.....	37
42. fejezet: Aki mértéktelen a szemlélődésben, az minden másban mértékletes lesz	37
43. fejezet: El kell veszítenünk lényünk én-központú öntudatát, ha e földi létben fel akarunk jutni a szemlélődés magaslataira.....	38
44. fejezet: Hogyan készülhetünk fel arra, hogy leromboljuk lényünk én-központú tudatát.....	38
45. fejezet: Néhány csapda ismertetése, amelyek foglyul ejthetik a szemlélődőt	39
46. fejezet: Hasznos tanács a kelepcék elkerülésére – a szemlélődésben a könnyed öröm többet használ, mint a komor erőfeszítés	40
47. fejezet: Hogyan növekszik bennünk a lélek tisztasága; a szemlélődők másképpen jelzik vágyukat Istennek, mint az embereknek	40
48. fejezet: Isten arra vágyik, hogy testben-lélekben szolgáljunk neki, s akkor mindkettőt megdicsőíti; hogyan tegyünk különbséget a lélek jó és rossz örömei között	41
49. fejezet: Minden tökéletesség lényege a jóakarat; az érezhető vigasztalások nem tartoznak hozzá a tökéletességhez a földi életben.....	42
50. fejezet: Mit jelent a tiszta szeretet; egyesek kevés, mások sok vigasztalásban részesülnek.....	43
51. fejezet: Nem mindent szabad szó szerint értenünk, főleg a „bent” és „fent” szavakat nem.....	43
52. fejezet: Fiatal kezdők hogyan magyarázzák félre a „benne” szót, s ez milyen öncsalásokat eredményez.....	44
53. fejezet: A látszatszemplélődők különböző alkalmatlan módszereiről	44

54. fejezet: A szemlélődés bölccsé és kiegyensúlyozottá tesz, testben-lélekben vonzóvá...	45
55. fejezet: Becsapják önmagukat azok, akik mértéktelen buzgalommal ítélik el a bűnt ...	46
56. fejezet: Önmagukat csalják meg azok, akik az egyház tanítása és irányítása helyett saját okosságukra és műveltségükre támaszkodnak.....	47
57. fejezet: Egyes merész fiatal kezdők hogyan magyarázzák félre a „fent” szót.....	47
58. fejezet: Szent Márton és Szent István életével nem igazolhatjuk az égre bámuló imádságot.....	48
59. fejezet: Krisztus mennybemenetele sem szolgálhat bizonyítékkul; a szemlélődésben felejtjük el az időt, a helyet és testünket is	49
60. fejezet: A legbiztosabb utat a mennybe vágyainkkal mérjük, nem pedig mérföldekkel	50
61. fejezet: A természet helyes rendje szerint a test van alávetve a léleknek, nem pedig megfordítva.....	50
62. fejezet: Honnan tudhatjuk meg, hogy lelki tevékenységünk alattunk, fölöttünk, kívülünk vagy bennünk van-e; esetleg fölöttünk ugyan, de alatta Istennek	51
63. fejezet: A lélek képességeiről általában; legfőbb erőnk az öntudatunk, ez irányítja minden képességünket és tevékenységünket	51
64. fejezet: Két másik legfontosabb képességünkről, az értelemről és az akaratról; hogyan működtek az eredeti bűnt megelőzően.....	52
65. fejezet: Hogyan működik a képzeletünk, s mit ártott neki az eredeti bűn	52
66. fejezet: Hogyan működnek az érzelmeink, s mit ártott nekik az eredeti bűn	53
67. fejezet: A lélek világában járatlanok könnyen félreérthetik a szemlélődés szabályait; az ember csaknem istenivé válhat a kegyelem által	53
68. fejezet: A „sehol” a léleknek „mindenütt”; a szemlélődés „semmi” a kívülállónak	54
69. fejezet: Hogyan formálódik át csodálatosan az ember szeretete a „sehol” és a „semmi” megtapasztalása által.....	55
70. fejezet: Szellemi megértésünk ott kezdődik, ahol az érzéki megismerés véget ér; Istent pedig a kegyelem segítségével ott tudjuk leginkább megérteni, ahol a szellemi megértés véget ér.....	55
71. fejezet: Némelyek az elragadtatás ritka pillanataiban élik át a tökéletes szemlélődést, mások viszont rendes napi tevékenységük közepette	56
72. fejezet: A szemlélődők a saját tapasztalataik alapján nem mondhatnak véleményt mások szemlélődéséről	57
73. fejezet: A szövetség ládája a szemlélődés jelképe; Mózes, Becaleel és Áron magatartása a szemlélődés három ösvényét jelzi.....	57
74. fejezet: Akinek van hajlama a szemlélődésre, az ráismer a könyvben leírtakra; más ne is olvassa el ezt a könyvet.....	58
75. fejezet: Milyen jelek alapján dönthetjük el, hogy Isten a szemlélődésre hív bennünket.....	59
A titkos tanácsok könyve.....	60
Előszó.....	60
1. fejezet.....	60
2. fejezet.....	61
3. fejezet.....	62
4. fejezet.....	64
5. fejezet.....	64
6. fejezet.....	65
7. fejezet.....	67
8. fejezet.....	68
9. fejezet.....	69
10. fejezet.....	70

11. fejezet.....	70
12. fejezet.....	71
13. fejezet.....	72
14. fejezet.....	72
15. fejezet.....	73
16. fejezet.....	74
17. fejezet.....	75
18. fejezet.....	76
19. fejezet.....	77
20. fejezet.....	77
21. fejezet.....	78
22. fejezet.....	79
23. fejezet.....	79
24. fejezet.....	79
Hans Urs von Balthasar: A keresztény elmélkedés	81
Bevezető.....	81
I. A Fiú mint az Atya Igéje	82
1. A közvetítő Ige.....	82
2. Bevezetés az elmélkedésbe	84
3. A Szentlélek fénye	87
II. Az elmélkedés végzése.....	88
1. A jelenlét.....	88
2. A néma Szó	90
3. Elmélyedés az Igében	92
III. Egyesülés	95
1. Mária útja	95
2. Az egyház útja.....	99
3. A világ útjain.....	102

A könyv és szerzője

Minden szempontból sajátos könyvet adunk itt a magyar olvasók kezébe. Több mint hatszáz évvel ezelőtt, a „középkor alkonyán” íródott, viszontagságos korban. A százéves háború és a pestis pusztított Európában, a pápák már az „avignoni fogságban” éltek, Angliában a társadalmi nyugtalanság parasztlázadáshoz vezetett. Mégis a misztikusok százada volt ez: e században élt Szent Mechtild, Szent Gertrúd, Folignói Szent Angéla, Eckhart mester, Sziéniai Szent Katalin, Norwichi Julianna, a következőben Kempis Tamás.

Az itt közölt két középkori írás azonos szerzőtől származik. Személye azonban ismeretlen – a kor szokása szerint nevét eltitkolta olvasói előtt. Csak találgathatjuk: bizonyára pap lehetett, föltehetően szerzetes, valahol Közép-Angliában, a 14. század második felében. Összesen hét könyvet tulajdonítanak neki – közülük a két legismertebb most jelenik meg először magyar fordításban.

Írásai az angol nyelvű irodalom első alkotásai közé tartoznak. (Geoffrey Chaucer – 1340–1400 – ekkortájt írta meg az angol költészet első nagy alkotását, a Canterbury meséket.) E művek az 1370-es években keletkeztek. Szerzőjük nemcsak a Szentírást idézi, hanem Szent Ágostont, Szent Bernátot, Aquinói Szent Tamást is – ismernie kellett a kor skolasztikus és misztikus irodalmát.

A legfőbb tekintély számára mégis Pseudodionysius Areopagita volt. Ez a 6. században élő szír szerzetes páratlan tekintélynek örvendett a középkor folyamán, főleg attól kezdve, hogy görögül írt műveit latinra is lefordították a 9. században. Hogy írásainak nagyobb súlyt adjon, az Apostolok cselekedeteiben (17,34) szereplő Dénesnek, az Areopágusz tagjának mondta magát, akit Szent Pál térített meg Athénban. Olvasói kételkedés nélkül elfogadták kilétét, s írásait az apostolok tanítványának kijáró tisztelettel olvasták a középkorban. Legjelentősebb műve latin fordításban: *De mystica theologia*. Dionysius alapeszméje, hogy Istent fogalmi úton nem ismerhetjük meg. Csak a „negatív teológia” útját járhatjuk: minden emberi jelzőnk, állításunk, fogalmunk elégtelen az Ő leírására, alkalmatlan meghatározására. Durva megközelítések csupán, amelyekből inkább azt tudjuk meg, hogy mi *nem* mondható el róla – jellemzőek az Istenre vonatkoztatva használt fosztóképzős jelzőink: végtelen, időtlen stb.

A skolasztikus teológia is járja a megismerésnek ezt a negatív útját, de a pozitív úttal párhuzamosan. Isten kinyilatkoztatta önmagát, közölte magát velünk megtestesült Igéjében, Jézus Krisztusban – merte vállalni az emberi végességnek a félreérthetőségét, minden kockázatát. De a kinyilatkoztatott Isten is mindig misztérium marad előttünk – töredékes minden ismeretünk, amelyet a tudás vagy akár a hit közvetíthet róla.

A *Felhő* és a többi írás szerzője más utat keres Isten megközelítésére: a szeretetben való egyesülés útját. A keresztény ember szerinte Mózes nyomán jár. Ahogyan Isten meghívta őt, hogy találkozzék vele a Sínai-hegyen, úgy hív meg bennünket is – az ő kezdeményezése, kegyelme nélkül mozdulni se tudnánk. Meghívását azonban nem hagyhatjuk válasz nélkül. Föl kell kapaszkodnunk Isten hegyére, s ez kemény és fáradságos „munkát” kíván. E könyvek útikalauzt adnak a kezünkbe – szerzőjük mellénk szegődik, hogy el ne tévedjünk vagy kedvünket ne veszítsük a sok lemondást, fegyelmet, gyakorlást kívánó nehéz úton Isten felé. Először el kell csöndesítenünk folyton háborgó érzelmeinket, elcsitítanunk mindig új képeket elénk dobáló emlékezetünket és fantáziánkat – meg kell képződnie mögöttünk a „Feledés felhőjének”. A földi szeretet képeit vállalva hasonlatként: ahogyan az édesanya, a szerelmes „elfeledkezik” önmagáról, miközben „beléfeledkezik” gyermekének, szerelmének csodálatába, gyöngéd dédelgetésébe.

Az Isten hegyén fölfelé kapaszkodó ember előtt azonban ebben az életben mégsem tárul föl a várva várt látvány. Isten minden szempontból fölöttünk áll, transzcendens – minden

képességünket végtelenül meghaladja az ő befogadása. Mózes sem őt látja, hanem csak a Felhőt, amelyben jelen van Isten. Az Istent kereső embernek el kell fogadnia: ez az áthatolhatatlan, megismerhetetlen felhő, a „Megnemismert felhője” rejti előle – de egyben a számára is – Istent. Ebbe kell „beléfűrnia szeretetének dárdáit”, ennek a felhőnek bizonytalan homályában kell megmaradnia. Csak így érheti el őt. E szemlélődésben viszont bizonyosan elérheti az ember számára lehetséges legcsodálatosabb találkozást – megtapasztalhatja Istennek az ember egész lényét átjáró, szerető jelenlétét.

Isten megközelítésének ez az útja két szempontból is meghökkentheti a mai olvasót. Felborítja megszokott elképzelésünket az elmélkedésről és az imádságról.

Elmélkedéseink általában az értelemnek és az akaratnak vágányain haladnak. Elolvasunk egy részletet a Szentírásból vagy valamilyen lelki könyvből, megfontoljuk mondanivalóját, hozzámérjük a magunk élethelyzetéhez. Végiggondoljuk, milyen következtetéseket kell levonnunk belőlük a magunk számára, rendszerezzük, milyen teendőink adódnak ezzel kapcsolatban, majd elhatározzuk, hogy az így felismert jót meg is tesszük, végül esetleg imádsággal zárjuk elmélkedésünket. Az idő nagy részében tehát gondolatokat formálunk Istenről, nem pedig hozzá szólunk. Vagy ha imádság formájában, hozzá intézzük is szavainkat, gondolatainkat, mindez inkább hasonlít valamilyen tárgyaláshoz, megbeszéléshöz, mint két egymást szerető személynek elcsöndesülő, boldog együttlétéhez. (Függeléként a két középkori íráshoz csatolva közöljük korunk egyik legkiválóbb teológusának, Hans Urs von Balthasarnak tanulmányát a keresztény elmélkedésről.)

Az imádság is mást jelent számunkra, mint a *Felhő* szerzőjének. Ha imádkozunk, beszélgetünk Istennel: elmondjuk neki gondolatainkat, érzelmeinket, föltárjuk előtte azt, ami foglalkoztat, ami aggaszt, s kérjük az ő segítségét (kérőima). Vagy megköszönjük azt, ami jót kaptunk tőle, esetleg – tágasabban – mindazt, ami jót tett a világgal (hálaima). Vagy pedig eléje tárjuk bűneinket, botlásainkat, és kérjük az ő bocsánatát (bánatima), esetleg engesztelünk mások bűneiért, a világ minden elégtelenségéért is. A liturgiából tudjuk végül azt is, hogy a legönzetlenebb forma az imádás és az istendicséret: örülünk Istennek és magasztaljuk őt nagyságáért, jóságáért, tökéletességéért, belekapcsolódva ezzel az egész teremtett világ dicsőítő énekébe.

A *Felhő* szerzője egészen másféle imát ajánl nekünk. A felsorolt imafajtákat persze fontosnak tartja – mindezek azonban csupán az Isten felé vezető út első szakaszán elegendőek. Minél följebb jutunk az Isten hegyén, minél közelebb kerülünk hozzá, imánk annál rövidebbé válik. „A szó csak kerete a csöndnek, a beszéd a hallgatásnak” – mondja Weöres Sándor. A szeretetben egyesülőeknek nincsen szükségük szavakra – együttlétük csöndje többet mond minden szónál. Szerzőnk az Istenben elmerülő csend imáját ajánlja.

Nem győzi azonban hangsúlyozni, hogy mindez nem jár együtt eksztatikus élményekkel, látványos elragadtatásokkal – újra és újra a fáradtságos munkát emlegeti. Isten jelenlétét a „Megnemismert felhőjében” éljük meg, ahová szerető vágyakozásunk vezetett el bennünket. Nem gyönyörködhetünk itt valami mennyei naplementében, nem hallgathatjuk égi madarak csicsérgését – üres sötét vesz körül bennünket: aki itt jelen van, az fölfoghatatlan az érzékeink számára. De ha „mezítelen, lecsupaszított, fogalmaktól is megfosztott akaratunk” hűségese kitart – ebben a virrasztásban eggyé válhatunk Istennel.

A 14. századi ismeretlen angol misztikust századokig sokan olvasták, s útmutatásai szerint próbálták végigjárni az Istenhez vezető utat. Kétszáz évvel később Spanyolországban Keresztes Szent János élte át és írta meg a legmélyebben a léleknek Istenhez vezető útját. Gondolatai meglepően hasonlítanak a *Felhő* szerzőjének gondolatvilágára. Olvashatta-e latin fordításban ezeket a műveket? Vagy mindketten ugyanabból a közös misztikus hagyományból merítettek? Ennek eldöntése a tudományos kutatás dolga.

A középkori misztikusok aztán feledésbe merültek, a 18. századtól még a misztika is a keresztény élet peremére szorult. Maga a fogalom is gyanússá lett, kevesek kiváltságának,

sok veszéllyel együttjáró furcsaságnak tartotta a keresztény közvélemény. Elmélkedni tanultunk, de a szemlélődést elfelejtettük. Szöveges imákkal tanultunk imádkozni, de a csönd imáját végképp kiszorították a mondott vagy énekelt imaszövegek.

A 20. század végének embere újra a misztikusok felé fordult. Sokan ráeszméltek: hiányzik életükből a csönd, s vágyódni kezdtek az élményszerűbb, közvetlenebb egyesülésre Istennel. Voltak, akik fölfedezték maguknak a keleti szemlélődés módszereit, például a Zen-buddhizmust, s ilyen úton kezdték keresni Istent. Mások az érzelmek felszabadításával, a spontán imával próbálták áttörni azt a falat, amely – úgy érezték – Istentől elválasztja őket. Bizonyára ez az új lelki atmoszféra magyarázza, hogy a *Megnemismert felhője* több száz éves feledés után az elmúlt évtizedekben bestsellerré vált Amerikában és Európában egyaránt. A középkori angol szöveget többen átültették mai angol nyelvre, és a különböző országokban számos fordítása, értelmezése látott napvilágot. (Az eredeti szöveg legjobb kritikai kiadása: Hodgson, P.: *The Cloud of Unknowing* E. E. T. S. and O. U. P., 1958. A szöveg fordításához számos átírás közül W. Johnston, New York, 1971, és C. Wolter, Penguin 1978 művét használtam fel.)

A szemlélődés, a misztika, az imádságos csönd iránti érdeklődés megnövekedett hazánkban is. Úgy érezzük, sokaknak segítségére lehet, ha visszavezetjük őket a forrásokhoz, s kezükbe adjuk a középkori misztika egyik klasszikusát, aki – most fedezzük fel – meglepően modern. Az ismeretlen szerzővel együtt kívánjuk mi is az olvasónak: „Isten áldása és az enyém legyen rajtad. A Mindenható Isten adja meg neked és minden Őt szerető embernek az igaz békét, a bölcs lelkivezetést, bőséges kegyelmet és az ő örömét. Amen.”

Lukács László

A megnemismert felhője

Imádság

Istenem, előtted nyitva áll minden szív:
Vágyaink beszédesen szólnak hozzád,
Nincs olyan titok, ami rejtve volna előtted.
Tisztítsd meg szívünk gondolatait
Szentlelked kiárasztásával,
azért, hogy tökéletesen szerethessünk,
és fönségedhez méltóan dicsérhessünk.
Amen.

Bevezető

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Bárki legyen, akinek ez a könyv a kezébe kerül, tudd meg, hogy komoly felelősséget vállalsz magadra. Ehhez hozzáadom a szeretet kötelékeinek legsúlyosabb követeléseit is. Mindegy, hogy e könyv a te birtokodban van-e vagy másnak őrződ; hogy kölcsön vetted-e vagy odaadod másnak. Csak akkor olvasd el, írd vagy beszélj róla, s ezt másnak is csak akkor engedd meg, ha igazán elszántatok magatokat arra, hogy tökéletesen követitek Krisztust. Olyan olvasókat tartok szemem előtt, akik a tevékeny élet jótettein fölül azt is elhatározták, hogy a szemlélődés legmélyebb mélyeibe is követik Krisztust – amennyire ez emberileg lehetséges Isten kegyelmével. Alaposan figyeld meg, hogy az illetők hosszabb ideje hűségesen élnek-e már a tevékeny életben, különben ugyanis nem lesznek képesek felfogni e könyv tartalmát.

Reád bízom a szeretet hatalmát is. Ha másnak kezébe adod ezt a könyvet, figyelmeztessd őt arra (miként én téged), hogy szánja rá az időt alapos elolvasására. Valószínű ugyanis, hogy egyes fejezetek nem állnak meg önmagukban, csak a többi fejezetekben adott magyarázatok teszik teljessé az értelmüket. Félek attól, hogy valaki csak egyes részeket olvas el belőle, s így könnyen tévedésbe esik. Hogy az ilyen kudarcot elkerüljük, arra kérlek téged és mindenkit, aki elolvassa ezt a könyvet, hogy fogadjátok meg tanácsomat.

Ami pedig a világias fecsegőket, hencegőket, szörszálhasogatókat, minden-lében-kanál pletykafészeket és az akadékoskodókat illeti, nagyon remélem, hogy rá se néznek erre a könyvre. Nincs szándékomban nekik is írni, s remélem, hogy nem avatkoznak bele a dolgomba. Ez áll a kíváncsiskodókra is, akár tanultak, akár nem. Lehet, hogy a tevékeny élet szemszögéből nézve jó emberek, ez a könyv azonban nem az ő igényeiknek megfelelően készült.

Akadhatnak azonban olyanok, akik most tevékeny életet élnek, a kegyelem segítségével azonban felfoghatják e könyv mondanivalóját. Azokra gondolok, akik lényük mélyén megérik a Lélek titokzatos munkálkodását, amely a szeretetre ösztönzi őket. Nem állítom azt, hogy folytonosan érzik ezt az ösztönzést, mint a szemlélődésben jártas emberek, lényük legmélyén azonban időnként megízlelnék valamit a szemlélődő szeretetből. Ha ilyenek is elolvasnák ezt a könyvet, hiszem, hogy sok erőt és bátorítást merítenének belőle.

Hetvenöt fejezetre osztottam ezt a könyvet. A legutolsó részletesen elemzi azokat a jeleket, amelyekből megállapítható, hogy valaki hivatott-e a szemlélődő imára vagy sem.

Drága barátom Istenben, haladj éberén és figyelmesen előre hivatásod útján. Adj hálát Istennek a meghívásért, hogy kegyelmének segítségével szilárdan ellenállhass az ellenség

minden alattomos támadásának, aki belülről is, kívülről is zaklatni fog. Így végül elnyerheted az örök élet jutalmát. Amen.

1. fejezet: A keresztény élet négy fokáról; az olvasó hivatásának fejlődéséről

Drága barátom Istenben, közlöm veled is azt, amit megfigyeltem a keresztény életről. Általában négy, egymásra épülő fokozatban bontakozik ki: a *Szokványos*, a *Sajátos*, a *Rendkívüli* és a *Tökéletes* élet. Az első hármat megpróbálhatjuk és el is sajátíthatjuk e halandó életben. A negyediket itt csak elkezdhetjük, de az majd vég nélkül folytatódik az örökkévalóság örömében. Ugye észrevetted, hogy ezek a fokozatok meghatározott rendben követik egymást? Ezért gondolom azt, hogy Urunk arra hív téged is az ő irgalmában, hogy fokról fokra haladj előre ezen az úton. Hívását abból a vágyból ismerem föl, amely a szívedben ég.

Magad is tudod, hogy valaha te is a *Szokványos* keresztény életet élted barátaiddal együtt a mindennapi evilági életben. De azt gondolom, hogy Isten örök szeretete, amely egykor a semmiből megteremtett, s aztán megváltott Ádám bűnétől Krisztus vére árán – nem tudja elviselni többé, hogy továbbra is ilyen szokványosan élj, távol tőle. Ezért csodálatos szeretetével vágyat ébresztett benned, s a vágyakozó szeretet pórázával szorosan magához kötve közelebb vont magához, abba az életbe, amelyet *Sajátos* életmódnak neveztem. Barátjának hívott meg, hogy barátainak társaságában megtanuld tökéletesebben élni a belső életet, mint az a *Szokványos* életben lehetséges.

Van ennél több is? Igen, azt hiszem, hogy Isten kezdettől fogva annyira szeretett, hogy szíve nem érte be ennyivel. Mit tett érted? Nem látod, milyen gyöngéden és kedvesen vont magához a harmadik életútra, a *Rendkívüli*re? Igen, most átéled léted benső magányát, s egész vágyad a végső, legmagasabb fokra irányul, amelyet *Tökéletes* életnek neveztem.

2. fejezet: Rövid buzdítás az alázatra és a szemlélődésre

Bármilyen gyöngé halandó vagy is, vedd a bátorságot ahhoz, hogy megértsd önmagad. Azt hiszed, hogy van benned valami rendkívüli, vagy hogy kiérdemelted az Úr tetszését? Hogyan lehet szegény szíved annyira nehézkes és lagymatag, hogy nem tartja állandó izzásban az Úr szeretetének vonzása és hangjának szólítása? Ellenséged arra fog csábítani, hogy pihenj a babéraidon. De te óvakodj a cselszövéseitől. Ne áltasd magad azzal, hogy szentebb vagy jobb emberré váltál nagyszerű hivatásod miatt, vagy pedig azért, mert előrehaladtál a lelki élet e *Rendkívüli* útján. Ellenkezőleg, a legnyomorultabb és legvétkesebb ronccsá leszel, ha Isten kegyelmével és irányításával nem teszel meg minden tőled telhetőt azért, hogy hívásának megfelelően élj. Ne engedd becsapni magad; sőt annál alázatosabbá és odaadóbbá kellene válnod mennyei Urad előtt, minél inkább megfontolod, hogy ő, a mindenható Isten, a királyok Királya és az uralkodók Ura mennyire mélyre ereszkedett azért, hogy megszólítson téged. Hiszen az egész nyájából téged választott ki szeretetében arra, hogy egyik bizalmas barátjává legyél. Viruló mezőkre vezetett és szeretetével táplált, erőt adott a haladáshoz, hogy birtokba vehesd örökségedet az ő országában.

Arra sürgetlek tehát, hogy megállás nélkül folytasd utadat. A holnapra figyelj, hagyd a tegnapot. Ne törődj azzal, hogy eddig mire jutottál. Ehelyett arra törekedj, ami előtted van. Ha így cselekszel, akkor az igazságban maradsz. Ha tovább akarsz növekedni, akkor szívedben táplálnod kell az élő vágyat Istenre. Ez a szerető vágyakozás bizonyára Isten ajándéka, de gondodra van bízva, hogy nagyobbra nőhessen. De jól jegyezd meg: Isten féltékeny szerelmes. Lelkedben dolgozik, és senkit sem tűr meg maga mellett. Egyedül terád van szüksége. S mindössze azt kéri tőled, hogy egyedül hozzá ragaszkodj szeretetteddel.

Csukd be lelked ajtajait és ablakait a fertőzések és az ellenséges támadások előtt, és imádkozva könyörögj az ő erejéért. Ha így teszel, akkor biztonságban megőriz tőlük. Haladj tovább. Látni akarom, hogyan jutsz előre. Urunk mindig készen áll. Csupán közreműködésedre vár.

„De – kérdezheted –, hogyan haladjak tovább, s mit kell tennem most?”

3. fejezet: Hogyan kell szemlélődni; mennyivel kiválóbb ez minden másnál

Ezt kell tenned: emeld föl szívedet az Úrhoz olyan szelíden áramló szeretettel, amely önmagáért vágyódik reá, nem pedig ajándékaiért. Reá irányítsd minden figyelmedet és vágyadat, egyedül ez foglalkoztassa elmédet és szívedet. Tégy meg minden tőled telhetőt azért, hogy minden mást elfelejts, gondolataidat és vágyaidat tartsd szabadon, hogy ne kötődj hozzá Istennek egyetlen teremtményéhez vagy azok ügyeihez, sem általánosságban, sem egyesekhez. Ez talán felelőtlen magatartásnak látszik, de mondom neked: hagyd őket magukra, ügyet se vess rájuk.

A lélek szemlélődő tevékenységét írom le most. Ezzel okozhatunk Istennek a legnagyobb örömet. Mert ha szeretetteddel hozzá kötödsz, s minden másról megfeledkezel, akkor a szentek és az angyalok veled ujjonganak, és minden módon a segítségedre sietnek – bár a Sátán dühöng és szüntelenül azon mesterkedik, hogy eltántorítson. Embertársaid csodálatosan gazdagodhatnak általad, még ha ezt most nem is érted egészen. Még a tisztítóhelyen szenvedő lelkekkel is jót teszel, mert szenvedéseik csökkennek ezáltal. S persze a saját lelked is megtisztul és megerősödik a szemlélődésben, jobban, mint valamennyi más erőfeszítésed révén. Ha Isten kegyelme lelkesedéssel tölt el, akkor ez a gyakorlat mégis a világon a legegyszerűbbnek tűnik, amit készségesen és könnyűszerrel végzel. Az ő kegyelme nélkül azonban igen nehezzé válik, sőt mondhatom, meghaladja erődet.

Tarts ki tehát állhatatosan mindaddig, amíg örömedet nem találod benne. Kezdetben ugyanis általában semmi mást nem érzel, csak valami homályt, amely tudatodra ráterül, mint egy felhő, a Megnemismert felhője, amelyben semmit sem látunk. Úgy érzed, hogy semmit sem tudsz, semmit sem érzel, pusztán csak arra törekszel, hogy Istent megközelítsd lényednek mélyeiben. Bárhogyan igyekszel is, ez a homály és ez a felhő megmarad közted és Isten között. Úgy érzed, kudarcot vallottál, mert értelmed képtelen arra, hogy felfogd őt, a szíved sem érzi át szeretetének édességét. Tanulj meg otthonosan mozogni ebben a sötétben. Térj vissza belé olyan gyakran, ahogyan csak tudsz, s lelked kiáltson ahhoz, akit szeretsz. Ha szeretnéd Istent még ebben az életben elérni és meglátni őt, úgy amint önmagában van, akkor ez csupán ebben a sötétben és ebben a felhőben lehetséges. Ha azonban arra törekszel, hogy minden másról elfeledkezve hozzá tapadj szeretetteddel – s arra buzdítottalak, hogy kezd meg a szemlélődésnek ezt a gyakorlatát –, akkor biztos vagyok abban, hogy Isten a maga jóságában elsegít oda, hogy mélységes tapasztalatot szerezhess róla.

4. fejezet: A szemlélődés egyszerűségéről; ezt nem lehet megszerezni ismerettel vagy képzelettel

Röviden leírtam azt, hogy mit is tartalmaz a szemlélődés gyakorlata. Most azonban tőlem telhetően tovább kell részleteznem, hogy így biztonságosan és félreértések nélkül haladhass előre.

Ez a gyakorlat nem kerül sok időbe, bár egyesek másképpen gondolják. Ennél rövidebbet el se képzelhetsz. Olyan kicsiny, mint egy pillanat, amely a filozófusok szerint az időnek legkisebb részecskéje. A pillanat olyan rövid és egységes, hogy értelmünk alig képes

felfogni. Ennek ellenére óriási a jelentősége, hiszen erről a csöppnyi időről áll megírva: „Adj számot minden időről, amelyet kaptál.” Ez egyes egyedül azért van így, mert a legfőbb lelki képességnek, az akaratnak egy röpké pillanat is elég ahhoz, hogy elmozduljon vágyai célja felé.

Ha a kegyelem segítségével visszanyernéd eredeti épségedet, amelyet a bűnbeesés előtt birtokoltál, akkor tökéletesen ura lennél akaratod minden rezdülésének. Nem veszne semmi kárba, hanem egész akaratod az egyetlen jóra, minden vágyunk céljára, magára Istenre irányulna. Hiszen Isten a maga képére és hasonlóságára teremtett bennünket. Olyanná tett minket, mint ő maga. A megtestesülésben pedig kiüresítette isteni önmagát, hogy olyan emberré legyen, mint mi vagyunk. Egyedül Isten az, aki egészen kielégítheti lelkünk éhségét és vágyakozását. Megváltó kegyelmével átalakítva képessé tett arra, hogy szeretetben magunkhoz öleljük őt. Ő, akit tudásukkal sem az emberek, sem az angyalok nem képesek felfogni, a szeretetben átöllelhető. Mind az emberek, mind az angyalok értelme ugyanis túlságosan kicsiny ahhoz, hogy Istent úgy megismerhesse, amint önmagában van.

Próbáld megérteni ezt az állítást. Az értelmes teremtmények, vagyis az emberek és az angyalok két alapvető képességgel rendelkeznek: a megismerés és a szeretet hatalmával. Értelmével senki sem tudja egészen felfogni a teremtetlen Istent. De a maga módján mindegyikük egészen megragadhatja őt a szeretetével. Valóban ez a szeretet végtelen csodája: aki szeret, az a szeretetével átöllelheti Istent, akinek lényé betölti és meghaladja az egész teremtett világot. A szeretetnek ez a csodálatos műve örökké folytatódik, hiszen örök az, akit szeretünk. Ha a kegyelem révén bárki is felfogja annak igazságát, amit mondok, fogadja szívébe szavaimat, hiszen ennek a szeretetnek a megtapasztalása adja az örök élet örömét, elvesztése pedig az örök gyötrelmet.

Aki Isten kegyelmének segítségével tudatára ébred az akarat folytonos törekvéseinek, és megtanulja, hogyan irányíthatja azokat Istenre, az már ebben az életben meg fogja ízlelni a mennyország örömét, odaát pedig a maga teljességében élvezheti. Látod-e már, hogy miért sürgetlek e lelki munkálkodásra? Természeted is elvezetett volna ide, ha az ember nem vétkezett volna, hiszen az embert szeretetre teremtették, és minden más teremtmény arra szolgál, hogy ezt a szeretetet lehetővé tegye. A szemlélődő szeretet odaadása azonban meggyógyítja az embert. Ha ezt elmulasztja, akkor mélyebbre süllyed a bűnbe, s egyre jobban eltávolodik Istentől, de ha kitart benne, akkor fokozatosan kiemelkedik a bűnből, és egyre bensőségesebb együttlétben van Istennel.

Nagyon ügyelj tehát az időre: arra, hogy hogyan töltöd el. Nincsen ennél értékesebb. Ezt könnyen beláthatod, ha arra gondolsz, hogy a mennyet egyetlen szempillantás alatt megnyerheted vagy elveszítheted. Isten, az idő Ura, nem a jövőt bízta rád, hanem a jelent, percről percre, mivel ez a teremtett világ törvénye, és Isten nem mond ellent önmagának. Az idő van az emberért, nem pedig az ember az időért. Isten, a természet Ura, megvárja döntéseinket, amelyek egymást követik az időben. Az utolsó ítéleten nem mentegetőzhetünk így Isten előtt: „Túlterheltél a jövővel, pedig én csak a jelenben voltam képes élni.”

De most látom, hogy elbátortalanodtál, s ezt kérdezed magadtól: „Mit kell tehát tennem? Ha igaz mindaz, amit hallok, hogyan igazoljam a múltamat? Huszonnégy éves vagyok, s mindeddig alig vettem észre az időt. S még rosszabb az, hogy még ha akarnám, se tudom jóvátenni a múltat, mert szavaid szerint erre a természetem képtelen még a kegyelem segítségével is. Emellett azt is jól tudom, hogy gyöngeségem vagy lustaságom miatt a jövőben sem igen fogok jobban figyelni a jelen pillanatra, mint azelőtt tettem. Egészen elveszítettem a bátorságom. Segíts hát, Jézus szerelmére kérlek.”

Jól mondtad, „Jézus szerelmére”. Hiszen csak az Ő szeretetében találhatsz segítséget. A szeretet mindent megoszt, és ha szereted Jézust, akkor mindene a tiéd lesz. Istenként ő teremti és osztja el az időt. Emberként pedig tudatosan helyesen használta fel az időt. Mint Isten és ember igazul ítél meg bennünket s azt, hogy hogyan használtuk fel az időt.

Ragaszkodj ezért Jézushoz, hitben és szeretetben. Ha hozzá tartozol, akkor megoszthatod vele mindenét, és bekerülsz azok közösségébe, akik szeretik őt. Ez a szentek közössége – ők lesznek barátaid. Asszonyunk, Szűz Mária, aki minden pillanatban kegyelemmel teljes; az angyalok, akik nem tudják elvesztegetni az időt; s az összes szentek az égben és a földön, akik Jézus kegyelmével minden pillanatukat szeretetre fordították. Lásd, ebben rejlik az erőd. Értsd meg, amit mondok, és erősödj meg általa. De ne feledd, egyvalamire komolyan figyelmeztetek. Senki sem élhet valódi közösségben Jézussal, Anyjával, az angyalokkal és a szentekkel, ha a kegyelem segítségével nem tesz meg mindent, hogy jól használja fel az időt. Mindenkinek meg kell tennie a magáét, bármilyen kevés legyen is az, hogy megerősítse azt a közösséget, amelyikből erejét meríti.

Ne hanyagold el tehát a szemlélődés gyakorlatát. Vedd észre, milyen csodálatos hatással van a lelkedre. Ha hiteles, akkor egyszerűen magától támad föl benned a vágy, amely olyan hirtelen jut el Istenhez, ahogyan a szikra kipattan a tűzből. Bámulatos, mennyi szerető vágy keletkezik annak a lelkében, aki hozzászokott ehhez a gyakorlathoz. Mégis, talán csupán egyetlen vágyunk lesz egészen szabad a teremtett dolgokhoz való ragaszkodástól. Más szavakkal: mihelyt szeretetben Istenhez fordulunk, emberi gyöngeségünk szétszórja a figyelmünket azzal, hogy eszünkbe jut egy teremtett lény vagy valami napi gondunk. Sebaj, nem történt semmi kár, hiszen az ilyen lélek gyorsan visszatér a mély összeszedettségbe.

Különbséget kell tehát tennünk a szemlélődés és hamis utánzatai között – ilyenek az ábrándozás, a fantáziálás, a körmönfont okoskodás. Ezek mesterkélt, kíváncsi vagy romantikus értelemről fakadnak, a vakon áramló szeretet viszont az őszinte és alázatos szívből ered. A kevélységet, a kíváncsiságot és az ábrándozást szigorúan kordában kell tartani ahhoz, hogy a szemlélődés szeretetéhez osztatlan szívvel eljuthassunk. Néhányan bizonyára hallottak már erről, és azt hiszik, hogy egyéni és eredeti erőfeszítéseikkel is elérhetik. Gyakran természetellenesen megfeszítik értelmüket vagy képzeletüket; de csak olyan hamis eredményre jutnak, amely sem emberi, sem isteni. Az ilyen ember veszélyesen becsapja önmagát. S félek tőle, hogy ha Isten csodás közbelépésével nem veszi rá arra, hogy hagyjon föl mesterkedéseivel, és alázatosan fogadja meg a megbízhatók tanácsát – szinte bizonyosan értelmi zavarai támadnak, vagy az ördög álnoksága okoz benne súlyos lelki károkat. Ezzel azt kockáztatja, hogy örökre elveszíti testét is, lelkét is. Isten szerelmére, légy tehát óvatos e gyakorlatokban, és ne gyötörd se értelmedet, se képzeletedet, mert ezzel nem juthatsz előre. Hagyd békén e képességeidet.

Ne gondold azonban, hogy amikor sötétről és felhőről beszéltem, akkor a borult égen látható felhőkre vagy arra a sötétre gondoltam, amely házadban keletkezik, ha éjjel eloltod a gyertyát. Ha így lenne, némi fantáziával könnyen elképzelhetnéd a felhőkön átragyogó nyári kék eget vagy a téli sötétben világító tiszta fényt. De nem erről van szó, felejts el tehát minden ilyen csacsкасágot. Ha sötétségről beszélek, akkor az ismeret hiányára gondolok. Ha valamit képtelen vagy megérteni vagy pedig elfelejtettél, akkor nem érzed-e sötétben magadat? Hiszen nem láthatod az értelméd szemével. Ehhez hasonlóan én nem pusztán „felhőről” beszéltem, hanem a *Megnemismert felhőjéről*, hiszen a nemismerés sötétje húzódik közted és Isten között.

5. fejezet: A szemlélődő imádság közben minden teremtett dolgot és eseményt el kell temetni a feledés felhőjében

Ha be akarsz lépni ebbe a felhőbe, hogy otthonosan mozogj benne, s elvállalod a szerető szemlélődés gyakorlatát, amelyre biztatlak, akkor valami mást is meg kell tenned. Fölötted a Megnemismert felhője, ez választ el téged Istenedtől. Mögötted viszont meg kell formálnod a Feledés felhőjét, amely elválaszt téged a többi teremtett dologtól. A Megnemismert felhője talán azt az érzést kelti benned, hogy távol vagy Istentől. Ez azonban nem így van. Csupán a

Feledés felhőjének hiánya tart most tőle távol. Valahányszor az „összes teremtményeket” emlegetem, nemcsak minden teremtet dologra gondolok, hanem minden emberi körülményre és tevékenységre is. Nem tennék egyetlen kivételt sem. Nem szabad törődnöd semmivel, sem anyagi, sem szellemi dolgokkal, sem azzal, ami hozzájuk tartozik vagy tőlük származik, akár jó, akár rossz. Egyszóval, e gyakorlat folyamán mindent ott kell hagynod a Feledés felhője alatt.

Bizonyos időkben és bizonyos körülmények között szükséges és hasznos lehet foglalkoznunk bizonyos feladatokkal, emberekkel és dolgokkal, e gyakorlat alatt azonban mindez csaknem teljesen haszontalan. A gondolkodás és az emlékezés olyan formái a szellemi megértésnek, melyekben a lélek szeme fölnyílik és ráirányul a dolgokra, mint a lövész szeme a célpontra. De mondom neked: mindaz, aminél elidőzöl e gyakorlat alatt, akadályozni fog abban, hogy Istennel egyesülj. Mert ha értelmet telezsúfolod ezekkel a gondokkal, akkor nem marad benne hely az ő számára.

Kellő tisztelettel azt merem mondani, hogy még az is haszontalan, ha úgy próbálsz felszítani szemlélődő szeretetedet, hogy Isten tulajdonságain, jóságán és méltóságán elmélkedsz; vagy Miasszonyunkon, az angyalokon és a szenteken; vagy a mennyország örömein, bármilyen csodálatosak legyenek is azok. Azt hiszem, hogy az ilyenfajta tevékenység ekkor már nem válik hasznodra. Nem rossz persze, ha valaki elmélkedik Isten jóságáról és szeretetéről, és dicsőíti őt érte; most azonban már sokkal jobb, ha megmaradsz pusztá jelenlétének tudatában, és azért szereted és dicséred őt, aki ő önmagában.

6. fejezet: A szemlélődés rövid kifejtése párbeszéd formájában

Azt kérdezed: „Hogyan haladhatok előre abban, hogy Istenről úgy gondolkodjam, amint önmagában van?” Erre csak azt tudom válaszolni: „Nem tudom.”

Ez a kérdésed éppen abba a sötétbe, a Megnemismert felhőjébe vezet be, amelybe szeretném, hogy belépj. Az ember tökéletesen ismerheti és gondosan elemezheti a teremtet világot és annak életét, sőt még Isten tetteit is, de nem magát Istent. Istent nem foghatjuk föl a gondolatainkkal. Így tehát inkább elhagyom mindazt, amit tudok, hogy szeressem őt, akit megismerni nem vagyok képes. Megismerni ugyan nem tudjuk őt, de szeretni igen. Szeretetünk megérintheti és átölelheti őt, gondolataink azonban nem. Néha persze jól tesszük, ha megfontoljuk Isten nagyságát és jóságát, azoknak a belátásoknak kedvéért, amelyekhez ezek az elmélkedések elvezethetnek. A szemlélődés valódi gyakorlatában azonban mindezt félre kell tenned, s be kell fődnöd a Feledés felhőjével. Aztán szerető, odaadó, nemes vágyad bátran és vidáman lépjen túl rajta, és hatoljon bele a sötétbe odafent. Igen, küszködd át magad a Megnemismert vastag felhőjén szerető vágyad nyilával. Ne hagyd abba, bármi történjék is.

7. fejezet: Hogyan bánjunk gondolatainkkal az imádságban, különösen azokkal, amelyek értelmünk természetes kíváncsiságából fakadnak

Elkerülhetetlen, hogy gondolatok jutnak az eszedbe, s ezerféleképpen elvonják a figyelmedet. Fölteszik neked a kérdést: „Mit keresel, mit akarsz?” Mindegyiküknek azt kell felelned: „Egyedül Istent keresem és reá vágyakozom, csak őreá.

Ha megkérdezik: „Kicsoda ez az Isten”, mondd meg nekik, hogy ő az az Isten, aki megteremtett, megváltott, és az odaadó szeretet életéhez elvezetett. Mondd a gondolataidnak: „Úgysem tudjátok megragadni. Maradjatok veszteg.” Űzd el őket azzal, hogy szerető vágygal odafordulsz Jézushoz. Ne lepődj meg akkor sem, ha gondolataid jámbornak és imádságra

alkalmasnak látszanak. Talán azon veszed észre magad, hogy Jézus csodálatos tulajdonságain, kedvességén, szeretetén, nagylelkűségén, irgalmán gondolkodsz. De ha ezeken a gondolatokon töröd a fejed, akkor megszerezték belőled azt, amit akartak: addig duruzsolnak neked, amíg el nem térítenek. Eszedbe jut majd Jézus szenvedése, aztán nagylelkű irgalma. Gondolataid abban lelik örömeiket, hogy figyelsz rájuk. Hamarosan már a saját bűnös életéről tűnődsz, s ebben az összefüggésben talán felötlik benned valamelyik helyszín, ahol a múltban laktál – s figyelmed máris tökéletesen szétszóródott, anélkül, hogy észrevetted volna.

Pedig mindezek nem is mondhatók rossz gondolatoknak. Sőt, jók és szentek; annyira értékesek, hogy aligha juthat előre kudarcok nélkül a szemlélődésben az, aki gyakran végig nem gondolja a saját bűnösségét, Krisztus szenvedését, Isten kedvességét, jóságát és méltóságát. Aki viszont sokáig elmélkedett ezekről, annak végül is maga mögött kell hagynia őket a Feledés felhőjében, ha megpróbál felkapaszkodni a Megnemismert felhőjébe, amely közte és Isten között húzódik. Ha tehát bármikor úgy érzed, hogy a kegyelem a szemlélődés gyakorlására hív, s erre rászánod magad, akkor egyszerűen emeld Istenhez a szívedet szelíden áramló szeretettel. Csak Istenre gondold, Istenre, aki teremtett és megváltott téged, s elvezetett a szemlélődő élethez. Ne foglalkozz más istenes gondolatokkal. Elegendő az Istenre irányuló meztelen szándék, a vágy, amely egyedül reá irányul.

Ha minden vágyadat egyetlen egyszerű szóba akarod sűríteni, amelyet könnyen megjegyezhetsz, válassz inkább rövidebb szót, mint hosszút. Minél rövidebb, annál jobb; például „Uram”, „Te”. De olyat válassz, amely sokat mond számodra. Aztán rögzítsd az elmédben, úgyhogy ott maradjon, történjék bármi is. Ez a szó megvédelmezi majd békében és háborúságaidban egyaránt. Használd arra, hogy behatolj vele a fölötted elterülő sötétség felhőjébe. Győzz le minden szórakozottságot, vedd bele őket a Feledés felhőjébe. S ha valamilyen gondolatod továbbra is akadékoskodik, s tudni akarja, hogy mit csinálsz, akkor egyedül ezzel a szóval válaszolj. Ha értelmed elemezni próbálná e kis szócsekk jelentését és összefüggéseit, akkor figyelmeztess magad arra, hogy értéke egyszerűségében rejlik. Fogadd meg a tanácsom, és biztosítalak arról, hogy eltűnnek zavaró gondolataid. Miért? Mert nem hagytad, hogy érvelés közben tovább fejlődjenek.

8. fejezet: Néhány kétely kifejtése, amelyek föltámadhatnak a szemlélődéssel kapcsolatban; az ember kíváncsiságát, tanultságát és természetes értelmét el kell hagyni ebben a gyakorlatban; az aktív és a szemlélődő élet fokozatai és részei közti különbségekről

Most azt kérdezed tőlem: „Hogyan mondhatok véleményt azokról a gondolatokról, amelyek feltolulnak bennem imádság közben? Jók-e vagy rosszak? Ha rosszak, bámulom őket, hiszen csak fokozzák áhítatomat. Időnként valódi vigaszt nyújtanak, még sírásra is fakasztanak, amikor Krisztus szenvedésén bánkódom vagy saját bűnösségemen. Más okokból is úgy látom, hogy ezek a szent elmélkedések igen jól tesznek nekem. Ha pedig nem rosszak, hanem valóban jók, akkor nem értem, miért tanácsolod nekem azt, hogy hagyjam őket a Feledés felhője alatt.”

Ezek igen jó kérdések, s mindent elkövetek azért, hogy jól megválaszoljam őket. Először is azt akarod tudni, jók-e vagy rosszak ezek a gondolatok, hiszen oly sokat segítenek neked. Erre azt mondom: ezek a természetes értelem tiszta fogalmai, amelyek tudatodban fölmerülnek. Hogy jók-e vagy rosszak, arra továbbra is csak azt válaszolhatom, hogy önmagukban mindig jók, hiszen értelmében az isteni Értelme tükröződik. De helyes vagy helytelen lehet az a mód, ahogyan felhasználod őket. Mindenképpen jók akkor, amikor Isten

kegyelmével segítenek abban, hogy megértsd a saját bűnösségedet, Krisztus szenvedését, Isten jóságát, a csodákat, amelyeket a teremtésben folytonosan művel. Nem csoda, hogy áhítatod elmélyül, ha ezeken elmélkedsz. De rosszá válnak akkor, amikor a gögben, szellemi kíváncsiságban, önzésben felfuvalkodva megrontják az elmédet. Hiszen akkor elveted a teológia meg az aszkézis tudósának és mesterének alázatos szellemét. A Sátán gögös tudósává lettél, aki a hiúság és a hazugság mestere. Mindenkinek szól a figyelmeztetésem: A természetes értelem rosszá válik, ha göggel és fölösleges kíváncsisággal fordul a világi dolgokhoz, felfuvalkodik a hiúságban, vagy pedig önző mohósággal vágyódni kezd az evilági méltóságra, gazdagságra, üres élvezetekre és hízélgésre.

Most bizonyára megkérdezed: „Ha tehát ezek a gondolatok nemcsak önmagukban jók, hanem fel is használhatók a jó célra, akkor miért kell rájuk borítani a Feledés felhőjét?” Ezt részletesebben meg kell magyaráznom. Hadd kezdjem azzal, hogy az egyházban kétféle életforma található, az aktív és a kontemplatív. Az aktív élet alacsonyabb rendű, a kontemplatív magasabb rendű. Az aktív és a szemlélődő életen belül szintén két fokozatot találunk: egy alacsonyabbat és egy magasabbat. Ez a két élet azonban annyira kiegészíti egymást, hogy bár alapvetően különböznek egymástól, egyikük sem tud megenni a másik nélkül. Az aktív élet magasabb foka ugyanis annyira hozzákapsolódik a kontemplatív élet alsó fokához, hogy bármilyen aktív legyen is valaki, ugyanakkor részben szemlélődő is. S ha a lehető legtökéletesebb szemlélődő életet folytatja is valaki, az élete bizonyos mértékben akkor is aktív marad.

Az aktív élet ezen a földön kezdődik és itt be is fejeződik. A szemlélődő élet viszont a földön kezdődik ugyan, de vég nélkül folytatódni fog az örökkévalóságban. Ennek oka az, hogy a szemlélődő élet „Mária része, amely sohasem vétetik el tőle”. Az aktív életet zavarja és elfoglalja a sokféle földi dolog, a szemlélődő élet viszont „békében meghúzódik az egyetlen szükségessel”.

Az aktív élet alacsonyabb fokain a jótetteket és az irgalmasság cselekedeteit kell gyakorolni. Magasabb fokán viszont (amely átnyúlik a szemlélődő élet alacsonyabb fokába) az ember elmélkedni kezd a lelki értékekről. Fájdalommal gondolja át saját bűnösségét, miközben részvétellel és együttérzéssel szemléli Krisztus szenvedését és a szentek áldozatait. Egyre inkább növekszik benne a csodálat Isten jóságán és ajándékain, dicsérni kezdi őt, és hálát ad neki a teremtés csodálatos műveiért. A szemlélődés magasabb fokán azonban – amennyire ebben az életben elérhetjük – a sötétség és a Megnemismert felhője borít be mindent. Itt az ember izzó vággyal fordul Istenhez, egyedül érte magáért, s az ő pusztá lényének vak tudata tölti be a lelkét.

A tevékeny élet alacsonyabb fokán sok természetes emberi energia marad kihasználatlanul. Ezen a fokon az ember kifelé él, s ezért alatta marad saját lehetőségeinek. Amint előrelép a tevékeny élet magasabb fokára (amely keveredik a szemlélődő élet alacsonyabb fokozatával), egyre bensőségesebbé válik, egyre inkább lényének mélyeiből él, s ezért egyre teljesebb emberré válik. De a szemlélődő élet magasabb fokán túllép önmagán, mert a kegyelem által meghaladja természetének határait. Lelke most már Istennel egyesül a szerető vágyódás közösségében. A tapasztalat azt mutatja, hogy egy időre félre kell tennünk a tevékeny élet alacsonyabb fokához tartozó cselekvéseket azért, hogy átléphessünk a tevékeny élet magasabb fokára, amely, mint mondtuk, átvezet a szemlélődő élet kezdetéhez. Ugyanígy eljön az az idő is, amikor ezeket a cselekvéseket is el kell hagynunk, hogy tovább léphessünk a szemlélődő élet magasabb fokára. Elmélkedés közben nem szabad többé azokra a dolgokra gondolnunk, amelyeket csináltunk vagy tervezünk, bármilyen jók vagy értékesek legyenek is önmagukban. Ugyanígy a Megnemismert felhőjének sötétjében szemlélődve félre kell tenni az Istennel, csodálatos ajándékaival és jóságával foglalkozó gondolatokat, mert különben művei elvonják figyelmünket magáról Istenről. Fölösleges megismételnünk, hogy mindezek vigasztalást és örömet hozó jó gondolatok lehetnek. Csakhogy itt már nincsen szükség rájuk.

Ezért arra kérlek: hagyj el minden okos és nemes gondolatot, bármilyen szent és értékes legyen is. Borítsd be őket a Feledés sűrű felhőjével, mert ebben az életben csak a szeretet érintheti meg Istent magát, nem pedig a tudás. Mindaddig, amíg halandó testünkben élünk, anyagi korlátaink tompítják értelmünk fényét, valahányszor a lélek világát vizsgáljuk, legfőképpen pedig ha Istent. Okoskodásunk azért sohasem tartalmazhat csupán tiszta eszméket, s az isteni irgalom segítségével súlyos tévedésekhez juthatunk.

9. fejezet: Legmagasztosabb gondolataink is inkább akadályoznak, mint segítenek a szemlélődő imádság idején

Utasíts el tehát minden képet és fogalmat, amely bizonyára előtolakszik majd, amikor szemlelunyva gyakorlód a szemlélődő szeretetet. Ha nem győződ le őket, ők fognak leigázní téged. Amikor a legjobban vágyódsz arra, hogy egyedül maradj Istennel, akkor olyan észrevétlenül belopóznak az értelmébe, hogy csak a folytonos örökös tudja kiszűrni őket. Ha bármi olyannal foglalkozol, ami kevesebb Istennél, akkor ezáltal akadályt emelsz közted és Isten között. Határozottan utasíts el tehát minden eszmét és fogalmat, bármilyen jámbor vagy tetszetős legyen is. Én mondom neked: a szeretet vak vágya Istenre egymagában értékesebb, Istennek és a szenteknek tetszőbb, fejlődésed szempontjából fontosabb, élő és halott barátainak hasznosabb, mint bármi más, amit tehetnél. Számodra pedig nagyobb kegyelem, ha megtapasztalod e szeretet belső vonzódását a Megnemismert felhőjének sötétjében, mint elmélkedned az angyalokról és a szentekről, vagy hallgatnod a mennyei boldogság ujjongó énekét.

Meglep, amit mondok? Ennek egyedüli oka az, hogy magad még nem tapasztaltad meg ezt az élményt. Mert ha te is átéled, amint remélem, hogy Isten kegyelmével ez meg fog történni, akkor mindezt megérted majd. Persze ebben az életben lehetetlen Istent mindenestül látni és megragadni, de az ő kegyelmével és az ő tetszése szerint megízlelhetünk valamit abból, hogy milyen ő önmagában. Mélységes vággyal eltelve lépj be tehát ebbe a felhőbe. Vagy inkább azt mondanám: engedd, hogy Isten fölébressze benned ezt a vágyat, és magához vonjon ebbe a felhőbe, te pedig közben törekedj arra, hogy kegyelme segítségével elfeledkezz minden másról. Gondold csak meg: ha még az általad elutasított gondolatok is ennyire megzavarhatnak és elvonhatnak az Úrtól, s megakadályozhatják, hogy megtapasztald az ő szeretetét, mennyivel inkább azok, amelyeket te magad idézel föl. S ha még egy szentnek vagy valami tisztán lelki valóságnak a gondolata is akadályozhat a szemlélődésben, mennyivel inkább az, hogy egy halandó emberre vagy evilági dologra irányítod figyelmedet. Nem mondom, hogy ezek a gondolatok, akár tudatosak, akár akaratlanok, önmagukban rosszak. Isten óvjon attól, hogy félreérts. Csupán azt hangsúlyoztam, hogy inkább akadályoznak, mint segítenek. Mert ha egyedül Istent keresed, akkor bizonyára sohasem éred be semmivel, ami kevesebb, mint Isten.

10. fejezet: Hogyan tudhatja meg az ember, hogy gondolatai bűnősek; a halálos és a bocsánatos bűn közti különbségről

Más a helyzet azokkal a gondolatokkal, amelyek halandó emberekkel és evilági dolgokkal foglalkoznak. Előfordulhat, hogy hirtelen, beleegyezésed nélkül ötlenek eszedbe helytelen gondolatok velük kapcsolatban. Ez nem bűn, nem is a te hibád, hanem az eredeti bűn következtében fordul elő. Bár a keresztségben megtisztultál az eredeti bűntől, következményeinek terhe mégis rád súlyosodik. Azonnal utasítsd el ezeket a gondolatokat, mivel emberi természeted túlságosan gyöngé, s ha ezt nem teszed meg, akkor egyszer csak azon veszed észre magad, hogy szeretet és gyűlölet keveredik benned aszerint, hogy milyen

emlékek idéződtek fel. Ha tetszetős a gondolat, vagy valami régi gyönyör emléke jut eszedbe, akkor előfordulhat az is, hogy beleegyezel az élvezetébe. Ha pedig fájdalmas a gondolat, vagy rossz emléket idéz fel, akkor haragot vált ki belőled. Aki tudatosan foglalkozik ilyen gondolatokkal, az súlyos bűnt követ el, ha már amúgy is a halálos bűn állapotában van, mivel alapvetően a jó ellen döntött. Neked azonban és mindazoknak, akik őszintén lemondtak a világról, csupán bocsánatos bűn. Amikor ugyanis mostani életformádat választottad, mindenestül elkötelezted magad Istennek, s ez továbbra is fönnáll, átmeneti botlásod ellenére. Nem adtad hozzá teljes beleegyezésed, ezért kevésbé súlyos bűn a te számodra. Ha azonban hagyod ellenőrizetlenül elfajulni ezeket a gondolatokat egészen addig, hogy már tudatosan és teljes beleegyezéssel időzöl velük, akkor te is halálos bűnt követsz el. Hiszen halálos bűn az, ha egészen tudatosan és szándékosan úgy időzöl el egy személynél vagy tárgynál, hogy ez a hét főbűn egyikéhez juttatja el a szívedet.

Ha olyan jogtalanságon rágódsz, amely valaha vagy mostanában ért, akkor hamarosan előnt a bosszú fájdalmas szomja. Ez a Harag bűne. Ha gonosz megvetés fog el valakivel szemben, vagy rosszindulatúan és elhamarkodottan megítélsz másokat, s ebből gyűlölet ébred benned, akkor az Irigységbe estél. Ha a kényelmességnek és az unalomnak engedsz a jótettekkel szemben, akkor ez a Jóra való restség. Ha az eszedbe jutó (vagy általad felidézett) gondolataidban önmagad nagyságával, tudásával, vonzó tulajdonságaival, állapotoddal, képességeiddel és szépségeddel foglalkozol, s boldogan elidőzöl ezeknél, akkor a Gög bűnébe estél. Ha valami anyagi dolog, gazdagság, tulajdon vagy más földi dolog foglalkoztat, amelyet az emberek a sajátjukként birtokolni akarnak, és te elidőzöl ezeknél a vágyaknál, akkor a Bírvány bűnét követted el. Ha rendetlen vágyaknak engedsz étel és ital élvezetében vagy bármi evésben-ivásban, akkor a Mohóságban élsz. Végül pedig a testi élvezetek tilos vágyai vagy a kényeztetés és hízélgés kívánása a Gyönyör.

Ha elkészülő gondolataid bármi jelen vagy múlt élvezetet idéznek föl, ha elidőzöl ezeknél, s engeded, hogy meggyökerezzenek a szívedben és testi vágyaidat táplálják, akkor abba a veszélybe kerülsz, hogy szenvedélyeid rabja leszel. Hamarosan elhiszed, hogy birtokodba kerül mindaz, amire valaha is vágyódtál, s hogy ezek a szenvedélyek maradéktalanul kielégíthetnek.

11. fejezet: Az embernek szigorúan felül kell vizsgálnia gondolatait és hajlamait, és gondosan őrködni kell a bocsánatos bűnök felett is

Nem azért mondom mindezt, mintha attól félnék, hogy téged vagy a többi imádságos embert tényleg ilyen bűnök terhelnek. Céлом csupán az, hogy felhívjam a figyelmedet arra, milyen fontos már keletkezésükkor mérlegre tenned gondolataidat és vágyaidat. Meg kell tanulnod ugyanis, hogy a legkisebbet is elvesd közülük, amelyik bűnhöz vezethetne téged. Figyelmeztetlek rá: aki nem őrködi a gondolatai fölött, s nem ellenőrzi őket még akkor is, ha kezdetben nem bűnösök, az végül is elsiklik majd a kisebb bűnök fölött. Lehetetlen elkerülnünk minden hibát és botlást ebben az életben. De aki komolyan törekszik a tökéletességre, az semmiképpen sem veheti könnyen a tudatos apró bűnöket sem. Az apróbb bűnök elhanyagolása ugyanis rendszerint ajtót nyit a súlyos bűnöknek.

12. fejezet: A szemlélődésben a bűn elpusztul és a jó erőre kap

Haladj tehát tovább szilárdan a megkezdett úton, hogy el ne essél. Vágyakozásoddal szüntelenül próbálj áthatolni a Megnemismert felhőjén, amely közted és Istened között terül

el. Szúrd át ezt a felhőt szereteted éles dárdájával, üzd el magadtól mindannak a gondolatát, ami kevesebb Istennél, és semmi se tántoríthasson el célodtól. A szemlélődő szeretet gyakorlása ugyanis végül magától eltávolítja belőled a bűn minden gyökerét. Böjtölhetsz, amennyit akarsz, virraszthatsz hosszú éjszakákon át, fölkelhetsz hajnal előtt, megsanyargathatod a testedet, sőt – ha nem volna tilos – kiszúrhatnád a szemedet, kitephetnéd a nyelvedet, átszúrhatnád a füled és az orrod, levághatnád a végtagjaid – igen, bármi módon gyötörnéd is a testedet, mégsem nyernél vele semmit. A bűnre való vágy és hajlam mégis ott maradna a szívedben.

Még tovább megyek: azt hiszed, bármi hasznát vennéd annak, hogy folytonos fájdalomban siratod bűneidet és Krisztus szenvedését, vagy pedig szüntelenül a mennyország örömein gondolkodol? Biztosan sok haszonnal járna mindez. Kétségtelenül javadra válna, és növekednél a kegyelemben, de ha a benned némán növekvő szeretettel hasonlítom össze, akkor ehhez képest minden más eltörpül. A szerető szemlélődés gyakorlásával a legjobb részt választjuk, Máriával együtt. Ez önmagában is egészen tökéletes, s minden önsanyargatásnak alig van értéke, ha ez hiányzik belőle.

A szeretet gyakorlása nemcsak meggyógyít a bűnös hajlamoktól, hanem növeli benned a jószágot embertársaid iránt. Ha igazi ez a szeretet, akkor érzékennyé tesz mások szükségleteire: nagylelkűen segítségükre sietsz, mert nem fertőzött meg semmilyen önző szándék. Viszont mindenképpen tökéletlen lesz mindaz, amit e szeretet nélkül akarsz véghezvinni, mert hátsó szándékok elsilányítják.

A valódi jószág magától értetődően és természetesen ad megfelelő választ minden helyzetben, mivel mindig az a vágy mozgatja, hogy Istennek tetszésére legyen. Ő egyedül a tiszta forrása minden jószágnak. Ha valakit rajta kívül más motívumok is vezetnek, akkor jósága tökéletlen, még akkor is, ha Istent első helyre teszi. Ez főleg két erény esetében nyilvánvaló: az alázatban és a testvéri szeretetben. Aki gondolkodás- és életmódjában elsajátítja ezeket az erényeket, annak másra nincs is szüksége, mert már mindent elért.

13. fejezet: A tökéletes és a tökéletlen alázatról

Fontoljuk meg az alázat erényét, hogy megérthesd, miért tökéletes, ha egyedül Isten a forrása, és miért tökéletlen, ha rajta kívül bármi egyéb indítékból is fakad. Először azonban azt próbálom elmagyarázni, hogy micsoda is az alázat, és akkor könnyebb meglátnod a különbséget.

Az ember akkor alázatos, ha az igazságban él: olyannak tudja és értékeli önmagát, amilyen a valóságban. Aki valóban meglátta és megtapasztalta igazi és tényleges önmagát, annak nem okoz nehézséget az alázat, mert két dologra ráeszmél. Először is világosan meglátja, hogy az eredeti bűn következtében mennyire megromlott, nyomorult és gyöngé az emberi természet. Az eredeti bűn e hatásaitól az ember nem szabadulhat meg egészen az élete során, bármilyen szentté válik is. Másodszor pedig fölismeri Isten transzcendens, mindent meghaladó jószágát, ahogyan önmagában van, s ahogyan túláradó, felülmúlhatatlan szeretettel átöleli az embert. E jószág és szeretet láttán a természet megremeg, a bölcsek bolondként dadogni kezdenek, s a szenteket és angyalokat megvakítja az Úr dicsősége. Isten természetének megnyilvánulása annyira lenyűgöz mindent, hogy rá se merek gondolni, mi történne velünk, ha ő nem tartana minket életben a maga hatalmával.

Azért mondom tökéletesnek azt az alázatot, amely Isten jószágának és szeretetének megtapasztalásából fakad, mert hasonló lesz magatartásunk az örökkévalóságban is. Tökéletlennek mondom viszont azt az alázatot, amely csupán az emberi állapotot tartja szem előtt; nemcsak azért, mert elmúlik a halálunkkal, hanem azért is, mert életünk során sem működik mindig hatékonyan. Előfordul ugyanis, hogy a szemlélődő életben már előrehaladottak olyan kegyelmet kapnak Istentől, hogy hirtelenül egészen kilépnek

önmagukból: nem is emlékeznek rá, nem is törődnek vele, hogy szentek-e vagy bűnösök. Tapasztalt szemlélődők ezt elég gyakran átélhetik Isten bölcs döntése szerint, ez azonban, véleményem szerint, mindenképpen múló jelenség. Ez idő alatt tehát átmenetileg nem figyelnek bűneikre és erényeikre, de mindig tudatában maradnak Isten végtelen szeretetének és jóságának, s ezért tökéletesen alázatosak. Másfelől viszont, ha – akár csak másodlagosan is – saját állapotukra vannak tekintettel, akkor alázatuk tökéletlen. Nem akarom azonban azt ajánlani, hogy ezt a szempontot hagyjuk el. Isten óvjon attól, hogy félreérts, mivel meggyőződésem szerint mindkettő hasznos és szükséges ebben az életben.

14. fejezet: Ebben az életben a tökéletlen alázat megelőzi a tökéletest

Nem azért mondom tökéletlennek az alázatnak ezt a fajtáját, mert nem értékelem nagyra az igazi önismeretet. Ha a menny összes szentjei és angyalai csatlakoznának a földön zarándokló egyházhoz, beleértve annak minden tagját – akármilyen fokán legyenek is a keresztény életszentségnek – s együtt imádkoznának értem, hogy növekedjem az alázatban, nem használna nekem annyit, mint egy kis önismeret, s nem segítene annyira, hogy ilyen gyorsan elsajátítsam ezt az erényt. Enélkül egyáltalán nem is lehetséges eljutni a tökéletes alázatra.

Ne riadj tehát vissza attól a fáradságos munkától, amellyel valódi önismeretre juthatsz el, mert biztos vagyok benne, hogy amikor elérted, akkor igen hamar megtapasztalod Isten jóságát és szeretetét is. Persze ez nem lesz tökéletes ismeret, hiszen arra az ember képtelen. Sőt fogható sem lesz ama tökéleteshez, amit az örökkévalóság örömeiben élvezel majd, de azért ez a legtökéletesebb ismeret, amelyre az ember itt a földön szert tehet.

Megmagyarázom ugyan neked az alázat két fajtáját, de nem azért buzdítalak a tökéletesebb elérésére, hogy elhanyagold a tökéletlenebbet. Semmiképpen sem, s bízom benne, hogy ezt sohasem fogod megtenni. Egyszerűen csak észre akarom vettetni veled, hogy a szemlélődés sokkal értékesebb minden másnál, amit a kegyelem segítségével véghezvihetsz. A tiszta szív titkos szeretete észrevétlenül, de biztosan áttöri a közted és Istened között húzódó sötét felhőjét a Megnemismertnek – s ez magával hozza a tökéletes alázatot minden konkrét vagy meghatározott fogalom segítségével is. Szeretném, ha nagyra becsülnéd a tökéletes alázat kiválóságát, hogy eltöltve szívedet a szeretetre ösztökéljen. Ez mindkettőnk számára igen fontos. Azért is próbáltam mindezt elmagyarázni neked, mert meggyőződésem szerint már az is alázatosabbá tesz, ha legalább tudsz ennek a tökéletes alázatnak a létezéséről. Gyakran azt hiszem ugyanis, hogy sokan azért válnak gögössé, mert nem tudnak az alázat két fokáról. Könnyen megeshet, hogy aki belekóstolt a tökéletlen alázatba, már azt hiszi magáról, hogy tökéletesen alázatos. Ez azonban nemcsak súlyos tévedéshez vezetne, hanem az önteltség szennyes pocsolyájához is. Törekedj tehát szorgosan arra, hogy a maga egész tökéletességében elsajátítsd ezt az erényt. Ha valaki elmélyed benne, az nem fog vétkezni, megmenekül a büntől s egy jó darabig ment is marad tőle.

15. fejezet: Megcáfoljuk azok tévedését, akik azt gondolják, hogy az alázat legtökéletesebb indítéka saját nyomorúságunk átélése

Hidd el nekem, hogy létezik tökéletes alázat, s hogy Isten kegyelméből te is megkaphatod még ebben az életben. Azért is hangsúlyozom ezt annyira, mert némelyek tévesen azt

tanítják, hogy nincs nagyobb alázat, mint amelyet saját szerencsétlen emberi természetünk látványa és bűnös múltunk emléke idéz föl bennünk.

Készséggel elismerem, hogy ez érvényes azokra, akik a bűn rabjai voltak, amint én magam is. Amíg a halálos bűn sötét foltját le nem törli rólunk a bűnbocsánat szentsége, addig az alázat elsajátításában semmi sem lehet szükségesebb és értékeesebb, mint saját nyomorúságunk és korábbi bűneink átgondolása. Mindez azonban nem érvényes azokra, akik tudva és akarva sohasem vétkeztek súlyosan. Hiszen ők az ártatlan gyermekekhez hasonlítanak, akik csak gyöngeségből vagy tudatlanságból buktak el. De még ezeknek az ártatlanoknak is megvan az okuk az alázatra, főleg akkor, ha elindultak a szemlélődő imádság útján. Ha elvégeztük az elégtételt és javulást fogadtunk, és így a gyónásban megszabadultunk bűneinktől, s aztán a kegyelem elségitte a szemlélődő imára, bizonyára nekünk is meglesz az okunk a főt említett tökéletlen szempontot messze meghaladó alázatra. Isten jósága és szeretete ugyanis annyival magasabb rendű az önismeretnél, mint amennyire a Boldogasszony élete fölötté áll az Anyaszentegyház legnyomorultabb vezeklő bűnösének, amennyire Krisztus élete magasabb rendű minden emberi életnél, vagy amennyire egy angyal, akinek tapasztalata sincs az emberi gyöngeségről, magasabb rendű életet él, mint a legtöbbet botladozó ember a földön.

Ha az emberi gyöngeségen kívül nem volna egyéb okunk az alázatra, akkor joggal kérdezhetnénk, hogy miért legyenek alázatosak azok, akik sohasem tapasztalták meg a bűn ártó hatalmát. Hiszen Urunk Jézus Krisztus, Boldogasszonyunk, a szentek és az angyalok a mennyben mindörökké mentesek a bűntől és annak következményeitől. Az Úr Jézus azonban maga szólít fel bennünket az evangéliumban arra, hogy törekedjünk a tökéletességre, amikor azt mondja, hogy a kegyelem segítségével olyan tökéletessé kell lennünk, amilyen ő a természeténél fogva. (Mt 5,48) Ebbe pedig beletartozik az alázat erénye is.

16. fejezet: A megtért és a szemlélődésre meghívott bűnös a leggyorsabban a szemlélődés által jut el a tökéletességre és kapja meg Istentől bűnei bocsánatát

Bármilyen súlyosan vétkezett is valaki, megbánhatja bűneit és megváltoztathatja életét. S ha úgy érzi, hogy Isten kegyelme a szemlélődő életre hívja (miután hűségesen követte lelkiatyjának irányítását), akkor senki se merje őt vakmerőnek nevezni azért, hogy Istent akarja elérni a Megnemismert felhőjének sötétjében, szeretetének alázatos vágya által. Nem mondta-e Urunk Mária Magdolnának, aki azoknak a bűnbánó bűnösöknek a jelképe, akik meghívást kaptak a szemlélődésre: „Megbocsáttatnak bűneid.” (Lk 7,47) Azt gondolnád, hogy ezt csak azért mondta, mert Mária annyira megbánta elmúlt bűneit? Vagy pedig azért, mert nyomorúságának láttán felébredt benne az alázat? Vagy talán azért, mert akkora fájdalmat érzett? Nem, hanem azért, mert „nagyon szeretett”.

Jól jegyezd meg. Ebben láthatod ugyanis, hogy mi mindent elér Istennél ez a rejtett szemlélődő szeretet. Biztosíthatlak róla, hogy erősebb minden másnál. Ugyanakkor azonban Máriát nyilvánvalóan eltöltötte a bűnbánat, megsiratta korábbi bűneit, és mélységesen megalázta saját nyomorúságának gondolata. Hasonlóképpen, nekünk nyomorult bűnösöknek is őszintén meg kell bánnunk a múltunkat, és meg kell alázódnunk szerencsétlen állapotunk láttán.

De hogyan? Kétségtelen, hogy Mária útja a legjobb. Ő valóban egész életében bánkódott bűnei miatt, s mindig titkos súlyként nehezedett szívére bűnös múltja. A Szentírás szerint mégsem az fájt neki leginkább, hogy milyen gonosz tetteket művelt, hanem hogy nem szeretett eléggé. Ezért emésztette fájdalmas vágyakozás és bánat, csaknem haláláig: bármekkora volt ugyanis a szeretete, ő mégis kevésnek érezte. Ne lepődj meg ezen. Mindaz,

aki igazán szeret, ezt az utat járja végig. Minél jobban szeret valaki, annál inkább vágyódik a szeretetre.

Mária egészen biztosan úgy érezte, hogy ő a leggonoszabb az összes bűnösök között. Fölsimerte azt is, hogy gonosz tettei eltávolították őt Istentől, akit annyira szeretett – mostani vágyakozása azért fokozódott így fel, mert képtelen volt eléggé szeretni. Mit tett tehát? Gondolod, hogy vágyakozásának magasából leszállt gonosz életének mélyeibe, hogy bűneinek mocskos pocsolyájában turkáljon, egyenként vizsgálgatva őket minden aprólékos részletükkel együtt, csak azért, hogy még jobban felkorbácsolja bánatát és könnyeit? Bizonyára nem. Miért? Mert a lelke mélyén maga Isten tanította meg őt kegyelmével arra, hogy ez a törekvés hiábavaló. Pusztán a könnyeivel hamarabb eshet újabb bűnökbe, semmint bocsánatot nyerhetne múltja miatt.

Így szerető vágyával a Megnemismert felhőjébe burkolózott, s megtanulta, hogyan szeretheti őt akkor is, ha nem láthatja az értelem tiszta fényével, és nem gyönyörködhet a jelenlétében az áhítat érzékelhető örömeivel. Annyira átjárta ez a szeretet, hogy gyakran már arról is megfélemedezett, hogy bűnös-e vagy ártatlan. Sőt azt gondolom, hogy annyira elmerült az Úr istenségének szeretetében, hogy alig vette észre emberi jelenlétének szépségét, amint ott ült előtte, beszélt és tanított. Az evangélium elbeszéléseiből az derül ki, hogy testileg-lelkileg belefeledkezett az Úrba.

17. fejezet: Az igazi szemlélődő megfélemedezik a tetteiről s a vele történetekről, még azzal sem törődik, ha megbírálják

Szent Lukács evangéliumában olvassuk, hogy Urunk meglátogatta Mártát és Máriát. Márta azonnal nekilátott, hogy ételt készítsen, nővére, Mária viszont nem csinált semmi mást, csak leült az Úr lábaihoz. Annyira csak őt akarta hallgatni, hogy oda se figyelt arra, Márta mit csinál. Kétségtelen, hogy Márta szent és fontos tevékenységet végzett. (A cselekvő élet első fokának tettei ezek.) Mária azonban nem figyelt rájuk. Nem törődött még avval sem, hogy milyen szép az Úr külső megjelenése, halandó teste, milyen lágyan csengenek szavai. (Ez a cselekvő élet második, a szemlélődő élet első foka.) Minderről megfélemedezett, és egészen elmerült Isten mindent meghaladó bölcsességében, amely emberségének homályába rejtőzve jelent meg.

Mária szívének egész szeretetével fordult oda Jézushoz, nem törődött azzal, hogy körülötte mit mondanak vagy tesznek. Teljes csendben ült ott szívének titkával, örömteli szeretettel merült el a Megnemismert felhőjében, amely Istene és közte húzóódott. Hiszen, ahogyan az előbb mondtam, nincs a földön olyan tiszta s Isten szerető szemlélődésében annyira elmerült ember, aki ebben az életben ne a Megnemismert hatalmas és csodálatos felhőjén át közeledne Istenhez. Mária erre a felhőre irányította szerető szívének titkos vágyait. Miért? Mert ez a legjobb és legszentebb szemlélődés, amelyet a földön ismerünk.

Ezt a „részt” (Lk 10,42) senkinek a világon oda nem adta volna Mária. Még amikor Márta panaszt emelt ellene Jézusnál, és szemére vetette, miért nem parancsol rá, hogy segítsen neki a munkában, Mária akkor is háborítatlan csendben maradt ott, s a legkevésbé se neheztelt meg Mártára zsörtölődése miatt. Ez azonban egyáltalán nem meglepő, mivel egészen más tevékenység foglalta le, ami teljesen ismeretlen volt Márta számára. Arra sem volt ideje, hogy nővére figyeljen vagy védekezzék.

Barátom, látod-e már, hogy mindaz, ami a két nővér és Jézus közt játszódott – tetteik, szavaik és viselkedésük –, azért történt, hogy minden korban útmutatást adjon az egyházban a cselekvő és a szemlélődő életre? Mária a szemlélődő életet jelképezi, és minden szemlélődő léleknek róla kellene mintáznia az életét. Márta a cselekvő életet személyesíti meg, és példát ad azoknak, akik ezt az életet választják.

18. fejezet: Az aktív emberek napjainkban is bírálják a szemlélődőket, ahogyan Márta bírálta Máriát

Ahogyan Márta panaszt emelt Mária ellen, úgy az aktív személyek minden korban bírálják a szemlélődőket. Gyakran megtörténik, hogy a szemlélődés kegyelme fölébred az emberekben, szerzetesekben és laikusokban egyaránt, az élet legkülönbözőbb helyzeteiben és állapotaiban. De ha lelkiismeretük alapos megvizsgálása és megbízható tanácsok meghallgatása után úgy döntenek, hogy egészen a szemlélődésre adják magukat, akkor családjuk és barátaik körében feltámad a felháborodás vihara, szigorúan megfeddik őket, és dologtalansággal vádolják. Minden lehetséges és lehetetlen történetet előrángatnak másokról, akik ezt az életformát választották, és aztán szörnyű végre jutottak. Egy jó szavuk sincs ezekről az emberekről.

Kétségtelen, hogy sokan végül gonosz útra tértek azok közül, akik látszólag elfordultak az evilági hívságoktól. Ez a veszély mindig fennáll. A szemlélődő életet választva Isten szolgálatába kellett volna állniuk, ehelyett azonban az ördög rabszolgájává lettek, és a Sátánt szemléltetik, mivel nem hallgattak igaz és megbízható lelkivezetőjük tanácsára. Képmutatóvá, eretnekké váltak, és mindenféle örültséget és gonoszságot követnek el, amivel megkárosítják a szentegyházat. Most ne folytassuk ezt a témát, nehogy eltérjünk tárgyunktól. Később azonban, ha Isten is úgy akarja és magam is fontosnak látom, elmondom majd bukásuk egyik-másik okát és módját. Egyelőre hagyjuk ezt, és térjünk vissza eredeti témánkhoz.

19. fejezet: A szerző rövid védekezése, amelyben arra figyelmeztet, hogy a szemlélődők bocsássanak meg az őket bírálóknak

Talán úgy érzed, hogy megbántottam Mártát, Isten egyik meghitt jóbarátját, mivel olyan evilági keresztényekhez hasonlítottam, akik bírálják a szemlélődőket. Valójában azonban egyikőjüket sem akartam bántani. Isten óvjon attól, hogy bármit mondjak ebben a könyvben, amivel elítélném Isten bármelyik barátját, bármilyen fokán álljon is a szentségnek, nem is beszélve a mennybéli szentekről. Valóban azt hiszem, hogy Mártát föl kell mentenünk minden vád alól, ha tekintetbe vesszük az esemény idejét és körülményeit. Nem fogta fel ugyanis, hogy mit csinál Mária. Nem meglepő ez, hiszen ilyesféle tökéletességről nem is igen hallhatott. Másfelől udvarias és rövid volt a szemrehányása, úgy érzem tehát, hogy minden vád alól föl kell őt mentenünk.

Nem hibáztathatjuk azokat sem, akik evilági módon gondolkozva bírálják a szemlélődőket, hiszen nem tudják, mit tesznek; még akkor sem, ha néha gorombaságra vetemednek. Amennyire Márta nem tudta, mit is mond valójában, amikor vádaskodott az Úr előtt, úgy ezeknek az embereknek is alig van sejtelmük a szemlélődő életről. Zavarba ejti őket az Istent kereső fiatalok buzgósága. Nem értik, hogy ezek a fiatalemberek hogyan dobhatják el az evilági érvényesülést és sok egyéb lehetőséget csak azért, hogy egyszerű és őszinte jóságban Isten barátaivá váljanak. Biztos vagyok benne, hogy ha megértenék mindezt, akkor változtatnának véleményükön. Ezért tehát azt hiszem, hogy nem vádolhatjuk őket sem. Az életnek csupán egyik lehetséges formáját próbálták ki – a sajátjukat –, s másfélét el sem tudnak képzelni. Ha pedig meggondolom, hogy magam is mennyit hibáztam tudatlanságból, akkor érzem át, mennyivel megértőbbnek és türelmesebbnek kellene lennem másokkal. Különben nem bánok úgy velük, ahogyan szeretném, hogy mások bánjanak velem.

20. fejezet: A mindenható Isten megvédi azokat, akik iránta való szeretetből nem hagynak fel a szemlélődéssel, azért hogy védekezzenek

Azt hiszem, hogy a szemlélődésre törekvőknek nemcsak meg kell bocsátaniuk azoknak, akik vádaskodnak ellenük, hanem észre sem szabad venniük, hogy mit mondanak vagy tesznek körülöttük. Így tett Mária Magdolna is, mi pedig őt választottuk példaképünknek. Ha az ő példáját követjük, Jézus bizonyára értünk is megteszi azt, amit érte tett.

Mi is volt ez? Emlékszel rá: Márta arra akarta rávenni Jézust, hogy utasítsa rendre Máriát. Mondja meg neki, hogy álljon fel, és segítsen a munkában. De a mi áldott Urunk, aki megítéli a szívek titkos gondolatait, tökéletesen megértette, hogy Mária mélyen elmerült istenségének szerető szemlélésében, ezért maga vette át a szót. Jóságában maga válaszolt helyette, gyöngéden és udvariasan, hiszen Mária Ura iránti szeretetből nem szívesen hagyta volna őt el azért, hogy védekezék. Mit mondott Jézus? Márta bírónak kérte fel, Jézus azonban Mária törvényes ügyvédjeként lépett fel, hiszen annyira szerette őt. „Márta, Márta” (Lk 10,41) – szólította meg. Kétszer is megismételte a nevét, hogy megbizonyosodjék: Márta figyel-e rá, s megáll-e annyi időre, hogy figyelmesen meghallgassa szavait. „Sok a munkád és a gondod.” Ez jelzi, hogy az aktív emberek mindig elfoglaltak, és számtalan különböző ügy foglalkoztatja őket; ezek elsősorban önmagukkal kapcsolatosak, aztán pedig keresztény embertársaikkal, ahogyan ezt a szeretet megkívánja. Jézus azt akarta, hogy Márta vegye észre: munkája fontos és értékes lelki fejlődése szempontjából. De hogy azt ne higgye, hogy ez a lehető legértékesebb, Jézus hozzátette: „De csak egy a szükséges.”

Mit gondolsz, mi ez az egyetlen dolog? Nyilvánvalóan arra gondolt, hogy Istent önmagáért kell szeretnünk és dicsőítenünk. Nincs ennél nagyobb feladatunk. Végül azt is meg akarta értetni Mártával, hogy nem lehetséges egyszerre teljes odaadással élni a tevékeny és a szemlélődő életet. A mindennapi gondok és a szemlélődő élet sohasem kerülhetnek teljes harmóniába egymással, valamiképpen azért mégis összekapcsolhatók. Hogy ezt világossá tegye, Jézus hozzáfűzte: „Mária a legjobb részt választotta, amely sohasem vétetik el tőle.” A tökéletes szeretet gyakorlásával ugyanis az a szeretet támad föl a szívünkben már itt a földön, amely az áldott mennyországban örökké él. A kétféle szeretet ugyanis egyetlen egészet alkot.

21. fejezet: Az evangéliumi jelenet hiteles kifejtése: „Mária a legjobb részt választotta”

Mária a legjobb részt választotta. Mit jelent ez? Ha a legjobbról beszélünk, akkor kell lennie jónak és jobbnak is. A legjobb felsőfokot jelent. Milyen lehetőségek közül választotta tehát Mária a legjobbat? Nincs három különféle életút, hiszen az egyház csak kettőről beszél: a cselekvő és a szemlélődő életéről. A Lukács-evangélium most végiggondolt jelenetének mélyebb értelme az, hogy Márta a cselekvő, Mária pedig a szemlélődő életet személyesíti meg. Valamelyiket a magunkévá kell tennünk, különben nem üdvözülhetünk. Ha azonban kettő közül kell választani, akkor egyiket sem nevezhetjük legjobbnak.

Bár az egyház két életutat ismer, a tevékeny és a szemlélődő életet, együttesükben mégis három részt, három, egymásra következő fokozatot különböztethetünk meg. Beszéltünk már ugyan róluk, de most röviden összegzem az eddigieket. Az első fokozat a helyes és igaz keresztény élet, amelyben a szeretet elsősorban az irgalmasság testi cselekedeteiben nyilvánul meg. A következő fokon az ember elmélkedni kezd a lelkiigazságokról, saját bűnösségéről, Krisztus szenvedéséről, az örökkévalóság örömről. Az első út is jó, de a második jobb, mivel itt már keveredni kezd a tevékenység és a szemlélődés. Lelki rokonságba kerülnek egymással, és testvérekké lesznek, mint Márta és Mária. Eddig a pontig juthat el a tevékeny

életet élő ember a szemlélődésben, hacsak Isten különleges kegyelme alkalmanként közbe nem lép. S erre a köztes területre visszatérhet a szemlélődő is, hogy bizonyos tevékenységeket elvállaljon. Lehetőleg azonban ne tegyen így, legföljebb nagyrítván, különleges szükség esetén.

A harmadik fokozatban az ember belép a felfoghatatlan felhőjének sötétjébe, s minden szeretetét egyedül Istenre irányítja. Az első fokozat jó, a második jobb, de a harmadik a legjobb közülük. Ez az a „legjobb rész”, amelyik Máriát illeti. Most már nyilván belátod, hogy az Úr miért nem azt mondta Mártának: „Mária a legjobb életet választotta.” Hiszen csak kétféle életmód van, s amint mondtam, ha csak kettő között választhatunk, akkor egyiket sem mondhatjuk a legjobbnak. De Urunk azt mondta: „Mária a legjobb részt választotta, amely nem vétetik el tőle.”

Az első és a második rész is jó és szent, de megszűnnek a mulandó élet elmúltával. Hiszen az örökkévalóságban nem lesz szükség az irgalmasság cselekedeteire, miként most. Az emberek nem fognak éhezni és szomjazni, meghalni a hidegtől vagy betegségben, nem lesznek otthontalanok és bebörtönözöttek. Senkinek sem lesz szüksége keresztény temetésre, mivel senki sem fog meghalni. A mennyországban nem lesz már alkalmunk arra, hogy bánkódjunk a bűneink miatt vagy Krisztus szenvedésén.

Ha tehát a kegyelem a harmadik rész választására ösztönöz, akkor Máriával kövesd a szólítását. Vagy inkább másképpen fogalmazom. Ha Isten a harmadik részre hív, akkor törekedj rá elszántan és örömmel. Sohasem vétetik el tőled, mivel ez nem ismer véget. Itt a földön kezdődik ugyan, de örökké tart.

Az Úr szavaival felelhetünk azoknak, akik a tevékenységre hivatkozva panaszkodnak ránk. Hadd beszéljen ő helyettünk, ahogyan szólt Mária helyett: „Márta, Márta.” Ezt mondja: „Figyeljete ide mindnyájan, akik tevékeny életet éltek. Dolgozzatok szorgalmasan az első és a második rész tevékenységeiben, hol az egyikben, hol a másikban. Vagy ha jobban tetszik, bátran vállalkozzatok egyszerre mindkettőre. De ne avatkozzatok bele szemlélődő barátaim életébe, mivel nem érthetitek azt, ami bennük végbemegy. Hagyjátok őket békében »ülni« és »pihenni«. Ne sajnáljátok tőlük a harmadik és legjobb részt, amely Máriáé.”

22. fejezet: Milyen csodálatosan szerette Krisztus Mária Magdolnát, aki az őszintén megtért s a szemlélődésre meghívott bűnösök jelképe

Jézust és Máriát édes szeretet kapcsolta össze. Mennyire szerethette Mária az Urat, s az Úr szeretete mégis mennyivel nagyobb az övéénél. Az evangélium történetét nem vehetjük félvállról, mintha valami fölszínes elbeszélés volna. Kettejük kapcsolatát a maga mélységes valóságában tárja föl előttünk. Olvastán ki ne venné észre, mennyire fenntartás nélkül szerette Mária Jézust, s viszonzásul nem érte be kevesebbel, mint magának az Úrnak szeretetével. Mária volt az, aki sírva kereste őt a sírban húsvét hajnalán. Az angyalok szelíden szólították meg: „Ne sírj Mária! Az Úr, akit keresel, feltámadt, amint megmondotta. Előtted megy Galileába. Ott megláthatod tanítványai között, amint megígérte.” De még az angyalok sem tudták megvigasztalni és megállítani könnyeit. Angyalok aligha vigasztalhatják meg azt, aki az angyalok Királyát keresi.

Folytassam? Aki figyelmesen olvassa a Szentírást, Mária föltétlen szeretetének sok apró jelére bukkanhat, amelyet okulásunkra jegyeztek föl. Mindez megerősítheti azt, amit mondtam. Szinte úgy érezzük, hogy mindezt egyenesen a szemlélődő lelkeknek írták. S akinek csöpp érzéke van a szemlélődéshez, az így is fogja értelmezni.

Az Úrnak Mária Magdolna iránti szeretetében megláthatjuk, hogy milyen korlátlanul és csodálatosan szeret minden bűnöst, aki őszintén bűnbánatot tart, és a szemlélődésre adja

magát. Megértjük azt is, hogy az Úr miért nem tűri el, hogy bárki, akár a testvére is, Mária ellen szóljon. Maga siet a védelmére. Sőt, többet is tesz ennél. Egy másik alkalommal még vendéglátóját, a leprás Simont is rendreutasítja annak saját házában, csupán azért, mert elítélően vélekedett róla (Lk 7,44). Förlélemmel nézünk nagy ez a szeretet.

23. fejezet: Az Úr maga fog védelmére kelni azoknak, akik nem hagyják el a szemlélődést azért, hogy megvédjék magukat

Biztosíthatlak róla, hogy ha Isten kegyelmével és megbízható irányításával egész szívünkkel arra törekszünk, hogy szeretetünket és életünket Mária Magdolnáéhoz hasonlóan alakítsuk, akkor az Úr minket is megvédelmez majd úgy, mint őt. Mindaz, aki szóval vagy gondolattal ellenünk fordul, érezni fogja, hogy lelkiismeretének mélyén az Úr rendreutasítja. Ez nem jelenti azt, hogy nekünk semmit nem kell elviselnünk. Bizonyára sok mindent, mint Mária Magdolnának is. Csak azt akarom mondani, hogy ha ügyet sem vetünk rá, és a bíráló megjegyzések ellenére békésen folytatjuk a szemlélődést, ahogyan ő tette, akkor Urunk fogja figyelmeztetni vádlóinkat a szívük mélyén. Ha őszinte és nyílt emberek, akkor bizonyára hamarosan elszégyellik magukat gondolataik vagy szavaik miatt.

De az Úr nemcsak lelki védelmünkről gondoskodik, hanem arra is indítani fog másokat, hogy lássanak el minket étellel és ruhával és mindazzal, ami az élethez szükséges – ha azt látja, hogy a szerető szemlélődést nem akarjuk abbahagyni azért, hogy ilyesmirel gondoskodjunk. Ezt csak azért hangsúlyozom, hogy visszautasítsam azt a téves állítást, hogy senki sem szentelheti magát a szemlélődő életnek, amíg nem gondoskodott minden anyagi szükségletéről. Azt mondják: „Segíts magadon, Isten is megsegít.” Ezzel tudatosan félremagyarázzák Istent. Isten ugyanis sohasem hagyja cserben azokat, akik igazán lemondanak az evilági gondokról, hogy neki szenteljék magukat. Biztos lehetsz benne: gondoskodik barátairól. Vagy bőségesen megkapják mindazt, amire szükségük van, vagy pedig kellő fizikai erőt és szívbeli türelmet ad nekik az ínség elviseléséhez. Nem mindegy, hogy melyiket adja meg? Az igazi szemlélődő számára a kettő egyre megy. Aki ebben kételkedik, az csupán azt árulja el, hogy a Gonosz elvette a hitét, vagy hogy még nem bízta rá magát annyira Istenre, amennyire kellene, bár tetszetős és jámbor kifogásokkal leplezi is ezt.

Ezért újra mondom mindazoknak, akik Máriához hasonlóan igazi szemlélődő életet akarnak élni: inkább Isten felfoghatatlan nagysága és csodálatos jósága tanítson alázatra, mint saját bűnösséged tudata, mert így tökéletes lesz az alázatod. Inkább arra figyelj, milyen tökéletesen más az Isten, mintsem a saját nyomorúságoddal törődj. S ne felejtse, hogy a tökéletesen alázatosak nem szenvednek hiányt sem lelkiekben, sem anyagiakban. Isten az övék, és ő a minden. Aki Istent birtokolja, annak semmi másra nincs szüksége az életben, ahogyan ez a könyv is tanúsítja.

24. fejezet: Mi a szeretet önmagában; milyen nemesen és tökéletesen megtalálható a szemlélődésben

Láttuk, hogy a tökéletes alázat lényeges része az egyszerű, behunyt szemű szemlélődő szeretetnek. Egészen Istenre irányul, s így ez az egyszerű szeretet szüntelenül ostromolja a Megnemismert sötét felhőjét, okoskodását betemetve a Feledés felhőjével. A szemlélődő szeretet nemcsak a tökéletes alázatot táplálja, hanem az összes többi erényeket is, elsősorban a jóságot. Az igazi szeretetben az ember Istent egyedül önmagáért szereti, minden teremtettnél jobban, embertársait pedig Isten törvénye szerint. A szemlélődésben Istent valóban tisztán és egyszerűen önmagáért szeretjük, minden földi teremtménytől függetlenül. Ez a

gyakorlat leglényege: mezítelen vágyódás, lelkünk egyszerű és tiszta ráirányulása magára Istenre.

Azért nevezem tisztának és mezítelennek, mivel egészen érdek nélküli. Az ember nem személyes hasznát vagy a szenvedéstől való megkönnyebbülést keresi benne. Csak Istenre vágyik, egyedül öreá. Annyira lenyűgözi Isten, akit szeret, s annyira csak azzal törődik, hogy az ő akarata teljesüljön a földön, hogy nem is törődik saját hasznával vagy szorongásaival. Ezért gondolom azt, hogy így valóban tökéletesen és önmagáért szeretjük Istent. Az igazi szemlélődő az Istenre irányuló szeretetét nem osztja meg senki más teremtménnyel. A szemlélődésben azonban tökéletesen megvalósul a szeretet második, kiegészítő parancsa is: embertársaink szeretete. A szemlélődés gyümölcsei tanúsítják ezt. Bár a gyakorlott szemlélődő az imádság ideje alatt nem törődik senkivel és semmivel, se testvérrel, se idegennel, se baráttal, se ellenséggel – valójában senki sem idegen számára, mivel mindenkit testvérenek tekint. És nincs ellensége sem. Mindenki a barátja. Akik megbántották vagy megsértették a mindennapi életben, azok is éppen olyan kedvesek a számára, mint a legjobb barátai, s azt kívánja ezeknek is, amit a legjobb barátainak.

25. fejezet: A szemlélődő imádság idején ne figyeljünk senkire sem

Már elmagyaráztam, hogy e gyakorlat idején az igazi szemlélődő nem időzik el egyetlen személynél sem, legyen az barát, ellenség, idegen vagy rokon. Ha tökéletesen akarja végezni ezt a gyakorlatot, akkor Istenen kívül mindenről meg kell feledkeznie.

Ennek ellenére a szemlélődés révén annyira növekszik benne a gyakorlati jóság és szeretet, hogy amikor más alkalmakkor beszélget vagy együtt imádkozik a többi emberrel, akkor szeretetének melege kiárad mindnyájukra, barátira, ellenségre, idegenre és rokonra egyaránt. Ellenségeivel még kedvesebben bánt, mint a barátaival.

Nem arról van szó, hogy valaha is egészen elhagyhatná a szemlélődést – ezt súlyos bűn nélkül nem tehetné meg –, de a szeretet időnként azt kívánja, hogy szálljon le a szemlélődés magasából és a szeretet ösztönzésére tegyen jót embertársaival.

De magában a szemlélődésben nem tesz különbséget barát vagy ellenség, testvér vagy idegen között. Nem gondolná, hogy nem érez – akár gyakran is – természetes vonzódást néhány ember iránt, akik különösen közel állnak hozzá. Ez egészen természetes és jogos, s ennek indoklását csak a szeretet ismeri. Gondolj csak arra, hogy Krisztus maga is különlegesen szerette Jánost, Máriát és Pétert. Inkább arra céloztam, hogy a szemlélődés idején mindenki egyformán kedves a számára, mivel egyedül Isten az, aki szeretetre indítja. Egészen és tisztán Istenért szereti az embereket; úgy szereti őket, mint önmagát.

Ádám bűne által minden ember elveszett, de Krisztus megváltó halála által megváltást nyernek azok, akik jóakarattal kifejezik vágyukat a megváltásra. A szemlélődésnek igazán odaadott ember osztozik Krisztus megváltó szenvedésében. A szemlélődésben lelkileg egyesülünk Istennel, s minden tőlünk telhetőt megteszünk azért, hogy másokat is bevonjunk a tökéletes szemlélődésbe. Tudod, hogy egész tested átveszi mindegyik testrészed fájdalmát vagy egészségét, hiszen egyetlen egységet alkotnak. Krisztus a mi fejünk, mi pedig kegyelme által testének tagjai. A kereszten testéért, az egyházért áldozta föl magát. Mindannak, aki egészen követni akarja Krisztust, készen kell lennie arra, hogy örömet és szeretettel szétossza magát testvéreinek üdvösségére az emberi családban. Ismétlem, nem csupán a barátaiért, a családjáért és a hozzá közelállókért, hanem egyetemes szeretettel az egész emberiség üdvösségéért kell élnie, mivel Krisztus mindazok megmentéséért halt meg, akik megbánják bűneiket és keresik Isten irgalmát.

Láthatod tehát, hogy a szemlélődés titokzatosan egyesíti magában az alázatot és a szeretetet. Ugyanilyen okokból és hasonlóképpen, egészen magába foglal minden más erényt is, mert mindez egyé válik a szeretetben.

26. fejezet: A szemlélődő imádság csak a kegyelem segítségével jöhet létre, mert Isten műve

Nagylelkűen és határozottan szánd el tehát magad a szemlélődés gyakorlására. Hatolj be a Megnemismert magas felhőjébe, és utasítsd el a pihenésnek még a gondolatát is. Őszintén mondom neked, hogy aki igazán el akar jutni a szemlélődésre, az megtapasztalja a fáradságos erőfeszítés fájdalmát (hacsak Isten nem lép közbe különös kegyelmével)! A folytonos törekvés alaposan kifárasztja, mindaddig, amíg hozzá nem szokik ehhez a gyakorlathoz.

De áruлд el, miért olyan nehéz mindez? Kétségtelen, hogy az akaratot folyton serkentő lángoló szeretet nem fájdalmas. Nem, hiszen ezt Isten műveli bennünk mindenható erejével. Különben is, Isten mindig örömmel működik annak szívében, aki minden lehetséges módon előkészítette az utat az ő kegyelme számára.

Akkor hát miért olyan fáradságos ez a gyakorlat? Szüntelenül harcolnunk kell azért, hogy elűzzük szétszórtságunkat, s betereľjünk mindent a Feledés felhője alá, amiről már beszéltünk. Ez pedig fájdalmas vesződés. Az ember azonban csak azért küzdhet, hogy fölkészüljön Isten cselekvésére: egyedül ő képes fölébreszteni bennünk a szeretetet. De kitartóan tedd meg a magad feladatát, s akkor Isten is biztosan megteszi a magáét.

Tarts ki tehát hűségesen ebben a munkában. Látni akarom, hogyan jutsz előre. Nem látod, hogy az Úr milyen türelmesen támogat? Szégyelld magad! Csak rövid ideig kell elviselned az önfegyelmezés terheit – hamarosan meg fogsz könnyebbülni.

Eleinte megerőltetőnek érzed, de ennek az az oka, hogy még nem tapasztaltad meg a gyakorlat benső örömet. Egy idő múltán azonban eltölt az öröm és a lelkesedés, s akkor már igazán könnyűnek fogod érezni. Alig kerül már erőfeszítésedbe, mert időnként Isten maga fog működni a lelkedben. Persze nem mindig, s nem is hosszú időre, hanem mindig úgy, ahogyan a legjobbnak látja. Ha megteszi, akkor öröm tölt el, s boldogan hagyod, hogy cselekedjék benned.

Ilyenkor esetleg megérint isteni fényének egy sugarával, s ez áthatol a Megnemismert felhőjén, amely tőle elválaszt. Megpillanthatsz valamit isteni bölcsességének kimondhatatlan titkaiból, s érzelmeid lángra gyulladnak a szeretetétől. Erről képtelen vagyok többet mondani, mivel ez a tapasztalás nem foglalható szavakba. De ha tudnék is még beszélni róla, most nem teszem. Nem merem megpróbálni azt, hogy a magam nyers és suta szavaival leírjam Isten kegyelmét. Illetve, ha merném, akkor se tenném.

De ha a kegyelem fölébred az ember lelkében, akkor válaszolnia kell rá, s ezt meg is akarom beszélni veled. Erről beszélnünk kisebb kockázat.

27. fejezet: Kinek kell vállalkoznia a szemlélődés kegyelmi feladatára

Elsősorban azt kell világosan leszögezmem, hogy ki vállalkozhat a szemlélődésre, mikor a legjobb elkezdni, s hogyan kell benne előrehaladni. Néhány feltételét is felsorolom e gyakorlatnak.

Ha azt kérdeд tőlem, ki vállalkozhat a szemlélődésre, azt válaszolom, hogy mindazok, akik őszintén hátat fordítottak a világnak, és félretették a tevékeny élet gondjait. Az ilyenek, még ha egy ideig bűnös szokások rabjai voltak is, bontakoztassák ki magukban a szemlélődő ima kegyelmét.

28. fejezet: Ne kezdjünk hozzá a szemlélődéshez addig, amíg lelkiismeretünket meg nem tisztítottuk a bűnöktől az egyház törvényei szerint

Ha azt kérdezed tőlem, mikor kezdjük el a szemlélődést, azt válaszolom: azután, hogy az egyház törvényei szerint a bűnbocsánat szentségében megtisztítottuk lelkiismeretünket minden bűntől.

A gyónás után minden erőfeszítésünk ellenére is megmarad ugyan a szívünk mélyén a rossznak a gyökere és talaja, de a szerető odaadás végül is egészen megszabadít majd tőlük. Először tehát tisztítsuk meg lelkiismeretünket a szentgyónásban. Ha viszont megtettük azt, amit az egyház megkíván, akkor bátran, de alázatosan fogjunk bele a szemlélődésbe, tudva, hogy hosszú utat kell majd megjárunk. Mert még a halálos bűntől mentes embereknek is egész életükben törekedniük kell a szemlélődésre – amíg ugyanis e halandó testben élünk, mindig ott találjuk a Megnemismert felhőjének áthatolhatatlan sötétjét köztünk és Isten között. Az eredeti bűn következtében pedig mindig szenvedni fogunk elkószáló gondolataink terhétől, amelyek megpróbálják szétszórni Istenre irányított figyelmünket.

Ez az eredeti bűnnek jogos büntetése. A bűnbeesés előtt az ember ura és parancsolója volt minden teremtménynek. De engedett e teremtmények gonosz sugallatának, és hátat fordított teremő Istenének. Most aztán, ha engedelmeskedni akar Istennek, akkor megérzi, hogy a teremtett dolgok, amelyek eredetileg alája voltak vetve, fölébe kerekednek, hogy elállják Istenhez vezető útját.

29. fejezet: Az embernek türelmesen ki kell tartania a szemlélődésben; el kell vállalnia a vele járó fájdalmakat; másról nem szabad ítéletet mondania

Aki a bűnnel elveszítette szívének tisztaságát s vissza akarja szerezni egészségét, amelyben megszűnnek fájdalmai, annak türelmesen meg kell harcolnia a szemlélődésért, el kell viselnie minden terhét – akár bűnös életet élt, akár nem. A bűnösök és az ártatlanok egyaránt megszenvednek a szemlélődés megszerzéséért, bár a bűnösök nyilvánvalóan fájdalmasabban élik át mindezt. Mégis gyakran előfordul, hogy megrögzött, nagy bűnösök hamarabb eljutnak a tökéletes szemlélődéshez, mint azok, akik sohasem követtek el súlyos vétet. Isten igazán csodálatosan osztja szét a kegyelmét annak, akinek akarja. A világ ámulva áll meg a szeretet láttán.

Azt hiszem, hogy a világvége dicsőséges nap lesz, mivel Isten és az ő kegyelmének ajándékai tisztán láthatóvá lesznek mindenki számára. Néhányan azok közül, akiket ma lenéznek és megvetnek (és akik talán valóban megrögzött bűnösök voltak), azon a napon dicsőségben fognak ragyogni a szentekkel együtt. Azok egyike-másika pedig, akik a látszat szerint sohasem vétkeztek súlyosan, s akiket sokan jámbor emberként, sőt angyalként tisztelnek, azon a napon a nyomorult kárhozottak közé kerülnek.

Mindezzel csak azt akarom mondani, hogy senki sem tarthatja jónak vagy rossznak a másik embert, csupán a tettei alapján mondva róla ítéletet. A tettek más lapra tartoznak: azokat megítélhetjük, hogy jók-e vagy rosszak, a személyt azonban nem.

30. fejezet: Kinek van joga megítélni és elmarasztalni mások hibáit

Föltehetjük a kérdést: van-e valaki, aki ítéletet mondhat a másik ember életéről?

Igen, természetesen: azok mondhatnak jogosan ítéletet az emberek tetteiről, akik mások lelki javára ehhez felelős meghatalmazást kaptak. Vannak, akik az egyház rendelete vagy fölszentelése alapján hivatalosan kapták meg ezt a hatalmat. De az is előfordulhat, hogy a Szentlélek valakit (aki elég erős hozzá a szeretetben) egyénileg ösztönöz arra, hogy vállalja el ezt a feladatot. De mindenki nagyon vigyázzon arra, nehogy önkényesen tulajdonítsa magának azt a jogot, hogy másokat figyelmeztessen a hibáikra, mert ezzel könnyen súlyos tévedésbe esik. Más az, ha a szemlélődésben a Szentlélektől kapunk ösztönzést arra, hogy fölemeljük a szavunkat.

Figyelmeztetlek tehát, kétszer is gondold meg, mondatsz-e véleményt mások életéről. Lelkiismereted magányában inkább magadról mondj ítéletet, tetszésed szerint Isten vagy a lelkiatyád előtt, de ne avatkozz bele mások életébe.

31. fejezet: A szemlélődésben kezdők hogyan bánjanak gondolataikkal és bűnre való hajlamaikkal

Ha úgy érzed, mindent megtettél azért, hogy életedet az egyház törvényei szerint megjavítsd, szenteld magad egész szívvel a szemlélődésnek. Ha pedig régi bűneid emléke vagy újakra való kísértések megfertőzik értelmeket, s akadályt képeznek Istenhez vezető utadon, tipord el őket, és bátran lépj túl rajtuk. Próbáld eltemetni őket a Feledés vastag felhőjében, mintha se te, se más soha el se követte volna őket. Ha újra visszatérnek, újra el kell utasítanod őket. Röviden, ahányszor föltámadnak benned, annyiszor el kell vetned őket. Ha nagyon kimerülsz, akkor valószínűleg keresni fogsz különböző ötleteket és módszereket, a lélek erejének titokzatos segítségét ahhoz, hogy legyőzd őket – de hidd el nekem, jobb, ha a tapasztalat során Istentől tanulsz meg, hogyan tartsd kordában gondolataidat, mintha különböző emberi eszközöket próbálsz felhasználni.

32. fejezet: Két lelki módszer a szemlélődésben kezdőknek

Mindazonáltal elmondok neked egyet s mást két módszerről, amelyek segíthetnek a szórakozottság leküzdésében. Próbáld ki őket, és haladj előre általuk, ha tudsz.

Ha szétszórt gondolataid zavarnak, akkor tegyél úgy, mintha észre se vennéd a jelenlétüket, vagy vedd úgy, hogy betolakodtak közéd és Isten közé. Nézz rajtuk keresztül – válluk fölött mintegy átnézvén –, mintha tekintetteddel valami mást keresnél, mint ahogy valóban mást is keresel. Hiszen mögöttük Isten rejtőzik ott a Megnemismert sötét felhőjében. Tegyél így, és biztos vagyok benne, hogy hamarosan megkönnyebbülnek terheid. Erre a módszerre bízást ráhagyatkozhatasz – meglásd, nem egyéb, mint sóvárgó vágy Istenre: látni és érezni akarod őt, amennyire e földi életben lehetséges. Ez a vágyódás pedig már maga a szeretet, amely mindig megbékélést hoz.

Egy másik módszert is kipróbálhatsz, ha akarsz. Ha úgy érzed, hogy egészen kimerültél gondolataid elűzésében, akkor mondd magadnak: fölösleges tovább harcolnom ellenük. Vesd magad elébük, mint egy gyáva fogoly teszi a harcban, így Istennek adod meg magad, miközben ellenségeid kezére kerülsz, s elismered, hogy magadban tehetetlen vagy. Kérlek, nagyon figyelj erre a tanácsra, mivel ezáltal egészen Isten kezére bízod magad, s ez legyőz mindent. Ez a magatartás valódi önismerethez vezethet. Meglátod, Isten nélkül mennyire gonosz és alantas vagy, rosszabb a semminél. Ezáltal valóban átéled és megtapasztalod az alázatot. S ha Isten látja, hogy ebben a mezítelen igazságban állsz előtte, akkor minden biztonnal hozzád siet, és bosszút áll ellenségeiden. Gyöngéden ölébe vesz, letörli lelki könnyeidet – ahogyan egy édesapa kimentí kisgyermekét egy vaddisznó vagy feldühödött medve karmai közül.

33. fejezet: A szemlélődés által megtisztulunk egyes bűneinktől és azok következményeitől; tökéletes biztonságra azonban sohasem juthatunk ebben az életben

Egyelőre nem akarok más módszerekről beszélni. Ha megkapod azt a kegyelmet, hogy ezeket kipróbáld, akkor hamarosan inkább te taníthatsz engem, mint én téged. Mert most ugyan én tanítalak téged, de ez távolról sem jelenti azt, hogy én magam már igen jártas volnék mindebben. Őszintén remélem tehát, hogy te is oktatsz majd engem, ha előrehaladtál. Tarts ki, s láss munkához olyan elszántan és kitartóan, ahogyan csak tudsz. S ha nem sikerül rögtön elsajátítanod ezeket a gyakorlatokat, viseld el türelemmel és alázatosan a szétszórtság fájdalmát. Ez lesz a tisztítóhely számodra a földön. De ha a fájdalom elmúlt, mert Isten a maga kegyelmével rásegít a helyes módszerre és tapasztalatra, akkor biztosan megtisztulsz majd nemcsak a bűntől, hanem a vele járó fájdalomtól is. Itt persze saját személyes bűneidre gondolkodok, amelyeket a múltban elkövettél, nem pedig az eredeti bűnre. Az eredeti bűn következményei ugyanis elkísérnek holtod napjáig, bármilyen elszántan fáradozol is leküzdésükön. Ezek azonban elenyésző kellemetlenségek saját tudatos bűneinkhez képest. Így is bőven lesz mit csinálnod. Az eredeti bűn ugyanis minden nap új, bűnös kísértéseket fog kelteni benned, amelyeket naponta le kell győznöd, s szétapítanod a lelkek megkülönböztetésének kétélű kardjával. Magad is megtapasztalod majd, hogy soha sincs igazi nyugalom és valódi pihenés ebben az életben.

Sohasem szabad azonban feladnod a harcot, s nem szabad elkeseredned, ha kudarcot vallasz. Hiszen, ha kaptál kegyelmet ahhoz, hogy személyes bűneid következményeit legyőzd a fent leírt módon – vagy akár jobb módszereket is találhatsz –, akkor bízatsz abban is, hogy sem az eredeti bűn következményei, sem egyéb kísértések nem fognak túlságosan zavarni a belső növekedésben.

34. fejezet: Isten szabadon, módszereinktől függetlenül ajándékoz meg a szemlélődéssel; a módszerek önmagukban elégtelenek

Ha azt kérded tőlem, hogyan fogj hozzá a szemlélődéshez, akkor csupán annyit tehetek, hogy a mindenható Istenhez fohászkodom: irgalmas kegyelmével ő maga tanítson téged. Egészen őszintén be kell vallanom neked, hogy én képtelen vagyok rá. Ez azonban nem is csoda, hiszen egyedül Isten az, aki ezt véghezviheti abban a lélekben, akit erre kiválaszt, függetlenül annak egyéni érdemeitől.

Ellentmondásnak tűnik, de még a szentek és az angyalok sem képesek arra, hogy a szemlélődő szeretet vágyát fölkeltsék magukban Isten segítségével nélkül. Sőt, azt hiszem, hogy az Úr szándékosan gyakran éppen a megátalkodott bűnösöket választja ki, talán inkább, mint azokat, akik sohasem bántották őt meg túlságosan. Azért tesz így, hogy fölismerjük mindenható irgalmát, s elismerjük, hogy ő egészen szabad: tetszése szerint cselekszik, ott, akkor és azt, amit akar.

Olyanoknak azonban nem ad kegyelmet, s nem kezdi el művét bennük, akik nem akarják befogadni őt. Ám sem a bűnös, sem a büntelen lélek nem tudja még csak befogadni sem őt kegyelmének segítségével nélkül. Hiszen az ő kegyelme ajándék: nem az ártatlanság jutalmaként kapjuk, s nem tarthatja vissza a bűn. Figyeld meg jól: Isten nem „vonja vissza” kegyelmét, de „visszatarthatja” azt. Itt nagyon kell ügyelnünk a tévedések elkerülésére, hiszen minél közelebb vagyunk az igazsághoz, annál nehezebb megőriznünk a tisztánlátást. Azt hiszem,

helyes az, amit kifejtettem neked. De ha most nem érted meg, akkor ne foglalkozz vele, amíg Isten meg nem tanít rá. Tégy, ahogy mondtam, s ne törd rajta a fejed.

Óvakodj a gögtől: ez káromlás Isten és az ő ajándékai ellen, s felbátorítja a bűnösöket. Ha igazán alázatos volnál, akkor megértenéd, amit magyarázok neked. A szemlélődő imával Isten egészen szabadon, érdemeinktől függetlenül ajándékoz meg bennünket. Az ajándék lényegéhez tartozik, hogy az, akinek adják, képessé válik befogadására is. Csak Isten ajándéka tehet alkalmassá arra, hogy elfogadjuk azt. A szemlélődésre való alkalmasság azonos magával a szemlélődéssel. Csak az válik képessé a szemlélődésre, aki megtapasztalja Isten működését a lelke mélyén – senki más. Hiszen Isten kegyelme nélkül a lélek olyan, mint a halott: teljesen érzéketlen a szemlélődő imádságra, s képtelen arra is, hogy vágyódjék vagy törekedjék rá. Olyan mértékben válik a tieddé, amilyen mértékben vágyódsz rá. Mégsem a te törekvésed vagy vágyad mozgat meg, hanem az a megismerhetetlen erő, amelyik maga kelti föl benned a reá irányuló vágyat. Kérlek, ne is kívánj ennél többet megtudni erről. Hanem egyszerűen maradj hűséges és kitartó ebben a fáradozásban mindaddig, amíg be nem tölti az életedet.

Egyszerűen: hagyd, hogy ez a titokzatos kegyelem kifejtse hatását benned, és úgy irányítson, ahogyan ő akarja. Bíz rá a kezdeményezést, s hajtsd végre, amit kíván. Ne huzakodj vele, mintha te elmozdíthatnád a hatását, még ha attól félsz, is, hogy egészen elrontod. Légy te a fa – hadd legyen ő az ács! Légy te az otthon – ő pedig a gondviselő gazda, aki benne lakik. Maradj vak ez idő alatt, s add föl minden kívánságodat, mely szeretné ismerni a miértet és a hogyan, mert itt a tudás is akadályodra lehet. Érd be azzal, hogy megérzed: e titokzatos kegyelem gyöngéden feltámad a lelked mélyén. E benső sürgetés hatására felejts el minden mást Istentől kívül. Egyszerűen és állhatatosan egyedül reá irányuljon mezítelen vágyad, megfosztva minden önértéktől.

Ha átélte mindazt, amiről most beszéltem, akkor bízhat benne, hogy maga Isten az, aki megindította akarátodat és vágyaidat. Neki nincs szüksége semmilyen segédeszközre, még a te közreműködésedre sem. Ne félj a Sátántól sem, mert mostantól fogva nem mer közelíteni hozzád. Bármilyen ravasz legyen is, ha nincs hatalma ahhoz, hogy belépjen akarátod benső szentélyébe, legfőljebb távolról és közvetve okozhat zavart. Közvetlenül még egy jó angyal sem befolyásolhatja akarátodat. Egyedül Isten képes erre.

Szavakkal próbáltam elmagyarázni neked azt, amiről csak a tapasztalat győzhet meg igazán: hogy a különböző módszerek végül is haszontalanok a szemlélődő szeretet fölbresztésére – az ember közvetlenül juthat el hozzá. Mert az összes módszereket és eszközöket a szemlélődés határozza meg – a szemlélődés viszont nem ezek hatására jön létre, hanem független mindegyiktől.

35. fejezet: Az olvasásról, a gondolkodásról és az imádságról – a kezdőnek e három jártasságot kell kifejlesztenie

Mindezek ellenére azonban vannak olyan eszközök, amelyeket a kezdőnek el kell sajátítania. A legfontosabb a tanulás, az elmélkedés és az áhítat, másképpen az olvasás, a gondolkodás és az imádság. Ezekről mások sokkal átfogóbban írtak, mint ahogyan én itt megtehetem, nem szükséges tehát, hogy részletesen foglalkozzam velük. Egyet azonban el kell mondanom olvasóimnak, legyenek akár kezdők, akár kissé előrehaladottabbak – a tökéletesekre azonban ez már nem vonatkozik. Az említett három jártasság annyira összetartozik, hogy a gondolkodás nem jöhet létre előzetes olvasás vagy mások meghallgatása nélkül. Hiszen az olvasás és mások meghallgatása egy és ugyanaz: a papok könyveket olvasva tanulnak, a tanulatlanok viszont a papokat hallgatják, akik az Isten szavát

hirdetik nekik. A kezdőkre és a kissé haladottabbakra érvényes az is, hogy nem tudnak imádkozni addig, amíg el nem gondolkoztak Isten szaván.

Figyeld csak meg: Istennek akár írott, akár elmondott szava olyan, mint a tükör. Értelmed a lélek szeme, lelkiismereted a lélek arca. Ahogyan tükröt kell használnod ahhoz, hogy fölfedezz egy foltot az arcodon, hacsak valaki más nem figyelmeztet rá, ugyanúgy állunk a lelkünkkel is. A bűnei által elvakított ember képtelen meglátni lelkiismeretének foltjait, ha nem olvassa vagy hallgatja Isten szavát.

Ha valaki a tükörben fölfedezi vagy mástól megtudja, hogy piszkos az arca, azonnal odamegy a kúthoz és megmosakszik. Ugyanígy, ha a jóakarátú ember a Szentírásnak vagy mások prédikációinak tükrében ráeszmél arra, hogy a lelkiismerete szennyezett, akkor azonnal elmegy, hogy megtisztuljon. Ha valamely bűnös tetről van szó, akkor az egyházat kell fölkeresnie, és a gyónás „vizében” megtisztulnia az egyház törvényei szerint. De ha a bűn a mélyben gyökerezik s a bűnre való hajlamban nyilvánul meg, akkor a nagyirgalmú Isten kútját kell fölkeresnie, s az imádság vizével élnie, meg mindazzal, ami még ezzel jár.

Szeretném tehát, ha világosan megértenéd, hogy a kezdőknek és a szemlélődésben valamivel jártasabbaknak először olvasniuk vagy hallaniuk kell az Isten szavát ahhoz, hogy eltűnődhessenek rajta, s ha nem szánnak időt arra, hogy elmélkedjenek is rajta, akkor nem juthatnak el az igazi imádsághoz.

36. fejezet: A szemlélődők elmélkedéséről

Azok azonban, akik állandóan a szemlélődésben merülnek el, mindezt másképpen élik meg. Az ő elmélkedésük inkább hirtelen fölismerésekből vagy homályos megbizonyosodásokból áll. Például hirtelen ráeszmélnek saját bűnös semmisségükre vagy Isten jóságára, anélkül azonban, hogy tudatosan törekedtek volna erre olvasással, beszédek hallgatásával, elmélkedéssel vagy bármi más módon. Az ilyen hirtelen meglátások és fölismerések inkább Istentől származnak, mint emberi erőfeszítésből.

Egyáltalán nem bánom, ha ezen a fokon föl hagysz a bukott természetről vagy Isten jóságáról folytatott rendszeres elmélkedéssel. Persze fölteszem, hogy a kegyelem irányít, és tanácsot kértél lelkivezetőtől, hogy mindezt megteheted. Ekkor már ugyanis tökéletesen elég, ha figyelmedet ilyen egyszerű szavakra irányítod, mint „bűn” vagy „Isten”, vagy valami hasonlóra, amit magad választasz. Töprengés helyett próbáld meg közvetlenül átélni, mit jelentenek e valóságok. Ne akard vizsgálgatni vagy magyaráztatni őket, mintha az ilyen fontolgatás növelhetné szeretetedet. Azt hiszem, az ilyen okoskodás sohasem segít a szemlélődésben. Ezért tanácsolom azt, hogy hagyd őket egészben, minden részletezés nélkül.

Ha a bűn szóra gondolsz, akkor ne a részletekre ügyelj, hanem önmagadra – semmi másra, csak önmagadra, minden részletezés nélkül. Azt hiszem, hogy a bűn valóságának homályos megtapasztalása egy ketrecbe zárt vadállat dühét keltheti föl benned. Kívülről azonban nem fogják észrevenni rajtad, s azt hiszik, hogy higgadt és megfontolt vagy, s teszed, amit éppen kell: ülsz, jársz, fekszel, pihensz, állsz vagy térdelsz, tökéletes nyugalomban!

37. fejezet: A szemlélődőknél általános személyes imáról

Aki gyakorlott a szemlélődésben, az nem függ annyira a gondolkodó értelemről, mint a kezdők és a náluknál jártasabbak. Belátásaik értelmi folyamatok nélkül, maguktól támadnak, mintegy az igazság intuitív jelentkezéseként. Valami hasonlót mondhatunk el az imádságról is. Itt a személyes imáról beszélek, nem az egyház liturgikus imájáról, ez azonban nem jelenti a liturgikus ima elhanyagolását. Ellenkezőleg, az igazi szemlélődők értékelik leginkább a liturgiát: gondosan és pontosan végzik, atyáik hagyományának megfelelően. Most azonban

személyes imájukról beszélek: ezek elmélkedésükhöz hasonlóan természetesen fakadnak föl, nem pedig valamilyen módszeres fölkészülés hatására keletkeznek.

A szemlélődők ritkán imádkoznak szavakkal. Ha mégis megteszik, akkor kevés szót használnak. Minél kevesebbet, annál jobb. Igen, a rövid szavak jobban megfelelnek ilyenkor, mint a hosszabbak. Ilyenkor ugyanis a szemlélődőnek folyamatosan a lélek legmagasabb, egyedülálló csúcsán kell tartózkodnia.

Vegyünk szemléltetésül egy példát a mindennapokból. Akivel hirtelenül valami katasztrófa történik, az ijedtében és tehetetlenségében minden erejét összeszedve segítségért kiált. Az ilyen szélsőséges helyzetben az emberek nem szaporítják a szót. Ehelyett minden erejüket összeszedve egyetlen hangos kiáltással fejezik ki bajukat: „Segítség!” S ezzel az egyetlen szócskával fölkeltik mások figyelmét, és elérik, hogy azok segítségükre siessenek.

Ennek nyomán megérthetjük, mennyire hatásos lehet az az egyetlen benső szó, amelyet nem csupán kimondunk vagy elgondolunk, hanem amelyik szívünk legmélyéről szakad ki egész lényünk kifejezéséeként. (Mélység helyett magasságról is beszélhetnénk, mert a lélek birodalmában a mélység és a magasság, a szélesség és a hosszúság ugyanazt jelenti.) Ez a lélek mélyéről felfakadó egyszerű ima biztosabban megéri a mindenható Isten szívét, mint valamelyik hosszú zsoltár, amelyet figyelmetlenül elmormogunk. Ez az értelme a kijelentésnek: „A rövid imádság áthatol az egeken.”

38. fejezet: Miért és hogyan hatol át az egeken a rövid ima

Miért gondolom, hogy ez a kis ima elég hatalmas ahhoz, hogy áthatoljon az egeken? Bizonyára azért, mert az ember egész lénye imádkozik benne. Aki így imádkozik, az lelkének egész magasságával és mélységével, széltevel és hosszával imádkozik. Imádsága magas, mert lelkének egész erejével imádkozik; mély, mert egyetlen szóba sűríti bele mindazt, amit megért; hosszú, mert ha ez az érzés megmaradna benne, akkor folytonosan így kiáltozna Istenhez, mint most. És széles, mert minden embernek azt kívánná, amit önmagának.

A lélek ilyenkor érti meg azt, amit Szent Pál és az összes többi szentek mondanak az örök, kegyelmes, mindenható és mindentudó Isten titkának hosszúságáról és szélességéről, magasságáról és mélységéről (Ef 3,18). Persze bizonyára ez a megértés sem teljes, hanem csak részleges és homályos, ami a szemlélődő imádságra jellemző. A hosszúság Isten örökkévalóságáról, a szélesség szeretetéről, a magasság erejéről, a mélység bölcsességéről beszél. Nem csoda tehát, hogy ha a kegyelem így átformálja a lelket a teremő Isten képére és hasonlatosságára, akkor az hamarosan meghallgatásra talál. Biztos vagyok benne, hogy Isten mindig meghallgatja és megsegíti azt az embert, aki így imádkozik hozzá. Igen, még akkor is, ha bűnös vagy Isten ellenségének mutatkozik. Mert ha a kegyelem arra indítja, hogy ez a szorongó kiáltás embersége mélyéből, magasságából, egész emberi mivoltából szakadjon fel, akkor Isten biztosan meghallgatja. Hadd világítsam meg a mondottakat egy másik példával. Képzeld el, hogy egyszerre váratlanul meghallod halálos ellenséged hangját, amint egész lényéből így kiáltozik: „Tűz!” vagy „Segítség!” Bár ellenséged, kétségbeesett kiáltása nem indít-e mégis részvételre, és nem sietsz-e segítségére, akár az éjszaka kellős közepén is? Minden bizonnyal megtennéd. Istenem, ha a kegyelem még egy embert is úgy átalakíthat, hogy gyűlöletét feledve részvételre indul az ellensége iránt, mit nem várhatunk el Istentől, amikor meghallja, hogy valaki egész lényével hozzá kiált? Hiszen Isten természeténél fogva magában hordja mindazt, amiben mi csak a kegyelem által részesedünk. Isten irgalmassága lénye leglényegéhez tartozik. Ezért mondjuk őt nagyirgalmúnak. Egész bizodalunkkal reménykedhetünk tehát őbenne.

39. fejezet: Hogyan imádkozik az, aki már jártas a szemlélődésben; mi az imádság; milyen szavak a legalkalmasabbak a szemlélődő imádságban

Egész lényünkkel kell tehát imádkoznunk, minden mélységével, magasságával, szélességével és hosszúságával. És nem sok szóval, hanem egyetlen, lehetőleg rövid szóval.

Melyik szót használjuk? A legalkalmasabb szó bizonyára az, amelyik magának az imának a természetéből fakad. Melyik szó ez? Először vizsgáljuk meg, mi is az imádság, akkor talán világosabban felismerjük, hogy melyik szó illik hozzá a legjobban.

Önmagában az ima nem más, mint tiszteletteljes, tudatos ráirányulás Istenre, azzal a vágygal, hogy a jóban növekedjünk és a rosszat legyőzzük. Azt pedig tudjuk, hogy minden rosszat, legyen az akár szó, akár tett, ebben a szóban foglalhatunk össze: „bűn”. Ha tehát a gonosz lerombolásáért állhatatosan imádkozunk, akkor ne gondoljunk, ne figyeljünk másra, s ne is mondjunk mást, mint ezt az egyetlen kicsiny szócskát: „bűn”. Nincs szükség más szavakra. Ha pedig jóságért akarunk imádkozni, akkor minden gondolatunkat és vágyunkat foglaljuk bele ebbe a szóba: „Isten”. Semmi másra nincs szükségünk, hiszen Isten minden jóság foglalata: ő a forrása minden jónak, s ő maga a jóság.

Ne lepődj meg azon, hogy ezt a két szót minden más elé helyezem. Ha ismernék rövidebb szavakat, amelyek ennyire teljesen magukba foglalnak minden jót és minden rosszat, vagy ha Isten más szavakra tanított volna, akkor bizonyára használnám azokat is. Neked ugyanezt tanácsolom. Ne vesztegesd az időd azzal, hogy e szavak jelentését vizsgálgasd, különben sohasem jutsz el a szemlélődéshez. Biztosíthatlak róla, hogy a szemlélődés nem tanulmányok gyümölcseként jön létre, hanem a kegyelem ajándékából.

Igaz ugyan, hogy én e két szócskára tanítottalak meg, de csak akkor fogadd el őket a magad imájául, ha a kegyelem arra indít, hogy ezeket válaszd. Ha Isten kegyelméből rátalálsz az értelmükre, akkor erősen véd őket elmédbe, s használd őket, valahányszor szavakkal akarsz imádkozni, hiszen ezek rövid és egyszerű szavak. Ha azonban nem érzed szükségét a szóbeli imának, akkor hagyd el őket.

Rövid és egyszerű imákat ajánlottam neked, ez azonban nem jelenti azt, hogy ritkábban imádkozz. Hiszen egész lényeddel kell imádkoznod, nem szabad tehát abbahagynod mindaddig, amíg meghallgatásra nem találsz. Példánk rávilágíthat erre. Hiszen a bajba jutott vagy megrémült ember mindaddig kiáltozza: „Tűz!” vagy „Segítség!”, amíg valaki meg nem hallja kiáltását, és segítségére nem siet.

40. fejezet: A szemlélődés alatt el kell hagynunk minden elmélkedést az erényekről és a bűnről

Amint már korábban elmagyaráztam, el kell merülnöd a „bűn” szó által jelzett valóságban, anélkül azonban, hogy valamelyik bűnön törnéd a fejed, például a gőgön, a haragon, az irigységen, a fősვნységen, a lustaságon, a falánkságon vagy az érzékiségen vagy bármi egyéb halálos, vagy bocsánatos bűnön. Hiszen mit számít a szemlélődőknek az, hogy milyen vagy mennyire súlyos bűnökről van szó? A szemlélődésben elmerülve egyformán súlyos bűnnek érznek mindent, ami bármilyen kis mértékben elválasztja őket Istentől, s ezzel megfosztja őket benső békéjüktől.

Érezd át a bűnt a maga egészében, mintha valami daganat volna, anélkül, hogy közelebből meghatároznád, s azonosítanád magaddal. Aztán szíved legmélyéről ezt az egyet kiáltozd szüntelenül: „bűn”, „bűn”, „bűn” vagy „segítség”, „segítség”, „segítség”. Isten a saját tapasztalatod által sokkal jobban megmutathatja, mire gondolkod, mint ahogyan én el tudom neked magyarázni. Akkor a legjobb, ha ez a szó egészen belülről, minden határozott

gondolat és hang nélkül jajdul fel belőlünk. Előfordulhat azonban, hogy a bűn terhe és fájdalma annyira eltölti a tested és a lelked, hogy hangos szóval is feljajdulsz.

Mindez ugyanígy érvényes az „Isten” szóra is. Merülj el abban a lelki valóságban, akit ez a szó megjelöl, anélkül, hogy valamilyen konkrét művére gondolnál, például arra, hogy mindez jó, jobb vagy legjobb, testi vagy lelki ajándék, esetleg valamilyen erény, amelyre Isten kegyelme tanított meg, legyen az akár alázat, szeretet, türelem, mértékletesség, remény, hit, önfegyelem, tisztaság, evangéliumi szegénység.

Mit számít mindez a szemlélődő léleknek? Istenben talál meg és él át minden erényt, hiszen ő a forrása és lényege minden jóságnak. A szemlélődőknek tudniuk kell, hogy ha Isten az övék, akkor minden jóság az övék, ezért aztán nem vágyódnak semmi külön jóra, hanem csak egyedül magára a jóságos Istenre. Isten kegyelmével neked is így kell cselekedned, ha képes vagy rá. Ez a kis szócsonka jelezze számodra mindazt, aki Isten a maga teljességében, s mindig csak az ő egész valóságát. Semmi más ne foglalkoztassa értelmét és akaratodat, csak maga Isten.

Mivel pedig ebben a halandó életben valamennyire mindig érezni fogod a bűn terhét, amely hozzátartozik lényedhez, akkor jársz el bölcsen, ha felváltva használod ezt a két szót: „Isten” és „bűn”. Ne felejtsd ezt az általános szabályt: ha Isten a tiéd, akkor szabad leszel a bűntől, s ha megszabadulsz a bűntől, megkapod Istent.

41. fejezet: Az embernek mindenben mértékletesnek kell lennie, a szemlélődésben azonban nem

Ha azt kérdezed, hogy milyen mértékletességre kell szert tenned a szemlélődésben, ezt válaszolom: semmilyenre. A mértékletesség minden másban kötelező, például az evésben, az ivásban, az alvásban óvakodnod kell minden szélsőségtől, hidegtől és melegtől, be kell osztanod, mennyi időt töltesz imával, olvasással, másokkal folytatott beszélgetéssel. Mindezekben, újra mondom, járj az arany középúton. A szeretet azonban nem ismer mértéket. Azt kívánom, hogy sohase hagyj föl a szeretetnek e művével.

Rá kell azonban eszmélnünk arra, hogy lehetetlen mindig egyforma intenzitással folytatnunk a szemlélődést. A betegség, testünk vagy lelkünk elgyötörtsége s a természet sok más nyomorúsága gyakran megakadályozhat, és visszatartathat a magasságoktól. Ugyanakkor mégis azt javaslom, hogy igyekezz mindig ott időzni, akár komolyan, akár játékosan. Legalább a vágyaidat arra irányítsd reá, ha valami megzavar. Isten szerelméért lehetőség szerint kerüld még a betegséget is, azt például, hogy könnyelműségből fölöslegesen elgyöngítsd testedet, s ez megakadályozzon a szemlélődésben.

Komolyan mondom, hogy a szemlélődés mind testednek, mind lelkednek pihent, egészséges és erőteljes készenlétét kívánja meg. Isten szerelméért fegyelmezd meg tehát a tested és a lelked, s őrizd meg az egészséged, amíg csak lehetséges. Ha azonban legjobb erőfeszítéseid ellenére a betegség hatalmába kerít, akkor türelmesen és alázatosan várakozzál Isten irgalmára. Ennyi elegendő. A betegségben és a fájdalomban tanúsított türelmed jobban tetszik Istennek, mint áhítatos és gyöngéd érzelmeid, amelyek egészséges állapotban támadnak benned.

42. fejezet: Aki mértéktelen a szemlélődésben, az minden másban mértékletes lesz

Azt kérdezed talán, hogyan ellenőrizhetjük magunkat kellőképpen az ételben, az italban, az alvásban és egyebekben. Válaszom rövid: „Fogadd el azt, ami történik.” Ha nagylelkűen átadod magad a szeretet művének, akkor biztosan tudni fogod, hogy mikor kell elkezdened és

abbahagynod valamilyen tevékenységet. El sem tudom képzelni, hogy aki egész szívvel átadja magát a szemlélődésnek, az hibázhat ezekben a külső tevékenységekben, akár túlzással, akár mulasztással. Legföljebb olyanoknál fordulhat elő, akik mindig mindent elrontanak.

Bárcsak mindig egész szívvel és hűségesen a szeretetnek adhatnám magamat! Azt hiszem, akkor nem sokat törődnék az evéssel, ivással, alvással és beszélgetéssel. Jobb, ha bizonyos könnyel tudom szemlélni e tevékenységeket, s nem vizsgálgom őket aggályosan, mintha ez vezetne el a helyes mértékhez. Bármit teszek vagy mondok is, nem lehetek elég okos. Mondjanak mások azt, amit akarnak – engem a tapasztalat fog megtanítani rá.

Újra mondom tehát: emeld föl szívedet a szeretet vak vágyakozásával, amely hol a bűneire figyel, hol Istenre. Istenhez akarsz eljutni, bűneidről akarsz megszabadulni. A bűnt túlságosan is ismered, Isten az, aki hiányzik neked. Kérem a jóságos Istent, siessen segítségére, mivel mostantól fogva igen nagy szükséged van rá.

43. fejezet: El kell veszítenünk lényünk én-központú öntudatát, ha e földi létben fel akarunk jutni a szemlélődés magaslataira

Gondosan üríts ki mindent az értelméből és a szívedből, kivéve Istent. Tégy félre minden tudást és élményt, amely kevesebb Istennél, szorítsd le őket a Feledés felhője alá. Most meg kell tanulnod azt is, hogy ne csak a teremtményekről és az ő tetteikről tudj megfedkezni, hanem önmagadról is, mindazzal együtt, amit talán Isten szolgálatában tettél. Mert az igazi szerelmes nemcsak jobban dédelgeti szerelmesét önmagánál, hanem bizonyos értelemben megfedkezik önmagáról, belefedkezve abba, akit szeret.

Ezt kell elsajátítanod. Vess meg és utasíts el mindent, ami betölti az értelmedet, kivéve Istent, mivel minden más akadályt képezhet közte és közötted. Nem csoda, hogy végül gyűlölettel gondolsz magadra is, amikor mélységesen átéled bűneidet. Ez a szörnyű, vacak ócskaság, a bűn – nem más, mint önmagad, s bár nem gondolsz bele a részletekbe, megérted, mennyire részévé lett a lényegednek, olyasmi tehát, ami elválaszt Istentől.

Vess el tehát minden gondolatot és élményt, ami a teremtett dolgokhoz köt, elsősorban azonban feledkezz meg önmagadról, hiszen minden tudásod és érzelmed az öntudatodtól és a saját közérzetedtől függ. Minden másról könnyebb megfedkezni, mint saját öntudatodról. Ha sikerül huzamosan elfeledkezned minden tárgyról és tettről, még a sajátjaidról is, akkor meglátod: saját lényed pusztá öntudata még mindig odaáll közéd és Isten közé. Pedig ennek az öntudatnak is meg kell szűnnie ahhoz, hogy szemlélődésed tökéletessé váljék.

44. fejezet: Hogyan készülhetünk fel arra, hogy leromboljuk lényünk én-központú tudatát

Most megkérded, hogyan rombolhatod le saját lényednek e mezítelen én-tudatát és ön-érzetét. Talán ráeszmélsz végre, hogy ha ezt sikerül lerombolnod, akkor minden más akadály elhárult már. Jó volna, ha ezt valóban megértenéd. Válaszul azonban meg kell magyaráznom neked, hogy Isten különleges, szabad kegyelme nélkül – amelyre neked föltétlen elfogadással kell válaszolnod – sohase remélheted, hogy lerombolhatod ezt az én-tudatot és ön-érzetet. Ha pedig tökéletes összhangba kerülsz az ő kegyelmével, akkor erős, mély belső fájdalom fog eltölteni.

Igen fontos azonban, hogy mértékletesen bánj ezzel a fájdalommal. Nem szabad fölöslegesen kifárasztanod sem a tested, sem a lelked. Maradj ülve, lazán és nyugodtan, s

egyszerűen merülj el ebben a fájdalomban. Ez valódi, tökéletes bánat, s áldott az az ember, aki ezt megtapasztalja. Sokféle okunk lehet a bánatra, de csak az érti meg igazán a bánat legmélyebb és legegységesebb okát, aki megtapasztalja saját különálló létét. Ehhez képest minden más fájdalom elhalványul. Csak az éli át az igazi fájdalmat, aki nemcsak arra eszmél rá, hogy milyen, hanem arra is, hogy van. Igazán sajnálom azokat, akik ezt még sohasem élték át, mert akkor még sohasem tapasztaltak igazi fájdalmat. Ez a fájdalom tisztítja meg az embert a bűntől és a bűn büntetésétől. S ami több, arra is fölkészíti a szívet, hogy befogadja azt az örömet, amellyel végül átléphet saját lényének én-tudatán és ön-érzetén.

Ha ez a bánat hiteles, akkor telve van tiszteletteltjes vágyakozással Isten üdvösségére, mert különben nem tudnánk elviselni ezt a fájdalmat. Ha nem meríthetnénk vigasztalást a szemlélődő imából, akkor aligha tudnánk elviselni saját létezésünk tudatát. Mert ha a megtisztult lélek eljut Isten valódi megismeréséhez (amennyire ez az életben lehetséges), s aztán kénytelen ráeszmélni arra, hogy erre mégis képtelen, mert megtapasztalja, hogy tudatát fogva tartja saját ócska és tisztátalan énje – akkor csaknem beleőrülhet a fájdalomba. Kénytelen meggyűlölni, megvetni és elhagyni önmagát az, aki Isten tökéletes tanítványa akar lenni, mert egyedül tőle tanulhat a Tökéletesség Hegyén. Annyira juthat el, hogy sírva, zokogva, panaszkodva, gyötrődve, átkozódva önmagát okolja. Egyszerűen, olyan súlyosnak érzi önmaga terhét, hogy már nem bánja, bármi történjék is vele, csak Istent szeretesse.

Mégis, minden fájdalom ellenére sem akar megválni az élettől, ez ugyanis a Sátán örülsége és Isten megvetése volna. Sőt, örül annak, hogy létezik, és hálás szívvvel mond köszönetet Istennek léte ajándékáért és értékéért. Ennek ellenére továbbra is szeretne megszabadulni én-tudatától és ön-érzetétől.

Előbb-utóbb mindnyájunknak meg kell tapasztalnunk valamilyen formában ezt a bánatot és ezt a vágyat a szabadulásra. Isten a maga bölcsességében oktatja majd lelki tanítványait, annak arányában, hogy kinek-kinek erkölcsi és testi ereje hogyan teszi lehetővé az igazság felismerését, s mennyire haladnak előre és nyílnak ki a kegyelemben. Fokozatosan fogja nevelni őket, amíg eggyé nem válnak vele a tökéletes szeretetben – olyan teljesen, amennyire ez a földi életben elérhető az ő kegyelmével.

45. fejezet: Néhány csapda ismertetése, amelyek foglyul ejthetik a szemlélődőt

Figyelmeztetnem kell arra, hogy a kezdő fiatalok, akik még járatlanok és tapasztalatlanok a lelkiéletben, könnyen csalódhatnak, ha nem vigyáznak; nem képesek azonnal megállni a kegyelem intésére és nem elég őszinték ahhoz, hogy megbízható vezetőt keressenek maguknak. Fennáll a veszélye annak, hogy a gög, az érzékiség és a ravasz fondorkodás tönkreteszi egészségüket és fantasztikus eszmékhez vezeti őket.

Az öncsalás például így következhet be: Egy fiatalember, aki éppen most kezdte el a lelkiéletet, hall vagy olvas valamit erről a bánatról és vágyódásról: arról, hogy föl kell emelnünk szívünket Istenhez, és folytonosan az ő szeretetére kell vágyakoznunk. Nagyképűen azt hiszi, hogy már elég ügyes és jártas a lelkiéletben, s e szavakat nem lelki értelmükben magyarázza, hanem fizikai, anyagi értelemben. Ezért aztán ostobán túlfeszíti fizikai és érzelmi erejét. Elhanyagolja a kegyelem sugallatait és gögjében egész idegrendszerét mértéktelenül túlterheli, úgyhogy hamarosan kimerül és ellankad testben-lélekben egyaránt. Arra kényszerül tehát, hogy enyhítsen a ránehezedő nyomáson, s olcsó, hamis érzéki élvezeteket keres, hogy így megpihentesse testét-lelkét.

Ha pedig ezt nem teszi meg, akkor lelki vaksága és testének belehajszolása e látszatszemplélődésbe (amelyet aligha nevezhetünk lelkinak) természetellenesen felkorbácsolhatja szenvedélyeit, s csaknem az örületbe kergetheti. Mindezt a látszatáhitat s a

testiekkel való visszaélés idézi elő, amelyet ellensége, a Sátán ösztönöz, aki felhasználja gögjét, érzékiségét és szellemének felszínességét.

Sajnos, az ilyenek azt hiszik, hogy mindezt a szeretet tüze okozza, amelyet a Szentlélek gyújtott lángra bennük. Pedig az ilyen hamis látszatokból minden rossz előtörhet: képmutatás, eretnokség és tévedés. A látszátélmények ugyanis a Sátán iskolájának tanaira oktatnak, éppen úgy, ahogyan a hiteles tapasztalatok Isten igazságának a megértésére vezetnek el. Hidd el nekem, hogy a Sátánnak éppen úgy megvan a maga szemlélődő tábora, mint Istennek.

A látszátélmények és a hamis ismeretek olyan sokféle, váratlan alakban csaphatnak be, amilyen különböző lehet a rászedett lelkek alkata, állapota és észjárása – ahogyan a valódi tapasztalat is igen sokféle egyéni formát ölthet. Itt azonban meg kell állnom. Nem akarlak több tudással megterhelni, mint amennyi szükséges ahhoz, hogy biztonságosan járhasd a magad útját. Mit használ neked, ha meghalod, hogy a gonosz hogyan szedett rá főpapokat s a tiédől eltérő életállapotban élő más embereket? Biztos vagyok benne, hogy semmit. Ezért csak annyit mondok el neked, amennyi veled előfordulhat, ha nekifogsz ennek a munkának. Ezt is azért, hogy óvatosságra intselek, s ezáltal elkerülhesd a veszélyeket.

46. fejezet: Hasznos tanács a kelepcék elkerülésére – a szemlélődésben a könnyed öröm többet használ, mint a komor erőfeszítés

Isten szerelmére, légy tehát óvatos, és ne feszítsd okatlanul túl magad ebben a munkában. Inkább hagyatkozz rá a könnyed öröme, mint a komor erőfeszítésre. Minél vidámabban végzed, annál alázatosabbá és lelkipbő válik a szemlélődésed. Ha azonban agyonhajszolod magad, akkor csak természetellenes és hamis eredményre jutsz. Légy tehát óvatos! Biztos, hogy aki testi erőfeszítéssel próbálja megmászni a szemlélődő imádság hatalmas hegyét, azt kövekkel űzik el onnan. A kövek kemény, száraz tárgyak, amelyek rettenetesen fölsebzik azt, akit megütnek. Biztos, hogy a beteges erőfeszítés árt az egészségnek, mert hiányzik belőle a kegyelem harmata, s ezért tökéletesen száraz. Emellett sokat árt bolondos elmédnek is, mivel sátáni illúziókba kerget bele. Ezért újra mondom, kerülj minden természetellenes erőfeszítést, s tanulj meg vidáman szeretni, tested-lelked édes és békés örömeivel. Illedelmesen és alázatosan várd meg az Úr kezdeményezését, és ne kapkodj a kegyelem után türelmetlenül, ahogyan egy falánk és kiéhezett véreb.

Félig tréfásan mondom, de próbáld meg mérsékelni lelked hangos és zabolátlan vágyakozását, s igyekezz elrejteni szíved Isten után való vágyakozását. Talán megveted ezt a tanácsot vagy cinikusnak tartod. De hidd el nekem, hogy aki megérti, amit mondok, és megkapja a kegyelmet ahhoz, hogy el is fogadja, az valóban megtapasztalja az isteni szeretet csodálatos játékát. Mert ahogyan egy földi édesapa játszik a gyermekével, úgy öleli magához és csókolja meg Isten azt, aki gyermekszívvvel közeledik hozzá.

47. fejezet: Hogyan növekszik bennünk a lélek tisztasága; a szemlélődők másképpen jelzik vágyukat Istennek, mint az embereknek

Ne lepődj meg, ha gyermeki, bolondos módon szólok hozzád, mintha elment volna az eszem. Szándékosan teszek így, mivel hiszem azt, hogy maga az Úr ösztönzött arra az elmúlt néhány napban, hogy így gondolkodjak és érezzék, s megosszam jóbarátaimmal azt, amit most elmondok neked.

Egyrészt azért tanácsolom neked azt, hogy rejtse el szíved vágyakozását Isten elől, mert ha elrejtet, akkor Isten bizonyára tisztábban megláthatja, hogy mire törekszel. Ha elrejtet, akkor érheted el igazán a célodat, s vágyad hamarabb teljesül, mint ha bármi más módon próbálnád felhívni magadra a figyelmét. Másrészt azt kívánom neked, hogy tudj függetlenné válni állhatatlan érzelmeidtől, és hogy lelked tisztaságában és mélységében tapasztalhasd meg Istent. Végül pedig arra szeretnék elsegíteni, hogy a lángoló szeretet kössön hozzá Istenhez, hogy egész lényeddel és minden vágyaddal egyesülhess vele. Mert, mint tudod, Isten lélek, s aki vele kíván egyesülni, annak a lélek igazságában és mélységében kell vele egyesülnie, ez pedig magasan fölébe emelkedik mindennek, ami testi.

Nyilvánvaló, hogy Isten mindent tud, és semmi anyagi vagy lelki dolgot nem lehet elrejtetni előle. Ő azonban lélek, s ezért az ember lelkének mélységei talán még nyilvánvalóbbak számára, mint az, ami testi érzelmekkel keveredik. Hiszen az anyagi valóság természeténél fogva távolabb van tőle, mint a lelki. Ezért azt hiszem, hogy ha az érzelmekben gyökerezik a vágyódásunk, akkor távolabb van Istentől, mint ha gyöngéden és vidáman a lélek tiszta mélységéből indul el.

Most talán jobban érted már, miért tanácsolom neked azt, hogy gyermeki-játékosan rejtse el vágyadat Isten elől. Nem azt mondom, hogy mindenestül rejtse el, mert ez bolond ötlet volna, s amellet nem is végrehajtható. De arra kérlek, hogy amennyire lehetséges, titkold el. Miért mondom ezt? Mert azt akarom, hogy lelked mélyére rejtse el, oda, ahol már nem érheti el a csapongó érzelmek fertőzése, amely testiesebbé tenné és eltávolítaná Istentől. Ráadásul azt is tudom, hogy ha a szíved lelkibbé és tisztábbá nemesül, akkor kevésbé uralkodik rajta a test, és bensőségebben egyesülhet Istennel. Tisztábban láthat majd téged az Úr és öröme lesz. Nem mintha akadhatna olyasmi, amit ő kevésbé világosan lát, hiszen ő változhatatlan, de a lélek hasonlóbb hozzá, ha tiszta, mert Isten: lélek.

Még egy más okom is van arra, hogy azt tanácsoljam: rejtse el vágyakozásodat Isten elől. Te is, én is és sokan mások igen hajlamosak vagyunk arra, hogy testi módon félremagyarázzuk azt, amit lelki értelemben kellene felfognunk. Talán ha arra bízattalak volna, hogy tartsd oda Isten elé szíved vágyát, akkor testi mozdulatra gondoltál volna, s egy barátod előtt próbáltad volna kifejezni szíved titkos vágyát gesztussal, hanggal, szóval vagy másféle tevékenységgel. Ez azonban csak bonyolítaná és összekuszálná a szemlélődés művét, mert másképpen fejezzük ki magunkat az embereknek, mint Istennek.

48. fejezet: Isten arra vágyik, hogy testben-lélekben szolgáljunk neki, s akkor mindkettőt megdicsőíti; hogyan tegyünk különbséget a lélek jó és rossz örömei között

Mindezzel persze világért sem akarok elriasztani a szóbeli imától, ha a Szentlélek arra indít téged. S ha a lélek öröme elárad az érzékeiden, s úgy kezdesz szólni Istenhez, ahogyan emberekhez szoktál, ilyesmit mondván: „Jézusom”, „Édes Jézusom”, akkor ezt semmiképpen se nyomd el magadban. Isten óvjon attól, hogy félreértsd, amit mondok. Hiszen valóban nem akarok visszatartani a szeretet külső kifejezéseitől. Isten óvjon attól, hogy szétválasszam a testet és a lelket, amelyet Isten egységnek alkotott. Istennek egész személyiségünk, testünk-lelkünk hódolatával tartozunk. Méltó, hogy ő is egész személyiségünket, testestől-lelkestől fogja megdicsőíteni az örökkévalóságban. Az örök dicsőség előzeként Isten néha lángra gyújtja bizalmas barátainak az érzelmeit, hogy már itt a földön kimondhatatlan gyönyörűséget és vigasztalást éljenek át. S lehet, hogy ez nemcsak egyszer-kétszer fordul elő, hanem gyakrabban is, az ő bölcs ítélete szerint. Ez a gyönyörűség azonban nem kívülről hatol be az értelem ablakain keresztül, hanem belülről fakad föl, a lelki öröm és az igazi áhítat

túláradásából. Az ilyen vigasztalást és boldogságot nem kell gyanakodva és ijedten fogadni. Azt hiszem, akinek ez osztályrészül jut, az nem fog kételkedni a hitelességében.

Azt tanácsolom azonban, hogy óvakodva figyelj minden másféle vigasztalást, hangot, örömet, élvezetet, amely bizonytalan külső forrásokból származik, hiszen lehetnek jók is, rosszak is, származhatnak angyaltól vagy ördögtől is. Ha azonban kerülöd a körmönfont okoskodásokat és a zabolázatlan érzelmi hullámvadásokat, ahogyan erre megtanítottalak (vagy pedig saját tapasztalataid alapján), akkor nem számít, hogy jók-e vagy rosszak, mert nem árthatnak neked. Miért érezheted magad ennyire biztonságban? Mert az igazi vigasztalás forrása a tiszteletteljes, szerető vágyakozás, amely tiszta szívből fakad. Ez a mindenható Isten műve, amelyet mindenféle segédletek nélkül, közvetlenül vés bele a lélekbe. Ezért mindig függetlennek kell maradnunk képzeletvilágunktól vagy esetleg előtolakodó téves eszméinktől.

Ami a többi vigasztalást illeti – hangokat és más édes képzeteket –, most nem akarok részletekbe bocsátkozni, hogyan állapíthatod meg, vajon jók-e vagy rosszak. Nem mintha fölöslegesnek tartanám, hanem mert más sokkal részletesebben foglalkozik vele a maga írásában, s ezerszer különbül elmagyarázza, mint ahogyan én tudnám. Mindazt, amiről beszéltem, vagy amit tudni akarsz, ott sokkal pontosabban kifejtve találod meg. De mit számít ez? Mégis folytatom, mert örömmel teszek eleget szíved vágyának, amely szeretné jobban megérteni a benső életet. Ezt a vágyadat régebben szavakkal hoztad tudtomra, most pedig tetteid fejezik ki a legbeszédesebben.

Egyet akarok csak mondani azokról a hangokról és édes érzésekről, amelyek természetes képességeiden keresztül beléd hatolhatnak, s lehetnek jók is, rosszak is. Tanuld meg, hogy folytonosan lekössön a szemlélődő szeretet vak, tisztelettel és örömmel teli vágyódása, amelyre megtanítottalak. Ha így jársz el, akkor maga ez a szeretet képesít arra, hogy tévedés nélkül különböztethesd meg a jót és a rosszat. Előfordulhat, hogy először igen meglepődsz e jelenségeken, annyira szokatlanok. De a szeretet vak vágyakozása meg fogja erősíteni szívedet, s addig nem fogadod el őket hitelesnek, amíg Isten Lelke nem tesz bizonyosságot mellettük szíved bensejében, vagy kívülről nem kapsz tanácsot egy bölcs lelkiatytól.

49. fejezet: Minden tökéletesség lényege a jóakarat; az érezhető vigasztalások nem tartoznak hozzá a tökéletességhez a földi életben

Bátran ráhagyatkozothatsz tehát a szeretetnek erre a nyugodt vonzására, s követheted, amerre vezet, mert ez a legbiztosabb vezetőd ebben az életben, s ez vezet el a túlvilági dicsőségre is. Ez a kicsiny szeretet a jó élet titka, nélküle nem képzelhető el egyetlen jótett sem. A szeretet nem egyéb, mint gyökeres belső elköteleződésünk Istennek. Ez azt jelenti, hogy akaratom harmonikusan ráhangolódik az övére, s ez örömmel és békével tölt el minden cselekedetedben.

Az ilyen jóakarat a legmagasabb rendű tökéletességet hordozza magában. Bármilyen kifinomult legyen is érzékeink és lelkünk minden öröme és vigasztalása, mindez mellékes ehhez képest, és egészen független tőle. Azért mondom lényegtelennek, mert nagyon keveset számít, hogy valaki megtapasztalja-e őket vagy sem. A földi életben mellékesek, lényegessé válnak azonban a végső dicsőségben, amikor a testünk (amelyikkel most átérezzük őket) ténylegesen és véglegesen egyesül a lelkünkkel. A földön azonban minden vigasztalás magva az igazi, szívből jövő jóakarat. Sőt abban is biztos vagyok, hogy ha valaki akaratának tökéletesedése által éretté vált (legalábbis annyira, amennyire ez itt a földön lehetséges), akkor szívesen és örömmel lemond minden földi örömről vagy vigasztalásról, ha Isten ezt kívánja tőle.

50. fejezet: Mit jelent a tiszta szeretet; egyesek kevés, mások sok vigasztalásban részesülnek

Remélem, látod most már, miért olyan fontos, hogy minden erőnket és figyelmünket a szeretetnek az akaratból elinduló lassú mozgására fordítsuk. Nagyon tisztelen Isten ajándékait, mégis az a véleményem, hogy ügyet sem kell vetnünk érzéseinknek és lelkünknek örömeire vagy vigasztalásaira, bármilyen kíváncsiak és fennköltekké legyenek is. Ha megtapasztalod őket, fogadd örömmel, de ne tapadj hozzájuk, mert elgyöngítenek. Hidd el nekem, sok energiát fűlemészlik, ha hosszasan elidőzöl az édes érzelmeknél és könnyeknél. Az is előfordulhat, hogy ezek kedvéért próbálsz szeretni Istent, nem pedig önmagáért. Abból tudhatod meg, hogy ez bekövetkezett, hogy igen elszomorodsz, ha elmaradnak. Akkor a szeretet még nem tiszta és tökéletes. Ha a szeretet tiszta és tökéletes, akkor megengedheti ugyan, hogy érzéseinket édes érzelmek meg könnyek táplálják és erősítsék, de sohasem okoz szomorúságot, ha Isten szándéka szerint eltűnnek. A szeretet ennek ellenére tovább ujjong Istenben. Egyesek csaknem mindig megkapják az ilyen vigasztalások ajándékát, mások viszont ritkán. Isten a maga bölcsességében határozza meg, hogy kinek mi használ leginkább. Egyesek lelkileg annyira törekenyek és érzékenyek, hogy ha nem kapnak folytonos megerősítést érzékelhető vigasztalásokból, akkor talán nem is képesek elviselni a különböző kísértéseket és szenvedéseket, amelyek akkor érik őket, amikor külső és belső ellenségeikkel küszködnek. Másoknak viszont olyan törekeny az alkatuk, hogy képtelenek szigorú önfegyelemmel és önmegtagadással megtisztítani magukat. Urunk ezért csodálatos jóságában kegyelmével maga tisztítja meg őket lelkileg a vigasztalások és könnyek által. Mások viszont lélekben elég erősek: elegendő vigasztalást találnak abban is, hogy tisztelettel, alázatosan felajánlják szeretetüket Istennek, és édes harmóniába hozzák szívüket Istenével. Annyi lelki táplálékot találnak önmagukban, hogy nemigen szorulnak rá külső vigasztalásra. Isten a megmondhatója, hogy melyik csoport a szentebb vagy számára kedvesebb. Mi semmiképpen sem.

51. fejezet: Nem mindent szabad szó szerint értenünk, főleg a „bent” és „fent” szavakat nem

Alázatosan bíz rá magad a szívedben mozduló vak szeretetre. Persze nem a tested szívére gondolok, hanem a lelked szívére, az akaratodra. Óvakodj attól, hogy szó szerint vedd a reád bízott lelki tanításokat. Hidd el nekem, a fürge észjárású és erős fantáziájú embereket gögjük sok tévedéshez vezeti azáltal, hogy erre nincsenek tekintettel.

Gondold meg például, mit mondtam neked arról, hogy vágyódásunkat lehetőleg rejtjük el Isten elől. Ha talán azt mondtam volna neked, hogy mutasd meg neki, mennyire vágyódsz reá, akkor azt sokkal pontosabban követted volna, mint így, hogy az elrejtésére buzdítottalak. Most azonban megláthatod már, hogy úgy rejthetsz el valamit tudatosan, hogy a lelked mélyére temeted el. Nagyon fontosnak tartom, hogy igen óvatosan értelmezd a lelki értelemben használt szavakat, nehogy félrevezessen szó szerinti jelentésük. Különösen vigyázz a „bent” és „fent” szavakra, mivel a szemlélődők életében sok tévedést és öncsalást okozott már az, hogy eltorzították e két szó jelentését. Saját tapasztalatommal, de másokéval is megerősíthetem mindezt. Azt hiszem, hasznos lesz számodra, ha megtudsz valamit ezekről a tévedésekről.

Isten iskolájának egyik ifjú tanítványa, aki nemrég tért meg – mert gyóntatójának vezetésével egy ideje átadta magát a bűnbánatnak és az imának –, azt gondolja, hogy már készen áll arra, hogy belefogjon a szemlélődésbe. Mások már beszéltek neki erről, vagy talán ő maga is olvasott róla. Az ilyen kezdő aztán hallani fogja a tanácsot: „az embernek szíve

bensejében kell összegyűjtenie minden képességét”, vagy „önmaga fölé kell emelkednie”. Mivel járatlan a lelkiéletben, nem tudja, milyen is az érzékiség és a kíváncsiság, és teljesen félreérti az előbbi mondatok értelmét. Természetes kíváncsiságot érez magában a titkos dolgok iránt, s azt hiszi, hogy a kegyelem hívja őt a szemlélődésre. Annyira ragaszkodik ehhez a meggyőződéséhez, hogy ha lelkiatyja netán ellentmond neki, akkor igen elszomorodik. Tovább töri a fejét, s a hozzá hasonló tudatlanoknak elkezd mondogatni, hogy őt senki sem érti meg. Így megy ez tovább. Gögösen és merészen túl hamar elhagyja az alázatos imát és a lelki önfegyelmet, s belefog (ahogyan ő elképzei) a szemlélődés művébe. Ha ezt valóban így folytatja tovább, akkor munkája nem lesz sem emberi, sem isteni. Inkább természetellenesnek mondanám, hiszen a Sátán ösztönzi és irányítja. Mindez egyenes úton vezet el a test és a lélek halálához: olyan eltévelyedés, amely örületbe kergeti az embert. Ők azonban ezt nem fogják fel, s bolondul azt hiszik, valóban Istent birtokolják, s arra kényszerítik értelmüket, hogy semmire se figyeljen, csak Istenre.

52. fejezet: Fiatal kezdők hogyan magyarázzák félre a „benne” szót, s ez milyen öncsalásokat eredményez

Az előbb említett kudarc valahogy így következik be: A kezdő azt hallja és olvassa, hogy értelme ne foglalkozzék külső dolgokkal, hanem forduljon befelé. Erőfeszítései azonban kudarcot vallanak, mert nem tudja, mit jelent a befelé fordulás. Betegesen magába vonul, megerőlteti a képességeit, mintha a szemét és a fülét pusztá akaraterővel arra kényszeríthetné, hogy lássa és hallja a belső dolgokat. Hasonlóképpen él vissza minden érzékével és érzelmével. Megerőszakolja a saját természetét, s olyan irgalmatlanul túlfeszíti a képzeletét ezzel az ostobasággal, hogy végül az értelme megzavarodik. Ezzel a gonosznak lehetőséget ad arra, hogy valamilyen fény- vagy hangjelenség, édes illat vagy kellemes íz érzetét keltse föl. Vagy pedig a Sátán a szenvedélyeit korbácsolja fel, és mellében vagy gyomrában, hátában, tagjaiban vagy egyéb szerveiben mindenféle különös érzéseket támaszt.

E szegény bolondok a fortélyos ingerek hatására azt hiszik, hogy békésen szemlélődnek Istenről, túl a hiú gondolatok minden kísértésén. Bizonyos fokig igazuk van, hiszen úgy elteltek hazugsággal, hogy a hiú gondolatok már nem is zavarják őket. Miért? Mert ugyanaz az ellenség, aki kísértésekkel zaklatná őket, ha valóban imádkoznának, most maga irányítja ezt a látszatszemlélődést, s nem oly ostoba, hogy a saját művét lerombolja. Tudatosan meghagyja a szegény bolondot saját istenes gondolatainak a csapdájában, hogy föl ne fedezhesse az ő gonosz kezemunkáját.

53. fejezet: A látszatszemlélődők különböző alkalmatlan módszereiről

A látszatszemlélődésben elmerültek kifejezőmódja és viselkedése furcsa és különös, Isten barátai viszont mindig sokkal természetesebben viselkednek. Aki e becsapott népséget éjjelente imádság közben megfigyelné, az ugyancsak furcsa dolgokat látna! Ha a szemük nyitva van, akkor olyan mereven bámulnak a semmibe, mint az örültek, vagy olyan meredten néznek, mintha az ördögöt látnák (ami nem is olyan lehetetlen, hiszen bizonyára nincsen messze tőlük!). A szemük néha olyan, mint a megsebesült bárányé halála előtt. Egyesek féloldalra billentik a fejüket, mintha féreg mászott volna a fülükbe. Mások csak nyögdecselnek vagy zihálnak, mintha szellemek volnának, ahelyett, hogy rendesen beszélnének. Ez a legalkalmasabb állapot a képmutatóknak! Némelyek sírnak és zokognak, mert gyorsabban szeretnének meghallgatást találni. Mindez az eretnekeknek, az eszes és vakmerő, de félrevezetett embereknek a viselkedésmódja, akik az igazság ellen tusakodnak.

Az őket megfigyelők bizonyára sok egyéb groteszk és furcsa modorosságot is észrevehetnek, bár némely látszatszemlélődő olyan okos, hogy a nyilvánosság előtt képes megőrizni a tiszteletreméltó külső látszatot. Ha azonban titokban lesik meg őket, akkor tettetésük nyilvánvalóvá válik, s hamarosan kirobban a haragjuk azok ellen, akik mertek nyilvánosan ellentmondani nekik. Bebeszélnek maguknak, hogy mindent Istenért tesznek, az igazság szolgálatában. Ám meg vagyok győződve arról, hogy hacsak Isten nem avatkozik bele csodás módon, s kényszeríti őket arra, hogy felhagyjanak örültségükkel, akkor így fogják továbbra is „szeretni Istent”, mindaddig, amíg örülten toporzékolva az ördög karmaiba nem szaladnak. Nem állítom, hogy mindaz, aki a Sátán hatása alá kerül, ilyen illúziók áldozatává lesz, de azt igen, hogy sokan kiteszik magukat ennek a veszélynek. Abban biztos vagyok ugyanis, hogy az ördög minden tanítványát megfertőzik az előbb felsoroltak vagy egyéb ártalmak, amelyeket még elmondok, ha Isten megengedi.

Szólnunk kell azokról is, akik modoros szokásokat vesznek fel: feltűnő módon oldalra hajtják a fejüket és eltájtják a szájukat. Azt hihetnénk, hogy inkább a szájukkal hallgatnak, nem pedig a fülükkel! Némelyek beszéd közben azzal adnak nyomatékot a szavuknak, hogy kezükkel hadonásznak, a másik kezükre vagy a mellükre bökve, vagy pedig azokra, akikhez szólnak. Mások nem tudnak nyugodtan maradni, sem ülve, sem állva, sem fekve, anélkül, hogy ne mozgolódnának a kezükkel vagy a lábukkal. Mások kitárják a karjukat, mintha a tengeren úsznának. Ismét mások minden második szóra vihorászni és kacarászni kezdenek, mint neveletlen iskolás lányok vagy közönséges bolondok. Sokkal jobb, ha az ember szerényen viselkedik, józanul és csendesen, összeszedetten, belülről fakadó örömmel.

Nem állítom, hogy e modoros viselkedésmódok önmagukban mind rosszak, vagy hogy szükségszerűen nagy bűnösök mindazok, akik így viselkednek. De ha ez a magakellető viselkedés eluralkodik rajtuk, és ezek rabjává válnak, akkor mindez a gőgnek, a fontoskodásnak, a magakelletésnek és a kíváncsiságnak a jele. Legfőképpen pedig állhatatlan szívről és nyugtalan képzeletvilágról tanúskodik: az ilyenek képtelennek bizonyulnak arra, hogy az igazi szemlélődéshez eljussanak. Csupán azért beszélek róluk, hogy az igazi szemlélődő ellenőrizhesse saját fáradozásainak valódiságát és mindezt el tudja kerülni.

54. fejezet: A szemlélődés bölccsé és kiegyensúlyozottá tesz, testben-lélekben vonzóvá

Ahogy valaki megérlelődik a szeretet művében, fölfedezi, hogy ez a szeretet jótékony hatással van testére-lelkére egyaránt. Ha a kegyelem készlet szemlélődésre, akkor még testünket is átformálja. Még a legcsúnyább ember is megszépül, ha elmerül az igazi szemlélődésben. Egész személyisége olyan vonzó lesz, hogy minden jó ember örömmel fogadja a barátságát, lelkében fölfrissül és Istenhez jut közelebb a társaságában.

Tégy meg hát minden tőled telhetőt azért, hogy a kegyelemnek ebben az ajándékában részesülhess, mert aki a birtokába jut, az ennek segítségével uralkodni tud önmagán és mindenén. Szükség esetén még arra is képes lesz, hogy véleményt alkosson mások jelleméről és hangulatáról. Tudni fogja, hogyan alkalmazkodják az egyes emberekhez, sőt – mindenki meglepetésére – még a megátalkodott bűnösökhöz is anélkül, hogy maga bűnt követne el. Isten kegyelme fog működni általa, arra sürgetve másokat is, hogy ugyanerre a szemlélődő szeretetre vágyódjanak, amelyet a Lélek ébreszt föl bennük. Viselkedése és szavai telve lesznek lelki bölcsességgel, tüzes lelkülettel s a szeretet egyéb gyümölcseivel, szabadon minden hamisságtól, s távol minden tettetett vagy tudatos álnokságtól.

Akadnak viszont olyanok, akik minden fizikai és lelki energiájukat abba fektetik, hogy megtanuljanak méltóságteljesen beszélni, nehogy felsüljenek mások előtt. Bizonytalanságukat szolgálalkú locsogással és jámborkodó viselkedéssel próbálják leplezni. Jobban ügyelnek arra, hogy szentnek lássák őket az emberek, mint arra, hogy szentté váljanak

Isten és az angyalok előtt. Az ilyen népség jobban zavarba jön és elszontyolodik egy eltévesztett mozdulat vagy egy illemszabály elhanyagolása miatt, mint ezernyi hiú gondolat vagy a bűnre való bűnös hajlam miatt, amelyet szándékosan dédelgetnek magukban, vagy pedig megfontolatlanul játszadoznak velük Istennek és az ő angyalainak jelenlétében. Uram Istenem! A túlzásba vitt jámborkodás minden bizonnyal gögös szívet takar. Igaz ugyan, hogy a valóban alázatos embernek szerényen kell viselkednie szavaiban és tetteiben egyaránt, mert ez fejezi ki igazán szíve egyszerűségét. De azt nem fogadom el, hogy mindez reszketeg vagy álszent hanghordozásban nyilvánuljon meg, amely ellentétes az ember természetes egyszerűségével. Ha az igazat mondjuk, akkor használjunk egyszerű, őszinte hangot, amely megfelel egyéniségünknek. Ha patetikusán sipítozni vagy félénken motyogni kezd az, akinek természeténél fogva erős, zengő hangja van – kivéve persze, ha beteg, vagy a szentgyónását végzi, vagy egymagában imádkozik Istenhez –, akkor ez biztos jele a képmutatásnak, öregeknél és fiataloknál egyaránt.

Mi mást mondjak még ezekről a veszélyes tévelygésekről? Valóban, ha a kegyelem hatására nem hagynak fel képmutatásukkal, könnyen elvesznek. Hiszen szívük titkolt gögje és képmutató viselkedésük közé beszorítva ezek a szegény nyomorultak hamarosan kétségbeesett szomorúságba süllyednek.

55. fejezet: Becsapják önmagukat azok, akik mértéktelen buzgalommal ítélik el a bűnt

Az ellenség más módon is képes rászedni az embereket. Fellobbantja bennük a buzgóság tüzet, hogy harcoljanak Isten törvényeiért azáltal, hogy megpróbálják gyökerestül kiirtani a bűnt mások szívéből. Ezek előtt nem fog nyíltan megmutatkozni, és nem fogja őket olyasmire csábítani, ami nyilvánvalóan rossz. Ehelyett arra ösztönzi őket, hogy valami buzgó főpap szerepében tetszelegjenek, aki a keresztény élet tisztasága fölött örködik, ahogyan például egy apát vigyáz a szerzeteseire. Boldog-boldogtalannak szemrehányást tesznek a hibái miatt, mintha az ő gondjukra lenne bízva a lelkük. Úgy érzik, le kell leplezniük minden hibát, különben Isten haragja sújt le rájuk. Azt állítják, hogy Isten és a felebarát szeretete indítja őket. Mindez azonban hazugság, mert a pokol tüze tör fel értelmükben és képzeletükben. A következők alátámaszthatják a mondottakat. A Sátán is lélek, akinek, az angyalokhoz hasonlóan, nincsen teste. De valahányszor ő vagy valamelyik angyal testet ölt magára, hogy Isten engedelmével szóba álljon az emberrel, akkor olyan testet választ magának, amely elárulja küldetésének természetét. Ezt jól láthatjuk a Szentírásban. Mind az Ó-, mind az Újszövetségben azt találjuk, hogy ha egy angyal megjelenik valamilyen megbízatással, teste és neve elárulja, hogy milyen lelki küldetésben jár. Ugyanígy, valahányszor az ellenség emberi alakot ölt, testének valamely tulajdonsága elárulja szándékait.

Egyetlen példa jól megvilágíthatja ezt. Nekromániás spiritisztáktól (akik a gonosz szellemekkel keresnek kapcsolatot) megtudtam, s másoktól is hallottam, hogy milyen testet szokott magára öltetni az emberi alakban megjelenő ellenség. Azt mondták, hogy megjelenésekor többnyire egyetlen hatalmas széles orrlíka van, s a fejét magasan fenn hordja, hogy az ember egyenesen az agyába láthasson. Az agy pedig nem más, mint a pokol tüze, hiszen az ellenségnek nem is lehet másféle agya. S nincs is más célja, mint hogy az embert arra rávegye, hogy beléje pillantson, mert ez a látvány örökre elveszi az eszét. A feketemágia gyakorlott művelői azonban tudják ezt, s óvakodnak tőle, nehogy veszélybe kerüljenek.

Ha tehát a Sátán emberi testet ölt, akkor a megjelenése valamiképpen tükrözni fogja szándékait. A hamis buzgólkodás esetében, amelyről beszéltünk, úgy felgyújtja a szemlélődők képzeletvilágát a pokol tüzével, hogy hirtelenül és oktanul hihetetlenül felfuvalkodottá válnak. Minden felkészülés nélkül jogot formálnak arra, hogy mások hibáit ostorozzák, gyakran kegyetlenül és éretlenül. Mintha csupán egyetlen orrlíjukuk volna.

Orrunk két részre osztottsága azt sugallja a lelki embernek, hogy el kell tudnia választani a jót a rossztól, a rosszat a rosszabbtól, a jót a jobbtól, mielőtt bármiről is ítéletet mondana, amit hallott vagy látott maga körül. (Az agy szót pedig lelki értelemben a képzeletvilágunkra használom, hiszen természeténél fogva a fejünkben lakozik és működik.)

56. fejezet: Önmagukat csalják meg azok, akik az egyház tanítása és irányítása helyett saját okosságukra és műveltségükre támaszkodnak

Akadnak olyanok is, akik elkerülték ugyan a fentebb leírt tévelygéseket, de gögjüknek, értelmi kíváncsiságuknak és megszerzett tudásuknak esnek áldozatul, amikor elvetik az egyház rendszeres tanítását és irányítását. Ezek az emberek és követőik túlságosan is a saját tudásukra támaszkodnak. Sohasem gyökereztek meg a szemlélődő szeretet alázatos, vak tapasztalatában s az erre épülő erényes életben. Ki vannak téve tehát annak a hamis tapasztalatnak, amelyet lelki ellenségük tervelt ki és készített számukra. Oly messzire mennek, hogy föllázadnak és káromolják a szenteket, a szentségeket és az egyház rendelkezéseit. A világnak érzékies fiai pedig, akik túlságosan nehéznek találják az egyház követelményeit, amelyek életük megjavítását céloznák, gyorsan és meggondolatlanul csatlakoznak ezekhez az eretnekekhez, és erélyesen védelmükre kelnek. Mindezt pedig csak azért, mert úgy képzelik, hogy ezek az eretnekek kényelmesebb úton fogják vezetni őket, mint az Anyaszentegyház.

Valóban azt hiszem, hogy akik nem mernek rálépni a mennyországba vezető nehéz útra, azok a pokolba vezető könnyű úton indulnak el, ahogy ez mindnyájunk előtt nyilvánvalóvá lesz majd az utolsó ítélet napján. Meggyőződéseim, hogy ha már most olyan világosan láthatnánk ezeknek az eretnekeknek és követőiknek az állapotát, ahogyan az utolsó ítélet napján fogjuk látni, akkor ráeszmélnénk arra, hogy nemcsak az igazság nyilvános megtagadása terheli őket, hanem a magánéletükben elkövetett nagy és rettenetes bűnök is. Azt tartják róluk, hogy minden erényes látszat ellenére a magánéletük teli van gonosz kéjelgéssel. Teljes joggal nevezhetjük őket az Antikrisztus tanítványainak.

57. fejezet: Egyes merész fiatal kezdők hogyan magyarázzák félre a „fent” szót

Hagyjuk most a vitát, s térjünk vissza ahhoz, amit néhány kulcsfontosságú szó helyes megértéséről mondtam.

Említettem az imént, hogy a forrófejű fiatal szemlélődők igen könnyen félremagyarázzák a „fent” szó jelentését. Alig várják, hogy szóban vagy írásban rábukkanjanak a figyelmeztetésre, hogy „föl kell emelniük szívüket az Úrhoz”. Azonnal fölfelé bámulnak a csillagokra, mintha valami más planétához tartoznának, s arra fülelnek, nem hallják-e meg az angyalok énekét az égből. Kíváncsi képzelgésük bogarászni próbálja a planéták titkait, s átfúrnák az ég boltozatát, abban a reményben, hogy kilátnak a külső ürbe. Saját elképzelésük szerint alakítják ki képüket Istenről: gazdag ruhákba öltöztetik, trónusra ültetik, ahogyan külföldi képeken ábrázolják. Emberi formát adnak az angyaloknak is, és Isten köré ültetik, mint egy zenekart, különféle hangszerekkel. Hidd el nekem, ilyen sok furcsaságot nem láttál és nem hallottál még itt a földön!

Némelyiküket hihetetlenül rászedi az ördög. Még valami harmatfélét is látnak lehullani, s azt hiszik, hogy ez az angyalok tápláléka, amely a mennyből hull alá, s lágyan, édesen rögtön a szájukba pottyan! Ezért aztán nyitott szájjal szoktak üldögélni, mintha legyeket próbálnának fogdosni. Nehogy te is hibát kövess el! Csalóka képzelgés ez minden jámbor szólam ellenére,

hiszen a szívükből ugyanakkor hiányzik minden igazi buzgóság. Ellenkezőleg, telve vannak hiúsággal és tévedéssel, amelyet fantáziajátékuk idéz elő. Ez odáig fajulhat, hogy a Sátán gyakran különös hangokat is kelt a fülükben, furcsa látványokat a szemükben, kellemes illatokat az orrukban. Mindez nem egyéb szájalmas csalódásnál.

Ez a népség azonban nem eszmél rá a valóságra, s továbbra is azt hirdetik, hogy ők az igazi szentek ezzel az égre báméskodással. Önmaguk igazolására például Szent Mártonra hivatkoznak, aki egy látomásban Krisztust látta az ő köpenyébe felöltözve az angyalok közepette. Vagy Szent Istvánra, aki látta ott állni az Urat a mennyben, vagy az apostolokra, akik égre emelt szemmel nézték, amint Urunk felszáll a mennybe. Azt hirdetik, hogy nekünk is hozzájuk hasonlóan fölfelé kell bámulnunk. Készséggel elismerem ugyan, hogy a Szentlélek indítására imádság közben égre emelhetjük a tekintetünket vagy a kezünket. De továbbra is állítom, hogy a szemlélődés nem fölfelé vagy lefelé, erre vagy arra, előre vagy hátra tekint, mintha valami anyagi gépezet volna. Hiszen nem a test műve, hanem bensőnk lelki tevékenysége a Lélek indítására.

58. fejezet: Szent Márton és Szent István életével nem igazolhatjuk az égre bámuló imádságot

Ez a népség gyakran hivatkozik Szent Mártonra és Szent Istvánra. Mindketten valóban kaptak látomást Krisztustól, ezek azonban olyan rendkívüli kegyelmek voltak, amelyek lelki igazságot támasztottak alá. E szentek nagyon jól tudták, hogy Krisztus valójában sohasem viselte Szent Márton köpenyét – mintha neki szüksége volna ruhára, hogy megvédje az időjárás viszontagságaitól. A látomás a mi okulásunkra szolgált, hiszen nekünk Krisztus egyetlen testének tagjaiként kell üdvözlünk. Krisztus ilyen szimbolikus módon erősítette meg azt, amit már az evangéliumban is tanított. Ott azt olvassuk, hogy aki felruházza a szegényt, vagy segíti az anyagi, testi, lelki szükségben szenvedőket Jézus szeretetéért, az valójában magát Jézust szolgálja, és tőle kapja meg majd a jutalmát. E sajátos példázat által az Úr a maga bölcsességében elhatározta, hogy csodával igazolja az evangélium tanítását, ezért abban a köpenyben jelent meg Szent Mártonnak, amelyet ő egy szegénynek ajándékozott. Minden ilyen kinyilatkoztatásnak mélyebb, lelki értelme van. Azt hiszem, ha a látomásban részesülő más úton is fel tudta volna fogni a kinyilatkoztatás mélyebb értelmét, a látomásra nem is lett volna szükség. Tegyük félre tehát a durva külső kérget, és táplálkozzunk magával az édes gyümölcssel.

Hogyan juthatunk el ide? Bizonyára nem úgy, ahogy az eretnekek. Ezek úgy tesznek, mint azok az izsákosok, akik gyönyörű kupából isszák a bort, aztán a kupát a falhoz csapják és összetörik. Maradjunk meg az igazságban, és kerüljük el az ilyen oktan viselkedést, hogy előrehaladhassunk. Ne úgy élvezzük a gyümölcsöt, hogy megvessük a fáját, ne igyunk olyan mohón, hogy aztán összetörjük a kupát, amelyikből ittunk. A fa és a kupa különleges látomásokat jelképeznek s más átél kegyelmeket; ilyenek azok a külső gyakorlatok, amelyek segítik, nem pedig akadályozzák a lelket. Gyümölcsnek és itálnak pedig e kegyelmek mélyebb, lelki tartalmát mondanám. Ha ezeket a mozdulatokat a Szentlélek ihleti, akkor igazak és hitelesek, másként viszont képmutatóak és hamisak. Ha őszinték és lelki gyümölcsben gazdagok, akkor ne vessük meg őket. Nem csókolják-e meg az előkelő emberek a kupát a benne levő bor tiszteletére?

Ami pedig Urunk testi mennybemenetelét illeti, midőn édesanyjának és tanítványainak szeme láttára égbe emelkedett, vajon az következik-e ebből, hogy a csillagokra meredjünk imádság közben, abban a reményben, hogy meglátjuk az Urat dicsőségének trónusán, vagy a mennyben állva, ahogyan Szent István látta? Bizonyára nem várja tőlünk Isten, hogy az egeket kutassuk szemlélődésünk közben, mintha így megláthatnánk őt állva, ülve vagy akár fekvé, vagy bármi egyéb testhelyzetben. Nem ismerjük igazán Urunk megdicsőült

emberségének természetét, s nem tudjuk, milyen helyzetet foglalt el a mennyben. Ez lényegtelen és mellékes. Csupán azt tudjuk, hogy emberi teste és lelke mindörökké egyesült istenségével a dicsőségben. Nem ismerjük azonban mostani tevékenységét, s erre nincs is szükségünk. Csupán azt tudjuk, hogy tökéletes szabadságban birtokolja önmagát. Ha ilyen vagy olyan testhelyzetben mutatkozik is meg valamilyen látomásban, a lelki üzenetét fontos kutatnunk, nem pedig azt, hogy vajon milyen helyzetben található ő a mennyben.

Egy további példa jól illusztrálja ezt. Az álló testhelyzet azt jelzi, hogy az illető készen áll a segítségre. Csata előtt például barátok gyakran szólnak így egymáshoz: „Bátorság, öreg fiú. Harcolj bátran, s ne add fel egykönnyen, én pedig melletted állok.” Világos, hogy nem testhelyzetre utal a „melletted állok” kifejezéssel, hiszen esetleg lovasscaphoz tartoznak és lóhátról harcolnak. Hanem azt érti ezen, hogy készen lesz a segítségre. Hasonlóképpen, Urunk állva jelent meg Szent Istvánnak, hogy megerősítse őt. Nem óhajtott álmodozásra tanítani bennünket. Sőt, mintha inkább ezt üzenné minden vértanúnak Szent István személyén keresztül: „Nézd, István, megnyitottam az ég boltozatát, hogy megmutassam magam, amint melletted állok. Tudd meg, hogy valóban melletted leszek mindenható erőmmel, készen a megsegítésre. Tarts ki állhatatosan a hitedben, és viseld el bátran azok halálos ütéseit, akik megköveznek téged, mert dicsőséggel foglak megkoronázni, jutalmul azért, hogy tanúságot tettél rólam; így teszek mindazokkal, akik szenvedni fognak az én szeretetemért.”

Remélem, most már megérted: e látomások külsőségei arra irányulnak, hogy lelki igazságokat tárjanak föl. Előfordulhat azonban, hogy a fölületes szemlélő nem ezeket olvassa ki belőlük.

59. fejezet: Krisztus mennybemenetele sem szolgálhat bizonyítékkal; a szemlélődésben felejtjük el az időt, a helyet és testünket is

Ellenvetésként arra is hivatkozhat, hogy Urunk, mint Isten és ember, testével együtt ment föl Atyjához, mennybemenetelének tehát testi és lelki üzenete is van számunkra. Erre azt kell felelnem, hogy mennybemenetelekor Urunk embersége átalakult, s teste ekkor már halhatatlan testté változott át. Meghalt, de feltámadásával halhatatlanságot öltött magára. Tudjuk, hogy a mi testünk is dicsőségben fog feltámadni az utolsó napon. Olyan szellemivé és mozgékonyvá lesz tehát, amilyenek most a gondolataink. A teológusok szerint a fent és lent, jobbra vagy balra, előre vagy hátra egyre megy a megdicsőült testnek. De most még nem értük el ezt a dicsőséget, s csak lelki módon mehetünk föl a mennybe, ennek pedig semmi köze sincsen a térnek azokhoz az irányaihoz, amelyeket a köznapi beszédben emlegetünk.

Szeretném, ha világosan megértenéd, hogy a lelkiélet útján járóknak, elsősorban a szemlélődőknek óvatosan kell értelmezniük azt, amit olvasnak. „Fölemelésről”, „bemenésről”, „megmozdulásról” olvasunk, de tisztában kell lennünk azzal, hogy ezeket a kifejezéseket nem vehetjük szó szerinti, fizikai értelemben. A megmozdulás éppen oly kevésbé jelent fizikai mozgást, mint a pihenés mozdulatlanságot. Ha szemlélődésünk hiteles és érett, akkor egészen lelkivé válik, s távol esik mindenféle mozgástól vagy pihenéstől. A szeretet „megmozdulását” különben is inkább hirtelen átalakulásnak mondhatnánk, mint valamiféle mozgásnak. Akárhogyan is, szemlélődés közben mindenképpen meg kell feledkezned az időről, a helyről és az anyagról.

Óvakodj tehát attól, hogy a mennybemenetelt durva fizikai értelemben magyarázd. Ne feszítsd túl képzeletedet imádság közben, hasztalan arra kényszerítve a testedet, hogy a magasba feszüljön, mintha csak a hold fölébe akarnál kapaszkodni. A lélek világában mindez képtelenség. Ami a mennybemenetel testi valóságát illeti, ne feledd, hogy egyedül Krisztus ment föl a mennybe, ahogyan az Írások tanúsítják: „Senki sem emelkedett föl a mennybe,

csak aki alászállott a mennyből, az Emberfia, aki emberré lett az emberek iránti szeretetből” (Jn 3,13). Ha tehát lehetséges volna is testben fölemelkednünk (ami nem áll), ez egyedül a lélek erejéből történhetné, semmiképpen sem a képzeletünk megfeszítéséből, akármerre forgatnánk is, föl s alá, jobbra vagy balra.

Mindez haszontalanság, és bölcsen teszed, ha elkerülsz ezt a tévedést.

60. fejezet: A legbiztosabb utat a mennybe vágyainkkal mérjük, nem pedig mérföldekkel

Talán felöltik benned a kérdés: de hogyan jutottunk ezekre a következtetésekre? Krisztus mennybemenetele ugyanis még mindig botránykő számodra. Azt gondolhatod, hogy ha egyszer testében is fölfelé emelkedett, s ígérete szerint fentről küldte el a Szentlelket, akkor a mennynek is fönt kell lennie. Mindez pedig azt bizonyítja, hogy gondolatainkat fölfelé kell irányítanunk imádság közben. Valóban hisszük, hogy Krisztus feltámadt emberségével együtt fölemelkedett az Atyához, de hadd magyarázzam el neked újra, hogy ezt nem szabad szó szerint, földiesen félreértenünk. Hadd beszéljek olyan világosan, ahogyan csak tudok, bár magyarázatom így is tökéletlen marad.

Igen, Krisztus valóban fölment a mennybe, s fentről küldte el a Szentlelket, de ezt csak azért mondjuk így, mert az események igazi értelmét jobban kifejezi a fentről, mint a lentről, a hátulról, az előlről, a jobbról vagy a balról. A feltámadás iránya szimbolikus jelentésű, s ebben a mozgásban a tér minden iránya mellékes. Hiszen a lélek birodalmában a mennyek országa közel van, s itt nem számít a fent és lent, az elől és hátul, a jobbra vagy balra. A mennyországba vágyaink vezetnek el bennünket, nem pedig a két lábunkon jutunk oda. Aki ott szeretne lenni, az lelkében már ott is van. Ezért mondja Szent Pál egyik levelében: bár a testünk még itt van a földön, mégis hazánk a mennyben van (Fil 3,20). Más szentek lényegében ugyanezt állítják, bár másképpen fejezték ki magukat. A lélek a szeretetében és a vágyaiban él. Lelkünk annál időzik, akit szeret, s ez éppen olyan valóságos jelenlét, mint ahogyan a testünkben lakozik, amelyet élettel tölt meg. Nem kell tehát különböző irányokban kifeszítenünk a lelkünket ahhoz, hogy elérjük a mennyet, hiszen szeretetünk és vágyakozásunk által már odajutottunk.

61. fejezet: A természet helyes rendje szerint a test van alávetve a léleknek, nem pedig megfordítva

Mindezek ellenére kétségtelen, hogy az áhíthatnak gyönyörű mozdulatával dicsérjük Istent, ha a Lélek indítására az égre emeljük a szemünket vagy a kezünket. Ha a Szentlélek sürgeti ezt az imát, akkor követnünk kell az utasítását, különben azonban nem kell törődnünk a mozdulatainkkal, hiszen a test mozdulatait kell alávetni a léleknek, nem pedig megfordítva.

Urunk mennybemenetele jó példát mutat erre. Istenségében Jézus soha nem vált (nem is válhatott) el az Atyától. De amikor itt a földön eljött az előre kijelölt ideje annak, hogy visszatérjen az Atyához, akkor testileg, emberségében is visszatért hozzá, egész hatalmával, hiszen embersége a testével együtt ugyanahhoz az egyetlen személyhez tartozott. Ezt a misztériumot a legalkalmasabban a fölfelé mozgás fejezhette ki.

Tökéletlenebb formában, mégis hasonló módon élük át az anyag kapcsolatát a lélekkel azok, akik nagylelkűen rászánják magukat a szeretet belső tevékenységére, ahogyan e könyvben leírom. A szemlélődő talán észre sem veszi, teste mégis a lélek hatása alá kerül. Ha összeszedetten munkához lát, akkor a teste is hirtelen készenlétben áll, holott talán a pihenés éppen jobban esnék számára. Lelkünk belső készenlétét követi a testünké is – és ez így van rendjén.

Az ember méltóságához tartozik, hogy egyenesen áll, arca a csillagokra néz, nem pedig a földre, mint a vadállatoké, hiszen ő a legmagasabb rendű lény Isten minden teremtményei között. Lelki hivatása páratlanul nemes, hiszen arra hívja, hogy Istent keresse lelkében. Ezt tükrözi vissza egyenes tartása. Jól jegyezd meg: lelki tartása egyenes, s lelkében keresi Istent, nem pedig testében. Hiszen a nem-anyagi lélek nem mozdulhat erre vagy arra, mint az anyagi tárgyak, ez lehetetlen volna.

Óvakodj tehát attól, hogy a lelki dolgokat testi értelemben magyarázd. Lelki témákról beszélve is szükséges ilyen szavakat használnunk: „fenn, lenn, benn, kinn, mögötte, előtte, jobbra, baka”, hiszen a közönséges emberi nyelv szókincsét kell használnunk gondolataink közlésére. A nyelv pedig az anyag birodalmába tartozik, mivel szavaink emberi tapasztalatból származnak, és a szájunkkal ejtjük ki őket. Azt jelenti-e azonban mindez, hogy szó szerint kell értenünk őket? Nyilván nem. Mivel emberi lények vagyunk, túllépünk közvetlen jelentésükön, s átvitt, lelki értelmüket akarjuk megragadni.

62. fejezet: Honnan tudhatjuk meg, hogy lelki tevékenységünk alattunk, fölöttünk, kívülünk vagy bennünk van-e; esetleg fölöttünk ugyan, de alatta Istennek

Azt hiszem, könnyebben fogod felfogni a szavak lelki értelmét, ha a szemlélődéssel kapcsolatban használt néhány kifejezést megmagyarázok neked. Ez nagyobb önbizalmat adhat ahhoz, hogy pontosan eldöntsd, mikor van szó külső s alattad levő dolgokról, mikor veled egyenlő s bensődben rejtőzőkről, s mikor olyanokról, amelyek fölötted vannak ugyan, de azért alatta maradnak Istennek.

Alattad és kívüled van az egész teremtett világ. Igen, még a nap, a hold és a csillagok is. Csodásan oda vannak rögzítve föléd az ég boltozatára, mégsem lehet őket hozzámérni az ember fönséges méltóságához.

Az angyalok és az igazak lelkei fölötted állnak, hiszen ők már megerősödtek a kegyelemben, s minden erénnyel ékesek, de egyenlőek veled a természetükben, hiszen ők is értelmes lények. Természetednél fogva három csodálatos lelki képességet kaptál ajándékba: öntudatot (amely magába foglalja az emlékezetet), értelmet és akaratot. Ehhez két másodlagos képesség járul: a képzelet és az érzelmek.

Nincs nálad magasabb rendű lény a természetes rendben, egyedül Isten.

Valahányszor a „te magad” kifejezés fordul elő a lelkiélettről szóló könyvekben, akkor ez mindig egész lelki magadat jelenti sajátos méltóságában, tehát nem csupán a testedet. A teremtett világ többi lényével képességeiden keresztül teremthetsz kapcsolatot.

Ha megérted a teremtés rendjét, a magad természetét és helyét a természetben, akkor e szempontok alapján értékelheted tetteidet és kapcsolataidat, s eldöntheted, hogy alattad, benned vagy fölötted állnak-e.

63. fejezet: A lélek képességeiről általában; legfőbb erőnk az öntudatunk, ez irányítja minden képességünket és tevékenységünket

Az értelem, az akarat, a képzelet és az érzelem az ember életbevágó képességei, rajtuk keresztül érintkezik a külső valósággal. Öntudatunk az az átfogó képességünk, amely befogadja, elrendezi és megtartja a többi négy képesség által megszerzett ismereteket. Mivel öntudatunk feladata annyira eltér a többi képességeiktől, működését nem is nevezném munkának.

Egyes képességeinket elsődlegesnek neveztem, a többiek pedig másodlagosnak, nem mintha az emberi lélek osztható volna, hanem mert az általuk élénk tárt adatok két fő kategóriába oszthatók. Az első csoportba tartoznak a szellemi természetű adatok (s ezt tartom elsődlegesnek), a másodikba pedig az anyagi természetűek (ezeket mondom másodlagosnak). Két fő képességünk, az értelem és az akarat közvetlenül a szellemiekkel foglalkozik, s tevékenységük független lehet a képzelettől és az érzelemtől.

Képzeletünk és érzelem világunk az anyagvilággal foglalkozik, akár a közvetlenül jelenvalóval, akár a távolival. Ezek testi képességek, s öt érzékszervünkön keresztül működnek. Értelmünk és akaratunk önállóan funkcionál, képzeletünk és érzelmeink viszont az értelem és az akarat közreműködését igénylik ahhoz, hogy akár anyagi dolgokat is fölfoghassanak a maguk egészében. Az anyagi dolgok természete, okai, értelme és célja nem férhető hozzá a képzelet és az érzelem számára a két elsődleges képességünk nélkül.

Ezért nevezzük tehát az értelmet és az akaratot elsődlegesnek, mivel nem anyagi jellegűek, és függetlenül működnek a többi képességtől a szellemiek világában. A képzeletet és az érzelmet másodlagosnak nevezzük, mivel csak az anyagi világgal foglalkoznak, s a testben működnek, öt érzékszervünk segítségével. Az öntudat viszont a legfontosabb képességünk, mivel azon keresztül fogjuk fel a valóságot. Ez magába foglalja többi négy képességünket s az általuk megszerzett ismereteket is. Ennek magyarázatára még visszatérek.

64. fejezet: Két másik legfontosabb képességünkről, az értelemről és az akaratról; hogyan működtek az eredeti bűnt megelőzően

Az értelem az a képesség, amely képessé tesz arra, hogy megkülönböztessük egymástól a jót és a jobbat, a jobbat és a legjobbat. Vagy, ha kell, elválasszuk a jót a rossztól, a rosszat a rosszabbtól, a rosszabbat pedig a legrosszabbtól. Mielőtt az ember a bűnt elkövette volna, mindezt könnyedén és magától értetődően vitte véghez. Most azonban értelmünk elvakult az eredeti bűn következtében, s tévedésbe esik, ha a kegyelem meg nem világosítja. Az öntudat pedig magába foglalja mind az értelmet, mind pedig azt a tárgyat, amelyikre irányul.

Miután az értelmünk meghatározta, hogy mi a jó, az akarat szeretettel és vágyakozással mozdul meg feléje, hogy végül elégedetten, örömmel és teljes beleegyezéssel megnyugodjék benne. Az eredeti bűnt megelőzően az embert nem fenyegette az a veszély, hogy hamis javakhoz vonzódik és kötődik, mivel eredeti ártatlanságában mindent olyannak tapasztalt meg, amilyen az a maga igazi valóságában. Minden képessége egészséges volt, s nem volt kitéve annak a veszélynek, hogy bármelyikük rászedi. A dolgok jelenlegi rendjében azonban nem tudjuk következetesen a jót választani a kegyelem segítsége nélkül. Az eredeti bűn megsebzett és elvakított minket, úgy hogy könnyen becsapnak bennünket a látszatok, s a jó álarcába rejtőzött rosszat választjuk.

Az öntudat az akaratot is magába foglalja tárgyával együtt.

65. fejezet: Hogyan működik a képzeletünk, s mit ártott neki az eredeti bűn

Képzeletünk segítségével a közeli és távoli dolgok képét tudjuk megrajzolni magunkban. A képzeletet s minden általa létrehozott képet az öntudat foglalja magában. Az eredeti bűn előtt képzeletünk tökéletes összhangban működött az értelemmel. Mint jó szolgáló, hűségesen visszatükrözött minden képet a maga eredeti valóságában, s így az értelem sohasem esett áldozatul sem az anyagi, sem a lelki dolgok hamis látszatának. Most azonban – miután elvesztettük természetünk eredeti ártatlanságát – képzeletünk folyton-folyvást

eltorzítja az anyagi dolgok képét. Hamis képzeteket támaszt bennünk: a szellemiekről anyagi módon szól, az anyagiakról pedig szellemi képeket támaszt bennünk. Mindez persze hamis látszat, s a kegyelem segítsége nélkül aligha kerülhetjük el a tévedés veszélyét.

Képzeletvilágunk rakoncátlansága leginkább azoknak az imádságában figyelhető meg, akik újonnan tértek meg az istenes élethez, elfordulva a világtól. Alig képesek fölülkerekedni töméntelen gondolatukon, képzelgésükön, ábrándjukon, amelyeket nekilendült képzeletük öntudatukba vetít. A képzeletnek ez az állandó zabolátlan termékenysége az eredeti bűnnek egyik fájdalmas következménye. Amint azonban ezek a frissen megtértek előrehaladnak a szemlélődő élet gyakorlatában, s hűségesen elmélkednek saját emberi gyöngeségükről, Krisztus szenvedéséről és mindent felülmúló jóságáról, valamint a benső élet többi igazságairól, értelmük lassan meggyógyul s visszanyeri jogos uralmát a képzelet fölött.

66. fejezet: Hogyan működnek az érzelmeink, s mit ártott nekik az eredeti bűn

Érzelmeink alkotják a lélek másik képességét, amely az érzékeinkkel érintkezik és azokon uralkodik. Áldott ez a képességünk, hiszen ez tesz képessé arra, hogy kapcsolatba kerüljünk az anyagi lényekkel és megismerjük őket, s eldönthessük, hogy hasznosak-e a számunkra. Érzelemlátásunk magába foglalja mind külső, mind belső érzékeinket. A külső érzékek a testi szükségletek kielégítéséről gondoskodnak, a belső érzékek pedig az értelmiekről. Ez a képességünk lázad fel akkor, ha testünk bármiben hiányt szenved. Arra ösztönöz bennünket, hogy igyekezzünk kielégíteni bármilyen szükségletünket. Morgolódik az élvezetek megvonása vagy egy reánk törő fájdalom miatt, s lelkesen ujjong, ha a fájdalom megszűnik vagy öröm éri. Öntudatunk érzelmeinket is magában foglalja, annak minden élményével együtt.

Ahogy képzeletünk az értelmünket szolgálja, érzelmeink ugyanígy az akarat szolgálatában állnak. Mielőtt az ember vétkezett volna, érzelmeink kitűnő szolga volt, minden öröme és fájdalma tökéletesen megfelelt a valóságnak. Nem közvetített rendetlen érzelmeket az akaratnak semmilyen teremtet dologgal vagy képzelte lelki élménnyel kapcsolatban, amelyet a Sátán idézett elő.

Ez az állapot azonban megszűnt. Az eredeti bűn következtében érzelmeink akkor is fájdalmat éreznek, ha a rendetlen gyönyöröktől fosztják meg, hiszen vakon sóvárog rájuk, vagy pedig ha üdvös önfegyelemmel megfékezik, mivel ettől retteg. A kegyelemnek kell megerősítenie az akaratot, hogy alázatosan vegye tudomásul az eredeti bűn következményeit: tartsa vissza az érzelmeiket attól, hogy túlságosan szabadon lubickoljanak a megengedett örömeikben, s csináljon kedvet az egészséges fegyelemnek. A kegyelem nélkül az ember vadul és esztelenül beleveti magát az élet és a test gyönyöreibe, s ez annyira lealjasítja, hogy inkább vadállathoz válik hasonlónak, mint lélekkel megáldott emberhez.

67. fejezet: A lélek világában járatlanok könnyen félreérthetik a szemlélődés szabályait; az ember csaknem istenivé válhat a kegyelem által

Kedves barátom Istenben, láthatod, mennyire elaljasodhat az eredeti bűnnel megterhelt emberiség. Nem lepődhetünk meg tehát azon, hogy oly könnyen és mélységesen félreérthetjük bizonyos szavak és tettek lelki értelmét, főleg akkor, ha nem ismerjük a saját képességeinket és azok működését.

Valahányszor az anyagiakhoz fordulsz, bármilyen jók legyenek is azok önmagukban, észre kell venned, hogy olyasmivel foglalkozol, ami „kívüled” és „alattad” van a természet

értékrendjében. Máskor befelé fordulsz, és lelkiismereted finom árnyalatait vizsgálod. Hiszen ahogyan növekszel az önismeretben és az emberi tökéletességben, lelki képességeid úgy erősödnek a fejlődés során: jó szokásokat sajátítasz el, rossz szokásokat győzől le, s rendezed a kapcsolataidat másokkal. Ilyenkor abban merülsz el, ami „benned” van, amiben egyenlő vagy a többi emberrel. Jönnek azonban olyan idők is, amikor tudatodat nem köti le semmi anyagi vagy szellemi valóság, hanem egészen elmerülsz Isten lényében. Ez a szemlélődés munkája, amelyről e könyvben szólok. Ilyenkor „túllépsz” önmagadon, bár mindig „alatta” maradsz Istennek.

Azt mondtam, hogy fölülkerekedsz önmagadon, hiszen a kegyelem által olyasmi lett a tiéd, amit a természet által lehetetlen volna elérned. Ez az egyesülés Istennel a lélekben, a szeretetben s az akarat egységében egyedül a kegyelem ajándéka. Csaknem istenivé leszel – igen, annyira eggyé válsz Istennel, hogy valóban isteninek lehet nevezni téged (vagy bármelyik igazi szemlélődőt). Az írások valóban ezt a kifejezést használják (Jn 10,34). Persze nem ugyanolyan módon válsz istenivé, ahogyan Isten. Ő természeténél fogva, eredet és vég nélkül isteni. Téged azonban a semmiből hozott létre egy meghatározott időpillanatban. Sőt, miután Isten megteremtett szeretetének mindenható erejével, a bűn által a semminél is kevesebbé tette magadat. Bűnös voltod miatt mindenre érdemtelenné váltál önmagadban. A nagy irgalmú Isten azonban szeretettel újjáteremtett a kegyelemben, s magával egyesítve istenivé tett most az időben, majdan pedig az örökkévalóságban. A kegyelem által tehát valóban eggyé váltál vele, természeténél fogva azonban végtelenül kevesebb vagy nála.

Kedves barátom, látod-e már, hogy miről beszélek? Akik nincsenek tisztában a saját lelki képességeikkel s azok működésével, azok védtelenül ki vannak szolgáltatva annak a veszélynek, hogy félreértik a lelki jótanácsokat. Világosabban látod-e már, hogy miért nem mertem azt mondani neked: „Mutasd meg vágyadat Istennek”? Ehelyett inkább arra tanítottalak, hogy ötletesen és játékosan rejtse el előle. Azért jártam el így, mert attól féltem, hogy különben szó szerint magyarázod azt, amit lelkileg kellene felfognod.

68. fejezet: A „sehol” a léleknek „mindenütt”; a szemlélődés „semmi” a kívülállónak

Akadnak majd olyanok is, akik azt tanácsolják, hogy szedd össze minden képességedet és gondolatodat, vonulj vissza magadba, és ott imádd Istent. Ez valóban helyes és igaz, józanul senki sem tagadhatja. Mivel azonban félek, hogy becsapod magad, és szó szerint értelmezed a hallottakat, én inkább másképpen világítanám meg a belső életet, látszólagos ellentétekkel. Ne próbálj visszahúzódní magadba! Röviden szólva, azt akarom, hogy ne légy sehol: se magadon kívül, se magad fölött, mögött vagy mellett.

Erre azt mondd: „De hát akkor hol legyek? Azt akarod, hogy sehol se legyek?” Pontosan erről van szó. Igen találóan fejezted ki magad, mert azt szeretném leginkább, hogy ne légy sehol. Miért? Mert ha fizikai értelemben sehol se vagy, akkor mindenütt vagy lelki értelemben. Értsd meg világosan: lelked munkája nincs kötve egyetlen helyhez sem. Ha azonban öntudatodat szándékosan egy valamire összpontosítod, akkor lélekben ott leszel, olyan biztosan, amilyen egyértelműen a tested éppen most egy meghatározott helyen található. Érzékeid és képességeid így „semmiből” sem tudnak maguknak táplálékot meríteni, s azt hiszik, hogy nem csinálsz semmit. Folytasd tehát ezt a „semmit tevést”, egyedül Isten szeretetére hagyatkozva. Ne add föl ezt a törekvést, hanem tarts ki állhatatosan ebben a semmiben, s tudatosan vágyódj arra, hogy mindig Istent válaszd a szeretet által, őt, akit senki se birtokolhat a tudásán keresztül. A magam részéről szívesebben vagyok „sehol” a szó testi értelmében, küszködve ezzel a homályos „semmi”-vel, mint hogy valami hatalmas úrként tetszelegjek, aki oda mehet, ahová akar, s úgy élvezheti az egész világot, mintha az övé volna.

Feledkezz el a „mindenütt”-ről és a „minden”-ről, s cseréld föl az áldott „sehol”-lal és „semmi”-vel. Ne izgasson, ha képességeiddel nem tudod megragadni. Ennek így is kell történnie. Ez a „semmiség” ugyanis annyira hatalmas és értékes, hogy gondolkodásunk nem képes megragadni. Könnyebb megtapasztalnunk, mint megmagyaráznunk.

Akik először találkoznak vele, azok egészen sötétnek és áthatolhatatlannak fogják találni. Valójában azonban lelki fényének ragyogása vakítja el őket; látásukat nem valami szokásos sötét akadályozza, amely a fizikai fény hiányából ered. Ki nevezheti tehát „semmi”-nek? Természetesen csupán a felszínes énünk, nem pedig igazi lényünk. Valódi, benső énünk minden mértéken túli teljességgént éli meg. Ebben a sötétségben ugyanis minden dolgok titka tárul föl előtte, az anyagiaké és a lelkieké egyaránt, anélkül, hogy mindegyiket külön-külön önmagában vizsgálgatná.

69. fejezet: Hogyan formálódik át csodálatosan az ember szeretete a „sehol” és a „semmi” megtapasztalása által

Milyen csodálatosan átforgul az ember szeretete a „semmi” és a „sehol” megtapasztalása által! Amikor először beletekint, egész életének bűnei felágaskodnak előtte. Egyetlen rossz gondolat, szó vagy tett sem marad rejtve előtte. Titokzatosan és sötéten beleégnek. Akármerre fordul is, szembenéznek vele, mindaddig, amíg hatalmas erőfeszítések, fájdalmas lelkiismeretfurdalások és sok keserű könny után nagy részüket sikerül eltörölnie.

A látvány időnként olyan rettenetes, mint a pokolra vetett pillantás. Az ember könnyen kétségbeesik, s azt hiszi, sohasem lesz képes meggyógyulni vagy levetni terheit. A lelkiéletnek e keresztútjáig sokan eljutnak, de a rettenetes, kíméletlen küszködés, amelybe belekerülnek, visszaűzi őket az evilági élvezetek gondolatához. Testi, külső vigasztalásokhoz menekülnek, mert nem képesek elviselni lelki ürességüket. Nem képesek ugyanis megérteni, hogy még nem értek meg a lelki vigasztalásokra, pedig hamarosan megkapnák őket, ha türelmesen várakoznának.

Aki azonban türelmesen kitart a sötétben, előbb-utóbb vigasztalásra lel, és újra megbizonyosodik hivatása felől. Fokozatosan fölfedezi ugyanis, hogy múlt bűneit meggyógyította a kegyelem. A fájdalom folytatódik ugyan, de tudja már, hogy véget fog érni, hiszen már most is enyhülőben van. Lassan ráésszel, hogy az elszenvedett fájdalmak egyáltalán nem a pokol gyötrelmei, hanem a purgatóriuméi. Aztán eljön annak is az ideje, hogy önmagában már nem valamely bűnét vizsgálgatja, hanem egész bűnös voltára figyel, amely végeredményben a lényéhez tartozik. Meglátja, hogy benne magában rejlik az eredeti bűn gyökere és gyötrelme. Ha pedig más alkalommal csodálatos erőt érez magában, s elmondhatatlan örömet meg jószágot, akkor eszébe jut: vajon a saját semmisége végül is nem valami mennyei paradicsom-e. Végül pedig eljön a pillanat, amikor olyan békét és nyugalmat tapasztal meg e sötétben, hogy biztosan tudja: maga Isten van jelen.

Bárminek véli is azonban a saját semmiségét, egy biztos: a Megnemismert felhője mindvégig ott marad közte és Isten között.

70. fejezet: Szellemi megértésünk ott kezdődik, ahol az érzéki megismerés véget ér; Istent pedig a kegyelem segítségével ott tudjuk leginkább megérteni, ahol a szellemi megértés véget ér

Dolgozz tehát kitartóan saját seholsincs semmiségeden, s ne kapcsolj bele érzékszerveidet meg azok tárgyait. Megismétlem: ezek nem volnának alkalmasak erre a munkára. Szemed arra készült, hogy az anyagi tárgyak nagyságát, formáját, színét, méretét,

helyzetét vegye észre. Füled a hangok ingerére reagál. Orrod arra való, hogy a jó illatokat és a rosszakat szétválassza; ízlelése, hogy az édeset és a savanyút, az állottat és a frisset, a keserűt és a kellemeset megkülönböztesse. Tapintásod pedig megmondja, mi meleg és mi hideg, kemény vagy puha, sima vagy érdes.

Azt viszont tudnod kell, hogy a mennyiség és a minőség nem tartozik hozzá Istenhez és a szellemi valóságokhoz. Ne próbáld tehát belső vagy külső érzékeidet arra felhasználni, hogy a szellemieket felfogd velük. Akik a szellem világában is megpróbálnak látni, hallani, ízlelni, szagolni, érezni, akár benső, akár külső érzékeikkel, azok súlyosan tévednek, és felforgatják a dolgok természetes rendjét. A természet arra jelölte ki az érzékeinket, hogy az anyagi világról szerezzenek tudomást, nem pedig arra, hogy a lélek benső valóságait felfogják. Azt próbálom csak tudtadra adni, hogy a szellemieket könnyebb körülhatárolnunk a korlátaik által, azt jelezve, hogy mivel nem azonosíthatóak. Ha az olvasásban vagy a beszédben olyasmire jutunk, amit természetes képességeink nem tudnak pontosan leírni, akkor szinte biztosan szellemiekről van szó.

Szellemi képességeink azonban szintén korlátozottak az Istenről szerzett tudásunkhoz képest. Mert bármilyen sokat megtudhatunk is a teremtet szellemi világról, értelmünk sohasem lesz képes felfogni azt a teremtetlen szellemi valóságot, aki Isten. Negatív tudással azonban megközelíthetjük őt. Mindarról, amit ismerünk, kimondjuk: ez nem Isten, amíg el nem jutunk arra a pontra, ahol a tudásunk kimerül. Ezért mondta Szent Dionysius: „Legistenibb tudásunkat Istenről a nem-ismerésen keresztül szerezhetjük meg.”

Dionysius műveit olvasva mindazt igazolva láthatjuk, amire e könyvben kezdettől fogva oktatni próbáltalak. Előbb említett egyetlen mondatán kívül mégsem akarom tovább idézni sem őt, sem más mestereit a benső életnek. Voltak idők, amikor a szerénységhez tartozott az, hogy semmit se mondjunk anélkül, hogy ne hivatkoznánk a Szentírásra és elismert mesterekre. Manapság azonban már csak a tudálékosok tesznek így, azért hogy a tudásukat fitogtassák. Nem akarlak tehát ilyesmivel terhelni, hiszen úgyse vennéd hasznát.

Akinek füle van a hallásra, hallgasson rám, és aki hajlandó hinni nekem, az vesse szívébe: nincsen más út ezen kívül.

71. fejezet: Némelyek az elragadtatás ritka pillanataiban élik át a tökéletes szemlélődést, mások viszont rendes napi tevékenységük közepette

Akadnak, akik azt hiszik, hogy a szemlélődés olyan nehéz és rémisztő, hogy senki sem érheti el súlyos harcok nélkül, s legfőljebb ritkán lehet megtapasztalni, az elragadtatott mámor állapotában. Tőlem telhetően igyekszem megválaszolni e nézeteket.

Az az igazság, hogy Isten a maga bölcsességében mindegyikünk számára meghatározza a szemlélődés útjának menetét és jellegét a neki adott tehetségeknek és ajándékoknak megfelelően. Igaz ugyan, hogy egyesek csak hosszú és nehézkes lelki küszködés után jutnak el a szemlélődéshez, és akkor is csak igen ritkán tapasztalják meg annak tökéletes fokát az elragadtatott mámor élményében. Mások viszont annyira átszellemültek a kegyelem által és oly bensőséges kapcsolatba kerültek Istennel az imádságban, hogy tökéletes birtokába jutnak a szemlélődő tapasztalatnak, s ezt meg tudják élni még napi foglalatosságaik közepette is, akár ülnek, akár állnak, akár járkálnak, akár térdelnek. Minden körülmény között teljesen urai maradnak minden testi-lelki képességüknek, bár persze néha nekik is akadhatnak kisebb-nagyobb nehézségeik.

Mózes a szemlélődők első csoportját példázza számunkra, Áron a másodikat. A szövetség ládája a szemlélődés kegyelmét jelképezi, s akiknek élete a leginkább hozzákötődött a frigyládához a történelem folyamán, azokat jelképezik, akik a szemlélődés útjára léptek. A

frigyládát leginkább a szemlélődés ajándékához hasonlíthatnánk. Ahogyan a láda tartalmazta a templom összes ékszereit és kincseit, úgy tartalmazza a Megnemismert felhőjében a mi Istenre irányuló kis szeretetünk az összes erényeket, amelyeknek az ember birtokába juthat, hiszen ő Isten temploma.

Mielőtt a ládát megszemlélhette volna, s megtudhatta volna, hogyan kell elkészítenie, Mózesnek föl kellett kapaszkodnia a hegy hosszú, fáradságos ösvényén, s ott egy sötét felhőben kellett tartózkodnia hat napon át. A hetedik napon az Úr közölte vele, hogyan kell a ládát elkészítenie. Mózes kitartott ebben a hosszú várakozásban. Késleltetett látomása, amelyben végül részesült, jelezheti számunkra azoknak a sorsát, akiknek sokáig kell fáradozniuk, mielőtt eljuthatnak a szemlélődés magaslataira; elragadtatásban azonban így is ritkán részesülnek, Isten leereszkedésétől függően.

Mózes csak ritka alkalmakkor „láthatott”, s akkor is csupán hosszú, fáradságos munka után. Áron viszont papi hivatalánál fogva felhatalmazást kapott arra, hogy belépjen a Szentek Szentjébe, ahányszor csak akart. Áron azokat jelképezi, akiket korábban említettem: akik lelki bölcsességük és az isteni kegyelem segítségével által a szemlélődés tökéletes gyümölcset bármikor megízlelhetik, amikor csak akarják.

72. fejezet: A szemlélődők a saját tapasztalataik alapján nem mondhatnak véleményt mások szemlélődéséről

Fontos tudnod, hogy a benső életben a saját élményeinket (vagy azok hiányát) sohase tekinthetjük mércének mások számára. Akik hosszadalmas munkával jutottak el a szemlélődéshez, és ritkán élvezhetik annak tökéletes gyümölcset, azok könnyen tévedhetnek, ha a saját tapasztalatuk alapján formálnak véleményt másokról, akár szóban, akár csak gondolatban is. Hasonlóképpen tévedhet az is, aki gyakran, szinte tetszése szerint bármikor megtapasztalja a szemlélődés örömét, ha ennek alapján értékeli másokat. Nem érdemes időt fecsérelned ilyen összehasonlítgatásokra. Előfordulhat ugyanis, hogy Isten bölcs rendelése folytán később igen gyakran és bőségesen ízlelhetik meg a szemlélődés örömeit olyanok, akik kezdetben hosszú és kemény küzdelmet folytattak az imádságban, s alig kóstolhattak bele annak örömébe, így történt Mózesrel is. Először csak egyszer-egyszer pillanthatott rá a frigyládjára, s csak azután, hogy hosszasan elidőzött a hegyen, később azonban, amikor a völgyben sátorozott, annyiszor megnézhetette, ahányszor akarta.

73. fejezet: A szövetség ládája a szemlélődés jelképe; Mózes, Becaleel és Áron magatartása a szemlélődés három ösvényét jelzi

A Szentírás elbeszélése szerint hárman kerültek szoros kapcsolatba a frigyládjával: Mózes, Becaleel és Áron. A hegyen Mózes megtanulta Istentől, hogyan kell elkészíteniük. Az Istentől kapott terv alapján Becaleel készítette el a völgyben. De Áron feladata lett az, hogy gondját viselje a templomban, így tehát láthatta és megérinthette, ahányszor csak akarta.

Ez a három ember a kegyelem három útját jelzi, amelyen a szemlélődést megközelíthetjük. Néha Mózeshez hasonlóan föl kell kapaszkodnunk a hegyre, s ott elidőznünk, egyedül a kegyelem segítségére hagyatkozva, mielőtt eljutnánk a szemlélődéshez, s csak aztán élvezhetjük gyümölcseit, s akkor is csak ritkán. (Ezzel kapcsolatban azonban világossá szeretném tenni, hogy Isten megnyilatkozása Mózes előtt ajándék volt, nem pedig fáradozásának gyümölcse.)

Az is előfordulhat, hogy a kegyelem által segített saját belátásaink visznek előre a szemlélődés útján. Ekkor Becaleelhez vagyunk hasonlóak, aki a saját erőfeszítésére

hagyatkozva nem tudta volna elkészíteni a frigyládát. Az a terv segítette eredményre, amelyet Mózes megláthatott a hegyen.

Megtörténhet végül az is, hogy a kegyelem mások szavain keresztül von hatáskörébe bennünket. Ilyenkor Áronhoz hasonlítunk, aki azt a megbízást kapta, hogy őrizze a Becaleel által megmintázott és elkészített frigyládát, s így annyiszor láthatta és érinthette, ahányszor csak akarta.

Drága fiatal barátom, nem látod-e, mit akarok mondani? Bár gyermekesen és homályosan fejezem ki magam, hiszen nyomorult és méltatlan tanító vagyok, képtelen arra, hogy bárkit is oktassak, mégis Becaleel szerepét kell betöltenem veled kapcsolatban: elkészítem és a kezébe adom ezt a lelki frigyládát. De te majd sokkal jobban és méltóbban folytathatod ezt a munkát, ha Áronhoz hasonlóan állandóan a szemlélődésnek szenteled magadat mindkettőnk érdekében. A mindenható Isten szerelmére kérlek, tedd meg ezt. Mivel ő mindkettőnket a szemlélődésre hívott meg, arra kérlek Isten szerelmére, hogy vidd véghez a magad buzgóságával azt, ami belőlem hiányzik.

74. fejezet: Akinek van hajlama a szemlélődésre, az ráismer a könyvben leírtakra; más ne is olvassa el ezt a könyvet

Ha azt gondolod, hogy az imádságnak itt leírt módja nem illik hozzád, akár alkatod, akár lelkületed miatt, akkor egészen nyugodtan tedd félre, és egy bölcs lelkivezető irányításával keress magadnak más utat.

Ebben az esetben csupán elnézésedet kérem mindazért, amit itt leírtam, hiszen egyedüli szándékom az volt, hogy segítslek téged, már amennyire az én egyszerűségemtől telik. Olvasd el hát ezt a könyvet kétszer-háromszor. Minél többször olvasod el, annál jobb, hiszen annál jobban felfoghatod az értelmét. Az első olvasásra homályosnak és nehéznek látszó részek talán egyértelművé és világossá válnak, ha újra olvasod őket.

Úgy tűnik nekem, hogy akiket a kegyelem a szemlélődésre indított, azok a könyv olvasása (vagy végighallgatása) közben úgy fogják érezni, hogy az itt leírtak az ő belső világukra is érvényesek. Ha te is így érzed és hasznosnak találod, akkor adj hálát érte Istennek, és iránta való szeretettedben imádkozz értem is.

Őszintén remélem, hogy ezt meg is fogod tenni. De nagyon komolyan kérlek arra is, hogy az Isten szerelmére oda ne add ezt a könyvet másnak, amíg meg nem győződöttél arról, hogy ő is képes lesz megérteni és értékelni. Olvasd el újra azt a fejezetet, amelyben leírom, milyennek kell lennie annak, aki belefoghat a szemlélődés munkájába. Így tudni fogod, mikor kezdhet hozzá. S ha odaadod másnak, nagyon kérlek, kösd nyomatékosan a lelkére, hogy alaposan olvasson végig mindent. Kétségtelenül vannak e könyvnek olyan részei, amelyek nem állnak meg önmagukban, hanem csak a többi fejezetek világítják és magyarázzák meg őket. Ha valaki csak egy részt olvas el, azokat pedig nem, amelyek magyarázatként és kiegészítésként hozzátartoznak, akkor könnyen súlyos tévedésbe eshet. Kérlek, járj tehát el tanácsom szerint. S ha úgy érzed, hogy egyes részek bővebb kifejtést kívánnak, akkor tudasd velem, melyek azok s mit tartasz felőlük, s a magam szerény tudása és képességei szerint kijavítom őket.

Igazán nem szeretném, hogy a hangoskodók, a hízelgők, a nyüzsgő, okvetetlenkedő, a kákán is csomót keresők, a minden lében kanál emberek kézbe vegyék ezt a könyvet, legyenek akár műveltek, akár műveletlenek. Sohase szándékoztam az ilyen népségnek írni, s legjobban szeretném, ha nem is tudnának erről a könyvről. Nem kétlem, hogy akadnak köztük kitűnő emberek, akik nagyon jártasak a tevékeny életben, ez a könyv azonban nem az ő igényeik szerint készült.

75. fejezet: Milyen jelek alapján dönthetjük el, hogy Isten a szemlélődésre hív bennünket

Szeretném világossá tenni, hogy nem mindazok kaptak meghívást a szemlélődésre, akik elolvassák (vagy végighallgatják) ezt a könyvet, bármennyire tetszik is nekik. Könnyen lehet, hogy tetszésük merő kíváncsiságból származik, nem pedig a kegyelem szólítása kelti bennük. Mutatok neked azonban néhány olyan szempontot, amelyek alapján eldöntheted, hogy ez a benső izgalom honnan ered.

Először is vizsgálják meg magukat, hogy minden tőlük telhető erővel igyekeztek-e megtisztítani lelkiismeretüket a tudatos bűntől, az Anyaszentegyház törvényei és lelkiatyjuk tanácsai szerint. Ha ez megtörtént, rendben van. Ha további bizonyosságot akarnak szerezni, akkor figyeljék meg, hogy jobban vonzódnak-e ehhez az egyszerű szemlélődő imához, mint bármilyen más ájtatossághoz. Ha a lelkiismeretük nem hagy nyugtot mindaddig, amíg bármilyen külső vagy belső tevékenységükben ez a kicsiny titkos szeretet hozzá nem tapad a Megnemismert felhőjéhez, mint legfőbb céljához – akkor ez annak a jele, hogy Isten hívja meg őket erre a munkára. Ha azonban ezek a jelek hiányoznak, akkor nem Isten szólítását követik.

Nem azt mondom, hogy a szemlélődésre meghívottak folytonosan és szüntelenül érezni fogják a szeretetnek ezt a megmozdulását, mindjárt a kezdet kezdetétől. Ez nem áll. Sőt, a szemlélődésben kezdő fiatalok sokszor kénytelenek beletörődni ennek az érzésnek a hiányába, több okból is. Néha Isten vonja meg tőlük, nehogy az akaratuk azt higgye, hogy mindez tőlük származik, vagy hogy tetszésük szerint bánhatnak vele. Ez gögös beképzeltség volna. Ha Isten megvonja tőlük a kegyelem érzését, akkor ennek az ő gögjük az oka. Nem feltétlenül azért, mert az illetők tényleg öntelten viselkedtek, hanem mert, ha időről időre nem vonnák meg tőlük a kegyelmet, akkor bizonyára gyökeret verne bennük a büszkeség. Isten a maga irgalmasságában ezáltal védi meg a szemlélődőt, bár némely ostobák ilyenkor azt hiszik, hogy Isten ellenük fordult. Azért is megvonhatja Isten ezt a maga ajándékát a fiatal kezdőktől, mert gondatlanul bánnak vele, s magától értetődőnek tartják. Ha ez bekövetkezik, akkor valószínűleg keserű lelkiismeretfurdalást fognak érezni. Előfordulhat azonban, hogy Urunk szándékosan késlekedik a kegyelemmel, mert éppen a hiánya és az újra rátalálás által akarja elérni, hogy jobban megbecsüljék.

A legbiztosabban úgy dönthetjük el, hogy valaki a szemlélődésre kapott-e meghívást, ha megfigyeljük, hogyan viselkedik olyankor, amikor újra megtalálja a kegyelem elvesztett ajándékát. Ha ugyanis hosszú késlekedés után, mialatt képtelennek érezte magát a szemlélődésre, vágya nagyobb erővel jelentkezik, és mélyebben sóvárog a szeretetre – annyira, hogy a korábbi halálos fájdalmak semmiségnek tűnnek a rátalálás öröméhez képest: akkor nem kell félnie a tévedéstől, s nyugodtan elhiheti, hogy Isten hívja meg a szemlélődésre, függetlenül attól, hogy mennyire bűnös ember most vagy milyen volt a múltban.

Hiszen Isten a maga irgalmas tekintetével nem azt nézi, hogy milyenek voltunk vagy vagyunk, hanem azt, hogy mik leszünk. Szent Gergely azt állítja, hogy „minden szent vágy növekszik azáltal, hogy beteljesülése késlekedik. Sohasem volt szent az a vágy, amelyik idővel képes elhalványodni.” Ha valaki egyre kisebb örömet talál abban, hogy újra fölfedezi magában korábbi és tudatos vágyát a jóra, akkor vágyai sohasem voltak szentek. Szent Ágoston erről a szent vágyról beszél, amikor azt mondja, hogy „a jó keresztény egész élete nem áll másból, mint szent vágyakozásból”.

Búcsúzom tőled, drága barátom. Isten áldása és az enyém legyen rajtad. A Mindenható Isten adja meg neked és minden őt szerető embernek az igaz békét, a bölcs lelkivezetést, bőséges kegyelmet és az ő örömét. Amen.

A titkos tanácsok könyve

Előszó

Drága barátom Istenben,

ezt a könyvet egyedül neked szánom, nem pedig a nagyközönségnek. Úgy vélem ugyanis, hogy értelek téged és tudom, hogyan haladtál előre a szemlélődésben, erről kívánok ezért veled beszélni. Ha mindenkihez szólnék, akkor csak általánosságban beszélhetnék, mivel azonban egyedül neked írok, ezért azokra a dolgokra szorítkozhatom, amelyek hitem szerint a leghasznosabbak most a számodra. Ha akadna másvalaki is, aki hozzád hasonló állapotban van, és szintén haszonnal forgatja a könyvet, örülök neki. De most egyedül terád figyelek és a te belső életedre, úgy, ahogyan feltárult előttem. A következő lapokat tehát hozzád intézem és a hozzád hasonló emberekhez.

1. fejezet

Ha eljutottál az összeszedettség állapotába, tégy félre minden múlt emléket és jövő tervet. Szakadj el a gondolataidtól, akár jók, akár rosszak. Ne imádkozz szavakkal sem, hacsak valóban nem érzel sürgetést erre. S ha mégis szóval imádkozol, akkor ne törődj vele, hogy milyen sokat vagy keveset mondasz. Ne törődj a szavak jelentésével sem. Bármilyen fajta imádságot felhasználhatsz: a mise imádságait, zsoltárokat, himnuszokat, antifónákat vagy bármi egyebet; mondatsz közös vagy egyéni könyörgéseket, választhatod a szív belső imáját vagy a hangosan mondott külső imát. Arra törekedj csupán, hogy a gondolataidat semmi más ne foglalkoztassa, csak az a mezítelen szándék, hogy Istenhez közelebb juss. Ne gondolkozz Isten egy-egy tulajdonságáról (hogy milyen is ő önmagában vagy a műveiben), csupán annak tudatát őrizd magadban, hogy ő olyan, amilyen. Hagyd, hogy az maradjon, aki, s ne kényszerítsd semmire. Ne akarj kutakodni benne fennkölt eszméiddel sem. Maradj meg a hit szilárd talaján.

Ez az eltökélt szándék az igaz hit szilárd talajában gyökerezik: nem foglalkozik gondolataiddal és érzelmeiddel, hanem beéri pusztá léted egyszerű felismerésével és vak elfogadásával. Mintha egész vágyad Istenhez kiáltana:

Ami vagyok és amim van, följánlom neked, Uram.
Nem vizsgálgom egyetlen tulajdonságodat sem,
csak azt tudom, hogy olyan vagy, amilyen,
se több, se kevesebb.

Ez az alázatos és nyugodt sötétség töltse el és tükrözze egész gondolkodásodat. Magadra ugyanolyan egyszerűen és természetesen kell gondolnod, mint Istenre, hogy lélekben egyesülhess vele elmédnek minden szétszóródása nélkül. Hiszen ő a te léted, és benne vagy az, aki valójában vagy, nemcsak azért, mert ő az oka és a léte minden létezőnek, hanem azért, mert ő a te léted oka és lényed mélységes középpontja. A szemlélődésben tehát ugyanúgy gondolkozz saját magadról és őróla: vagyis maradj meg annál az egyszerű tudatnál, hogy ő az, aki, ahogyan te is az vagy, aki. Ilyen módon a gondolataid nem fognak elkalandozni és széttöredezni, hanem egyesülnek benne, aki a minden.

Sohase felejtsd el azonban a kettőtök között meglevő különbséget: ő a te léted – de az övé nem te vagy. Igaz ugyan, hogy minden benne létezik mint forrásában és létének alapjában, s

hogy ő van jelen mindenben, mint létének oka és alapja. A lényegi különbség azonban fennmarad: egyedül ő önmagának oka és léte. Semmi sem létezhet nélküle, ő viszont önmagától van. Egyedül róla mondhatjuk el ezt, ő tehát alapvetően és mindenestül különbözik minden teremtetett lénytől. Hasonlóképpen mondhatjuk: ő van benne mindenben és mindenek benne egyek. Ismétlem: minden benne létezik, ő ad létet mindennek.

S mivel ez így van, a kegyelem egyesítse reá irányuló gondolkodásodat és szeretetedet, te pedig próbáld meg elűzni a részletező megfigyeléseket, akár saját léteddel, akár Istenével kapcsolatosak. Maradjanak egyszerűek a gondolataid, érintetlenek az érzelmeid, légy nyugton a magad szegénységében, akkor a kegyelem megérint és táplál majd Isten benső valóságának élményszerű megtapasztalásával. Ez a tapasztalat mindig homályos és részleges marad ebben az életben, sóvárgó vágyunkat tehát újra és újra föl kell élesztenünk.

Nézz föl tehát örömmel Uradra, és mondd neki, akár szavakkal, akár a vágyaiddal:

Ami vagyok, Uram, följajánlom neked,
hiszen egészen te vagy mindenem.

Ne is menj ennél tovább, hanem maradj meg ebben a csupasz, erős, elemi tudatban, hogy az vagy, aki vagy.

2. fejezet

Nem is olyan nehéz eljutni ehhez az állapothoz. Biztos vagyok benne, hogy még a tudatlan ember is, aki nagyon egyszerű élethez szokott, könnyedén elsajátíthatja ezt. Néha mosolyognom kell magamon (bár egy kicsit bánatosan), amikor meglepetésemre azt hallom – mégpedig tanult és rendkívül okos tudósoktól, nem pedig egyszerű, tanulatlan emberektől –, hogy az, amit elmondok, olyan bonyolult és nehéz, elvont és furcsa, hogy a legválogatottabb és legműveltebb tudósok és teológusok is alig érthetik meg. Megpróbálok most nekik válaszolni.

Sajnálatos tény, hogy napjainkban nemcsak néhány embert, hanem csaknem mindenkit (kivéve Isten néhány elkötelezett barátját) annyira elvakítottak a legújabb teológia kifinomult gondolatmenetei és a természettudományok fölfedezései, hogy nem értik többé ennek az egyszerű gyakorlatnak igazi természetét. Pedig annyira egyszerű a gyakorlat, hogy még a legtanulatlanabbak is rátalálhatnak az Istennel egyesülés útjára a tökéletes szeretet édes egyszerűségében. Sajnálatos, hogy ezek a tudálékoskodó emberek éppoly kevéssé tudják az igazságot egyszerű szívvel megérteni, ahogyan az ábécét tanuló gyerek sem érti a tanult teológusok elvont okfejtéseit. Vakságukban a legegyszerűbb gyakorlatot is túlságosan mélynek és elvontnak tartják. Pedig józanul szemlélve fölfedeznék, hogy olyan világos és egyszerű, mint a kezdők leckéi.

Valóban elemi dolgokról van szó. S reménytelenül ostobának tartom azt az embert, aki nem tudja elgondolni és átérezni, hogy van; azon tűnődik, hogy hogyan és mint létezik, nem pedig azt érzi át, hogy van. Ilyen elemi tudatra még a legostobább tehén vagy a legértelmetlenebb vadállat is képes szert tenni. Ez persze túlzás, hiszen nem szabad egyik állatot ostobábbnak vagy értelmetlenebbnek tartani a másiknál. De csak az ember képes arra, hogy felfogja és átélje saját egyetlen és önálló létét, mert az ember a teremtés csúcsán áll, magasan fölötte az állatoknak: ő az egyetlen értelemmel megáldott teremtmény.

Hatolj le tehát értelméd legmélyére, és gondolkozz magadról ilyen elemi, egyszerű módon. (Mások ugyanezt fogják ajánlani, de az értelem csúcsának, a legmagasabb emberi bölcsességnek fogják mondani.) Bárhogyan is, ne azon törd a fejed, hogy mi vagy, hanem azon, hogy vagy. Biztosíthatlak róla, hogy meglehetősen sok gondolkodás és kifinomult

önvizsgálat szükséges ahhoz, hogy értelmed képes legyen felfogni azt, hogy mi vagy. Ennek nagy részét azonban már elvégezted Isten kegyelmével. És bizonyos mértékig azt is megérted (legalább annyira, amennyire jelenleg szükséges), hogy *valójában* mi vagy: a természet erejéből emberi lény, a bűn rontása következtében azonban szájalomra méltó roncs. S ez így is van. Bizonyára azt is érzed, hogy saját tapasztalatodból túlságosan is sokat tudsz arról, hogy a bűn következtében állapotod mennyire megromlott. Nagyon kérlek, felejtsd el mindezt. Ne foglalkozz vele tovább, nehogy megfertőzzön. Azt azonban mindenki képes tudni, hogy *van*, bármilyen tudatlan vagy műveletlen is. Ehhez nincs szüksége különleges ismeretekre vagy zsenialitásra.

Felejtsd el tehát bűnös nyomorúságodat, és ezen az elemi, egyszerű fokon csupán arra gondold, hogy az vagy, aki vagy. Föltételezem persze, hogy szabályosan feloldozást kaptál bűneidről, egyenként és összességükben, az Anyaszentegyház igazi tanítása szerint. Enélkül senki – se te, se más – ne fogjon bele a szemlélődésbe, legalábbis nem az én jóváhagyással. De ha úgy véled, hogy minden tőled telhetőt megtettél ezen a téren, akkor láss munkához. Előfordulhat, hogy bűneid és elesettséged súlya csaknem összetör, s annyira terhére vagy önmagadnak, hogy nem is tudod, mihez fogj. Mégis kövesd mindenben útmutatásaimat.

Fordulj magához a jóságos és irgalmas Istenhez, s minden körülményeskedés nélkül borítsd be vele saját beteg önmagadat, úgy, ahogyan vagy. Isten szerelmére, olyan egyszerűen, mintha csak borogatás volna. Vagy pedig, más szavakkal szólva, emeld magasba beteg önmagad, úgy, amint vagy, és vágyakozásod segítségével próbáld megérinteni a jóságos és irgalmas Istent, úgy, amint van önmagában, hiszen az ő érintése örök egészséget ad. Ezt tanúsítja az evangéliumbeli asszony, amikor így szól: „Ha csak a ruhája szegélyét érintem is, meggyógyulok.” (Mk 5,28) Az asszony testi betegségéből gyógyult meg. Te azonban lélekben válhatsz egészségessé e csodálatos mennyei érintés által. Hiszen magát isteni lényét érintheted, legdrágább énjét.

Állj föl tehát bátran, és vedd igénybe ezt a gyógykezelést. Emeld föl beteg önmagad, egész lényedet, magához az irgalmas Istenhez. Hagyj el minden vizsgálódást és okoskodást, amellyel önmagad vagy az ő mélyére próbáltál behatolni. Felejtsd el minden tulajdonságát és minden vele kapcsolatos tudásodat, akár tiszták, akár tisztátalanok, akár természetesek, akár kegyelmiek, akár isteniek, akár emberiek a gondolataid. Ne törődj semmi mással, csak eltökélten ajánld fel Istennek csupasz lényed vak tudatát boldog szeretetben, úgyhogy a kegyelem magához köthessen és lélekben egyesíthessen Isten legdrágább lényével, egyszerűen úgy, ahogyan ő önmagában van.

3. fejezet

Ha nekifogsz ennek a gyakorlatnak, akkor fegyelmezetlen képességeid haragosan reád támadhatnak, arra kényszerítve, hogy hagyj föl velük, pusztán azért, mert így nem maradt táplálékuk. Azt követelnék, hogy valami értékesebbrel foglalkozz, vagyis olyasmivel, ami nekik megfelelőbb. Amibe ugyanis most belefogtál, az annyival magasabb rendű minden megszokott tevékenységüknél, hogy időfecsérlésnek vélik. Elégedetlenségüket azonban jó jelnek is veheted, amennyiben valóban a fenti okok idézték elő, hiszen azt bizonyítja, hogy valami értékesebb tevékenységbe kezdél. Örülök tehát a haladásodnak. Miért is ne? Hiszen semmilyen tevékenységem, testi vagy lelki képességeimnek semmilyen erőfeszítése nem vihet olyan közel Istenhez, mint pusztá lényemnek ez a mezítelen tudata, amelyet boldogan odaajándékozok Istennek.

Ne aggódj tehát, ha képességeid föllázadnak, és arra ösztökélnek, hogy hagyj abba mindent. Amint említettem, csak azért lázadoznak, mert nem jutnak táplálékhoz. Nem szabad azonban meghátrálnod. Zabolázd meg őket: minden haragjuk ellenére tagadj meg tőlük

minden táplálékot. Azzal etethetnéd ugyanis őket, hogy mindenféle bonyolult okoskodásokba bocsátkozol saját lényeddel kapcsolatban, s ezeken kezdesz rágódni. Persze az ilyenféle elmélkedésnek is megvan a maga helye és ideje, de pusztá léted és Istennek ajándékozott önmagad vak tudatához képest szétszórt töredéke csupán annak az egységnek, amely annyira szükséges az Istennel való igazi találkozáshoz. Maradj tehát nyugodtan és összeszedetten lelked mélységes központjában, s ne csússz vissza kezdetlegesebb állapotba, bármilyen fennkölt érvek ürügyén sem.

Kövesd azt a tanácsot és utasítást, amelyet Salamon adott fiának:

„Tiszteld az Urat minden vagyonodból,
tápláld a szegényt első gyümölcsödből.
Csüreid akkor megtelnek gabonával,
s kádjaidból kicsordul a bor!”
(Péld 3,9–10)

Salamon ezt a fiának mondta ugyan, de vedd úgy, hogy neked is szól, s értsd lelki értelemben úgy, ahogyan Salamon nevében most elmagyarázom neked.

Kedves barátom Istenben, hagyj fel már végeláthatatlan és bonyolult okoskodásaiddal Istenről, és tiszteld Uradat, Istenedet egész lényedből. Ajánld föl neki egész lényedet a maga egyszerű egységében, mindazt, ami vagy, úgy, ahogyan vagy, anélkül, hogy lényednek bármelyik részére külön gondolnál. Így aztán figyelmed nem fog szétszóródni, s érzelmeid nem kalandoznak el, mert ez megrontaná szíved egyszerűségét, tehát egységedet Istennel.

Első gyümölcsjeiddel pedig a szegényeket kell táplálnod. A természetnek és a kegyelemnek azokra a különleges ajándékaira gondol itt, amelyeket megteremtésed alkalmával kaptál, s amelyek mindeddig segítettek. Ezekkel az Istenadta ajándékokkal, gyümölcsökkel kell táplálnod és éltetned testi-lelki testvéreidet és önmagadat. Ezek közül a legfontosabbakat nevezném első gyümölcsöknek. Ez pedig saját lényed ajándéka, az első ajándék, amelyet minden teremtett lény megkap. Igaz ugyan, hogy különböző tulajdonságaid annyira szervesen hozzákötődnek lényedhez, hogy gyakorlatilag elválaszthatatlanok tőle. Mégis, bizonyos értelemben mégsem léteznének, ha te magad nem volnál. Létedet tehát méltán mondhatjuk a legfontosabb ajándéknak. Pusztá léted az első gyümölcs.

Ha alaposabban elemezni kezded az embert alkotó bonyolult képességeket és csodálatos tulajdonságokat (hiszen az ember a legmagasabb rendű Isten összes teremtményei között), akkor gondolkodásod végül is mindig ahhoz az alapvető és végső tényhez vezet el, amely saját pusztá léted. S ha ezt az elmélkedést arra akarnád felhasználni, hogy szeretetre ébredj és dicsőítsd Uradat Istenedet, aki nemcsak létre hívott, hanem ilyen csodálatos természettel is megajándékozott (amilyennek elmélkedésed az emberi természetet mutatja), akkor először talán így szólsz: „Vagyok; látom és érzem, hogy vagyok. Mégpedig nemcsak létezem, hanem mindenféle személyes képességek és értékek birtokában is vagyok.” De miután mindezt felsorolja elméd, tovább mehetsz egy lépéssel, s egyetlen, mindent átfogó imádságban foglalhatod össze gondolataidat. Valahogy így:

Ami vagyok és ahogyan vagyok,
minden természetes és kegyelmi adottságommal,
Te adtad nekem, Uram,
s valójában a te jelenléted bennem.
Mindezt felajánlom neked,
hogy egész lényemmel dicsőíthesselek,
s hogy segítsen velük testvéreimet és önmagamat.

Láthatod tehát, hogy hosszas gondolkodással és elmélkedéssel sem juthatsz tovább saját léted lényegénél, önmagad pusztá és vak tudatánál. Első gyümölcsnek tehát semmi mást sem neveznék, mint egyedül saját létedet.

Saját pusztá léted az első gyümölcs, a többi pedig ebből táplálkozik. Eljött azonban az ideje annak, hogy pusztá léted tudatán túl nem kell többé ezekkel a tulajdonságokkal vagy bármi egyéb részlettel törődnöd, bár régebben ezzel igen sok időt töltöttél el. Most már beérheted avval, hogy Istent egész szívvel imádhatsz pusztá léted felajánlásával. Ez lesz dicséreted véget nem érő áldozata önmagadért és másokért, úgy, ahogyan ezt a szeretet megkívánja. Léted tudatát tehát ne halmozd el a tulajdonságaiddal foglalkozó gondolatokkal. Ne elemezgesd önmagadat vagy másokat, még akkor sem, ha az ilyesféle elmélkedésekkel a rászorulókat próbálnád segíteni, az ő jólétüket előmozdítani, vagy pedig növelni önmagad vagy mások tökéletességét. Ne törődj semmi effélével, mert mostani állapotodban az ilyen elmefuttatások nem válnak hasznodra. Léted vak tudata, ez az osztatlan szívből fakadó szemlélődés azonban enyhítheti a szükségét, elősegítheti a növekedésedet, s közelebb vihet a tökéletességhez téged is, másokat is. Hidd el nekem, mindez messze felülmúlja minden egyéb elképzelhető gondolatnak az értékét, bármilyen szentek és fennkölteket legyenek is azok.

4. fejezet

Mindezt alátámaszthatod a Szentírás tekintélyével, Krisztus példájával, de a józan ész alapján is. Ádámban minden ember elveszett, mivel elvágta magát attól a szeretettől, amely Istennel egyesítette. Mindazok, akik jótetteikkel és hűségükkel kinyilvánítják, hogy vágyódnak az üdvösségre, Krisztus szenvedése által megváltásban részesülnek. Krisztus ugyanis egészen és tökéletesen fölláldozta magát értünk. Áldozatát az egész emberiségért hozta meg, nem pedig néhány kiválasztottért; áldozata mindenki számára elérhető „közkinccs”. Egyetemes szeretetében feltétel nélkül fölláldozta magát mindenkiért, hogy minden ember olyan teljesen eggyé válhasson az Atyával, ahogyan ő egy volt vele.

Senkinek sem lehet nagyobb szeretete annál, hogy önmagát feláldozza mindazok javáért, akik a testvérei, akár a természet, akár a kegyelem rendjében. A lélek méltósága nagyobb, mint a testé. Értékesebb tehát a szeretet titokzatos étele által egyesülni Istennel (aki az életünk), mint földi táplálék által a testet egyesíteni a lélekkel (ami az élete). Fontos persze a testünket is táplálni, a lélek gondozása nélkül azonban ez nem sokat ér. Mindkettő jó, de az első messze felülmúlja a másodikat. A testnek és a léleknek egyesítése önmagában még sohasem tudja kiérdemelni az üdvösséget; a másik egyesülés azonban, ha minden más elvesz is, nemcsak az üdvösséget tudja megadni, hanem eljuttat a tökéletességre is.

5. fejezet

Ha tovább akarsz növekedni a tökéletességben, akkor nem elég, hogy értelmet a saját különböző tulajdonságaiddal foglalkozó gondolatokkal táplálsz. A múltban ezek a jámbor elmélkedések segítettek abban, hogy megérts valamit Istenről. Édes és boldog vonzódással töltötték meg benső világodat Isten és a lelki dolgok iránt, értelmet pedig bizonyos lelki bölcsességgel töltötték meg. Most azonban már az a fontos, hogy minden erőddel összeszedd magad, folyamatosan elidőzz lelked mélységes központjában, s így ajánld föl Istennek pusztá léted vak tudatát, amelyet első gyümölcsnek neveztem. Ha ezt megteszed, Isten kegyelmének segítségével, akkor nyugodt lehetsz, mert teljesítetted Salamon kívánságát, s első gyümölcsseiddel a szegényeket tápláltad; gyümölcsleid ezért teljessé válnak, az ő ígérete szerint. S mindez anélkül megy végbe, hogy benső képességeid lázasan vizsgálgatnák önmagad vagy Isten tulajdonságait.

Világosan meg kell értened, hogy ebben a munkában Isten létének apró részleteit éppoly kevésbé kell vizsgálgatnod, mint a sajátodét. Mert nincs olyan név, olyan tapasztalat, olyan belátás, leírás, megfontolás, amely annyira közel állna Isten örökkévalóságához, mint a „van” szónak vak, szerető átélése. Mert ha ilyesmit mondasz: jó, szép, édes, irgalmas, igazságos, bölcs, mindentudó, erős, hatalmas Uram; vagy pedig a tudását, bölcsességét, hatalmát, erejét, szeretetét, jóságát említed, mindez benne rejlik ebben az egyetlen kicsiny szóban: *van*. Isten léte magába foglalja minden tulajdonságát. Ha száz hasonló kifejezéssel próbálkoznál is, akkor se jutnál tovább. Ha viszont nem említed egyiket sem, akkor se veszítesz vele semmit. Ha szerető szemlélődésed Isten létében merül el, éppoly vaknak kell maradnia, mint amilyen önmagad mezítelen tudata. Tedd félre minden részletező elmélkedésedet önmagad vagy Isten létéről, és imádd Istent egész lényeddel. Mindaz-ami-vagy-ahogyan-vagy-imádja-mindazt-aki-ő-ahogyan-ő van. Mert Isten dicsőséges lénye egészen betölti létét – valamint a tiédet is a maga mezítelen valóságában.

E csodálatos módon Istent övele egyesülve imádkozhatsz, hiszen mindened, ami vagy és amid van, őáltala van. A különbség persze az, hogy te egyszer elkezdődöttél, amikor a létedet a semmiből megteremtette egy adott időpontban, benne azonban a léted öröktől fogva fennáll, s örökké léteznél fog, hiszen ő végtelen és örök. Ezért hát ezt az egyetlen egyet kérhetem tőled minduntalan:

Imádd Istent egész lényeddel,
és segítsd az emberiséget első gyümölcseiddel,
akkor csüred megtelnek gabonával.

Az utolsó szavakkal jelzett ígéret azáltal teljesedik be, hogy érzelmeid csordultig telnek szeretettel, amely Istenben való életedből árad, hiszen ő a léted alapja és szíved tisztasága.

„S kádjaiból kicsordul a bor.” Benső, lelki képességeid ezek, amelyeket mindenféle elmélkedéssel és okoskodással terheltél annak érdekében, hogy beleláthass Isten tulajdonságaiba és a magadéiba. Most azonban csordultig telnek borral. A Bibliában a bor misztikus, igazi értelme az a lelki bölcsesség, amelyhez az igazi szemlélődés és Istennek mélyeséges megtapasztalása által juthatunk.

Milyen hirtelenül és természetesen, mennyire édesen fog mindez végbemenni, egyedül a kegyelem révén! Nem szükséges többé fáradoznod érte, mivel a vak, szerető szemlélődésben az angyalok fogják meghozni számodra a bölcsességet. Az angyalok valóban különlegesen értenek hozzá, hogy mindezt hogyan tegyék elébed, ahogyan a szolgáló kiszolgálja úrnőjét.

6. fejezet

A bölcs Salamon melegen ajánlja ezt az egyszerű és gyönyörű tevékenységet. Isten fenséges bölcsessége száll le ilyenkor kegyelmesen az ember lelkének mélyére, hogy magával egyesítse ebben a kifinomult, titokzatos ismeretben. Salamon így dicséri a bölcsességet:

Boldog ember, aki megtalálta a bölcsességet,
az az ember, aki okosságra tesz szert!
Ennek birtokába jutni jobb, mint ezüstöt szerezni,
aranynál többet ér ennek elérése,
nem vetekszik vele semmi drágaságod.
Fiam, ne téveszd szemed elől soha,
vigyázz a bölcsességre és a megfontoltságra.
Így majd a lelked életévé válnak,

és ékesség lesznek a nyakadon.
 Biztos léptekkel jársz akkor utadon,
 és nem botlik meg soha a lábad.
 Hogyha leülsz, nincs miért aggódnod,
 s ha lefekszel, jót pihensz, úgy alszol.
 Nem kell tartanod hirtelen ijedtségtől,
 sem a gonoszok támadásától.
 Mert hiszen az Úr lesz az oltalmad,
 vigyáz a lábadra hogy törbe ne essék.
 (Péld 3,13–14,21–26)

Hadd magyarázzam el neked a mondottak rejtett értelmét.

Valóban boldog az az ember, aki rátalál a bölcsességre, amely egészségessé teszi és hozzáköti Istenhez. Boldog ember, aki saját életének pusztá tudatát felajánlja Istennek; a szeretetnek e tudata messze meghalad minden természetes vagy szerzett tudást és műveltséget. Ez a bölcsesség sokkal többet ér, e benső, titokzatos öntudat sokkal gazdagabb, mint bármi arany vagy ezüst. Az *arany és ezüst* itt az érzékek és a szellem összes ismereteit jelképezik. Természetes képességeinkkel úgy jutnak hozzá ehhez az aranyhoz és ezüsthöz, hogy az alattunk vagy bennünk levő, hozzánk hasonlatos dolgokra figyelünk, miközben Isten és a teremtmények tulajdonságairól elmélkedünk.

Azután elmagyarázza Salamon, hogy ez a benső tudat miért jobb mindennél: ez az *első és a legtisztább az ember gyümölcsei között*. Nem is fogsz ezen csodálkozni, ha arra gondolsz, hogy a szemlélődés során szerzett gazdag bölcsesség szabadon és magától árad ki a lélek legmélyebb bensejéből. Ez a bölcsesség titokzatos és homályos, távol áll tőle az értelemnek és a képzeletnek minden fantáziaképe. Természetes képességeink minden fáradozása és erőlködése sem képes hasonlót létrehozni. Eszméink bármilyen fennkölték és nemesek, e bölcsességhez képest halvány és üres látszatnak valótlan és ostoba képzelgésnek bizonyulnak. A lélek napjának ragyogásában oly messzire esnek a valódi igazságtól, mint a holdsugár sötétsége ködös téli éjjelen egy verőfényes nyári nap szikrázó napsugarától.

Salamon ezután azt tanácsolja fiának, hogy tartsa meg azt a törvényt és tanácsot, amely tökéletesen magába foglalja az Ó- és az Újszövetség minden törvényét és parancsát, anélkül, hogy erőlködve kellene ügyelnie mindegyikükre. Azért nevezi „törvénynek”, mert megtalálható benne a törvény minden ága és gyümölcse. Ha bölcsen szemléled, akkor észreveszed, hogy életerejé a szeretet dicsőséges adományában gyökerezik s abból táplálkozik, ez pedig – az Apostol tanítása szerint – beteljesíti az egész törvényt. „A törvény tökéletes teljesítése a szeretet.” (Róm 13,10)

Ha megtartod a szeretetnek ezt a törvényét és az életnek ezt a tanácsát, akkor ez „lelked életévé válik” – mondja Salamon. Belülről megtapasztalod, milyen boldogság megpihenni Isten szeretetében. Kívülről pedig egész személyiséged e szeretet szépségét fogja sugározni, mivel tévedhetetlenül biztosan arra fog ösztönözni, hogy a lehető legjobban bánj keresztény testvéreiddel. S e két tevékenységen (Isten benső szeretetén s szereteted külső kifejezésén a többiekkel való kapcsolatodban) függ az egész törvény és a próféták, ahogyan Krisztus tanítja. „Ezen a két parancson alapszik az egész törvény és a próféták.” (Mt 22,40) Ha tehát már mind belülről, mind kívülről tökéletesedett benned a szeretet, akkor bizalommal haladhatsz tovább. Isten kegyelmére hagyatkozhatsz, amely kísérni fog a lelkiélet ösvényén. Szeretõn ajánlhatod föl vak és mezítelen lényedet Istened dicsőséges lényének: neki, akitől természetben ugyan különbözöl, de akivel eggyé váltál a kegyelemben.

7. fejezet

Szereteted lába nem botlik meg soha. Ez azt jelenti, hogy ha a szemlélődés megerősödik és szokásoddá lesz, akkor már nem fog olyan könnyen félrevezetni természetes képességeid minden-lében-kanál kíváncsiszkodása, még ha kezdetben nehéz volt is ennek ellenállnod. Ugyanezt másként is kifejezhetnénk: „Szereteted lába nem fog meginogni vagy elbotlani semmilyen illúzió, amelyet mohó képzeletvilágod hoz létre.” Ehhez azonban ilyenkor a természetes ész minden okoskodását határozottan el kell utasítani és el kell felejteni. Így nem kell félned attól, hogy bármilyen hamis fantáziakép beszennyezheti pusztá léted mezítelen tudatát, vagy pedig elhomályosíthatná előtted e gyakorlat értékét.

Hamis útra tévedsz, ha bármilyen konkrét gondolat foglalkoztatja az értelmed, elvonva pusztá léted egyszerű tudatától – hiszen Isten ezt várja tőled s magad is erre törekszel. Visszakerülsz ugyanis a saját találgatásaidhoz és okoskodásaidhoz; ez pedig szórakozottá tesz és nemcsak Istentől választ el, hanem önmagadtól is. A lehető leghatározottabban vegyél tehát erőt magadon az ő kegyelmének segítségével, annak a bölcsességnek a fényénél, amely a hűséges kitartásból származik.

Ez az egyszerű gyakorlat nem akadályoz napi tevékenységedben. Hiszen ha figyelmed egyes-egyedül Istennel egyesült pusztá léted vak tudatára irányul, akkor nyugodtan végezheted napi munkádat: ehetsz és ihatsz, alhatsz vagy ébren lehetsz, jöhetsz és mehetsz, beszélhetsz vagy hallgathatsz, fekhatsz vagy fölkelhetsz, állhatsz vagy térdelhetsz, futhatsz vagy lovagolhatsz, dolgozhatsz vagy pihenhetsz. Mindezek közepette ugyanis folytonosan és minden nap a lehető legdrágább ajándékot ajánlod föl Istennek, ami tőled telik. Ez lesz a legfontosabb mindenben, a tevékenységben és a szemlélődésben is.

Salamon arról is beszél az említett fejezetben, hogy még ha alszol is ebben a vak szemlélődésben, távol a gonosznak minden lármájától és cselvetésétől, a hamis világtól és a csalfa testtől, akkor sem kell félned az ellenségnek semmilyen ármányától vagy rontásától. Ha ugyanis a Sátán fölfedezi, milyen állapotban vagy, akkor megzavarodik és indulatba jön, mivel sejtelve sincs arról, hogy mit is csinálsz. Ezért aztán örült kíváncsiság hajszolja, hogy megtudja, mit csinálsz. Ne törődj vele, hiszen nyugodtan elpihenhetsz, ha lelked szeretetben egyesült Istenével. „Álmod édes lesz”, hiszen mélységes lelkierőt és táplálékot ad, s ezzel testedet-lelkedet megújítja. Salamon megerősíti ezt: „gyógyulás lesz egész testednek” (Péld 4,22). Arra utal itt, hogy meggyógyítja testednek minden gyöngeségét és betegségét. Joggal gondolhatja ezt, hiszen minden romlás és baj a testen keresztül érte az embert, amikor megszakította az egységet Istennel. Amikor azonban Jézus kegyelmével (amely minden szemlélődésünk igazi mozgatója) a lélek újra vállalkozik erre az egységre, akkor teste is tökéletesen meggyógyul. Arra is emlékeztetlek, hogy ezt egyedül Jézus irgalma hozza létre benned. Mindezt azonban csak akkor remélheted, ha Jézus irgalma létrehozza benned, s te szeretettel elfogadod. Salamonhoz csatlakozva biztatlak tehát arra, hogy szilárdan tarts ki ebben a gyakorlatban, s folytonosan ajánld fel Istennek azt az elhatározásodat, hogy egész szíveddel együttműködsz vele a szeretet örömében.

„Nem kell tartanod hirtelen ijedtségtől, sem a gonoszok támadásától.” (Péld 3,25) Ne kerítsen hatalmába a rettegés, ha a gonosz eljön (mert bizonyára megteszi), s gőgösen és erőszakosan dörömbölni kezd háznak falain. Vagy pedig valamelyik hatalmas szövetségesét veszi rá arra, hogy hirtelenül és figyelmeztetés nélkül reád támadjon. Légy tisztában vele: az ellenséget számításba kell venned. A szemlélődés kezdetén mindenki ki van szolgáltatva olyan érzéseknek, illatoknak, hangoknak, amelyekkel az ellenség váratlanul rátámad valamelyik érzékszervére. Ne lepődj meg tehát, ha ez bekövetkezik. Mindent el fog követni azért, hogy lerántson értékes vállalkozásod magaslatáról. Őrizd tehát szívedet a szenvedés napján, s hagyatkozz rá vidám bizalommal Urunk szeretetére. Mert „az Úr az oldaladon lesz, és vigyáz a lábadra, hogy törbe ne essék”. „Az Úr az oldaladon lesz”, készen

a segítségre, s „vigyáz a lábadra”, vagyis arra a szeretetre, amelynek segítségével eljuthatsz, felkapaszkodhatsz Istenhez. Azt ígéri, hogy Isten oltalmadat viseli, hogy a gonoszok törbe ne csalhassanak, s ellenségeid fölébed ne kerekedhessenek. (Persze az ellenséghez hozzátartoznak kísérői, a hamis világ és a test.)

Lásd tehát, barátom: hatalmas Urunk, aki a szeretet, aki telve van bölcsességgel és hatalommal, maga veszi oltalmába, védelmezi és segíti mindazokat, akik lemondanak a magukkal való törődésről, és belevetik minden szeretetüket és bizalmukat.

8. fejezet

Hol találunk azonban olyan lelket, aki annyira elkötelezett s a hitben annyira szilárdan meggyökerezett volna, aki olyan őszintén igaz és alázatos, aki önmagát semmibe veszi, és akit ennyire csodálatosan táplál és vezérel Urunk szerelme? Hol találunk ilyen szerető lelket, aki bőséges természetfölötti tapasztalatok birtokába jutott, és felfogta az Úr mindenhatóságát, elmondhatatlan bölcsességét, ragyogó jóságát; valakit, aki igazán érti, hogy Isten minden mindenben, és minden benne létezik és egyesül; aki belátja, hogy az igazi alázatot és a teljes lemondást önmagáról csak akkor érheti el, ha Isten iránti szeretetében egészen neki adja magát. Csak ez a teljes lemondás önmagáról, ez a mélységes alázat, Istennek ez a felmagasztalása, akit mindenél választott tökéletes szeretetében, csak ez teszi képessé arra, hogy megérdemelje az Istent. A lélek megtapasztalja Isten hatalmas bölcsességét és jóságát, gyöngéd gondoskodását, védelmét és oltalmát, amellyel megóvjá minden külső és belső ellenségétől. Egészen elmerül tehát Isten szeretetében, s magát – ha lehet – a semminél is kevesebbre tartja. Ehhez már nincs is szüksége semmilyen erőfeszítésre vagy fáradozásra, semmilyen fontolgatásra vagy önmagával való törődésre.

Hagyjatok föl tehát körmönfont okoskodásaitokkal, ti félszívűek! Ezt a lelket annyira átjárta a kegyelem, hogy alázatosan és maradéktalanul elfeledkezik önmagáról, s ráhagyja a gondoskodást Istenre. Ne gondoljátok, hogy azért teszi ezt, hogy megkísértse Istent. Ezt bizonyára csak azért képzelitek, mert magatok nem mernétek hasonlóra vállalkozni. Értétek be a magatok tevékenységével, ez elegendő lehet számotokra az üdvösséghez. De hagyjátok békén ezeket a szemlélődő lelkeket. Ne háborogjatok és ne botránkozzatok a szavaikon és tetteiken, hiszen mindez meghaladja a ti felfogástokat.

Micsoda szégyen! Meddig kell még hallanotok és olvasnotok erről, hogy elhiggyétek és elfogadjátok? Utalok mindarra, amit az egyházatyák mondtak és tanítottak, és ami a Szentírásnak gyümölcse és virága. Vagy annyira vakok vagytok, hogy már a hit fénye sem érteti meg veletek azt, amit olvastok, vagy pedig annyira megmérgezett titeket a titkolt irigység, hogy vonakodtok elhinni aényt, hogy testvéretek részesül ilyen nagy áldásban, nem pedig ti? Ha bölcs vagy, akkor szemmel tartod az ellenséget és gonosz ármánykodásait. Arra próbál ugyanis rászedni, hogy inkább a saját értelmekre támaszkodj, mint az igaz atyák ősi bölcsességére, a kegyelem hatalmára és Urunk irányítására.

Hányszor kellett hallanod vagy olvasnod az atyák szent, bölcs, megbízható írásaiban, hogy mihelyt Benjámín megszületett, édesanyja, Ráchel meghalt. Akit megérint az igazi szemlélődés kegyelme (mert csodálatosan megtagadta önmagát és arra vágyakozik, hogy Isten legyen mindene), annak az értelme kikerülhetetlenül meghal. Nem olvastál vagy hallottál arról, hogy ez nemcsak egy-két esetben következett be, hanem igen sokaknál, akik valóban szentek és műveltek voltak? Miért vonakodsz még mindig, hogy elfogadd ezt aényt? Ha pedig elhiszed, akkor hogyan merészeled kritikusán vizsgálgatni Benjámín szavait és tetteit? Benjámín mindazokat testesíti meg, akik a szeretet eksztázisában elragadtatva túllépték érzékeik határait. Ahogyan a zoltáros mondja: „Itt van Benjámín, a legfiatalabb, legelől megy” (Zsolt 68,28). Óvakodj tehát attól, hogy azoknak az elvetemült asszonyoknak a példáját kövesd, akik megölik újszülött gyermeküket. Nehogy felfuvalkodott merészségedben

dárdáddal nekitámadj az Úr hatalmának, bölcsességének és akaratának. Tudom, hogy szolgálni akarod őt – de ha nem vigyázol, akkor rövidlátón és tapasztalatlanul leronthatod műveit.

9. fejezet

Az ősegyházban, a keresztényüldözések idején a kegyelem oly csodálatosan és hirtelenül megérintette a legkülönbözőbb embereket (akik nem is készültek föl jámbor áhítatokkal), hogy minden különösebb értelmi megfontolás nélkül odaálltak, hogy vértanúhalált haljanak a szentekkel. Az iparosok eldobták szerszámaikat, az iskolás gyerekek elhajították könyveiket, akkora vágy élt bennük a vértanúságra. Napjainkban az egyház békét élvez. Olyan nehéz elhinnünk azt, hogy Isten ma is megérintheti a legkülönbözőbb embereket a szemlélődő imádság kegyelmével, ugyanilyen csodálatos és kiszámíthatatlan módon? Valóban olyan különös, hogy emberek erre vágyódnak, s ezt véghez is viszik? Meg vagyok győződve arról, hogy Isten a maga csodálatos jóságában továbbra is tetszése szerint tevékenykedik, úgyhogy jósága végül nyilvánvalóvá lesz a maga igazi mivoltában, az egész világ ámulatára. Aki szeretetből elhatározza, hogy semmivé teszi önmagát, és égő szívvel vágyik arra, hogy Isten legyen mindene, azt az ő jósága megoltalmazza minden külső és belső ellenségének támadásától. S mindez nem kerül semmilyen erőfeszítésébe, mivel Isten maga védi meg őt irgalmas hűségében. A megszentelt józan ész számára mindebben nincs is semmi meglepő: Isten biztonságban megőrzi azokat, akik iránta való szeretetből lemondtak önmagukról, s nem törődnek saját jólétükkel. Nem csoda, ha csodálatos biztonságot élveznek azok, akik egészen alázáatosak a maguk bátor, erős szeretetében.

Mi van tehát azokkal, akik maguk nem mernek ráhagyatkozni Istenre, s csak bírálgatják azokat, akikben ez a benső kiüresedés végbemegy? Vagy a gonosz elrabolta szívükből azt a szerető bizalmat, amellyel Istennek tartoznának, s azt a jóakaratot, amely embertársaiknak kijár, vagy pedig nem annyira alázáatosak és emelkedett szívűek, amennyire ez a szemlélődéshez szükséges.

Te azonban ne riadj vissza attól, hogy megalázd magad Urunk színe előtt, sőt mintegy szunnyadj el Istennek e nemlátó szemlélődésében, távol a gonosz világ lármájától, a csalárd ellenségtől és a gyöngye testtől. Urunk mindig segítségre készen áll oldaladon, s „vigyáz a lépteidre, hogy meg ne botolj.”

Nem alaptalanul hasonlítom ezt a tevékenységet az alváshoz. Hiszen alvás közben természetes képességeink megszűnnek működni, s az egész test megpihen, táplálva és megújítva önmagát. A lelki értelemben vett alvásban két nyugtalan lelki képességünk, a képzelet és az értelem meghunyászkodik és elcsöndesül. A boldog lélek így szabaddá válik arra, hogy egészségesen aludjon, nyugodtan megpihenjen Istennek magának szerető szemlélődésében, miközben az egész benső ember csodálatosan táplálkozik és megújul.

Látod már, miért mondtam neked, hogy kötd meg képességeidet, és utasítsd el őket, s ehelyett csak azzal törődj, hogy pusztá lényed vak tudatát ajánld föl Istennek? Újra mondom: ügyelj arra, hogy pusztá lényed csupaszul álljon Isten előtt, ne öltöztess fel semmilyen gondolattal, amelyet valamelyik tulajdonságodról formáltál. Könnyen előfordulhat, hogy önmagad méltóságáról és jóságáról tűnődsz, vagy pedig az emberi természetről, vagy a világról okoskodsz végeláthatatlanul. Mihelyt azonban ezt megteszed, táplálékot adsz a képességeidnek. Ezáltal erőre kapnak, és könnyen félrevezetnek, s mindenféle csacsasággal töltenek el. Előre figyelmeztetek: figyelmed szét fog szóródni, és végül egészen összezavarodsz. Kérlek, óvakodj ettől a csapdától.

10. fejezet

Az is előfordulhat, hogy képzeleted s értelmed máris elemezgetni kezdte mindazt, amit a szemlélődésről mondtam. Nyugtalanok, mivel mindez meghaladja erejüket: ezért értetlennek és gyanakvónak tesznek ezzel az Istenhez vezető úttal kapcsolatban. Ez egyáltalán nem meglepő. Valamikor ugyanis annyira ki voltál nekik szolgáltatva, hogy most nem könnyen állítod őket félre, bár a szemlélődés ezt kívánná tőled. Látom, hogy a szíved mennyire megzavarodott és meghökkent a mondatokon. Valóban annyira kedves mindez Istennek, ahogyan állítom? S ha igen, miért?

Megpróbálok válaszolni e kérdésekre, de szeretném, ha belátnád: elméd annyira kíváncsi, hogy semmi körülmények között sem fogja hagyni, hogy beleegyezéset add, mindaddig, amíg kíváncsiságát legalább valamennyire ki nem elégítjük racionális magyarázattal. Így állván a helyzet, nem zárkozom el ettől. Engedek gögös értelmednek, s leszállok megértésed mostani szintjére, hogy aztán fölemelkedhess az enyémhez, tanulékonyan és bizalommal elfogadva tanácsaimat.

Szent Bernát bölcsességére hivatkozom, aki azt mondja, hogy „az igazi tanulékonyság nem ismer korlátokat”. Te viszont korlátozod tanulékonyságodat, ha vonakodsz követni lelkiatyád tanácsait mindaddig, amíg saját megítélésed is igazat nem ad neki. Lásd, mennyire szeretném megnyerni a bizalmadat! Igazán szeretném, ha megfogadnád tanácsaimat! De a szeretet sürget erre, nem a saját ügyességemben vagy tudásomban bízom, sem a szemlélődésben szerzett tapasztalatomban. Könyörgök Istenhez azért, hogy támogasson, ahol gyöngének bizonyulok, hiszen az én tudásom töredékes, az övé pedig tökéletes.

11. fejezet

Hogy tehát kielégítsem gögös értelmedet, halld a szemlélődés dicséretét. Hidd el nekem, ha a szemlélődők szavakkal ki tudnák fejezni tapasztalataikat, akkor minden keresztény teológus elnémulva bámulná bölcsességüket. Így van az, hiszen ehhez hasonlítva minden tudásuk üres tudatlanságnak látszanék. Ne lepődj meg tehát azon, hogy az én durva emberi nyelvem képtelen arra, hogy méltóképpen megvilágítsa az értékét. Isten óvjon attól, hogy a szemlélődés annyira eltorzuljon, hogy elférjen az emberi kifejezőképesség szűkös keretei között. Ez nem fordulhat elő, s bizonyára nem is fog megtörténni sohasem. Isten óvjon attól, hogy ezzel megpróbálkozzam. Bármit mondjunk is *róla*, nem az lesz, csupán annak megközelítése. Kimondani tehát nem tudjuk, de legalább beszéljünk *róla*, hogy ezzel megszegyenítsük a gögös értelmeket, elsősorban a tiédet. Hiszen egyedül ez indít most arra, hogy írjak róla.

Először hadd kérdezzem meg tőled, miben áll „az emberi lélek tökéletessége”, s milyen tulajdonságok hozzák azt létre? Megadom helyetted a választ. Az ember legmagasabb rendű tökéletessége az, hogy a mindent elemésztő szeretetben eggyé válik Istennel. Ez a hivatás olyan magasrendű, olyan tiszta, annyira felülmúl minden emberi gondolatot, hogy nem tudjuk se megismerni, se elképzelni a maga igazi valóságában. Ahol gyümölcseire rábukkanunk, ott biztosan jelen kell lennie. Ismernünk kell tehát az ember végső tökéletességének gyümölcseit, hogy megláthassuk a szemlélődés egyedülálló méltóságát.

Ezek a gyümölcsök az erények, amelyeknek meg kell lenniük minden tökéletes lélekben. Ha gondosan tanulmányozod a szemlélődés természetét, s aztán egyenként szemügyre veszed az erények lényegét és megnyilvánulási formáit, akkor rá kell eszmélned arra, hogy a szemlélődés egyértelműen és maradéktalanul magába foglalja az összes erényeket, mentesen minden hamis vagy önző vágy torzításától.

Szükségtelen volna, hogy bármelyik erényt külön is emlegetsem, különben is eleget olvashattál róluk többi könyveimben. Beérem annyival, hogy az igazi szemlélődés azonos

azzal a tiszteletteljes szeretettel, az ember szívének e beérett, leszüretelt gyümölcsével, amelyről az *Imádságról szóló levelemben* beszéltem. Ez a Megnemismert felhője az osztatlan szívbe mélyen belegyökerezett rejtett szeretet, a szövetség ládája. Ez Dénes misztikus teológiájának a magva, amelyet a maga bölcsességének és kincsének, fényes sötétjének, az ismeretlen megismerésének nevez. Ez minden szónál és gondolatnál mélyebb csöndhöz vezet el, s imádságodat rövidde és egyszerűvé teszi. Ez tanít meg arra, hogy megvess és elutasíts mindent, ami hamis ezen a világon.

Ezenfelül azonban megtanít önmagad megvetésére és elutasítására is az evangélium utasítása szerint: „Aki követni akar, tagadja meg magát, vegye vállára keresztjét, és kövessen.” (Mt 16,24). Mindannak fényében, amit eddig a szemlélődésről elmondottunk, mintha így szólna Krisztus: „Aki alázatosan utánam akar jönni – *utánam*, nem pedig *velem* – az örök boldogságba és a tökéletesség hegyére...” Krisztus előttünk járt, mert természeténél fogva ez volt a küldetése; mi a kegyelem segítségével szegődhetünk a nyomába. Az ő isteni természete magasabb rangú, mint a kegyelem, a kegyelem pedig értékesebb, mint a mi természetünk. Szavai arra tanítanak bennünket, hogy csak akkor követhetjük őt a tökéletesség hegyére – ahogyan ezt a szemlélődésben átélhettük –, ha ő meghív és elvezet oda a maga kegyelmével.

Ez a színtiszta igazság. Azt szeretném, ha te és a hozzád hasonlóak, akik ezt a könyvet elolvassák, egyvalamit nagyon világosan megértenének. Biztattalak ugyan arra, hogy egyszerűen és bátran lépj rá a szemlélődés útjára, mégis habozás és a tévedés veszélye nélkül állítom, hogy minden emberi fáradozástól függetlenül maga a mindenható Isten az, aki elindítja benned a szemlélődést. Ő az, akinek a maga kegyelmével föl kell keltenie benned ezt az ajándékot. Neked s a hozzád hasonlóknak mindössze annyit kell tennetek, hogy fölkelteket magatokban ezt a készséget, és megnyíltok a kegyelemre, hogy a lelketek mélyén Isten működhessen. Passzív beleegyezések és elfogadások ebben az esetben rendkívül aktív tevékenységet kíván: hiszen olyan erősen kell vágyódnod az Úrra, hogy folytonosan megnyíljék bensőtök az ő tevékenysége számára. Mindezt azonban a saját tapasztalatotokból és bölcs belátástok nyomán fogjátok megtanulni.

Mivel Isten a maga jóságából a különböző embereket különböző módokon érinti és indítja meg (némelyeket különböző módszerek felhasználásával, némelyeket anélkül), ki merné azt állítani, hogy téged és a hozzád hasonlókat nem érinthet meg éppen ennek a könyvnek olvasása által. Nem érdemlem meg, hogy szolgájának tartsanak, mégis, titokzatos elhatározása által énáltalam is működhethet, ha úgy akarja, hiszen ő szabadon megtehet mindent. Valószínű azonban, hogy nem értheted meg igazán mindezt, amíg saját szemlélődő tapasztalatod meg nem erősíti. Egyszerűen azt mondom tehát: készülj föl arra, hogy Urad ajándékát befogadd, és megvalósítsd szavait: „Aki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát.” Mondd meg, hogyan tagadhatjuk meg még jobban önmagunkat és a világot, mint hogy nem gondolunk rájuk és semmi olyanra, ami velük kapcsolatos.

12. fejezet

Szeretném, ha megértenéd: az elején azt mondtam neked, hogy pusztá léted vak tudatán kívül felejts el mindent; ezért mindvégig arra törekedtem, hogy végül is eljuthass oda, hogy még az én szavaimat is elfelejtsd, s így egyedül Isten létében merülhess el. Erre a végső megtapasztalásra gondoltam akkor, amikor az elején így fogalmaztam: Isten alkotja lényed bensejét. Akkor korainak éreztem, hogy egyszerre eljuthass Isten létének ehhez a mélységes tudatához. Fokozatosan indultunk tehát el a fölfelé kapaszkodó úton. Először arra oktattalak, hogy összpontosíts saját pusztá léted vak öntudatára. S ha ezt, kitartó fáradozások után, már könnyedén eléred, akkor készülhetsz föl arra, hogy Isten lényének titokzatos ismeretéhez fölemelkedhess. Ezen az úton ugyanis mindvégig erre az egyre kell törekedned és

vágyakoznod: hogy a szemlélődésben megtapasztald Istent. Eleinte ugyan valóban azt mondtam neked, hogy takard el és rejtse el Isten tudatát saját öntudatod mögé, de csupán azért, mert még nyers és tapasztalatlan volt a lelked. Ha azonban kitartóan gyakorlod ezt, akkor szíved fokozatosan megtisztul és megnemesedik, annyira, hogy most már egészen levethesd és megszüntethesd önmagad létének tudatát, és így beléöltözhess magának Istennek megtapasztalásába, az ő kegyelme által.

Ez ugyanis az igazi szeretet útja. A szerelmes egészen lefoszt magáról mindent, még öntudatát is, annak kedvéért, akit szeret. Semmi másba nem tud beleöltözni, csak a szeretett másikba. Ez nem múló ábránd. Folytonosan és vég nélkül arra vágyódik, hogy önmagáról teljesen és véglegesen megfeledkezve egészen mezítelen maradjon. Ez a szeretet fáradozása. Csak az értheti meg igazán, aki maga is átélte. Ez az értelme Urunk szavainak: „Aki szeretni akar engem, felejtse el önmagát.” Mintha csak azt mondaná: „Az embernek még saját magától is meg kell fosztania magát, ha őszintén arra vágyódik, hogy belém öltözködjék, hiszen én vagyok az örök és végtelen szeretet hibátlanul tökéletes ruhája.”

13. fejezet

Ha tehát szemlélődés közben észreveszed, hogy saját magadra figyelsz, nem pedig Istenre, akkor érezz őszi fájdalmat, és egész szíveddel vágyódj arra, hogy egyedül Isten megtapasztalásában merülhess el. Folytonosan törekedj arra, hogy elveszíthesd saját vak léted szálnalmas ismeretét és romlott öntudatát. Úgy próbálj menekülni magadtól, mint a méregtől. Olyan könnyörtelenül felejtse el és mellőzd saját énedet, ahogyan az Úr megkívánja.

Ne értsd félre szavaimat. Ne arra törekedj, hogy léted megszűnjék, ez örülség és istenkáromlás volna. Azt mondom csupán: próbáld elfelejteni saját éned tudatát. Ez lényeges ahhoz, hogy Isten szeretetét oly teljességgel megtapasztalhasd, amennyire ez ebben az életben lehetséges. Tudomásul kell vened: ha nem vesztéd el önmagad, sohasem fogod elérni célodat. Mert bárhol vagy is, bármit csinálsz is, bárhogyan erőlködsz is, vak léted elemi tudata ott fog maradni közted és Istened között. Előfordulhat persze, hogy Isten időnként közbelép és betölt téged önmaga átmeneti megtapasztalásával. E pillanatokon kívül azonban vak léted puszta tudata mindig le fog húzni és korlátot von közted és Istened között, ahogyan a szemlélődés kezdetén saját éned különböző tulajdonságai akadályoztak abban, hogy egész magadat a maga egységében éld át. Jézus segítsen ebben az órában, hiszen nagy szükséged lesz rá.

A világ minden nyomorúsága együttvéve semmiségnek fog látszani ehhez képest, hiszen ekkor önmagad leszel magad keresztyévé. Pedig ez az út vezet Urunkhoz, és ez az igazi értelme szavainak: „Vegye föl először a keresztyét” (önmaga fájdalmas keresztyét), hogy aztán „követhessen a dicsőségbe”, vagy mondhatnánk: „a tökéletesség hegyére”. Hallgasd meg az ígétét: „Ott megízleltem vele szeretetem gyönyörűségét isteni személyemnek elmondhatatlan megtapasztalásában.” Lásd, mennyire nélkülözhetetlenül fontos, hogy hordozd ezt a fájdalmas terhet, önmagad keresztyét. Egyedül ez készíthet föl Isten transzcendens megtapasztalására s a vele való egyesülésre a mindent elemésző szeretetben.

Ha ez a szeretet megérint és meghív, akkor egyre jobban megláthatod, mennyire mindent felülmúló érték a szemlélődés.

14. fejezet

Mondd tehát, még mindig azt hiszed, hogy pusztán természetes képességeiddel eljuthatsz a szemlélődésre? Hidd el nekem: soha. Sem a képzelet, sem az okoskodásra támaszkodó elmélkedések önmagukban nem vezetnek el a szemlélődő szeretetre, bármilyen különlegesek, kifinomultak, kedvesek vagy mélyek legyenek is. Akár bűnös múltaddal, akár Krisztus

szenvedésével, akár Miasszonyunk, a szentek vagy a mennyei angyalok örömeivel foglalkozol, akár önmagad vagy Isten létének tulajdonságait és képességeit elemzed, mindez haszontalan a szemlélődő imádság szempontjából. A magam részéről nem törődöm mással, csak pusztá létemnek ezzel a vak tudatával, amelyről korábban beszéltem.

Figyeld meg: a létemet említettem, nem pedig a tevékenységeimet. Sokan összetévesztik tevékenységeiket önmagukkal, azonosnak tartván őket. Ez azonban nincsen így. Más az, aki önmagában van, nem azonos a műveivel.

Nem vágyódom másra, mint pusztá létem egyszerű tudatára, még ha emiatt rám nehezedik is önmagam fájdalmas terhe, és szívem összetörik a sírástól, mert csak önmagamat tapasztalom meg, nem pedig Istent. Minden fájdalmával együtt inkább ezt választom, mint azokat a fennkölt és különleges gondolatokat és eszméket, amelyeket az emberek emlegetni szoktak vagy könyvekben találnak (bármilyen fönségesnek és szépnek láttatja is őket okos és kifinomult értelmű). Hiszen ez a fájdalom felgyűjtja bennem a szerető vágyakozás tüzet, hogy Istent úgy tapasztaljam meg, amint önmagában van.

Mindezek ellenére kétségtelen, hogy az édes elmélkedéseknek is megvan a maguk helye és értéke. Az újonnan megtért bűnös az imádságos élet kezdetén ebben találhatja meg a legbiztosabb utat ahhoz, hogy eljusson önmagának és Istennek tudatához. Isten különleges beavatkozása nélkül emberileg lehetetlennek is tartom, hogy a bűnös békét és nyugalmat találhat önmagának és Istennek megtapasztalásában, ha korábban nem edzette képzeletét és értelmét; ha nem tanulta meg, hogy értékelje saját emberi képességeit és Isten csodálatos műveit, bánkódják a bűn miatt, és örüljön a jónak. Hidd el nekem, eltéved az, aki nem ezen az úton jár. Az embernek először meg kell tanulnia rendszeresen elmélkedni. A szemlélődéssel pedig várnia kell még akkor is, ha az elmélkedést átlépve rögtön a szemlélődést választaná. Sokan tévesen azt gondolják, hogy már átlépték a lélek kapuját, holott még mindig kívül rostokolnak. Sőt mindaddig kívül is lesznek, amíg rá nem eszmélnek, hogy alázatos szeretettel kell megkeresniük az ajtót. Némelyek azonban hamarabb rátalálnak az ajtóra és bejutnak rajta, nem mintha különleges jogaik vagy kivételes érdemeik volnának, hanem egyszerűen azért, mert a portás úgy dönt, hogy beengedi őket.

15. fejezet

Milyen csodálatos hely a Lélek háza! Itt nemcsak a portás, hanem az ajtó is maga az Úr. Mint Isten, ő a portás, mint ember, ő az ajtó. Ezért mondja az evangéliumban: „Én vagyok a kapu. Aki rajtam keresztül megy be, üdvözülni, ki-bejár és legelőt talál.” (Jn 10,9) „Aki nem a kapun megy be, hanem máshonnan hatol be, az tolvaj és rabló.” (Jn 10,1).

Mindannak fényében, amit eddig a szemlélődésről mondtunk, így értelmezhetjük az Úr szavait: „Mint Isten, én vagyok a mindenható portás, ezért én döntöm el, hogy ki léphet be és hogyan. Azt akartam azonban, hogy egyszerű és egyetemes bejárat nyíljon mindazoknak, akik hozzám akarnak jönni. Ezért közönséges emberi természetet vettem magamra, és mindenkinek rendelkezésére bocsátottam magam, így senki se mentegetheti magát azzal, hogy nem ismerte a járást. Emberségemben én vagyok az ajtó, és biztosan bejut mindaz, aki rajtam keresztül érkezik.”

Akik a kapun be akarnak lépni, azok kezdjenek elmélkedni Krisztus szenvedéséről, és bánják meg személyes bűneiket, amelyek e szenvedést előidézték. Bűnbánatban utasítsák el bűnös önmagukat, s támadjon fel bennük a részvétel és együttérzés isteni Mesterük iránt. Ők ugyanis megérdemelték a szenvedést, Uruk viszont nem, mégis iszonyatos szenvedést vállalt magára. Aztán emeljék föl szívüket, hogy befogadassák Istenük szeretetét és jóságát, aki oly mélységesen megalázta magát, hogy halandó emberré lett. Aki mindezt megteszi, az belép a kapun és megmenekül. Akár „bemennek”, isteni szeretetéről és jóságáról szemlélődve, akár

„kimennek”, emberi szenvedéseiről elmélkedve, áhítatuk bőséges táplálékra talál, elegendőt ahhoz, hogy lelkük egészségét táplálja és eljuttassa őket az üdvösségre.

Némelyek azonban vonakodnak belépni ezen a kapun, azt gondolva, hogy más úton is elérhetik az üdvösséget. Mindenféle nyakatekert okoskodással, izgága képzelgésekkel megpróbálják kikerülni a nyitott és nyilvános bejáratot, amelyről fentebb beszéltem, s elutasítják lelkivezetőjük megbízható irányítását is. Az ilyen ember – bárki legyen is – nemcsak éjszakai betörő, hanem nappal besurranó tolvaj is. Éjjeli betörő, hiszen a bűn sötétjében dolgozik. Göggelelve saját személyes belátásaiban és elképzeléseiben jobban bízik, mint a józan tanácsban vagy a nyilvános, egyenes út biztonságában. De nappali, besurranó tolvaj is, hiszen a buzgó lelkiélet leple alatt titokban fosztogat – az igazi szemlélődő külső vonásaival és kifejezéseivel leplezi önmagát, holott élete belülről üres. Időnként persze előfordulhat, hogy az ilyen fiatalokat is megérinti az Istennel egyesülés vágya; ez elkápráztatja őket, s igazolva érzik mindazt, amit tesznek. Valójában a lehető legveszélyesebb útra tértek, mivel nevetlen vágyaiknak engednek és elutasítják a lelki irányítást. Még nagyobb a veszedelem, ha magasan fölöttük álló valóságokra törnek, amelyek messze esnek a keresztény élet közönséges, egyenes útjától. Ezt az utat már elmagyaráztam neked Krisztus szavainak fényében, amikor megmutattam az elmélkedés helyét és szükségességét. Az áhítat ajtajának neveztem, s újra biztosíthatlak róla, hogy ez a legbiztosabb út a szemlélődéshez.

16. fejezet

Térjünk azonban vissza tárgyunkhoz, amely téged és a hozzád hasonlókat érint.

Ha egyszer Krisztus az ajtó, mit tegyen az, aki rátalált? Álljon ott előtte, s ne lépjen be? Azt válaszolom neked: igen, pontosan ezt kell tennie. Jól teszi, ha ott áll az ajtó előtt, hiszen eddig a romlott test szerint élt, és lelke is csupa seb. Illő tehát, hogy addig várjon az ajtó előtt, amíg a lelkiismerete és a lelkivezetője úgy nem ítéli, hogy a bűnök szennye nagyrészt letisztult róla. Mindenekfölött azonban meg kell tanulnia a Lélek iránti érzékenységet, aki titokzatosan bevezeti szívének mélységeibe, s meg kell várnia, amíg maga a Lélek indítja és irányítja belülről. Isten Lelkének ez a titkos érintése a legközvetlenebb és legbiztosabb jele annak, hogy Isten hívja és vonzza az embert a kegyelem magasabb rendű életére a szemlélődésben.

Előfordulhat ugyanis, hogy valaki olvas vagy hall a szemlélődésről, és kitartó imádsága közben fokozatosan növekszik benne a vágy, hogy egyre bensőségebben egyesüljön Istennel már ebben az életben. Ez annak a jele, hogy megérintette őt a kegyelem, hiszen mások ugyanazt hallják vagy olvassák, de egyáltalán nem hat rájuk, s nem támad föl bennük semmilyen vágy napi imádságaik közben. Az ilyenek álljanak csak türelmesen az ajtó előtt, mint akik meghívást kaptak ugyan az üdvösségre, de még nem annak tökéletes fokára.

Ezen a ponton hadd álljak meg, hogy figyelmeztesselek téged (s könyvem többi olvasóit) egy igen fontos jelenségre. Különbséget tettem az üdvösségre és a tökéletességre meghívottak között. Nem lényeges, hogy melyikre érzel meghívást magadban. Csak az a fontos, hogy saját hivatásodat kövesd, és ne bírálgasd vagy vizsgálgasd azt, hogy Isten hogyan működik mások életében. Ne avatkozz bele az ő ügyeibe: kit érint meg és indít el, kit nem; mikor szólít meg valakit, korán vagy későn; miért hívja meg az egyiket, a másikat pedig nem. Hidd el nekem, ha ítélkezni kezdesz más emberek életéről, akkor tévedésbe esel. Figyelj arra, amit mondok neked, s lásd be, mennyire fontos ez. Ha meghív téged, magasztald őt, és imádkozz azért, hogy tökéletesen megfelelhess az ő kegyelmének. Ha eddig még nem hívott meg, akkor alázatosan imádkozz azért, hogy egyszer meghívjon, ha annak eljön az ideje. De ne merészed előírni neki, hogy mit csináljon. Hagyd őt cselekedni. Elég hatalmas, bölcs és jószágos ahhoz, hogy a legjobbat adja meg neked és azoknak, akik szeretik őt.

Békésen fogadd meghívásodat. Akár kívül várakozol az elmélkedésben, akár bejössz a szemlélődésben, nincs okod a panaszra: mindkettő értékes. Az első mindenkinek jó és szükséges, a második viszont értékesebb. Juss el tehát ehhez, ha lehet – vagy inkább azt mondanám: ha a kegyelem meghív rá, s te meghallod Urunk hívását. Igen, ez így jobban megfelel a valóságnak. Mert ha magunkra maradunk, akkor gőgösen törekedhetünk ugyan a szemlélődésre, a végén mégis elbotlunk. Nélküle különben is hiábavaló erőlködés marad mindez. Emlékezz rá, ő maga mondta: „Nélkülem semmit sem tehettek.” Mintha csak azt mondaná: „Hacsak én nem indítalak és vonzalak magamhoz, s ha te nem fogadod el az én kezdeményezésemet és nem működsz együtt vele, semmilyen tettet nem lehet igazán tetszésemre.” Mostantól fogva tehát tudod, hogy a szemlélődésnek egészen Isten tetszésére kell törekednie.

17. fejezet

Szándékosan tértem ki a fentiekre, hogy elutasítsam némelyek beképzelt tévedését, akik azt állítják, hogy az ember cselekszik mindenben, még a szemlélődésben is. Túlságosan bíznak teológiai műveltségükben és józan eszükben, és azt állítják, hogy Isten csupán passzívan tudomásul vesz mindent, még a szemlélődésben is. Szeretném, ha megértenéd, hogy a szemlélődésben ennek az ellenkezője az igaz. Isten maga cselekszik itt, s nem áll szóba azzal, aki nem teszi félre természetes értelmének körmönfont okoskodásait.

Minden más jócselekedetben az ember Isten társaként működik együtt vele, a lehető legjobban használva fel természetes képességeit és tudását. Isten ilyenkor is egészen együttműködik velünk, de másképpen. Ilyenkor beleegyezik a cselekedeteinkbe, és másodlagos eszközök felhasználásával segíti az embert: a Szentírás fényével, a megbízható lelkievezéssel és a józan ész irányításával – az ember állapotának, korának és életkörülményeinek megfelelően. Közös tevékenységeinkben tehát sohasem szabad különleges sugallatokat követnünk – bármilyen áhítatosak és vonzóak legyenek is –, amíg józanul meg nem vizsgáltuk őket említett három segítőnk fényénél.

A természetes józanság azt követeli, hogy felelősen cselekedjünk. Ezt várja az Anyaszentegyház is. Törvényei és parancsai szerint addig senkit sem szabad püspökké szentelni (ez az aktív élet legmagasabb foka), ameddig szigorú vizsgálatokkal meg nem győződött arról, hogy az illető alkalmas erre a tisztségre.

Hasonlóképpen vagyunk mi is: természetes képességeink és tudásunk minden átlagos tevékenységünkben felelősen kezdeményezhet (a Szentírás fényének, a jótanácsoknak és a józan észnek az irányításával), Isten pedig jóságában beleegyezik és együttműködik velünk az emberi bölcsesség hatáskörébe tartozó minden területen. A szemlélődés világában azonban a legmélyebb emberi bölcsességet is el kell utasítanunk. Itt ugyanis csak Isten kezdeményezhet és csak ő cselekedhet, az ember csupán beleegyezését adhatja és elviselheti Isten tevékenységét.

Így értem én az evangélium szavát: „Nélkülem semmit sem tehettek.” Ez egészen mást jelent az átlagos tevékenységekben és mást a szemlélődésben. Minden tettünk (akár tetszik Istennek, akár nem) Isten tudtával és beleegyezésével megy végbe. A szemlélődésben azonban egyedül őt illeti meg a kezdeményezés, s ő csupán azt kérdezi meg, hogy az ember beleegyezik-e és elszenvedi-e az ő tevékenységét. Általános elvként így is fogalmazhatom: „Semmit sem tehetünk nélküle” – se jót, se rosszat, sem a tevékenységben, sem a szemlélődésben.

Mielőtt továbbmennénk, hadd tegyem még hozzá, hogy Isten még a bűn elkövetésekor is velünk van, nem mintha együttműködnék a bűnnel, hiszen ez elképzelhetetlen, hanem mert megengedi, hogy vétkezzünk, ha így döntöttünk. Igen, meghagyja szabadságunkat még a bűnben is, amely végül a kárhozatra vezet, ha alázatosan nem tartunk bűnbánatot.

A jócselekedetekben viszont nem csupán megengedi, hogy megtegyünk valamit, hanem segítségünkre is van. Jutalmat érdemelünk, ha előrehaladunk, de megszegyenülünk, ha elbukunk. A szemlélődéshez jutva azonban egészen átveszi a kezdeményezést: először föleszméltet bennünket, aztán mint kiváló mester, működni kezd bennünk, s elvezet a legmagasabb tökéletességre, emésztő szeretetben egyesítve magával.

Ha tehát az Úr azt mondja: „Nélkülem semmit sem tehettek”, akkor mindenkire szól, hiszen a földön mindenki besorolható e három csoportba: bűnösök, tevékeny és szemlélődő életet élők. A bűnösökben is ott van, s megengedi, hogy azt tegyék, amit akarnak; a tevékeny életet élőknek jelen van, elfogadja és segíti cselekedeteiket; a szemlélődőkben pedig egyedüli úrként ő kelti fel és irányítja ezt az isteni vállalkozást.

Milyen sokat beszéltem, és milyen keveset mondtam! Igazán szerettem volna, ha megérted, hogy mikor használd a képességeidet és mikor ne. Szívesen megfigyelném azt is, hogy Isten hogyan működik benned olyankor, amikor használsz őket, és olyankor, amikor nem. Mindezt fontosnak tartottam, mert ennek ismerete megóvhat bizonyos tévedésektől és csalódásoktól, amelyeknek különben áldozatul eshetnél. S ha már leírtam, maradjon így, bár nem ad hozzá sokat a témánkhoz. De most térjünk vissza tárgyunkhoz.

18. fejezet

A kegyelem kétféle hívásáról beszéltem. Ennek nyomán kérdésed támadhat, talán ilyesmi: Mondd meg, kérlek, van-e olyan jel, amellyel ellenőrizhetem növekvő vágyamat a szemlélődő imádságra, s a boldogító lelkesedést, amely hatalmába kerít, valahányszor hallok vagy olvasok róla. Valóban Isten hív-e engem ezáltal a kegyelem odaadottabb életére, ahogyan te leírtad ebben a könyvben, vagy pedig csak táplálni és erősíteni akarja lelkemet, hogy nyugodtan várakozzam, együttműködve azzal a kegyelemmel, amely a minden keresztyének számára nyitott, közös bejáratnak nevezte?

Tőlem telhetően igyekszem válaszolni.

Emlékezhetsz rá, hogy kétféle föltételt is említettem, amelyek alapján eldöntheted, hogy Isten szólít-e a szemlélődésre. Az egyik belső, a másik külső jel volt. Meggyőződése, hogy a szemlélődésre való meghívást önmagában egyik sem tudja elégségesen igazolni. A kettőnek együtt kell jelentkeznie, s ugyanazt kell jeleznie, csak akkor bízhatod rájuk magad a tévedés veszélye nélkül.

A szemlélődésre való meghívásnak belső jele, hogy növekvő vágyat érzel rá, amely folyamatosan betölti napi imádságaidat. Nem mondhatok többet erről a vágyakozásról. A lélek vak sóvárgása ez, mégis olyan belső látás kapcsolódik hozzá, amely megújítja és megerősíti a vágyadat. (Vaknak mondom ezt a sóvárgást, mert testünk mozgási képességéhez hasonlít, a tapintáshoz és a járáshoz – ezek ösztönösek, tehát vakok). Gondosan őrködj tehát napi imádságaidon, s figyeld, mi történik. Ha saját bűnösségedről, Krisztus szenvedéséről vagy bármi olyanról elmélkedsz, ami az átlagos keresztyén imádsághoz tartozik, akkor tudhatod, hogy a vak sóvárgásodat kísérő és követő felismerések a rendes kegyelemből származnak. Ez pedig biztos jele annak, hogy egyelőre még nem Isten indít és hív meg a kegyelem intenzívebb életére. Táplálékul és megerősítésül adja ezt a vágyat, hogy nyugodtan várakozz és dolgozz tovább a rendes kegyelem segítségével.

A másik jel külső: öröm és lelkesedés tölt el, valahányszor a szemlélődésről hallasz vagy olvasol. Azért mondom külsőnek, mert kívülről ered, és testi érzékeid ablakain (szemed és füled) keresztül lép be az értelmébe. Figyeld meg, hogy boldog lelkesedésed kitartónak bizonyul-e: megmarad-e akkor is, amikor az olvasást abbahagyod. Ha rögtön vagy hamarosan eltűnik, amikor abbahagyod e foglalatosságot, akkor tudhatod, hogy nem a kegyelem különleges érintése volt. Ha nem tölt el olyankor is, amikor alszol és fölébredsz, ha nem jár át állandóan, nem ébred föl benned minduntalan, s nem tartja fogva minden vágyadat, akkor

nem Isten hív a kegyelem intenzívebb életére, amely felülmúlja azt, amit a keresztények közös, nyilvános bejáratának neveztem. Átmeneti jellege véleményem szerint azt mutatja, hogy csak ugyanazt az örömet érzed, amely minden keresztényt eltölt, ha az igazságról hall vagy olvas, főleg pedig erről az igazságról, amely Istenről és az emberi lélek tökéletességéről beszél mélységesen és pontosan.

19. fejezet

Ha azonban valóban Isten érint meg azzal a lelkes örömmel, amelyet a szemlélődésről hallva vagy olvasva érzel, akkor egészen más hatást veszel észre magadon. Annyira hatalmába kerít ez az érzés, hogy éjjel az ágyban és reggel fölkeléskor sem tudsz szabadulni tőle. Egész nap elkísér, minden foglalatosságod közben, betör szokásos napi imádságaidba is, és csaknem megakadályoz az imádságban.

Mindez együtt fog jelentkezni azzal a vak sóvárgással, amely közben csöndesen növekszik benned. A lelkesedés és a sóvárgás egybetartozik, annyira, hogy egynek is fogod érezni őket, bár pontosan meg sem tudod mondani, hogy igazában mire is vágyakozol.

Egész személyiséged átalakul, belső szépség ragyog át külső megjelenéseden is, és ehhez a vágyhoz képest eltörpül minden fájdalmad. Ezer mérföldre is elszaladnál, hogy beszélj valakivel, akiről tudod, hogy ugyanezt átélte. Mégis, ha odaérnél, nem találnál szavakat. Mondjanak mások, amit akarnak, te egyedül erről szeretnél beszélni. Nem tudsz többet mondani néhány szónál, ez azonban annyira jelentős és tüzes lesz, hogy ez a kevés is egy világnyi bölcsességet hordoz magában, bármilyen ostobának tartásuk is azok, akik képtelenek átlépni értelmük korlátain. Csönded békességes, beszéded segítőkész lesz, imádságod elrejtőzik lényed mélyeiben. Önbecsülésed természetes és gögtől mentes lesz, viselkedésed is természetes, nevetésed kedves, örömed olyan egyszerű, mint a játszadozó gyermeké. Szívesen vagy egyedül, ülsz egymagadban, mert attól félsz, hogy megzavarnak a többiek, akik nem osztoznak vágyakozó vonzalmadban. Nem akarsz többé könyveket olvasni vagy hallani, hiszen csak ezzel az egy érzéssel szeretnél foglalkozni.

Növekvő sóvárgásod a szemlélődésre és boldog lelkesedésed végül találkozik, egyesül egymással. Ez a két (külső és belső) jel elégséges bizonyítékot adhat számodra, hogy Isten arra hív: lépj beljebb, és kezd meg a kegyelem odaadottabb életét.

20. fejezet

Meglátod majd, hogy igaz mindaz, amit e két jelről és csodálatos hatásukról elmondtam. Mégis, miután részben vagy egészben megtapasztaltad őket, eljön egy nap, mikor eltűnnek, s te ottmaradsz magadban sivár elhagyatottságban. Vége szakadt új buzgóságodnak, de már nem tudsz úgy elmélkedni sem, ahogyan korábban szoktál. Mit tegyél tehát? Úgy érzed, mintha két szék közt a pad alá estél volna, miközben mindkettőre szeretted volna fölkapaszkodni, így is történt, de ne veszítsd el bátorságodat. Viseld el alázatosan, és várakozz türelmesen, hogy Urad tegyen úgy, amint neki tetszik. Képletesen szólva a lélek óceánjára kerültél, úton a test életétől a lélek élete felé.

Ennek az utazásnak során bizonyára hatalmas viharok és kísértések fognak támadni, amelyek megzavarnak és kétségbe ejtenek. Nem tudod, hová fordulj segítségért, hiszen érzelmeid mintha megfosztódtak volna mind a rendes, mind a rendkívüli kegyelemtől. Mégis újra mondom: ne félj! Bármilyen rémület fog el, ne ess kétségbe! Ehelyett őrizd meg szívedben szerető bizalmadat az Úr iránt, vagy legalábbis tégy meg mindent, ami ilyen körülmények között telik tőled. Bizony mondom neked, nincs távol tőled, s bármelyik pillanatban visszatérhet hozzád, hogy minden korábbiánál áthatóbban megérintsen a szemlélődés kegyelmével. Az ilyen pillanatokban úgy érzed majd, hogy meggyógyultál és

minden rendben van. Amikor azonban a legkevésbé várod, megint elhagy, s megint magadra hagyottnak érzed magad a hajódon, amelyet ide-oda sodornak a hullámok, magad se tudod, merre. De ne veszítsd el a reményedet. Biztosítalak róla, hogy visszatér hozzád az Úr, mégpedig hamarosan. A maga idejében el fog jönni hozzád. Minden korábbinál hatalmasabban és csodálatosabban visszatér, hogy megmentsen és megszabadítson a szorongástól. Ahányszor csak elmegy, mindig újra visszatér. S ha mindezt férfiasan elviseled gyöngéd szeretetben, akkor minden visszatérése egyre csodálatosabb és örömtelibb lesz, mint az előző volt. Ne felejtsd: mindent bölcs elgondolása szerint visz véghez; azt akarja, hogy lelked átalakuljon és olyan simulékonnyá legyen, ahogyan egy finom kesztyű rásimul az ujjaidra.

Hol elmegy majd tőled, hol pedig visszatér, hogy lelked titkos mélyeiben jelenlétével is, távollétével is előkészítsen, neveljen és formáljon. Amikor minden lelkesedésed elpárolog, akkor tanulhatod meg a türelem igazi értelmét. Ne ártasd magad: Isten néha megvonja az édes érzelmeket, a boldog lelkesedést, az égő vágyat, de sohase vonja meg kegyelmét azoktól, akiket kiválasztott, kivéve a halálos bűn esetét. Ebben egészen biztos vagyok. Minden más, az érzelmek, a lelkesedés, a vágyak önmagukban még nem azonosak a kegyelemmel, csupán jelei annak. Ezeket pedig gyakran visszavonhatja, néha azért, hogy megerősítse a türelmünket, néha más okból; de mindig azért teszi, hogy lelki hasznunkra válják, bár ezt mi sohasem tudjuk megérteni. A kegyelem, ne felejtsd, önmagában oly magasrendű, olyan tiszta, annyira lelki, hogy érzékeink és érzelmeink valóban képtelenek a megtapasztalására. A lángoló érzelmek nem azonosak vele, csupán a jelei. Az Úr ezeket időről időre megvonja tőlünk azért, hogy elmélyítse és megérlelje a türelmünket. Erre sok egyéb oka is lehet, ezt azonban most nem részletezem. Térjünk rá inkább a tárgyunkra.

21. fejezet

Bár a jámbor lelkesedés örömét az ő eljövételével fogod magyarázni, ez nem egészen van így. Ezek az érzések a maguk bőségével, gyakoriságával és fejlődésével az Úr akaratából táplálhatják és erősíthetik életedet az ő szeretetében és szolgálatában. Ez azonban kétféleképpen történhet. Ha hiányoznak, akkor türelmet tanulsz ezzel, ha pedig tieid lesznek, akkor megerősödsz életadó, szeretetteljes táplálékuk által. Urunk akkor is alakít, ha az öröm által fogékonnyá és befogadóvá kíván tenni, hogy végül is elvezethessen a lelki tökéletes szeretettel. Ilyen módon akkor is készséges és elégedett leszel, ha a vigasztaló érzelmek, döntése szerint, elmaradnak, éppen annyira, mint amikor folytonosan és szünet nélkül élvezed őket.

A szenvedés idején szereteted megtisztul és tökéletesedik. Ilyenkor meglátod Uradat és Szerelmedet, s miután lélekben eggyé váltál vele a szeretet által, lelked legfelső csúcán őt magát fogod megtapasztalni. Itt, tökéletesen megszabadulva önmagadtól, nem öltöztve belé semmi másba, csak öbelé, úgy fogod őt megtapasztalni, amint önmagában van, megfosztva az érzéki élvezetek minden csalárdságától, még a legédesebb és legnemesebb örömöktől is, amelyeket az ember a földön elérhet. Ez a megtapasztalás vak lesz, mert nem lehet más itt a földön. Mégis, az osztatlan szív tisztaságával távol marad minden illúziótól és tévedéstől, amelynek a halandó ember ki van szolgáltatva. Így aztán felfogod és megérzed őt magát, amint önmagában van, távol ennek az életnek minden képzelgésétől és hamis elvárásaitól.

Csak az láthatja és tapasztalhatja meg Istent önmagában, a maga egyedüli valóságában, aki már nem különül el tőle jobban, mint amennyire elkülönül önmagától, hiszen azzal egyetlen természeti és lényegi egységet alkot. Ahogyan Isten nem válhat el a saját lényétől, hiszen természeténél fogva egy vele, így a látó, érző lélek sem válhat el attól, amit lát és érez, hiszen eggyé vált vele a kegyelemben.

22. fejezet

Ezek tehát azok a kritériumok, amelyekre kíváncsi voltál. Ha jártasságra tettél szert velük, akkor (legalább részben) figyelemmel kísérheted lelked vágyainak természetét és értelmét meg a kegyelem ébredését, amely bensődben jelentkezik vagy kívülről hat rád olvasmányaid révén. Általában csak keveseket ragad meg a szemlélődés kegyelme annyira, hogy rögtön a kezdet kezdetén közvetlenül és hitelesen megtapasztalhatnák mindkét jelet. Mégis, ha azt gondolod, hogy valóban ezek egyikét-másikát élted át, akkor mérd magad hozzá a Szentírás, lelkiatyád és saját lelkiismereted utasításaihoz. Ha mindhárman együttesen megerősítik érzéseidet, akkor eljött az ideje annak, hogy ne próbáld többé gondolataiddal vagy képzeleteddel megközelíteni Isten létét vagy a magadét, az ő tevékenységét vagy a tiédet. Azelőtt ezek táplálták az értelmet, és elvezettek az evilági, anyagi léten túlra, a szemlélődés küszöbére. De a képzelet és az értelem már megtanított mindarra, amire tudott, s most már azt kell megtanulnod, hogyan fogadd magadba önmagadnak és Istennek egyszerű lelki öntudatát.

23. fejezet

Krisztus élete jól példázza azt, amit magyarázok. Ha ebben az életben nem volna magasabb rendű tökéletesség, mint látni és szeretni őt a maga emberségében, akkor földi tartózkodása idején bizonyára nem ment volna föl a mennybe addig, amíg ez a világ tart, megvonva fizikai jelenlétét azoktól, akiket ezen a földön annyira szeretett. Az ember azonban eljuthat egy magasabb tökéletességre is ebben az életben: Istenségében szeretheti őt a lélek megtapasztalása által. Ezért mondta Jézus apostolainak, akik nem szívesen szakadtak el a fizikai jelenlététől (ahogyan te is nehezen szakadsz el elmélkedéseidtől és fennkölt okoskodásaidtól), hogy saját érdekükben hagyja itt őket. „Jobb nektek, ha elmegyek.” (Jn 16,7). A szent egyházdoktor, Ágoston, így értelmezi ezeket a szavakat. „Ha nem vonná meg tőlünk emberségének fizikai formáját, akkor lelki szemünk sohasem nyílna meg istenségének szeretetére.” Azt mondom tehát neked: jó idejében abbahagyni az okoskodást, és megízlelni valamit Isten szeretetének ebből a mélységes, lelki tapasztalatából.

Ha ráhagyatkozol Isten kegyelmének irányítására, el fogsz jutni szeretetének e mély tapasztalatához, azon az úton járva, amelyet e lapokon eléd tártam. Ez azt kívánja tőled, hogy mindig újra pusztá léted mezítelen tudatára törekedj, s folytonosan ajánld föl magad Istennek, mint legértékesebb ajándéknak. Újra figyelmeztetlek rá: vigyázz, hogy tudatod valóban mezítelen legyen, különben eltévedsz. Ha valóban mezítelen, először nagyon fájdalmasnak fogod érezni, hogy hosszasan elidőzz benne, hiszen – amint említettem – képességeid nem fognak táplálékhoz jutni. Ez azonban nem árthat neked. Sőt, örülök, hogy így történik. Folytasd tovább. Hadd koplaljanak, s ne élvezzék a megismerés természetes örömét. Helyesen mondják, hogy az ember ösztönösen vágyik a megismerésre. Ugyanakkor azonban az is igaz, hogy semmilyen mértékű természetes vagy szerzett ismeret sem fog elvezetni Isten megtapasztalásához, mivel ez tisztán a kegyelem ajándéka. Arra kérlek tehát: a megtapasztalásra törekedj, ne a megismerésre. A tudás gyakran becsaphat, mert gögössé tesz, ez a gyöngéd szeretet azonban sohasem csap be. A tudás felfuvalkodottá tesz, a szeretet ellenben épít (1Kor 8,1). A tudás teli van bajlódással, a szeretet viszont megnyugvást ad.

24. fejezet

Azt mondhatod erre: „Milyen pihenésről beszélsz? Kemény és fájdalmas munkát végzek, ami egyáltalán nem pihenés. Ha követem a tanácsaidat, akkor minden oldalról szenvedés és küzdelem vesz körül. Egyik oldalon a képességeim arra biztatnak, hogy adjam fel a

szemlélődést, pedig nem akarom. A másik oldalon szeretném kikapcsolni önmagam megtapasztalását, hogy egyedül Istent tapasztaljam meg, s ez sose sikerül. Feszültségek és fájdalmak fojtogatnak. Hogyan beszélhetünk itt megnyugvásról? Meglehetősen furcsa formája ez a pihenésnek!”

Válaszom egyszerű. Ezt a munkát azért találod fájdalmasnak, mert még nem szoktál hozzá. Ha hozzászoktál volna, s felismerted volna az értékét, akkor nem adnád föl semmilyen evilági öröméért és nyugaloméért. Igen, tudom, hogy fájdalmas és fáradtságos állapot ez. Mégis megnyugvásnak mondom, mert lelked megszabadult a kételyektől és a szorongástól. Tudja már, mit tegyen, s ezért megpihenhet. Imádság közben annyira biztonságban érzi magát, hogy nem esik súlyos tévedésbe.

Alázatosan és nagy-nagy vágyakozással tarts ki tehát a szemlélődésben, mert amit itt a földön elkezdted, az vég nélkül fog folytatódni az örökkévalóságban. Imádkozom azért, hogy a mindenható Jézus téged és mindazokat, akiket drága vére által megváltott, vegyen magához az ő dicsőségébe. Amen.

Hans Urs von Balthasar: A keresztény elmélkedés

Bevezető

Egyetlen kérdés megválaszolásán múlik minden: Szólt-e Isten az emberhez – természetesen önmagáról és arról a szándékáról, hogy megteremti az embert és az őt körülvevő világot –, vagy pedig minden evilági beszédén túl az Abszolút Hallgatás áll?

Ha a második lehetőséget fogadjuk el, megnyílnak előttünk az utak, s el is kell indulnunk ezeken az utakon, melyeken haladva bár pontosan tudjuk, e mulandó és így csalóka világ nem lehet az Igazság, mégis fölkerekedünk, kapaszkodunk a meredélyen, hogy a kimondhatatlan felé vágyva elhagyjuk ezt a felszínes, tarka forgatagot. Hősies kínlódás ez, titokzatos alászállás, mely benső énünk régóta szűk börtönfalait – talán csak rövid időre, talán végérvényesen – ledönti. Az emberiség különféle elmélkedési formái, amik tapogatózva törekednek az ég felé – „hogyan szinte kitapogassák és megtalálják” (ApCsel 17,27) –, hasonlítanak egymásra. Ez a hasonlóság annál inkább észlelhető, minél radikálisabb a minden mulandón átlépő kutatás: a Távol-Kelettől egészen az antik mediterrán világ végső formájáig, Plotinoszig, akinek az eksztázisról szóló utasításait még az ifjú Ágoston is megpróbálta követni.

Ha azonban az első választ fogadjuk el igaznak, vagyis hogy az Úr szólt az emberhez, akkor a Biblia világába lépünk, a három monoteista vallás világába, hiszen az iszlámot is ó-meg újtestamentumi motívumok hatják át. Ezért az elmélkedés csak mérlegelése és mind mélyebb elsajátítása lehet Isten szavának önmagáról és a világról. Így csupán egyetlen kérdés marad számunkra: Hol teljesedik ki Isten ígéje, hogy – minden érvényes megnyilatkozást magában foglalva – egységes egészet alkosson? Lehetséges-e ez a Korán nyomait követve, amelyeket Gábor arkangyal közvetített a prófétának? Ennek a strófáit a jámbor muzulmán betanulta és imádkozó testtartásban napról napra elismétli. Tud-e egy angyal úgy beszélni Istenről, hogy feltárja benső mélységét? „Hasonlóképpen Isten titkait sem ismeri senki, csak Isten Lelke.” (1Kor 2,11)

Hasonló, ha nem is azonos kérdést kell az Ószövetséghez intéznünk. Ennek törvényeit ugyancsak angyalok közvetítették (Gal 3,19; ApCsel 7,38), útmutatásai a próféták száján hangzottak el („így szól az Úr”). Sokféle „utasítás, rendelés, végzés, rendelkezés, parancs” (Zsolt 119), hangzott el, amiket a hívő zsidók újra meg újra átgondoltak, „elmormolták”, elmélyedtek bennük. De maradtak számukra mélységesen megoldatlan és az Ószövetség síkján valóban megoldatlan kérdések (Jób, Prédikátor könyve). A megoldáshoz Isten és az emberiség „szövetségének” beteljesedése szükséges, ami egyidejűleg két dolgot is lezár. Isten önmaga szól – és mint ember szól, s ezzel megvilágítja az emberi létezés kérdéseit is: a szenvedés, az elmúlás, a halál értelmét s a halandó élet végleges átalakulását Istenben, a halott ember feltámadását az örök életre. Mindezt tömören foglalja össze a Zsidókhoz írt levél bevezetése:

„Azelőtt Isten a próféták útján több alkalommal és többféle módon szólt ősainkhoz. Ebben a végső korszakban a Fia által beszélt hozzánk, akit a mindenség örökösévé tett, hiszen a világot is általa teremtette. Mint dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása ő tartja fenn hathatós szavával a mindenséget. Miután megváltott minket a bűntől, helyet foglalt az isteni Fölség jobbján, s annyival kiválóbb, mint az angyalok, amennyivel különb nevet örökölt náluk.” (Zsid 1,1–4)

A keresztény elmélkedés dimenziói azáltal körvonalazódnak egyértelműen, hogy Isten mindkét irányban nyilatkozik: önmaga mélységéből szól, de emberként, s így feltárja az

emberi mélységeket is. Ez csupán ott történhetik meg, ahol Isten emberként nyilatkozik meg, ahol ez az ember Istent egész mélységében feltárja, s ez éppen ezért tovább nem is fokozható. Mindez csupán ott valósulhat meg, ahol a kitárulkozó ember, Isten fia, Jézus Krisztus, Istent Atyjának nyilvánítja ki: Isten Szentlelkében, akit valóban átad nekünk, hogy Isten mélységeit, amelyeket egyedül Isten Lelke járhat be (1Kor 2,10), e nekünk ajándékozott Lélekkel együtt bejárhassuk: „Mi nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől eredő Lelket, hogy megismerjük, amit Isten a kegyelemben ajándékozott nekünk.” (Uo.)

A keresztény elmélkedés ezáltal egészen trinitárius és egyben egészen emberi is. Ahhoz, hogy Istent megtaláljuk, senkinek sem kell megtagadnia személyes és közösségi létét. De hogy megtalálhassuk, úgy kell a Szentlélek fényében látnunk önmagunkat és a világot, ahogyan azt Isten szemléli.

I. A Fiú mint az Atya Igéje

1. A közvetítő Ige

„...senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, s az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú kinyilatkoztatja.” (Mt 11,27.) „Istent nem látta soha senki, az Egyszülött Fiú nyilatkoztatta ki, aki az Atya ölében van.” (Jn 1,18) „Nem mintha valaki is látta volna az Atyát; csak aki az Istentől van, az látta az Atyát.” (Jn 6,46)

Nem mi kényszerítjük ki megtanulható módszerekkel az Abszolút megismerését: Isten szabad akaratából nyilatkozik meg, tárulkozik fel az ő Fiában, nyújtja az Igét, mely az éhező lelket jóllakítja. Az ember, mint megtudhatjuk, Isten képmására teremtdött (Ter 1,27), hogy Isten benne lakhassék, s a Láthatatlan tökéletes hasonmása benne végleges kifejezését elnyerhesse. Az ember Jézus Krisztus nem utólag emelkedik fel az isteni képmáshoz, hanem kezdettől annak tudja magát. A „bizony mondom nektek”, felülmúlja Mózes tekintélyét, és csak magával Jahvéval és az ő igéjével lehet azonos. „Mielőtt Ábrahám lett, én vagyok” (Jn 8,58) – ez elviselhetetlen botrányt jelent a prófétákhoz szokott népnek. Jézus életére törnek, mivel „az Istent is Atyjának nevezte, s így egyenlővé tette magát az Istennel” (Jn 5,18). Meg akarják kövezni „a káromlásért, azért, hogy ember létedre Istenné teszed magadat” (Jn 10,33).

Jézus igénye példa nélkül való az egész vallástörténetben. Tökéletes szeretetet követel önmaga számára, föléhelyezve azt a még oly szent felebaráti szeretetnek, sőt a még oly rendezett önszeretetnek is (Lk 14,26). Aki nem rajta, az egyetlen ajtón át jut el Istenhez, azt tolvajnak és rablónak nevezi (Jn 10,8). Aki nem mint Isten igéjét hallgatja, érti és annak igéjeként szereti, az nem tarthat igényt, hogy kapcsolatban lehessen Istennel: „Ha Isten volna az atyátok, akkor szeretnétek engem. Mert az Istentől való vagyok, tőle jöttem. Hisz nem magamtól jöttem, hanem ő küldött. Miért nem értitek beszédemet? Azért, mert nem vagytok képesek meghallani a szavamat.” (Jn 8,42-43) „Aki nem szeret, az nem tartja meg tanításomat. A tanítás, amelyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki küldött.” (Jn 14,24.) „...az Atya maga is szeret titeket, mivel ti is szerettetek és hittétek, hogy az Atyától jöttem.” (Jn 16,27) Jézus követelése szerint Isten és ember egymás iránti szeretetének, az igaz szeretet szövetségének feltétele: a szeretet az ő személye, az Istenember és a szövetség tökéletes megtestesítője iránt. Istennek az emberhez és az embernek Istenhez vezető kettős útja ez.

Így a keresztény elmélkedés középpontjában csak ennek az embernek szeretetteljes, megfontolt és engedelmes szemlélete állhat, aki Istennek megnyilatkozása önmagáról. Ő Isten értelmezése és útmutatása számunkra: „Aki elfordul Krisztus tanításától, és nem marad hozzá hű, nem mondhatja magáénak az Istent. De aki kitart a tanításban, az Atyát is, a Fiút is

magáénak mondhatja.” (2Jn 9) Ez a kitartás jelenti a hitet, és a hit ajándékoz meg a látással, hogy Jézus emberségén keresztül megláthassuk az istenséget: „Aki engem látott, az Atyát is látta.” (Jn 14,9) A keresztény elmélkedés „nemcsak Jézus szavaiban, hanem minden cselekedetében és magatartásában felismerheti Isten belső világát és magatartását. Ha Jézus haragszik (amint Márknál gyakorta), ha megsuhogtatja az ostort, abban azt tapasztalhatjuk, hogyan és miért haragudott Jahve, a buzgó Isten. Amikor siratja Jeruzsálemet, „amely nem engedelmeskedett”, akkor a szövetséges Úr bánkódása nyilvánult meg, hogy hasztalan pazarolta szeretetét. Ha kéreti magát – Kánában az anya, Kafarnaumban a római hadnagy, Szíriában pedig a pogány nő kérleli –, és a kérés nyomán „megváltozik”, ezzel azt mutatja, hogyan nyeri el az állhatatos fohász Isten szívétől azt, amit régen óhajtott. (Lk 18,1–7) Ha nem röstelli, hogy válasz nélkül, látszólag cserbenhagyja a két szeretett asszonyt Betániában, ezzel már előre utal rá, hogy a kereszten majd úgy érzi, az Atya elhagyta őt, bár azelőtt világosan tudta: „Eljön az óra, s már itt is van, amikor szétszéledtek... De én nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.” (Jn 16,32; vö. 8,29) Isten nem hagyja el, különösen akkor nem, amikor a világ felől nézve úgy tűnik, hogy elhagyja.

Jézusban minden Ige. Még hallgatása is az emberek ítélőszéke előtt. Az is, hogy megverik és meggyalázzák. Elsősorban halála, az iszonyatos és artikulátlan kiáltás, amit a holttetem fagyos némasága követ: Isten egyetlen szava sem kifejezőbb a halandó ember e végső állapotánál; ha nem volna ez az Igénk, Istennek e megnyilvánulása, nem tudhatnánk, hogy minden sötétségen át „Isten a szeretet”. Olyan mondat ez, amelyet a világ egyetlen más vallása sem mert kinyilvánítani. Semmi sem szorult jobban bizonyításra, mint ez a mondat, s itt igazolódik a legteljesebben. „Aki látta, az tett róla tanúságot és igaz a tanúsága. Tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek.” (Jn 19,35) Amit a Feltámadotról ezen túl elmondanak, még nyilvánvalóbban utal Istenre – a Paradicsom szava nem is megfelelő szó erre –, és épp ezért nem is tudunk az Evangéliumban gyöngédebb párbeszédet, mint azt ott a sír előtt Magdolnával, vagy mint a tanítványokkal a teremben, vagy mint Tamás szeretetteljes korholása és kérésének teljesítése, vagy ami az Emmausz felé vivő úton történt, s az áldó kézmozdulat a mennybemenetelkor – vagy amikor dicsfénnyel övezve jelenik meg Pál előtt, akinek a legnehezebb órákban ismét vigaszt nyújt és bátorítást (ApCsel 18,9–10; 23,11; 27,24) A megdicsőülésben is minden megmarad élőnek és konkrétan, a megváltott világ semmit meg nem tagad a teremtet világból. Jézus példázataiba az egész természet beleépül, hogy ezáltal közelebb hozza Isten országának lényegét: a szántóföldön talált kincs, a fölfedezett igazgyöngy, amelyért mindent eladnak, a parasztnak elhintett vetése, melyből sok mag veszendőbe megy, s amelybe konkolyt hint az ellenség; a kegyelem feltörő forrás, a szeretet futótűz, amelynek el kell terjednie az egész világon; máskor pedig vetés, amely magától növekszik, „nem tudni, hogyan”. Az olyan természetes jelenségek, mint a csodálatosan virágzó rét, az égi madarak, mik nem vetnek, nem is aratnak, mindezek szemléltető példák a tanítványoknak. A szőlőtő és a szőlővessző kapcsolata mutatja meg nekik, hogy Jézus nélkül semmire sem mennének, de általa bő aratás a jutalmuk. Jézus csodatételei két dolgot mutatnak meg: Isten gondoskodásából a test gyógyítása és táplálása a lélek gyógyulását és táplálását szolgálja, ennek igazi képe és valóságos kifejeződése azonban a test marad: „Mi könnyebb, azt mondani, hogy bocsánatot nyernek bűneid, vagy azt, hogy kelj föl és járj?” (Mt 9,5)

Folytathatnánk a szemléltetést: az egész Evangélium csupa kézzelfogható szót és jelképet használ. A földi élet szempontjából mindegyik körülhatárolt, de egyben nyitott is Isten végtelensége felé, kinyilatkoztatva az ő kimeríthetetlen, mindent átfogó lényét. A végesnek e nyitottsága Isten felé már kezdettől benne rejlik Jézus Krisztusban. Az ember Jézus szavai egyszerre szólnak a világhoz, s egyben imádságként az Atyához. Az elmélkedésben erről gyakran megfeledkezünk. Jézusnak nem önmagának kell kitalálnia a választ az isteni kinyilatkoztatásra – mennyire félresikerülhetne ez, s mennyire elmaradna az Ige elvárásától!

A válasz öskéjét magában az Igében már birtokolja. „Aki úton van az Úrhoz, azt ő belefoglalja az Atyával való beszélgetésébe, imádságába. Jézus minden szenvedése, a bűn mindenfajta átvállalása az Atyával való párbeszédben megy végbe. S ugyanígy vezet az emberek: aki hozzá jön, az Atyához jön, mert ő mindenkit az Atyához vezet el. A tanítványok, akik hallgatják, kettős tapasztalásban részesülnek: hallják hangosan kimondott szavait, amelyeket hozzájuk s a világhoz intéz. De azt is meghallják, amit az Atyához való fohászában mond nekik”. (Adrienne von Speyr: Bergpredigt. Johannes Verlag, 1948, 92–93.) Meghallgatják őt, s ezzel hitüket is felajánlják neki. Ez nem csupán az ember bensejében lejátszódó élmény; kitarulkoznak Isten előtt, és ez már ima. Nem mintha valami kész dolgot játszanának át a hallgatónak, amit aztán ő visszaadhat Istennek; az Igében rejlő nyitottság sokkal inkább személyes nyitottsággal, kegyelemmel ajándékoz meg, s ez szabaddá tesz. Hogy ez az ajándékba kapott szabadság maga Isten Szentlelke-e, azt később még meg kell vizsgálnunk. Egyelőre annyit kell tisztán látnunk, hogy Jézus Krisztus az Isten és az ember közti tökéletes szövetség, Ige – ezért lényegénél fogva párbeszéd, amely a létében folyik, s ezért eleve fölötte áll két külön személy mindenféle beszélgetésének.

2. Bevezetés az elmélkedésbe

Aki hallani akar, annak hallgatással kell a befogadásra felkészülnie. Ha ehelyett beszél vagy ha gondolatai, kívánságai megszólalnak benne, akkor ez a zaj képtelenné teszi a hallásra. Ezért kezdődik minden bevezetés az elmélkedésbe azzal a követeléssel, hogy az ember benső csöndet, ürességet teremtsen magában, helyet csináljon annak, akit befogadni szeretne. A széjjelszórt tudat „kikapcsolását”, a „koncentrációt” emlegetjük, azt, hogy rá kell lépnünk a „bensőnk felé vezető útra” stb. Persze teljes joggal kételkedhetünk abban, hogy puszta negativitással az ilyen igyekezet már pozitív befogadókészséghez vezet. Pedig a keresztény elmélkedést ez különbözteti meg minden másfajta szemlélődéstől. Mivel azokban Isten nem szólal meg, az ilyen készenlét bennük fölösleges.

A kereszténységben megkövetelt csöndet alapjában nem az embernek kell megteremtenie. A hívőnek csupán arra kell ráeszmélnie, hogy a csöndes, rejtett „kamrácska”, ahová betérhet (Mt 6,6) és ahol együtt lehet az Atyával, kezdettől ott van önmagában és Istenben. Hasonló ez talán az ártatlan „kisdedekhez”, akiknek ott van „angyaluk az égben”, akik „szüntelenül látják mennyei Atyám arcát” (Mt 18,10). Földi gondjaink és elfoglaltságaink a mérleg fölfelé lendülő serpenyőjében vannak; lefelé süllyedő, másik serpenyőnkben viszont Istenben való létünk rejlik, ez pedig „túlradó mértékben” (2Kor 4,17). Nincs szükségünk arra, hogy önkényesen vágjunk utat Istenhez; hiszen „életünk” kezdettől „Krisztussal el van rejtve az Istenben” (Kol 3,3). Így az elmélkedésre való felkészülés nem igényel hosszú pszichológiai gyakorlatot, csupán annak rövid felidézését a hitben, hogy hol van a mi igazi középpontunk és mindenkori súlypontunk. Úgy látszik, Isten távol van tőlünk, pedig közel van hozzánk, nem kell érte megküzdenünk, amint a példa is mondja: „Apja már messziről észrevette, és megesett rajta szíve. Eléje sietett, a nyakába borult és megcsókolta.” (Lk 15,20) A fiú vallomását fejből tudjuk idézni: „Apám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Arra, hogy fiadnak nevezz, már nem vagyok méltó.” Mindezt az apa arckifejezése fölöslegessé is teszi. Bekiált a házba: „Hozzátok hamar a legdrágább ruhát és adjátok rá. Az ujjára húzzatok gyűrűt és a lábára sarut.” Hasonló ehhez a királyi lakomáról szóló példa: „Minden készen van”, üzenik a meghívottaknak (Mt 22,4), csak hogy azok közül senki se jön el. Minden körülményes előszobázás nélkül hozzáférhetünk az isteni gazdagsághoz, nincs szükségünk hosszú utazásra „föl az égbe” vagy „le az alvilágba” (Róm 10,6), Istennek hozzám intézett szavai „nem túlságosan nehezek és nem elérhetetlenek”, hanem: „Egészen közel van hozzád a törvény, a szádban és a szívedben...” (Mtörv 30,11–14). A gyermek csak úgy „készül föl”, hogy beleugrik az Atyja karjaiba. Az Atya szeretete pedig, vagyis Isten akarata és szándéka

magától emel fölül minden egyénin, amit (akár tetszik, akár nem) Isten eredendően felismert, átgondolt és bevont terveibe.

Ha tehát a felkészülés imája Istenhez, a mi Urunkhoz kegyelemért fohászkodik: „hogyminden szándékom, cselekedetem és tevékenységem” ebben az elmélkedésben „csakis az Ő isteni fenségének szolgálatát és dicsőítését segítse elő, (Lelkigyakorlatok könyve, 46) – ez a kérés nem az elidegenedés távolából hangzik, hanem a gyermek repesése az Atya szívéhez: az Atyához, akinek mindig igaza van, s a gyermek mindenkor cselekedeteinek a normáját megszabja. Mindebből az is látszik, hogy szívünk felkészítésében nem lehetünk számítóak, az elmélkedésben nem szerezhetünk valamiféle előnyt, hasznot – inkább fordítva, a saját akarataunkat el kell engednünk, hogy így eljussunk az isteni szeretet önzetlen mélységébe.

De ha alávetjük magunkat Isten rendelkezésének, akkor a meginduló elmélkedésben ez már magában hordozza a kérést (Lelkigyakorlatok könyve, 48), hogy a hozzánk intézett szó Isten kegyelméből táruljon fel előttünk. Isten szava olyan, akár egy szentség: önnönmagából hat, bármit mondjon és jelentsen – ehhez azonban magként kell behullania a már előkészített, felszántott talajba. A fohásban ott az alázat, amely nem hiszi, hogy utat vághat az isteni mélységekig, de ez nem akadályozza szándékában, hogy komolyan törekedjék céljára. Az egyszerű hívő ebben még ellentmondást sem érez: tudja, Krisztus követésével Isten akaratainak megvalósulására kell törekednie; imádság közben nem repül szájába a sült galamb. Azt is tudja, hogy minden „hajnali kelés”, „virrasztás” és „építés” hiábavaló, ha Isten nem adja ajándékait (Zsolt 127). Könyörgésünk nem hull alaktalan ürbe; anélkül, hogy követelőzne, törekszik Isten akarata felé, aki engem itt és most, ebben az elmélkedésben valamivel meg akar ajándékozni: *azt* várom tőled, amit *Te* szándékozol megmutatni és nekem ajándékozni.

De még egy mozzanat hiányzik. Isten mindig konkrétan, reám várakozva szólít meg ott, ahol Jézus Krisztus képviseli szavát a földön. Az evangéliumok jelenetekről, párbeszédekről, intelmekről, Jézus csodatételeiről tudósítanak. Ezek, amint fentebb láthattuk, Istennek a világhoz intézett szavai. Isten szavát emberi szavak és az evangélisták leírásmódja közvetítik. Ezeken keresztül pillanthatjuk meg magát az Istentől eredő Igét. Ilyenkor nincsen rá mód, hogy magát a szöveget vizsgáljuk; ez az elmélkedésen túleső időben lehet hasznos tevékenység. Nem olyan szöveggel állok szemben, amelyet horizontálisan vethetnék össze más szövegekkel s azok módosítanák a jelentését. Ez a szöveg – vertikálisan magasba és mélybe jutva – közvetlenül Isten igéjével szembesít. Egy dologról azonban nekünk, hívő keresztényeknek nem szabad megfeledkezünk: Jézus Krisztus mint Isten lezáró szava nem rögzíthető egyes mondatokba, hanem csak egész sorsán át válik érthetővé: mint aki értünk élt, értünk halt, értünk feltámadt. Elválaszthatatlan egységként így találkozhatunk vele minden szavában, mozdulatában, élete egyes jeleneteiben, halálában és feltámadásában. Ezt az egységet hitemben élem át, ezzel a hittel elmélkedem minden egyes szaván: a tónál, a viharban, a templomban, a tömegben, a tanítványok körében, az Olajfák hegyén és a keresztúton...

Minden egyes jelenetet konkrétan kell elképzelnünk, érzéseink és fantáziánk segítségével is. Ezek nélkül az emberi értelem nem is volna emberi, és nem tudna megfelelni az emberré vált Igének. Hitünk érzékelésével és fantáziájával kell elképzelnünk, amely így magától változik át „lelki” érzékeléssé és „lelki” képzelőerővé, hiszen a vallás szolgálatára van, s az Isten felé megnyilatkozó „tárggyal” – éppen az Istent kinyilatkoztató ember Jézus Krisztussal – maga is kitárul az isteni előtt. Ha Istent az érzékeinktől, a képzeletünktől, a véges fogalmaktól elvonatkoztatva akarjuk megérteni, akkor csak távolodunk attól, aki „útnak” és „ajtónak” hívta magát. Jézus „erőt sugárzó” teste nélkül az esztendők óta beteg ember nem gyógyulhatna meg; Jézusnak a vak szemét érintő nyála nélkül a vak nem nyerné vissza látását; Jézusnak a tanítványokra rálehelte lélegzete nélkül azok nem érezhetnék az őket átjáró Szentlélek közelét. Jézus teste – ő tudja igazán – most az a templom, amelyben Isten lakik (Jn

2,21). Ha meggondoljuk, hogy a hívő legmagasabb rendű közeledése Istenhez a Jézus testét és véré befogadó eukarisztikus misztérium által megy végbe, akkor minden olyan elmélkedési kísérletet el kell vetnünk, amely a testből a „tisztán szellemi” felé igyekszik „emelkedni” mert ezek a keresztény út számára elfogadhatatlanok.

De térjünk vissza annak felismeréséhez, hogy Jézus, akinek ilyen hármas a története: halandó élet, halál, örök élet a mennyországban, de a szentségekben is – nem tevődhet össze sokféle szóból, hanem mint semmihez nem hasonlítható személy, aki Isten is, ember is, állandó és oszthatatlan egész. Ha szól, ha példázattal él vagy csodát tesz, mindig oszthatatlan egységként jelenik meg, s éppen erről a pontról nyilatkoztatja ki az élő isteni Szentháromságot. Ezért nem is kell elkalandoznunk a szótól, a példától, a csodatételtől, hogy további „anyaggal” mélyebb felismeréshez jussunk, vagy hozzá közelebb kerüljünk: az oszthatatlan Egy, amely a világ szemével nézve végesnek tűnhetik, mindent magába foglal, amire ebben az elmélkedésben szükségünk van, hogy meghalljuk, amit mond nekünk az Egy Isten, aki ebben az egységben oszthatatlan. Csupán szétszórtságához vezetne, ha elkalandoznánk azért, hogy netán további tudással gyarapodhassunk vagy jobban tájékozódjunk.

Egy szót, példát vagy csodatételt legföljebb Jézus létének belső átváltozásaként szemlélhetünk: mint például a nyolc boldogságot. „Boldogok a lelki szegények” – ez a mondat csak akkor mutatja meg a benne rejlő gazdagságot, ha először az ember Jézus szavaként halljuk. Ahogyan ő maga is szegényen áll az Atya előtt, rászorulva az ételre, amit a Szentlélek nyújt neki, vagy ahogyan tanítványait és velük a népet hasonló szegénységre hívja Isten elé, végül ahogyan az Ószövetség legmélyebb sejtéseit, „Jahve szegényeit”, e kijelentésével végérvényesen megvilágítja. Az ember Jézus szava végső mélységét a szenvedőben nyeri el, hiszen minden szava mindig is a szenvedésre irányult és abból merített. A bűnt például már azért megbocsátja Jézus a kinszenvedése előtt, mert a kereszten ő maga vezekel majd minden bűnért. A kereszt felől mutatkozik meg igazán, hogy mi a lelki szegénység. A hívő mégsem állhat meg a keresztnél, mivel a szeretet csak a feltámadás „boldogságában” nyilvánul meg a legteljesebben. Itt bizonyosodik be, hogy „övék a mennyek országa”, s bár mindez már korábban igaz volt, most válik nyilvánvalóan bizonyítottá. A szegénységről szóló igé korántsem elavult, sőt, egyre inkább bebizonyosodik, hogy létezik Istenben egy tökéletesen boldog szegénység, hiszen egyik isteni Személy sem tart meg semmit önmagának, hanem minden – az egész Istenség – csak az egymásnak való odaadásban él (különben három Istenünk lenne egymás mellett!). Ugyanannak a Jézusnak ugyanaz a szava az élet, halál és feltámadás által a földnek, a pokolraszállásnak és a mennyországnak egyaránt szól, vagyis igazsága sokkal átfogóbb, egyetemesebb és istenibb, mint gondolnánk. Természetesen hozzátartoznék még a negyedik is; hogy a szegénységnek e boldogsága az Eukarisztiában mint az egyház szívében és így az egyház egész léteben is megmutatkozik. Hiszen Jézus boldogsága az, hogy így megossza önmagát, hogy élettere legyen minden őt befogadónak s rajtuk keresztül mindenkinek. Ez az ő „lelkülete”, amely egyben Szentlelke is, akit örök szegénységében kinyilvánít nekünk.

Mindez csupán szemléltető példaként szolgál arra, hogy Jézus egyetlen szavában mennyire benne van ő maga, mint Egész, mint Egész a történetében is, hisz egyetlen szóban az emberi eszményt, milyen legyen a követésben, az eszményt, ami ő maga, Krisztus, s az eszményt, ami Isten mint Szentháromság, képes kifejezni. Csupán az egységen belüli dimenziók gazdagságát s nem egy mereven alkalmazandó módszert szerettem volna mindezzel megmutatni.

3. A Szentlélek fénye

A keresztény elmélkedésben csakis a nekünk ajándékozott isteni Lélek által tárulhatnak fel az isteni Igében rejlő távlatok. Hogyan is érthetnénk meg másképpen, mi rejlik Isten feltárulkozó bensejében, ha nem Isten lelke által, aki betölt minket? (1Kor 2,10)

Jól szemlélteti ezt az a gyakran emlegetett utasítás, hogy elmélkedéskor lehetőleg pontosan képzeljük bele magunkat a szemlélendő jelenetbe: álljunk mi is oda pásztorként a betlehemi jászol elé, meneküljünk Egyiptomba, adjunk megbízást a názáreti ácsnak, Jézusnak, nézzünk végig egy gyógyítást a kafarnaumi zsinagógában, legyünk ott az ötezer közt a csodálatos kenyérszaporításnál stb.

Ez a fáradozás szükséges ahhoz, hogy amit szemlélünk, valóban hatékony legyen, és ne halványuljon erőtlen absztrakcióvá. De ez az átélés csupán kétséges pszichológiai kísérlet marad, ha a mély hit nem tenné lehetővé, hogy a Szentlélek az egykori történeti eseményt minden emberi fáradozás, minden történelmi idő fölé helyezze, örök érvényűvé tegye. Ezáltal már akkor jelen van, amikor én még nem is próbáltam „megjeleníteni”, vagy magam az akkori időbe belehelyezni.

Jézus tudja, hogy egyedülálló cselekedetei örök érvényűek a földön: „Ég és föld elmúlik, de az én szavaim nem múlnak el soha.” (Mt 24,35) Mégis átengedi a Léleknek, hogy szavait, cselekedeteit és szenvedését mindig időszerűvé tegye. Nem csupán arról van szó, hogy fel kell idézni mindazt, ami egyszer megtörtént és elmúlt, hanem arról, hogy az valóban jelenvalóvá és elevenné váljék.

Itt kerül előtérbe a Szó és a szentség közti szoros párhuzam. Helytelen volna a Szentlélek által végbemenő megjelenítést csakis a szentséghez kapcsolni, nem pedig az evangélium szavához is (amely, mint láttuk, az Úr cselekedeteit, szenvedését, halálát és feltámadását ugyanúgy magába foglalja, mint kijelentéseit). Origenész ezt többször hangsúlyozta, utalva arra a jelenetre, amikor Ezekiel prófétának, az apokalipszis látnokának megparancsolják, hogy egye meg (könyvtekerics formájában) magát a Szót. Az egyházatya tudja, hogy „a lélek igazi tápláléka az Ige”, és „mi lehet táplálóbb számára, mint maga az Ige?” „Ahogy a kenyér bekerül a testbe és annak része lesz, úgy kerül az élő, mennyekből leszálló kenyér – Isten igéje – a lélekbe; része lesz annak, és erejét adja annak, aki mint ételt magába fogadja.”

Ezért fontos a hívőnek szem előtt tartania: „Ti, akiknek megengedettett, hogy ismerjétek a szent titkokat: ha Isten testét nyújtja nektek, úgy őrizzétek a legnagyobb óvatossággal és tisztelettel, hogy egyetlen morzsája se hulljon le a földre. Ha azonban ilyen körülménnyel ügyeltek testére – s ezt joggal teszitek –, akkor hogyan hihetitek, hogy kisebb bűn elhanyagolni Isten igéjét, mint Isten testét?” Isten világtörvénye egésztest alkot: az ő eleven teste és fizikai értelemben kinyilvánított szava minden dimenzióban elválaszthatatlan egymástól. Ezért az istentiszteletben sem választható el egymástól a szó és a szentség. Ugyanez az egység valósul meg az elmélkedésben. Ez az egységes megjelenítés pedig elsősorban a Szentlélek műve.

Ez az időszerűség az elmélkedésben nem csupán egy szöveggel szembesít, mely talán „időtlen értéket” hordoz, hanem közvetlenül az abban rejtőző eseménnyel mely a megjelenítés által elveszti mindazt, ami az elmúlt évezredek során avulttá és elhasználttá válhatott benne. Számomra az esemény valóban jelen van: teljesen új, érintetlen, istenien fiatal. Mintha először nekem, csakis nekem szánták volna. Egész mivoltában mutatkozik meg és alapjaiban tárul föl. Értelmetlen volna megeleveníteni azokat a jeleneteket, amelyek a Genezáret tavánál történtek, ha nem válnék előttem nyilvánvalóvá időtlenségük és örök érvényű jelentőségük: az, hogy mit jelent, ha az Istenember visszaadja a vak szemevilágát, főlegyenésíti a földre roskadt asszonyt, meggyógyítja a lázas beteget, hadd álljon ismét talpra, hogy szolgálhassa Őt... A szinte számlálatlan esemény mindegyike szilárdan áll a földön, de határai belevesznek az Isten háromságos létének beláthatatlan magasába. A Lélek

nem „szellemíti” át a földi dolgokat, hanem éppen a megtestesülésben tárja fel Isten határtalan kinyilatkoztatását. És amint már megállapítottuk, mindez nem általános filozófiai vagy tudományos értelemben vett időtlen igazság, hanem megközelítése Jézus egyszeri, történelmi, de soha nem avuló s nekem szánt időszerűségének; hozzám szól, csak engedjem, hogy megérintsen.

Mindez persze nem azt jelenti, hogy magának a szemlélődőnek nem is kell fáradoznia, csupán engednie, hogy ami a Lélek által feltárul, akár egy film lejátsszódjék neki. Mindig tudnia kell, hogy az „isteni mélységet” kutatók Lélek nélkül be sem hatolhatnak e rétegekbe. A Szentlélek az igazi szakértője az emberi pillantásoktól elzárt, de az érzékeink világában történt megtestesülésben már feltáruló misztériumoknak. Annál inkább az, hiszen egyidejűleg jelen van az objektív titokban, amin mi elmélkedünk, és bensőnk szubjektív mélységében is, vagyis hídként vezet át bennünket a titokba. Ez azért van így, mert ő „vezérel” (Róm 8,14), sőt eddigi életünkben szinte a pusztába „kiűző” Lélek lesz (Mk 1,12), aki nem enged felszínes dolgoknál időznünk, hanem mindinkább belénk oltja a mindennél hatalmasabb Isten tudatát. Nem kíván nyughatatlanságot, de nem tűri a tunyaságot; a keresés és a megtalálás, a mozgás és a megpihenés fölött lebeg. Istenben lelhetünk felüdülést, önmagunkban azonban nem.

II. Az elmélkedés végzése

Az elmélkedés végzéséhez a szakirodalom kevés utasítást ad. Általában átugorják a lényeges középső részt. Hosszan taglalják a „belemélyedést”, a különféle bevezető mozzanatok, majd a befejezés fáziséval foglalkoznak, a szerzett és a belénk öntött szemlélettel és ezek kölcsönös elhatárolásával. A Lelki gyakorlatok könyve ad utasítást az elvontabb hitigazságokról való elmélkedéshez is: az emlékezetünkben őrzött tárgyat előbb jelenítsük meg, aztán elménkkel világítsuk át (de hogy mindez hogyan történjék, arra ritkán találunk magyarázatot), majd az így megtalált igazságot akarunk segítségével alkalmazzuk saját magatartásunkra. (Lelki gyakorlatok könyve, 50.) Ha azonban alaposabban megfigyeljük, a „kontemplációt” előkészítő utasítások arra buzdítanak, hogy éljük bele magunkat a szemlélt jelenetbe. Ez pedig már több a pusztá belemélyedésnél, sokkal inkább olyasmi, ami a szemlélődés egész folyamatát meghatározza. Az elkövetkezőkben erről lesz szó.

1. A jelenlét

A témával kapcsolatban már utaltunk néhány dologra, most azonban a legfontosabbra kell rátérnünk. Ha az evangélium valamelyik szavát vagy jelenetét vizsgáljuk, nem a szövegről elmélkedünk, hanem arról, akiről a szöveg szól, akire utal: Jézus Krisztus személyéről. És ez már több, mint az imént elmondottak: az, hogy a Lélek évezredek áttemelve megeleveníti előttünk a jelenetet, azt jelenti, hogy a szöveg által Jézus Krisztus jelenik meg és fordul hozzánk, még hozzá ezen a kifejező szövegen, az általa kimondott szavakon és végbevitt csodákon keresztül. Tehát nem csupán a mindenütt jelenvaló Istentől eredően, hanem épp ebben a szóban, ebben a mozdulatban, magatartásban konkretizálódik jelenléte. Némelyek nehéznek találhatják, hogy az előttünk levő írástól nem a szellem világa, hanem az eleven Úr felé fordulunk, pedig alapjában ez a legegyszerűbb út. Az Úr előtt állok, és az Úr személyesen fordul felém. Rám irányuló figyelme ő maga, a Szó, az Úr Igéje minden emberi megnyilvánulásában, beszédében és hallgatásában, az Atya dicsőítésében, a Jeruzsálemért hullatott könnyeiben, intelmeiben, vigasztalásában, aláztos vagy uralkodó kézmozdulatában. Minden mozdulata szó. És szava most közvetlenül hozzám szól.

Az emberek is odafordulnak a másikhoz, ha megszólítják. Ha az ember mond valamit, elvárja, hogy figyeljenek rá és méltányolják. Ugyanígy szólal meg Jézus is minden

megnyilvánulásában. Ő mint személy, mint az Atya Igéje kívánja kinyilvánítani és odaajándékozni magát. A konkrét, kimondott (vagy elhallgatott) szó nem szakítható el az Igétől, ami ő maga. És ez a szó, ami ő, nem csupán érzékeinkre vagy lelkünkre kíván hatni, hanem megszólít és bensőnk legmélyebb magváig akar eljutni. Az Ige és az Oltáriszentség szoros kapcsolata miatt lehetett a szemlélődést az áldozáshoz hasonlítani. Krisztus mintha előttünk állva bebocsátást kérne bensőnkbe a közös lakomához: „Nézd az ajtóban állok és kopogok. Aki meghallja szavam és ajtót nyit, bemegyek hozzá, vele eszem, ő meg velem.” (Jel 3,20) Mit jelent Jézusnak a lakoma kölcsönössége, tudjuk: a résztvevők legbensőjüket adják egymásnak, ki-ki táplálékul szolgál a másiknak.

Az elmélkedésben ez a kölcsönösség nem a szentség látszólagos egyformaságában jelentkezik, hanem az evangélium szavának sokféle változatán keresztül annak mérhetetlen gazdagságát mutatja. Mert Jézus valamennyi evangéliumi beszédében az Ige befogadónak kell magunkat tekintenünk; nemcsak a tanítványokhoz intézett korholó, vigasztaló vagy akár intő szavaiban, hanem a farizeusoknak mondott kemény hangú figyelmeztetésben is (Mt 23). Ezek a szavak sem csupán múltbeli értékükre támaszkodnak, hanem jelen időben szólnak az egyházhoz, hozzánk. Egyetlen jelenete sincs az evangéliumnak, amelynek ne válnánk részesévé: Simon farizeus házában nemcsak Simonhoz, hanem a bűnös asszonyhoz intézett szavakat is hallhatjuk: mind a kettő megszólít bennünket is. A példákat folytathatnánk. Jézus egyetlen szava sem hangzik el véletlenszerűen, mindegyik az ő lényegét tárja fel. Az ő lényege végtelenül gazdag, önmagának soha ellent nem mondó, mindig egységes. A mi oldalunkon viszont sokszínűség uralkodik, s ez kelti az ellentéteket Jézus kijelentéseiben: mi vagyunk a hálátlanok, az elfordultak, a figyelmetlenek, akik megtérésre és visszafordulásra szorulnak; mi vagyunk az elhivatottak, akik soha nem lehetnek olyan biztosak a dolgukban, hogy ne kérdezhetné Jézus: „Ti is el akartok menni?” (S vajon nem futottak-e el valamennyien, vagy szinte valamennyien, a döntő órában?) Így hát nincsen Jézusnak olyan szava vagy gesztusa, amire azt mondhatnánk: nincs hozzá semmi közöm.

Arra is ügyelnünk kell, hogy mi keresztények csak az Újszövetségen keresztül elmélkedhetünk; tehát csak azt tekinthetjük vétkeink bírójának, aki magára veszi bűneinket, s ezért egyben megmentőnk is. A Lelkigyakorlatok könyvében a bűnről szóló öt elmélkedés mindegyike egy „beszélgetésbe” torkollik a Megfeszítettel. Még a pokolról szóló utolsó elmélkedés is a Megváltóhoz intézett köszönettel zárul, aki „életem kettétörésével” nem taszít a kárhozatba, hanem inkább „nagy szeretetet és irgalmat tanúsít irántam”. (Lelkigyakorlatok könyve, 71.) Mert való igaz, „a tökéletes szeretet kizárja a félelmet” (1Jn 4,18), mi azonban soha nem juthatunk el az ilyen szeretetre. „Mert a félelem büntetés”, mi pedig tudjuk, hogy megérdemeltük a büntetést. Ezt a büntetést azonban Isten végtelen irgalmaként is felfoghatjuk; ezzel megerősít bennünket abban, hogy így fogadjuk el. Igen sokrétű kérdés ez: készségesen alávetjük magunkat a vétkeinkért járó büntetésnek, ezzel azonban részt kérünk Jézus szenvedésében, amelyet mindannyiunk bűneiért vállalt. Vagyis készek leszünk arra, hogy mi is vezekeljünk mások, ismerősök és ismeretlenek bűneiért.

Jézus mint Isten Szava legközvetlenebbül az evangéliumban van jelen, ezért elmélkedéseink elsősorban ehhez igazodnak. De az apostolok levelei is őt elevenítik meg előttünk, úgy is, hogy közvetlenül róla szólnak vagy megnyilvánulásáról a keresztény életben – mint ahogy Pál is egész működésében Jézus felé törekszik. Róla szól az Apostolok cselekedeteiben visszhangzó evangélium is s mindaz, amit az Ószövetségben az eljövendő megváltást hozó Messiásról mondanak. „Fülrészitek az Írásokat, mert azt hiszitek, hogy örök életet találtok bennük; mégsem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen... Mert ha Mózesnek hinnétek, nekem is hinnétek. Mert hisz rólam írt.” (Jn 5,39.46) Nem volna keresztény az Ószövetség tanításairól és eseményeiről elmélkedni, ha nem a Beteljesülést Hozó jelenlétére és az ő teljességére vonatkoznának.

És végezetül: az élő Urat nem szemlélhetjük úgy, mint egy eszmét vagy tárgyat, hanem csak mint az Atyától kapott ajándékot, aki éppen ezért felszólítással is fordul hozzánk. Hiszen a kegyelemben mindig benne van a követelés, hogy megfeleljünk neki, és az elmélet (teória) mindig a megtérésre (praxis) hív. Az elmélkedésben, ezért nincs merev határ az értelem és az akarat tevékenysége között. Amikor Pál, megrendülve az Úr látványától, a földre veti magát, csak egyetlen kérdése van: „Uram, mit kívánsz, mit tegyek?” (ApCsel 9,6) Nem szabad az elmélkedésben idő előtt elvonnunk a tekintetünket Jézusról, hogy erkölcsi szabályokat alkossunk magunknak; de ahhoz, hogy mélyebben megértsük, világosabban lássuk őt, belső állapotunk megváltozására van szükségünk. Ezt a változást nem az hozza létre, hogy én vizsgálom önmagammat és Jézust, hanem az, hogy rám irányul az ő tekintete, „amely megítéli a szív gondolatait és érzéseit. Semmilyen dolog nem marad előtte rejtve; minden föl van fedve és nyitva van az előtt, akinek számadással tartozunk.” (Zsid 4,12)

2. A néma Szó

Már elmondtuk, hogy Jézus nemcsak a másokkal folytatott beszélgetéseiben az Atya Igéje, hanem egész létében az, s ez a lét magába foglal minden emberi magatartást, viselkedést. Amikor kifejezetten szól és tanít, szavai úgy nyerne értelmet, ha saját benső létének dimenzióiba vezetnek be: abba, ami számára magától értetődik az Atyától kapott küldetésében, az Atyából eredő és hozzá visszatérő életében. A kimondott Ige olyan, mint egy háromszög, amely csúcsával a földön áll s fölfelé, a végtelen felé nyitott. Szava azt a lehetőséget kínálja föl, hogy fölemelkedhessünk ebbe a nyitott végtelenbe. Legelőbb a fáradtakat, a terhüket hordozókat szólítja: „Gyertek hozzám, én [nem a szavam] megkönnyítlek benneteket.” (Mt 11,28) De egy magában lezáruló logosz nem üdíthetne föl, csupán elszáritana, ha nem önmagánál távolabbról érkezne: az Atya ősforrásából; s ha nem mutatna túl önmagán, olyan vizet nyújtva, amely „örök életre szökellő vízforrás” lesz a szomszédokban: magát a Szentlelket adva nekünk (Jn 4,14).

Erről szól minden beszédében. Ahol kimondott szavának csúcsa nem nyílik meg fölfelé („nem vették észre, hogy az Atya általa szól hozzájuk”), ott a beszélgetést félbeszakítja: bár „sokat mondhatnék még rólatok ítéletképpen”; „Miért beszélek egyáltalán veletek?” (Jn 8,25) A párbeszéd ilyen félbeszakítása – amely a legtöbb János-evangéliumbeli vitabeszédben „süketek párbeszéde” volt – a passióban válik véglegessé, ahol már eleve hiábavalónak bizonyul minden felszólítás, hogy hatoljanak a Logosz mélyébe. Ezért hallgat Jézus Kajafás előtt (Mt 26,63), Heródes előtt (Lk 23,9) és végül Pilátus előtt (Mt 27,12.14; Jn 19,9). Csak a némasága szól: „Megkínózták, s ő alázattal viselte, nem nyitotta ki száját. Mint a juh, amelyet leöltni visznek, vagy mint a bárány elnémul nyírója előtt.” (Iz 53,7). Ezzel beteljesül az az isteni némaság, amiben a beszédnek nincs többé értelme. Ez köti gúzsba és némítja el Ezekiel prófétát (Ez 3,25), aki ezután csak jelképekben beszélhet (amint Jézus kereszttútjának stációi is néma gesztusokkal kifejezett hangos szavak), egészen addig a napig, amíg meg nem érkezik egy menekült Jeruzsálemből, s hírül nem hozza, hogy elpusztult a város, s a nép fel nem ismeri ebben Jahve szavának igazát (Ez 24,27; 33,22). Az Újszövetségben ez a keresztre feszített Jézus szavaiban teljeseedik be. Elhagyatottsága feljajdul, s ezzel nyilvánítja ki az Atya végső igazságát. Ugyanakkor azonban iszonyú kiáltással az Atya néma karjába helyezi magát, hogy a halál napján, nagyszombaton a néma, mégis mennydörgő Szóvá legyen.

Isten és Jézus némasága azonban sohasem jelentés nélküli. A némaság olyan mód, amely erősebben képes a lényegre kifejezni, mint a megnyilatkozás. Antiochiai Szent Ignác sokat tudott erről, s már saját szenvedésekor beszél róla. „Jobb hallgatni és lenni, mint beszélven nem lenni. Szép dolog a tanítás, ha az, aki mondja meg is teszi, amit tanít. Egy tehát a tanító (Krisztus) az, „aki szólott és lett” és mindaz, amit hallgatásban tett, méltó az Atyához. Akiben valóban megvan Jézus szava, az még *hallgatását is meg tudja hallani*, hogy tökéletes legyen

(mint Jézus), hogy beszédjét cselekedje, és hallgatásáról felismerjék” (Ef 15,1–2). Jézus tehát nemcsak beszédével hat, hanem némaságával is, s aki követi ebben, az tanulhat belőle. Némasága olyan jelentős lesz, akárcsak Istené. Ugyanakkor Ignác persze beszél arról az Istenről is, „aki magát fia, Jézus Krisztus által kinyilatkoztatta, aki az ő hallgatásból származó Igéje” (Magn. 8,2). Jézus fogantatását, születését és halálát pedig úgy említi, mint a „három kiáltó misztériumot, amely Isten csendjében (hesychia) ment végbe” (Ef 19,1). És ebben az istencsendben keletkeznek a „fennhangon kiáltó titkok”, csak hogy „e világ fejedelmei” képtelenek meghallani őket. A Megváltó fogantatása, születése és halála tehát hangos, de meg nem hallott szó. Az Atya csöndjét azonban, amelyből a Logosz ered, nem értelmezhetjük gnosztikusan, mintha a Logosz mögött rejlő néma szakadék lenne az ősisetség. Ennek ellene mond, hogy a Fiú öröktől fogva az Atyától születik, amiként János mondja prológusában Jézus Krisztusról, aki „az egy Atyától jött és az egy Atyánál volt, és őhöz tér vissza” (Magn. 7,2). Az Ige tehát az Atyának öröktől Logosz-szerű, tehát az Atya jelentéssel teli csöndjéből származik. Ez igazolja a fentebb elmondottakat, hogy ugyanis a Logosz a némaságon keresztül is megnyilatkozhat.

A nagyszombat misztériuma nem kivétel ebben. Nemcsak azért nem, mivel Jézus halotti némaságával vállalta velünk a sorsközösséget, s ez „hangos kiáltás”, hanem mert Jézus kifejezetten annak a halálnak némaságába szállt alá, amely Istentől távol esik, s amelyben már senki sem dicsőítheti Istent (vö. Zsolt 6,6). Ennél hangosabban már nem hirdetheti Isten, hogy még elveszettségünkben is utolér bennünket. Az, hogy a régi egyházi énekekben „Isten haláláról” szóltak, azt jelenti, hogy Jézus az ember halálát (Istentől elhalását!) is bevonta az Atya és a megtestesült Fiú viszonyába a Szentlélekben, akit halálakor visszalehel az Atyába. Ez a halotti némaság része az ő kinyilatkoztatott, felénk irányuló misztériumának.

Sokféle hallgatása van Jézusnak. Van olyan némasága, amellyel a házasságtörő asszony elleni vádakat hallgatja. Szótlatlan lekuporodva ír a porba, majd hirtelen felegyenesedve tömören kimondja a bírói ítéletet: „Az vesse rá az első követ, aki büntelen közületek!” Ezután ismét hallgatásba merül. Ez azonban nem más, mint hatalmas szavának visszhangja a vádaskodókban, amint elsompolygásuk is bizonyítja (Jn 8,1–11). De már korábban is a gyermek Jézus hallgatása: nem árulja el szüleinek, hogy Atyja házában marad; némasága félelemmel teli keresésre készíti szüleit. Aztán fenségesen megszólal, és szavai hosszú éveken keresztül visszhangzanak értetlenségükben. De éppen értetlenségükben értik meg, milyen ismeretlen terek tárulnak fel a fiúban. Megértik, hogy otthonukban milyen tiszteletteljes bánásmódot követel ő, aki felülről érkezett.

Máskor egyesekhez nem beszél, de szól másokhoz: „Ki az én anyám és rokonom?” (Mk 3,33) Azok, akik bebocsátásra és feleletre várnak, ennyit kapnak, többet nem. Ismét máskor Jézus egyetlen szó nélkül ad hatalmas kinyilatkoztatást: mint a Tábor hegyén bekövetkezett színeváltozásban, ahol azoknak, akik átéltek, nem ad rá magyarázatot; vagy Pálnak, aki „titokzatos szavakat hallott” az elragadtatásban, „amilyeneket embernek nem szabad kimondania” (2Kor 12,4). Olyan szavak ezek, amelyek túl vannak az emberi beszéden, mégis van mondanivalójuk. Ezekből a példákban kiindulva mondhatjuk, hogy Jézus minden szavát hallgatás veszi körül, ez azonban nem korlátozza szavait, hanem azoknak az ember számára felfoghatatlan dimenzióját alkotja. Ha Isten megnyilatkozik, semmit nem hallgat el, de Istenen kívül nem talál senkit, aki felfoghatná szavai egész mélységét. A legtöbb, amit válaszként kaphat: „Íme, az Úr szolgálóleánya”, s itt sem tudhatta Mária, hogy a „legyen nekem a te igéd szerint” hova vezethet. A későbbiekben megmutatom majd, hogy a Szó legjobb megértése az odaadásban és az egyesülésben valósulhat meg a kölcsönös beszéd szférája fölött.

Előbb azonban azt kell megvizsgálnunk, hogy valójában mit is nevezünk szárazságnak, aszálynak, vigasztalanságnak az elmélkedésben. Aki elmélkedik, az szöveget lát maga előtt, csupa betűt. Mindez nem nyílik semmilyen belső szellemi térre, talán még eleven jelenlétre

sem: „a lélek lomha, lanyha, és szomorú, és mintha elszakították volna Urától, Teremtőjétől (Lelkigyakorlatok könyve, 317). Lehet-e itt az Ige némaságáról beszélni? Egyetlen értelemben igen: mintha nem kívánna magától megnyilatkozni. Ennek az állapotnak, mondják, több oka is lehet: saját bűnünk, „mert langyosak, lomhák és hanyagok vagyunk lelki gyakorlatunkban”. Vagy magának az Úrnak biztatása ez, hogy az ő érezhető segítségével nélkül próbáljunk behatolni mélységébe. Vagy pedig azt kell így egzisztenciálisan megtapasztalnunk, hogy e mélységbe saját fáradozásunkkal nem hatolhatunk be. „Mindez a mi Urunk adománya és kegyelme”, és „lelkünk nem fuvalkodhat fel sem büszkeséggel, sem hiúsággal”, hogy a magunk erejében léptünk fel erre vagy arra az „imafokra” (uo., 322). Szabad, sőt kell is kopognunk, de ne bízzunk a kopogás mágikus erejében, hogy ettől törvényszerűen feltáruhnak előttünk az ajtók. Az Ige a maga látszólagos némaságában mindhárom úton át lényeges igazságokra tanít. „Áldottak, akik nem látnak és mégis hisznek” – és hisznek „a megdicsőült, kimondhatatlan örömben” is (1Pt 1,9). A „megdicsőülés” azonban az Úrnál van s erről mi most lemondunk.

A keresztyén elmélkedés ezen a ponton élesen elválik a többi, nem keresztyén elmélkedéstechnikától. Azokban az elmélkedő saját álláspontjából kiindulva jogosan halad egy előbb-utóbb föllelhető ismeret felé, s nem számol az Ige önmagától kitárulkozó kegyelmi terének szabadságával. Itt más utat nyit az érzélem feladása – eltekintve most saját lanyhaságunk következményeitől: az Igét követjük a szenvedés állapotába, amikor úgy érzi, hogy elszakítva „Urától, Teremtőjétől”, az örökké szóló Atyától, egyedül függ a keresztfán. A világhoz irgalmas Atya akkor jut el megnyilatkozásának csúcsára, amikor némán siet elveszett Fia elébe, „nyakába borult és megcsókolta” (Lk 15,20). Ez a Szó túlmutat minden szón, az elhagyatottság kiáltásában: „Istenem, miért hagytál el engem?”

Így lehetséges, hogy mindaz, amit az elmélkedésben szárazságnak, sötét éjszakának érzünk, ugyanakkor rejtetten, mégis valóságosan a szeretet éles ragyogása. Ennek a szeretetnek azonban a hit mezítelenségébe kell rejtőznie, az egyetlenbe, amit a kívül-belül, mindenéből kifosztott Jézus nem veszíthet el. Ezzel végleg bebizonyosodik, hogy a keresztyén elmélkedésben a némaság sohasem jelentés nélkül való. Vagy másképpen szólva: ahol földi értelemben már nincsen szó, ott tárul fel az Ige és az üzenet kimondhatatlan magasságú szférája.

3. Elmélyedés az Igében

Az elmélkedéshez adott útmutatásokban mindig ott találjuk az elmélyedés fogalmát. Adhatunk pontos időtartamot, milyen hosszan mélyedjünk el, ez az idő azonban módosítható anélkül, hogy az elmélyedés lényege megváltoznék. Persze az időtartamnak elégségesnek kell lennie ahhoz, hogy lelkünk valóban elidőzhessék. Ugyanakkor vegyük figyelembe Madeleine Delbrêls gondolatát: a tevékeny életet élő keresztyének kevesebb az ideje, mint a kontemplatív életet élőknek. Lefürhatunk azonban „függőlegesen a mélybe”, s ennek nyomán hamarabb szökken fel az éghető tüzelőolaj, mintha erdőket vágnánk ki tüzelőért. De ezekhez a „mélyfúrásokhoz” is időre van szükség.

Ahol otthon vagyunk, ott tudunk elmélyülni, utazás közben aligha. Isten önmegnyilatkozása Jézus Krisztusban otthont teremt számunka. Olyan otthont, amelynek tájait sohase tudjuk egészen bejárni – mindig újabb és újabb látványt fedezünk fel. Minden ismerős benne, de minél tovább lakunk benne, annál meghittebbé válik. Hisz meg van írva, hogy vándorok és jövevények vagyunk a földön (Zsid 11,13; 1Pét 2,11), „hazánk a mennyben van” (Fil 3,20). Mert a végső tér, ahol otthonunkra lelünk, a Fiú beteljesült küldetésének tere. Ő pedig minden földi tapasztalatával a Szentháromság örökkévalóságába tért vissza. Ott az átélt helyzetek a maguk végleges igazságában jelennek meg, s a különböző „állapotok” a

maguk sokféleségében (hogy az „état” Bérulle-i alapszavát használjuk) beleolvadnak az Atyának a Fiúval való örök egységébe.

Az elmélkedés pontosan erre a végső egységre törekszik. Mivel Jézus földi körülményeinek ezt az egybevonását mi közvetlenül nem tudjuk megközelíteni, helyesen tesszük, ha valamelyik titkából kiindulva járjuk körül a benne rejlő egységet. Ez alapos munkát követel.

Vegyünk egy tetszés szerinti példát. A tizenkét esztendő fiút, annak tudatát, hogy neki elsősorban és egyértelműen abban kell lennie, ami az Atyáé. Helye a templom. És valószínűleg tudja már, hogy ennek a templomnak egész szenvedéstörténete őbenne fog beteljesülni. Ebben az „itt kell lennem” magatartásban fejeződik ki küldetése, egészen a kőből emelt és az élő templom lerombolásáig és három nap alatt történő újjáépítéséig – ő maga a templom. Amit tud, nem közölheti egyetlen felebarátjával sem. Közölhetetlen, akár a Szűz tudása is, amikor már nyilvánvalóvá válik terhessége. Micsoda magányosság lakik a fiú lelkében, micsoda terhet ró rá már akkor az Atya! Pillékként kell állnia s tartania mindazt, ami volt s ami aztán következik. De a régi s az új átmenet nélkül egymásba ér, ő ott ül a tanítók közt és kérdéseket tesz fel nekik. Meg akarja ismerni a régi bölcsességet, hogy tanuljon belőle, s ez nem akadály a annak, hogy ő a kérdező ismer mindent és tudja a feltett kérdésekre a választ – alapjában véve az egész Ószövetség Istennek és Jézusnak feltett kérdés –, s minden reá figyelőt (most őt hallgatja az Ószövetség) ámulatba ejt. Nem mindentudóként kérdez, és nem úgy, mint aki mindent jobban tud. Él benne a készség, hogy saját története előzményeit megismerje, ez azonban öneki szegezett kérdéssé alakul át, s ez megerősíti abban, hogy ő mint végérvényes templom, lezáró törvény, végső próféta és pap legyen az Ige: a mindent beteljesítő válasz.

És itt lép be, mintegy oldalról, Mária és József, nem tudva, hogy ők maguk is a régi és az új között állanak; hazatérve elhagyják a régit, és most „döbbenten” látják, hogy az újat, ami után kutatnak, a régiben találják meg. Folyamatosság – egyben törés is: nekik tudatlanoknak és semmit nem értőknek bele kell törődniük abba, hogy ez lett a Fiú sorsává. Ez az értetlenség, törés, fájdalom a végletekig fokozódik majd az édesanyában, aki a régit még „Sion leányaként” foglalja magában, a kereszt alatt azonban „szeplőtelen egyházzá” (ecclesia immaculata) változik át (Ef 5,27). S ami itt villámszerűen fellobbant, az esztendőkre ismét elhomályosul: „Aztán velük ment Názáretbe és szolgált nekik.” De a felszín alatt az elmélkedés folytatódik: „Anyja mindent megőrzött szívében”, és vele együtt minden idők egyháza, és most mi is. Ebből semmi sem tartozik csupán a múlthoz, s nem azért értékes, mivel régi: hiszen az ígéretből mindig van átmenet a beteljesülésbe – ott is, ahol egy történeti esemény hirtelen megelevenedik és betölt minket jelenlétével. Mindig jogos a meglepetésünk, ami áthat ismert és megszokott dolgainkon, s mi is halljuk az Úr ámuló és intő válaszát: „Vajon nem tudtátok?...” A hétköznapiok felszínén túl mindig rá kell eszmélnünk, hogy Jézus tudatában minden értetlenségre, kérdésre, megdöbbenésre megvan a válasz. És mindez annak paradoxonában, ahogyan Pál követeli tőlünk: „...megismeritek Krisztusnak minden értelmet meghaladó szeretetét...” (Ef 3,19)

Csupán jelezni akartam, hogy a titok hogyan járható körül, mélységei hogyan tárhatók fel; s még hányféleképpen lehet nyitogatni ugyanezt a titkot! Egyvalami azonban talán nyilvánvalóvá lett példánkon: nem távolról szemléljük az eseményeket, hanem a mélység, a középpont felé igyekszünk: az Istenember benső lényege felé, aki minden evilágit eszköznek tekint, hogy teljesítse az Atya parancsát. Állandó imakapcsolatban marad vele a Szentlelken át, hogy a Szentlélek által tudja meg akarátát. Minden lépésnél, mintha függöny nyílna szét előttünk, bepillantunk a középbe. És akkor így szól a parancs: álljatok meg! Hogy a függöny fölemelkedett, az kegyelem és meghívás: fogjuk fel a látottat, járjon át bennünket, nyíljunk meg a vágytól (semmiképp sem a birtoklás vagy az élvezet vágyától!), amely így szeretne beteljesülésre érni. Öröm, sőt túláradó öröm lehet abban, hogy ez megadatik nekünk – a

gyümölcsöt ne csak kirakaton át szemléljük, hanem „ízleljük” s „kóstoljuk”. Íme, ennek a nekünk ajándékozott részvételnek régi szavai. „Sokat tudni és semmit sem ízlelni: mit ér?” (Bonaventura.) „Nem az táplálja és élteni a lelket, ha sokat tudunk, hanem ha a dolgok bensejét megérintjük és megízleljük.” (Lelkigyakorlatok könyve, 2.) Ignác e ponton nyitva hagyja a kérdést, hogy ez az ízlelés azáltal jön-e létre, hogy mi „behatolunk” a tárgyba, vagy azzal, „hogy látásunkat erő ragyogja át”. Az előbbi nehezen jöhetne létre az utóbbi valamelyes „fénye” nélkül, az utóbbi azonban bizonyosan nem az előbbinél.

Elidőznünk azonban nem az esemény külső részleteinél kell, hanem Jézus Krisztus gondolkodásának, magatartásának, szívének benső szemléleténél. Ez a benső szemlélődés pedig csupán akkor lehet igazi, ha közben fölsejlik Jézus kapcsolata az Atyával és Szentlélekben és az emberekkel az ő küldetésében. Hiszen Jézus csakis ebben a kettős mozgásban él, ő az egyetlen, aki „közvetítő Isten és ember között, önmagát váltságul adva mindenért” (1Tim 2,5). Lehet, hogy az ilyen ámuló elidőzés valamiképpen „eltávolít” a kiszabott időnktől, és belefeledkezünk a mélységbe nyílt látványba. De egészen másként is történhet: a meglelttől tovább keresünk, valami újra várva. Mindkét esetben ugyanaz a kritérium érvényes: nem „távolodhatunk” máshová, csupán e közvetítés konkrét tartalmához, amelyben Isten és az ember közt az egyetlen élő egység létrejött. Istent csupán úgy „ízlelhetjük meg”, ahogyan Jézus Krisztusban megnyilatkozott és magát nekünk adta. Az embert is csak úgy szemlélhetjük, ahogyan ez a hozzá lehajló szeretet magához ölelte. A „magában-való” valóban az „értünk való” Istenben ajándékozta nekünk magát. Éppen azért, s ezt még egyszer hadd hangsúlyozzam, nincs szükségünk más „lelki érzékre”, hogy Istent megízleljük, csak arra, amivel Isten megajándékozott bennünket. Jézus istenemberségében érinthetjük meg Istent, aki felénk fordult és föltárta magát előttünk. Hiszen az Ige testté lett, és soha többé nem húzódott vissza valami pusztán szellemi világba.

Ha tehát a titok mélységeiben elidőztünk, utána minden különösebb törés nélkül visszajuthatunk a küldetésünkhöz. Meglehet, hogy Krisztus küldetésének szemlélése közben egy pillanatra szem elől veszítjük a sajátunkat, de hamarosan ismét rábukkanunk a mi kicsiny helyünkre az ő hatalmas terében. Jézus küldetése az Atyából indul el, és a Szentlélek által irányul a világra. Az ő küldetésén elmélkedve fölfedezhetjük benne saját küldetésünket is, és ez fölkelti bennünk a vágyat, hogy jobban töltsük be hivatásunkat. Mindkét esetben kölcsönhatásban állnak, amint fentebb a „teória” és a „praxis” közti folyamatosságot felismertük.

A szövetség végtelenül titokzatos középpontja az a hely, ahová elmélkedésünk szólít. Mert maga Jézus a szövetség: ő a legfőbb próféta, aki által Isten az emberiséghez szól; ő a legmagasabb rangú pap, akin keresztül az emberiség megmutatkozik Istennek; s miközben mint Isten végső Igéje, papként áldozza föl önmagát, ő a „jó pásztor”, aki „életét adja juhaiért”. Istent helyettesítő pásztorként pedig ő a király, és annak is nevezi magát. Az Ószövetség szerint az ember hármassal hivatalt vállalhat a népért: lehet próféta, pap, és király, illetve mint pásztor. Ez a három egyesül a „szövetség közvetítőjében”, és így csak egymásban, egymáson át érthetők és értékelhetők igazán. Ebben valamennyi korábbi utat meghaladó egységbe torkollik bele a keresztény elmélkedés. Itt találjuk meg Isten tökéletes kinyilatkoztatását, túl egyes szavakon és fogalmakon: a legközvetlenebb és legkonkrétabb, minden szót felülmúló egységben. Közli Isten megnyilatkozását önmagáról, de nem körülhatárolt szóban, hanem szentháromságos odaadásban, amely Jézus főpapi voltában mutatkozik meg – olvassuk el János evangéliumának 17. fejezetét. Isten királyi fenségének ragyogó megnyilatkozása ez, de egyben önmagát lealacsonyító pásztori aggódás is minden eltévedt bárányért.

Az elmélkedés képeket közvetíthet, benyomásokat Isten belső világáról, ez a közvetítés azonban mindig csak Krisztuson keresztül történhet. Vagy másképpen fogalmazva: mindaz, ami Krisztusban megragad bennünket, a Szentháromsághoz vezet el. Senki nem juthat el az

Atyához másként, csak ha Atyaként látja őt, vagyis a Fiúnak szóló megnyilatkozásában. És senki sem jut el Atya és Fiú egységéhez mindkettőjük Szentlelke nélkül, aki az Istenség szeretetének mélységét kutatja. Ez azt jelenti, hogy a képek végül olyan vakítóak lesznek, hogy Isten, aki túl van minden foghatón, csak önmagának érthető: a szeráfok kénytelenek arcukat elfedni a dicsőség túláradozó fényessége elől (Iz 6,2), s már csupán imádják őt. Isten kinyilatkoztatott titka végzetlen.

III. Egyesülés

1. Mária útja

Mit is jelent egyesülni? Mi is lehet a keresztény elmélkedés bármelyik módszerének célja? Hiszen a keresztény elmélkedés valójában az Abszolúthoz vezető út három újplatonikus fokát teszi magáévá. Ezek: a „megtisztulás útja”, a „megvilágosodás útja” és az „egyesülés útja”. Az egység megteremtésére irányult Jézus Krisztus minden fáradozása is, ahogyan főpapi imája is bizonyítja: „hogyan egy legyenek, amint mi egy vagyunk: én bennük, te bennem...” (Jn 17,22–23) Itt az egységnek olyan formájára utal, amely mindenképpen felülmúlja Jahve és Izrael dialogikus szembenállását egymással az Ószövetségben. Hogy a teremtmény maga nem válhat Istenné, azt minden hívő keresztény tudja, s tudnia kell minden keresztény misztikusnak is, bármilyen formában beszél is az egyesülésről. Különben a teremtmény önmaga teremtményévé válnék, s ami még elgondolkodtatóbb, önmaga megváltójává is. De miképpen lehet felülemelkedni kettejük szembenállásán anélkül, hogy ennek a képtelenségnek a csapdájába esnénk? Értjük be azzal az illúzióval, hogy tudatvilágunkat egyesítjük Istennel? Ez esetben a teremtmény annyira alapjának érezné Istent, hogy elmosódna benne kettejük különbségének tudata, pedig ez a különbség a valóságban továbbra is fennáll, s az egyesülés élményének elmúltával szükségszerűen visszatér. Vagy másképpen is áthidalható a különbség a tudat és a lét között? Ez a kérdés meghatározóan fontos a keresztény elmélkedésben, főleg akkor, ha olyan elmélkedési formákkal kerül szembe, amelyek nem is vesznek tudomást a teremtés és a megváltás tényéről, s ezért közvetlenül törekedhetnek az egyesülésre – még úgy is, mint a létezés legfőbb igazságára.

E kérdésre a keresztény válasz csakis a Szentháromság titkából indulhat ki, ez az egész keresztény vallás középpontja. Erre épül a Krisztusról, a megváltásról, az egyházzal, a Szentlélekről, a szentségekről, a szentek közösségéről és az örök életről szóló tanítás. A Szentháromság titka azonban az értelmünk számára felfoghatatlan titok. Hogy Isten Egy („szubsztancia”, mondják a teológusok), de csak azért élő és szeretetteljes, mivel Benne a nemző Atya, a nemzett Fiú s a kettejük közül származó Szentlélek énje (hiposztázisa) áll szemben egymással. A titok fátyolát csupán Krisztus alakja lebbenti föl, mivel nemcsak Istennel szemben álló emberként, hanem egész énjével, vagyis mint az Atyja örök Fia imádkozik az Atyához s tegezve szólítja, habár ugyanakkor azt is mondhatja: „én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30), és: „hogyan végre lássátok: az Atya bennem van s én az Atyában vagyok” (Jn 10,38). Ennek az egységnek nem áll útjában a különbözőség: a Fiú elismeri az Atya „feljebbvalóságát” (Jn 14,28), hiszen ő az eredete. Az előbb mégis az Atyával való egységét hangsúlyozta, ezt az elgondolhatatlan egységet, hisz a Logosz öröktől fogva a nemző Istennél volt. Mindent meghaladóan jó és értékes, hogy Istenben a személyek különböznek egymástól. Ebből adódik, hogy Isten mindenekelőtt az odaadás végtelen benső élete, s ezért maga a szabadság is. Szabad arra, hogy mást alkosson, mint ami ő maga, de ezeknek a létezőknek a jósága is tőle származik.

De vajon csak az övétől eltérő jóságot kaptuk-e Istentől, vagy pedig részt vehetünk benső isteni egységében is? A kora keresztény misztika mélységesen hitt Istennek a teremtet lélekbe véssett „képében”, amely a megtisztuláson, elmélkedésen, a benső mélységekbe való leereszkedésen át megszabadul a földi salaktól és így ragyog fel. Később szinte észrevétlenül hozzátették a következő lépést, miszerint kép csak az ösképen lehetünk, s az maga a Fiú. Innen két út visz tovább: az elmélkedéssel beleállunk a Fiú helyébe, aki ösképpünket *kirajzolja*, de egyszersmind *tartalmazza* is (mint az egyes dolgokat az „ideák” világa). De valóban járható ez az út, ha maga az öskép nem tárulkozik fel előttünk a kegyelemben? S ennek a kegyelemnek konkrét alakja nem éppen a Fiú emberré válása, aki ezáltal számunkra az út, sőt: az igazság és az élet?

Ha viszont az eszményhez, a Fiúhoz a Megtestesült követésével juthatunk „vissza”, nem pedig úgy, hogy neki hátat fordítva az eszmék tisztán szellemi világába próbálunk fölemelkedni, akkor a megtestesülés személyes helye kerül a középpontba: a szűz és anya, Mária. Az „egyesülés útja” ezzel elveszti minden elvontságát, önhittségét, világtól idegenségét. Hiszen a kocka megfordul, és az ember által keresett egyesülés most éppen a Fiú megtestesülésében válik elérhetővé.

És így lesz a Mária ölében végbemenő titokzatos folyamat ezen a világon olyasmivé, ami Isten benső titkához hasonlatos. Bizonyos, hogy az atyai „mag”, amit a Szentlélek helyezett el a Szűz méhébe, nem azonos az anya lényegével. De ez a mag mégis kizárólag Mária lényéből táplálkozik, hogy azzá váljék, akit teljes joggal fiának nevezhet. S a fiziológiai folyamat – testének odaadása, amelyből fia teste felnő – lelki folyamattal párosul; s ez nem egyidejűleg s nem utólag jön létre, hanem előtte („prius concepit mente quam ventre” – előbb fogadta szívébe, mint méhébe). Mária teljesen odaadja magát a Fiúnak, akit „a Magasságbeli Fiának” mondanak, vagyis Istenének. Ez a keresztény elmélkedés ősmintája! Testestől-lelkestül egészen gyermeke fejlődésének rendelkezésére áll, ez az odaadás mégsem szegényíti őt, hanem olyan mértékben gazdagodik, amilyen mértékben odaadja magát. Sőt ez a gazdagodás elsődleges ebben a cserében (ezt bizonyítja a Szeplőtelen Fogantatásról szóló hittétel), hiszen már eredendően a teljességet kellett megkapnia, hogy ennyire teljesen odaadhassa magát.

Nehéz lesz az ő elmélkedésének egész egyszerűségébe belehelyezkednünk, hiszen részekre oszthatatlan, s éppen azért ilyen mérhetetlenül mély. Teljesen a Fiúénak érzi magát, s feltétlenül beleegyezik ebbe a kisajátításába. De azt is tudja, hogy éppen a Fiútól, Istentől olyan páratlan lét jut osztályrészül, amelyben ő, az alázatos szolgáló, elképzelhetetlen magasságba, az Atyaisten mellé emeltetik, hiszen az Atya Fia az övé is. Az ellentmondás felfoghatatlan tényét végig sem akarja gondolni; a lényébe oltott titok egyetlen hatása, hogy fokozott és még feltétlenebb odaadásra készíti. S épp ezáltal részesül a kegyelem újabb bőségében. Ez a körforgás azonban nem sodorja örvénybe, hanem megmarad csendes, mindenre kész szolgálóleánynak.

Annál inkább, mivel egyelőre semmi köze a benne beteljesülő frigyhez. Amint az atyák mondják, az isteni és az emberi természet jegyváltása ez. Ő csupán véletlen helye e szövetségekötés eseményének. Így nézve, a frigy személytelennek látszik. Azt gondolhatta: bármelyik asszonyban inkább végbemehetett volna, mint benne. Vagy tekinthetjük mindenkire kiterjedőnek is. Hiszen azzal, hogy az isteni magot belehelyezik az emberi lényegbe, mint kovászt a tésztába, az egész emberi természet átszellemül, az isteni kovász kikel benne. De Mária nem maradhat meg sokáig ebben a névtelenségben. A fénysugár visszahull rá, az „áldottra”, személye kiválik az emberiségből, „mert az Úr letekintett alázatos szolgálójára. Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék.” (Lk 1,47–48) Nem tud e fénysugár elől kitérni, nem is akar. A kitérés ellentmondana az alázatnak. Isten kiválasztotta a neki tetsző eszközt, az eszköznek semmi érdeme sincs e választásban. De mint eszköz és „jegyesi ág” mégiscsak ő az eljegyzett. Mária annyira részesévé lesz a benne

végbemenő eseménynek, hogy egyszerű és aláztos igénjével az egész emberiség helyébe lép. Ezzel benne összegeződik és teljeseedik ki az egész Ószövetség hite és hűsége Ábrahám óta. Mária éppen azzal kerül az események középpontjába, hogy magától értetődően hagyja létrejönni a frigyet az ember és Isten között.

Itt tárul fel előttünk egy semmivel sem összehasonlítható, bizonyos módon mégis követhető út. „Aki teljesíti az Isten akaratát, az az én testvérem és anyám.” (Mk 3,34) Ez már több jelképes beszédnél. Vonatkozhat persze egyházi és személyes eseményekre is, mint ezt később látni fogjuk. Elsősorban azonban egy valóságos párhuzamra utal. Isten fia mindenekben s mindenekből olyan testi alakot kíván magára öltetni, hogy mindnyájan testvérként hasonlítsanak hozzá annyira, hogy vele együtt egészen feloldódjanak az Úr akaratának teljesítésében. „Ha szíved még egyszer jászol lehetne, / a gyermek Isten költözne szívedbe.” „Krisztus százszor születhet Betlehemben, / Ha szívedben nem, itt állsz elveszetten.” (Angelus Silesius.) Hogy szívünk jászollá válhassék, olyan készségnek kell kialakulnia bennünk, ami aligha jöhet létre az elmélkedés alapjai nélkül.

Ezzel egészen egyszerűen feltárul előttünk a kapu, amelyen beléphetünk az elmélkedés legbensőbb titkaiba. Miképpen gondol Mária a gyermekére, miképpen van jelen számára: elválaszthatatlan egymástól, amit tőle kap és amit neki ad. Ugyanígy a mi elmélkedésünk is együttlét Krisztussal. A kettőnk között levő távolságot nem lépi át, s mégis valami lényegi egyesülés jöhet létre. Mária odaadottsága gyermekének lényegileg ima, függetlenül attól, hogy ez konkrét gondolatban, kimondott vagy kimondatlan szóban megfogalmazódik-e. Egészen neki él, s ez imaként kíséri őt a minden földi ténykedésében – vizet hoz a kútról, főz és takarít –, semmi nem zavarja az elmélyülést. Mi nem vagyunk „kegyelemmel teljesek”, szükségünk van az elmélkedésre szánt különidőre, hogy egyre rendszeresebben és teljesebben a bennünk növekedni kívánó Úr felé fordulhassunk.

Egyről azonban itt nem szabad megfeledkeznünk: Mária a Megváltó Gyermekek világrahozatalával nemcsak az Ószövetség egész hitét testesíti meg, de azt a fájdalmas reménységet és várakozást is Izrael történetében, amit „messiási vajúdként” éltek meg. Az apokaliptikus nő „jajveszékel a szülés fájdalmától.” Izrael elégszer jajveszékelhetett, és bár Mária biztosan nem „jajveszékel” a maga adventjében, attól a félelemtől mégsem szabadulhatott, amit a földnek kell éreznie, ha eget kell szülnie. Az ő személyében Izrael története sűrűsödik össze, egészen a szülés pillanatáig, aminek végül is fájdalom nélkül kellett végbemennie, hiszen az Ószövetségből való átlépés a mindent beteljesítő Újszövetségbe nem a régi „műve”, hanem az új csodatétele. És az újról már nem is a régi gondoskodik: „Gyermekeit elragadták, és az Isten trónja elé tették. Az asszony a pusztába menekült...” (Jel 12,5.) Ez a sorsa annak, aki az Ószövetséget egybefogva megszüli az Újat, aki pedig azonnal eltávolodik a testi szövetség megtestesítőjétől, az anyától, és Atyjához közeledik. „Asszony, mi dolgom veled!” – ezzel a szemlélődés lelki pusztájába taszítja őt. Pusztába, ahonnan az anya csupán imádkozva és szemlélődve, messziről követheti Fiának a kereszten végződő útját. Ott aztán végérvényesen ráhagyja őt a szeretett tanítványra. János fölveszi abba, ami az „Övé”, az egyházba. Ettől a pillanattól fogva Mária az egyház jelképévé és ősképevé válik – a korunk pusztájában élő egyházé.

Nem mintha a számtalan Madonna-kép, a gyermekét karján tartó, azt tápláló, becéző s vele játszadozó sokféle anyaábrázolás hamis lenne; de ezek csupán egy részletét tárják föl a Máriától tanult szemlélődésnek. Egy fontos és gyakran elfelejtett dolgot tárnak föl: Máriának a méhében hordott magzatával kilenc hónapon át folytatott párbeszéde se meg nem szűnik, se meg nem rövidül a gyermek születése után. A misztérium változatlanul folytatódik; a Fiú, aki meglepetésszerűen otthagyja anyját, s a Férfi, aki elhagyja őt, nemcsak méhének, hanem hitének és szeretetének is gyümölcse marad. Lényük egységén belül a párbeszéd tovább tart, a külső és fájdalmas magányosságban is, a názareti „kamrácskában”, miközben Jézus

prédikálva járja az országot. De e szemlélődés közben már elérte Mária lelkét az a „tör”, amely a keresztt alatt egészen átjárja anyai szívét.

Mindez döntő Mária s vele minden keresztény elmélkedése számára. Mert amit szemlélünk – Jézust valamelyik titkában –, az nem előttünk van, hanem már eleve bennünk: „Lelke által megerősödjete bennő emberré, hogy a hittel Krisztus lakjék szívetekben”. (Ef 3,16–17) De őt, a már jelenlévőt elmélkedés által megszületésre készíteni – mindenkiben messiási vajúdáshoz hasonlót válthat ki. Mi Máriánál sokkal kézzelfoghatóbban a bűnös, Istentől mindig idegen „Őszövétségéből” indulunk ki, és nem kerülhetjük el az új megszületésének „fáradtságát”. Lelki fáradtság ez, amely felismeri, hogy szükség van rá, de egyben fölőleges is, mivel az átmenet a „megtaláláshoz” – mint az eredendő bűntől a Szeplőtelen Fogantatáshoz – nem az érdemtől függ, hanem a tiszta kegyelem ajándéka. És egyedül Isten tartja számon fáradtságunk hónapjait: akkor részesülünk a gyümölcsben, amikor ő akarja, ma, holnap vagy egy esztendő múlva.

Mária útján a meghitt, beteljesedett időszakról nem is esik szó, hanem csupán kettőről: a sárkány folyton lesi az asszonyt, hogy felfalja a gyermekét; a gyermek elragadtatik Istenhez, az asszony viszont a pusztába menekül, itt életben marad Isten kegyelméből, de szünet nélkül fenyegeti a sárkány „nagy haragja”. Az egyházzá vált asszony veszélyes kiszolgáltatottsága tovább tart: más gyermekei is vannak, akik „megtartják Isten parancsait és kitartanak Jézus (vér-)tanúsága mellett” (Jel 12,17). Mindez szükségszerűen befolyásolja elmélkedésében ezeket a gyermekeket, akik mi vagyunk. Ez pusztai elmélkedés marad, bármilyen is ennek a pusztának az alakja: keresztényüldözés, karmeli magány vagy éppen csak szürke hétköznapi. Nem számíthatunk tehát a harmadik mennyországba való elragadtatásra vagy a boldogság előőzére, még csak nem is törekedhetünk erre. Nem tehetünk mást, csak azt, hogy a fenyegető pusztában – még mindig és újra Mária módján – a gyermeknek adjuk magunkat, hogy „nővére, fivére, anyja” legyünk.

A keresztény elmélkedés nem akar kimenekülni a világból, hogy valamiféle elragadtatott Paradicsomba jusson. Úgy tesz, mint Mária, aki imádkozva követi Jézust a gyakran érthetetlen és megfeythetetlen úton, mindig készen arra, hogy melléje szegődjön, ha szüksége van rá: ezt tette a keresztt alatt. Biztosan megtapasztaljuk a telítettség állapotát is ebben az elmélkedésben, de nem találunk idillikus szigeteket. A Fiú korai esztendeire is rányomja bélyegét Simeon jövendölése: „Tör járja át szívedet”, s a tizenkét éves Fiú szavára még sötétebb árnyékot vet az érthetlenség. Különös vándorlás ez termékeny tájakon és pusztaságokon, amelyeket Isten szolgálólánya kikezdhetetlen türelemmel jár végig. Őt sem az érthetlenség, sem a tagadás, sem a Fiú visszautasító szava nem ingatja meg rendíthetetlen hitének engedelmisségében. Ha a Fiú életét egyre mélyebb „kiüresedésként” ábrázoljuk, az anya élete ennek hűségese kíséője.

Még egy kérdés fölmerül itt. Osztózhat-e a Keresztrefeszített tudatában, hogy hordozza az Úr előtt a világ bűneit (a világét, amelytől nem kívánja elhatárolni magát)? Úgy látszik, Mária, akit semmilyen bűn nem érintett, nem ismerheti meg mindazt, amit a Szent Ignác módszerével elmélkedők a lelkigyakorlat első hetében szemlélnek: saját bűneinket a világnak Lucifertől és Ádámától eredő bűnén belül. Erre azonban azt kell válaszolnunk, hogy a bűnről való igazságot sokkal mélyebben megismeri a Fiúra gyakorolt hatásában: abban, ahogyan a Fiúnak viselnie s az Atya előtt kinyilatkoztatnia kell. Mindezt Mária világosabban látja, mint bármelyik bűnös, aki a „Keresztrefeszített való beszélgetésekben” sem jut el addig a pontig, hogy a bűn teljes súlyát és valóságát fölmerhetné. A Mater Dolorosa, bár nem éli át fizikailag a Keresztrefeszített fájdalmát, mégis mélyebben szenved attól az elviselhetetlen fájdalomtól, amivel az Istentől elhagyatottság érzése növeli Jézus gyötrelmét: ekkor minden bűnősnél mélyebben szenved végig az „első” hetet”.

Mindez kezdeti témánkhoz vezet vissza. Az Anya bennő dialógusa Fiával a befogadás és odaadás egységében némán is beszédesebb minden szónál. Az, hogy adhat, az anyaságtól az

imádásig mindent magában foglal. Mert az Anya soha nem felejtí el, hogy gyermeke a magasságos Isten Fia, és a Szentlélek ereje által fogant meg benne. Szeretete nem irányul egyoldalúan Krisztus emberségére, imádása pedig istenségére. A kettő áthatja egymást, hiszen anyai jósága mindkettőt az Atya örök odaadásához kapcsolja hozzá. Az istenihez való viszonya nem választja el az Atyától az anya-gyermek kapcsolatán túl.

Nem vállalkozhatunk rá, hogy mindebből a keresztény elmélkedéshez következtetéseket vonjunk le. Csupán példaként említhetjük, hogy bármilyen bensőséges viszony fűz is a bennünk lakozó Jézushoz – annyira, hogy a pusztaság szó által való megértés szavakon túli egyetértéssé mélyül –, soha nem feledkezhetünk meg az Úr szolgálóleányának józan kötelességtudásáról és a pusztaság kopárságáról. Lehetséges, hogy találunk a pusztában „vigasztaló” oázisokat, ahol hálálkodva megpihenünk és felfrissülünk, mégis hatalmasabb a pusztaság, amelyen türelemmel végig kell vándorolnunk. Ezért nem szabad az apokaliptikus pusztával azonosítani azt, amit hagyományos értelemben elhagyatottságnak nevezünk. A sivatagi nap perzselhet is. S mi szívesen felüdülnénk a sárkány által fakasztott vízáradatban, pedig az elsodorna bennünket, ha a föld jótékonyan el nem nyelné (Jel 12,15). Ebben az esetben nem szabad elfelejtenünk, hogy Mária útján járunk, s a bennünk rejlő titkot, amely bennünk és általunk kíván növekedni, anyai s egyben áhítatos odaadással gondozzuk.

2. Az egyház útja

Mária útjától az egyházi szemlélődéshez a Keresztrefeszített rendelkezése vezet át. Hiszen édesanyját az egyház középpontjába állította, az egyház pedig az ő teste és jegyese. Nem meglepő tehát, hogy itt újra megtaláljuk az egyesülésnek azt a formáját, amely anya és fia dialógusát benső egységükön belül tette lehetővé. Persze megváltozott alakban, hiszen már nem a gyermek él az anyában, hanem a tagok a testben, amely az egyház és Krisztus teste is. Mert a vőlegény és a menyasszony „egy test”.

Nem elemezhetjük itt részletesen az egységhez vezető két út összefonódását – a jegyesi és testi kapcsolatát. Csupán azt gondoljuk meg, hogy ez a misztérium hogyan hat a keresztény elmélkedésre. Kézenfekvő, hogy Krisztus és az egyház egyesülése, amennyiben az Atya megnyilvánulásának végleges formája benne felismerhető, egyetlen „Ige”, amely minden egyes szón túl az egymásnak adott élet csöndjében teljeseedik ki. Mint Isten legvégső kinyilatkoztatása ez a titok a legbensőbbek közül való – akár az asszony és a férfi egyesülése, amely csöndben történik, hiszen itt nincs helye a „beszédnek”, mégis olyan kölcsönös és teljes megnyilvánulás, amelynek csöndje minden szónál beszédesebb. Ehhez a képhez (mely több a pusztaság képnél) kapcsolódva világossá válik, hogy a Szó és a reá adott válasz között eltörlül a különbség. Mondhatjuk ugyan, hogy a férfi kezdeményezése a „Szó”, az asszony beleegyezése és készsége pedig a „válasz”, mégis kettejük egymásért és egymásban való létében a különbségek megszűnnek. Ha a megtermékenyítés aktusát a férfi szavaként értelmezzük, a szülés az asszony mindent felülmúló válasza.

Krisztus és az egyház jegyesi viszonyában Krisztus mint Istenember és az Atya Igéje, egészen más módon, legfőképpen Eukarisztiájának szabad spontaneitásában marad a hatékony Ige. Az egyház – mint Mária, az Úr szolgálóleánya – az Ige ajándékát „félénk tisztelettel” (Ef 5,33) fogadja el. És a szó, amellyel az egyház válaszol, egyben Igéjének visszhangja; persze aktív visszhang ez, de kinyilvánítására az Igétől kapott erőt. Úgy, hogy először „létrejött” az Ige által – tehát teremtmény, az Ige alkotása. S nemcsak egyszer született meg, hanem újra s újra „létrejön”; a Vőlegény Eukarisztiája által maga is felhatalmazást kapott arra, hogy ezt az Eukarisztiát „létrehozza”. Mint az Igére való válasz, arra kap megbízást, hogy (az eukarisztikus áldozatban) magát az Igét hálaadás (eukarisztia) formájában visszaadja az Atyának.

Itt teljeseedik be az, ami az Ószövetségben már jelzésszerűen megvolt: például a zsoltárok mint Izrael válasza magától Istentől vettek át inspiráló szót s beiktatták a Bibliába. Az egyház jegyese a Völegénynek, aki egyenrangú válasza hatalmazza fel: hatalmat ad neki az Ige kihordására és világrahozatalára. Persze mindez csak akkor válik teljesen érthetővé, ha megkülönböztetjük a Krisztus által kapott hatalmat (arra, hogy őt hathatósan megjelenítse az egyházban) és a közösséget, amely a Krisztust képviselő paptól elfogadja Eukarisztiáját és a bűnöktől feloldozását. Ez azonban nem jelent mást, mint hogy a menyasszony nem sajátítja ki magának a völegényt, hanem az folytonosan önmagát ajándékozza nekik (amint a papi hatalmat sem magunk szerezzük be, hanem apostoli utódlás által ajándékba kapjuk).

Az egyház tagjaként elmélkedőnek ez azt jelenti: olyan testbe épült bele, amelyben az ajándék, az elfogadás és visszaadás cseréje már végbement s folytonosan végbemegy. Istennel érintkezésük valódi formája inkább ez, mint a szavakkal történő beszéd, bármilyen lényeges is az. Az elmélkedő létével már ebben részesedik; az egész test tagjaként kell neki is véghezvinnie azt, amit az egész test cselekszik, ami a lényegét alkotja. A test azonban nem áll tagjai fölött vagy kívül, hanem bennük létezik; az egyháznak felelősséggel tartozó tagok cselekedeteire hozzátartoznak az életéhez.

A szentségek magukban nem elegendőek; hozzájuk tartozik az Ige. Vissza kell tehát vezetniük minket a szóhoz: tudatára kell ébrednünk a kapott ajándéknak, s ez szólaltathatja meg a tőlünk várt választ. Az egyház tagjainak éppen itt kell az elmélkedés fáradtságát magukra venniük. Válaszunk feltételezi az elmélkedést, a magát eukarisztikusan odaadó Ige csodálatos ajándékának átélését; e fáradtság nélkül imádságunk válasza nem felelhet meg céljának.

Vegyük példának a szentségek hatékony igéjében részesülők elmélkedését. Például a feloldozás szavait. Egészen felszínesen úgy érthetnénk, mintha a bűneinktől való feloldozás egy közlekedési kihágás büntetésének elengedéséhez hasonlítana. Vannak, akik bizonyára így is gondolják. Nem is kerül túlságosan sok elmélkedésbe, hogy a szentséges feloldozás hátterét feltárjuk. Jézus kereszthalálakor magára vette bűneimet, s nagyszombaton a pokol mélyére temette őket. Tette mögött az irgalmas Atya teljesen szabad odaadása áll, ami miattam nem kímélte Fiát – felfoghatatlan, hogy a bűnös világot mintha jobban szeretné örökkévaló Fiánál! Mindehhez végül hozzájárul a Szentlélek működése, aki az Atyával és a Fiúval együtt beteljesíti a csodát: a bűn, amely valóságosan és végérvényesen elválasztott – vagy elválasztott volna – Istentől, a szeretet e hármassága, mégis egyetlen eseménye által nemlétezőnek tekinthető. Hozzászokhatunk az olyan eseményhez, mint a tékozló fiúról szóló példabeszéd? Nem rendít-e meg lelke mélyéig bárkit, aki csak félig is megéli ezt?

Valamennyi egyházi szentséget ilyen megrendüléssel kellene fogadnunk. De azt is említettük, hogy az evangélium szavainak, az egész Újszövetségnek is valamiképpen szentségi jellege van. Nem csupán betűk, hanem a Szentháromság lelkületéről és cselekvéséről tanúskodnak és azt közvetítik: általa fordul Isten a világ, az egyház és minden egyes ember felé. Jézusnak sok szava és cselekedete láthatóan egy meghatározott irányba mutat, egy szentségi ajándékban összegződik. Kána, gyakori lakomái a bűnösökkel és vámosokkal, a lakoma a farizeusnál, a bűnös asszonnyal, a lakomáról való példabeszédek, a kenyérszaporítások (János közvetlenül ezekhez köti az eukarisztikus ígéretet), a lakoma Betániában: csupa olyan tette Jézusnak, ami az Eukarisztiának minden szót felülmúló Igéjébe torkollik. A szavak és a tettek külön folyamként ömlenek bele a szentség tengerébe. Lényegét azonban már előre jelzik Jézus szavai és tettei.

Egy fontos megjegyzést hozzá kell tennünk. A szentségben sok szó és tett találkozik egybe. Az elmélkedő kereszténynek ezért teljesen elfogadható, hogy az összegző szentségi Igéből visszatérjen az azt magyarázó és értelmező egyes szavakhoz, s a szemlélődésből közben maga is áttérjen a szóbeli imára. Újplatonikus babona, hogy az elmélkedés „magasabb foka” az imádságnak, mint a szóbeli ima, akár az egyház imái, akár spontán

megnyilvánulások. Aki a szóbeli imát leértékeli, az a megtestesülést tagadja vagy próbálja elspiritualizálni. Jézus szóbeli imára tanított, de elvárta, hogy igyekezzünk a mélyére hatolni azoknak a szavaknak, amelyekre a saját imáiból megtanított. Az egyházban ez annál is természetesebb, mivel az egybegyűlt közösség imája nagyjából csak szóbeli lehet, s csak a közös imádsággal váltakozva kaphat helyet a közös elmélkedő hallgatás.

A közös elmélkedés csöndje azonban nem válik az egyes jelenlevők pusztá magánimájává. Ez az elmélkedés az egyházi közösség dimenziójában folyik le. Hiszen fel kell mérnünk „az összes szenttel együtt, mi a szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység” Isten szeretetében (Ef 3,18), erre pedig egyedül nem vállalkozhatnánk. Nem azt fontolgatjuk, hogy „nekem”, hanem hogy „nekünk” mit ad Isten. Persze mindezt személyesen, vagyis nemcsak magamért, hanem a „testért”, amelynek része vagyok. Így magától értetődik, hogy az egyházi elmélkedés csöndes könyörgésekből, másokért végzett hálaadásból és értük való felajánlásból tevődhet össze, anélkül hogy szóbeli imává alakulna, hiszen a szentséghez hasonlóan az elmélkedésben is a befogadás a fontos: odafigyelésünk a nekünk mondott, nekünk szánt valóságra, a megnyílás annak isteni dimenziói előtt.

Az egyház körében az ilyen ima a *liturgia*: a nekünk felajánlkozó isteni szeretet alázatos szolgálata; s ez szöges ellentéte a széjjelszórt kincs mohó harácsolásának. Mária józan és tárgyilagos útja ismét figyelmeztet: ha a liturgikus imát és elmélkedést „csopordinamikai” vagy „ekszztatikus-karizmatikus” imával akarnánk egybeolvasztani, az olyan volna, mintha tüzet és vizet próbálnánk összekeverni. Az elmélkedő figyelés csöndet, a közös liturgikus ima pedig fegyelmet követel mindenkitől.

A szóbeli imának csak akkor lesz újra becsülete az egyházban, ha a közös istentiszteleten kívüli elmélkedésben is igazolódik. Az egyházi életben sok a személyes elem, de semmi sem sajátítható ki. Minden ima a szentek közösségében megy végbe, ők támogatják s velük együtt szól Istenhez. Ha a keresztények az evangélium mélységeit szeretnék feltárni, tudják, hogy előttük számtalanul sokan kísérelték meg ugyanezt; hogy a mennyei egyház velük együtt most is ugyanezt teszi, s belelát azokba a mélységekbe, amelyeket ők fáradtságosan próbálnak feltárni. Ha ehhez az egyházhoz fohászkodunk, biztosan segít, hogy megtaláljuk a szántóföldben rejlő kincset, amit keresünk. Ha tudjuk, hogy a szentek mellettünk állnak, akkor ráeszmélünk, hogy mi is ennek a közösségnek tagjai vagyunk, nekünk is segítenünk kell tehát a többieknek. Az Úr valamelyik titkával foglalkozunk, de ez az Úr nem mindenkitől elszigetelt lény, hanem egyházának feje, úgyhogy aki az Úrnál időzik, az mindig egyházának körében marad. Evangéliumi szavai és tettei, csodái és szenvedései mind az egyházra utalnak, azon keresztül pedig az egész emberiségért mennek végbe. Sőt nemcsak külső tettei, de minden benső állapota, egész embersége a megváltás művét szolgálja. A személyes Krisztussal mindig jelen van a közösségi Krisztus is.

Csak egyszer kell végigelmélkednünk az eukarisztikus dráma eseményeit, s felismerjük, hogy a közösség egybegyülekezésétől kezdve, ami már a jelenvaló Urat veszi körül, az Úr jelenléte az ünneplők számára egyre élőbb lesz. Kezdődik a szent szövegek felolvasásával s azok magyarázatával. Folytatódik az ajándékok előkészítésével, amelyek az Atya ajándékainak részévé válnak. Beteljesedik a Fiú testi jelenlétében: érte mondunk köszönetet, az ő imáját mondjuk utána. Végül az áldozásban teljesen belépünk jelenvalóságába, hogy aztán befejezésül őbenne és övele az Atyát dicsérjük ezért a felfoghatatlan egyesülésért, atyai feltárlkozásának csúcspontjáért, amely túl van minden kimondható szón.

Éppen a szemlélődés egyházi dimenziójában válik tehát nyilvánvalóvá, hogy minden kimondható szót a némaság holdudvara vesz körül, az elhallgatásé – hiszen minden kimondhatónál többről van szó. Ebből a körből a szavak átlelkesülve, mégis visszafogottan jönnek elő, s így is kell meghagynunk őket, hogy jelentésüket el ne veszítsék. Hiszen többet jelentenek, mint amit elmondanak. Amint a szentségi szavakról mondjuk: kieszközlük, amit kifejeznek. S a láthatatlan eredményben rejlik benne a kimondott szók súlypontja.

A keresztény kinyilatkoztatás jellegéből nemcsak az világlik ki, hogy Isten nagyobb annál, ami elfér a megformált szavak vagy tettek határai között – a csúcsával a földön álló háromszög fölfelé a végtelenbe nyitott –, hanem az is, hogy az egyház, amelyhez Isten szava közvetlenül szól, soha nem tekinthető önmagába zárt, önmagával beérő formának. Isten partnere és címzettje a világ, s az egyház Krisztus küldöttje ebben a világban. Önmaga lényegét múlja felül: Isten eszköze az emberi teremtés egészéért. Az egyház csak úgy töltheti be hivatását, ha folytonosan „szívében hordozza” a rábízott titkot, amelynek maga is szerves része. Még arra sem kapott engedélyt, hogy ezt a titkot válogatás nélkül világgá kürtölje; nem szabad „az igazgyöngyöt a disznók elé vetni”, amint Jézus kemény szava figyelmezteti. Mégis missziós küldetést kap („tanítsátok meg őket megtartani mindent, amit mondtam nektek”), s felelősséget kell vállalnia azért, hogy a prédikációt és a katekézist értelmesen végiggondolt fokozatokban alkalmazza.

Mindez ott visszhangzik a keresztény elmélkedés felépítésében. És ha elsőnek a „befelé való” utat, a hármis misztérium titokmélyét igyekszik feltárni, hogy azt az önmagát kiszolgáltató Isten kegyelmével értelmezze – nem feledkezhet meg arról, hogy e misztérium az egész emberiségnek javára szól. Sőt Jézus Krisztus az emberré válásban, szenvedésében és feltámadásában kezdettől az emberiség egészét tartotta szem előtt és teljesítette ki. A Krisztussal való személyes találkozás meghittsége sosem kisebbítheti az ő egyetemes szándékát; eukarisztikus odaadása éppúgy az összes embernek szól, ahogyan a kereszten valamennyiük bűnét magára vette. Aki ezt az elmélkedésben felismeri, az önmaga felajánlásával nemcsak az Úrnak, hanem a világnak is oda kívánja adni magát.

A Lelkigyakorlatok könyve utolsó elmélkedései Jézus életét az isteni világterv kozmikus távlataiban szemlélik. Újra Isten rendelkezésére bocsátjuk magunkat e terv véghezvitelében: a „suscipe, Domine”: „vedd, amit felajánlok” – szolgálata mellett ott áll a másik szó: „sume”: vedd el és emészd fel, amit talán nem merek felajánlani, ami önös létemben talán nem akar egyetemes szándékolni engedelni. Az elmélkedő ember az isteni odaadás tágassága láttán kikényszerül saját zártnak vélt létéből. Ez nem rombolja le személyiségét, hanem beteljesíti. Amennyire ez teremtménynek lehetséges, annyira átveszi az egészen másokért élés létformáját, amely Isten benső háromságos titkát betölti.

Csak így egyházi az elmélkedésünk. A keresztény ember és az egyház lényegéből fakad, hogy túl kell lépni mind a személynek, mind az egyháznak a határait. A világ bevonása az elmélkedésbe így semmiképp sem okoz szétszórtságot, sőt, éppen a lényegre koncentrál: Istennek a kinyilatkoztatásában megnyilvánuló szándékára. Ilyen összeszedettség azonban csak akkor következik be, ha az elmélkedésben Isten szemével igyekszünk nézni a világot. Nem úgy, ahogyan a világ önmagát látja, nem is úgy, ahogyan mi szoktuk látni – ez valóban szétszórtság volna –, hanem úgy, ahogyan Isten látja, Istentől való elidegenültségében, amibe menekülni próbál, s Istenhez való közelségében, amivel Isten bevonja irgalmának művébe Fiának küldetésével. „Benne”, a háromságos és szeretetét kinyilvánító Istenben „élünk, mozgunk, és vagyunk” (ApCsel 17,28). Elmélkedésem és hétköznapi világi munkám közt csak akkor nem támad szakadék, ha Isten odaadását együtt szemlélem a mindenkinek odaadottságával („még a legkisebbnek is testvéreim közül”).

3. A világ útjain

Az egyház az, amely önmagán tülemelkedve arra tanít, „találjuk meg Istent minden dologban”. S ne csak fáradozva keresgéljük, mint aranyat a szemétdombon, hanem úgy találjunk rá, mint aki öröktől fogva itt van. Ha a nem keresztény keleti vallások a nirvánához vezető utat keresik az elmélkedéssel s végül el is jutnak a nagy megvilágosodás állapotába, akkor igen könnyen átéljük már a világ s önmaguk belső ürességét is. Ha a keresztény a maga elmélkedésében rátalál Isten teljességének titkára az ő benső isteni odaadásában, ahogyan ez

Jézus Krisztusban, Eukarisztiájában és egyházában megnyilvánul, akkor könnyen fölfedezi ezt a teljességet a látszólag istentagadó világban is. Ha azonban nem elmélkedve imádkozik, hanem csak személyes kívánságait tárja Isten elé, akkor sokkal nehezebb lesz a teljességre rátalálnia. Lehet, hogy belekóstol a keresztény érzületbe, s könyörög önmagáért, övéiért, mindazért, ami szívét nyomja – anélkül azonban, hogy Isten végtelen szándékát kutatná. Krisztus így biztatja tanítványait: „Bármit kértek a nevemben” (Jn 14,13). Ez azt jelenti, hogy az ő egyetemes gondolkodásmódja szerint kell kérnünk, ezt azonban csak az elmélkedő hitben közelíthetjük meg.

Istennek nemcsak jelenléte tölti be az egész világot, hanem üdvözítő szándéka is. Ennek köszönhető, hogy hétköznapijainkban sem vagyunk távolabb Istentől, mint imáinkban vagy az istentiszteletben. Ehhez azonban arra van szükségünk, hogy személyesen is átéljük a hozzá fűződő tényleges kapcsolatunkat, s ezt leginkább az elmélkedésben tehetjük meg. Ebben válik lehetővé, hogy újra felismerjük Istent ott is, ahol első pillanatra felismerhetetlen. Krisztus jól ismert szava szerint „a legkisebb testvérünkben” is megtaláljuk: az éhezőben, a szomjazóban, az idegenben, a mezítelenben, a betegben, a fogolyban és minden hozzájuk hasonló emberben, legfőképpen azonban ellenségeinkben.

De hogyan találjuk meg a jóllakott, szép házban élő, jól öltözködő, sportos, gazdag, mindennel ellátott polgárban – hacsak nem látjuk meg benne a még kisebb testvért, aki tudatában sincs éhségének, szomjúságának, idegenségének, kicsinységének, akárcsak Laodicea a Jelenések könyvében: „Azt mondod: Gazdag vagyok, dúsgazdag, nincs szükségem semmire. Nem látod, hogy nyomorult vagy, szájalomraméltó, szegény, vak és mezítelen? Bárcsak hideg volnál vagy meleg! De mivel langyos vagy, se hideg, se meleg, kivetlek a számból.” És így folytatja: „Akiiket szeretek, azokat korholom és fenyítem.” (Jel 3,19) Az elmélkedésben észre kell vennünk Jézus kettős gesztusát: szigorú fenyítés – szeretetből. Mi is leleplezhetjük, nevükön nevezhetjük a betegségeket, anélkül, hogy szépitgetnénk, de csak Urunk gondolkodásmódja szerint, szeretetből. Hiszen e nagyon is világi mindennapokban újra és újra felismerjük azokat, akikért – „a sokakért” – meghalt Jézus. S éppen gőgös eltávolodásunk Istentől az, amit Krisztus magára vett és egész borzalmában átszenvedett.

A Lelkigyakorlatok könyve utolsó elmélkedésének címe: Út a szeretetben – ez az egyházból a világba vezet bennünket, s négy lépésből áll. (Lelkigyakorlatok könyve, 234–237.)

Először fontolóra kell vennünk, hogy ajándékba kaptuk mindazt, ami oly nagy mellénnyel és magabiztosan hirdeti jelenlétét a világban. Mégpedig nem az elérhetetlen magasságokból ereszkedett le hozzánk, hanem olyan Isten adta nekünk, aki ajándékával magát a lehető legmélyebben megalázza és kiüresíti. A teremtés, a kegyelem állapota, a megváltás műve egybekapcsolódik. Elválaszthatatlanok, hiszen oszthatatlan Istennek az a szándéka, hogy magát a végsőig megossza velünk. Az elmélkedés által tehát Isten egész magatartását felismerhetjük a dolgok pusztá létében is. Látszólag könnyebb őt az érintetlen természetben fölfedezni – az erdőben, a hegyekben, a pusztában, a tengerben... –, de hát miért ne lehetne fölismerni az ember által formált, sokszor elcsúfított tájban, és nemegyszer a nyomasztóan agresszív emberi művekben is? Isten türelmesen helyet ad teremtményei minden alkotásának. Sokan távollétnek és ürességnek vélik ezt a türelmet és nagyvonalúságot. A keresztény elmélkedésben azonban kegyelemteljes közelséggé válik. Szabadon hagy bennünket, de mellettünk áll, jóságosan és irgalmasan törődik velünk, anélkül, hogy ránk erőltetné magát. Isten szabadságunkban meghagyva kísér bennünket: elmélkedésünk Jézus Krisztusban látja meg, hogy „az Úr mennyire óhajtja önmagát is nekem adni, amennyire isteni rendelkezése szerint ezt teheti”. Isten csak azt kívánja, hogy akit szabadsággal és gondoskodásával megajándékoz, az a maga teremtményi világát az ő rendelkezésére bocsássa.

A második lépés mélyebben vizsgálja az Istentől kapott kegyelmet: hol lehetne az a hely, amelyet Isten átenged arra, hogy megtöltsük ajándékaival, ha nem saját magunkban? Mi lehetne rajta „kívül”, hiszen ő minden teret betölt? Az elmélkedésben végig kell gondolnunk, hogy Isten még az önállósított teremtményben is ott él – legyen az kő vagy növény, állat vagy ember. Ugyanezt jelenti az is, hogy a teremtmények a maguk önállóságában sem lakhatnak máshol, mint Istenben. Abban a térben tehát, amit Isten szabadon átengedett másoknak. Beszélhetünk „kifelé ható műveiről”, ha ezek nem azonosak vele magával – de hol lennének ezek a művek, ha nem mélyen őbenne, a Háromságban? A Szentháromság az Atya odaadása a Fiúnak (hiszen az Atya mindent a Fiúért teremtett), a Fiúé az Atyának (akinek lába elé helyezi a beteljesült világot) s a teremtő Szentlélek odaadása mindkettőnek (hiszen mindörökké az ő szeretetük s ez a szeretet dicsőül meg benne mindörökké). Az elmélkedésben Krisztuson át szemléljük a háromságos Istent. Ezért a teremtményekben való jelenlétét benső isteni odaadásuk nyomai vagy mind kifejezettebb képei alapján fogja magyarázni. Ezeket minden teremtmény lényegében, törekvésében és vágyában megtalálja. A képet elhomályosíthatja s el is temetheti a teremtmény vétkes önössége, sőt démonikus ellentétébe is fordíthatja, de minden torzulásában felismerhető marad a nekünk ajándékozott lét igazi értelme: saját léte a másért való létben teljes.

Az emberi élet kibogozhatatlan sokrétűsége végtelen változatain át mindig ugyanazt az alapformát mutatja. Ez csak akkor tetszik paradoxonnak, netalán ellentmondásosnak, ha Isten háromságos lényéről nem tudunk. A hívő elmélkedés azonban Isten képmásának s az erre adott válasznak látja az embert. E kapcsolat révén maga is törekedhet arra, hogy saját létét a másokért adott életben tegye teljessé azzal, hogy másokat is egyedülálló értéként mutat fel.

Mindez semmiképp sem magától értetődő, olvassuk ki a harmadik lépéséből; az Isten és világa, a végtelen és véges szabadság közti párbeszéd számtalan felvonásos dráma, amiben Isten maga is részt vesz – ennek végső bizonyítéka a kereszt. „Mérlegeljük, Isten minden teremtett dologban mennyire fárad miattunk, úgy, mintha terhes munkát végezne el értém.” A világtörténelem sok-sok vérgőzétől sokan nem látják meg Isten gondviselését, vagy azt hiszik, hogy közönyös szemlélőként előkelően trónol a világ fölött. Elmélkedésünkkel aztán nem is tesznek mást, mint a csatából elhúzódnak valami biztos helyre. Elfelejtik, hogy Isten már az Ószövetségben is mennyire beavatkozott a történelembe: haragudott, teremtő művét megbánta, büntetni akart, mégis mindig irgalmas Isten volt: „Szívem elváltozott, egész bensőm remeg. Nem hagyom, hogy fellobbanjon haragom, Efraimot nem pusztítom el többé, mert Isten vagyok, nem ember.” (Oz 11,8–9) Végül Isten a világ egész terhét magára veszi; megengedi Fiának, hogy egészen a szégyenletes kereszthalálig alázkodjék, „átokká” és megtestesült „bűnné” váljék. Aki erről tudomást nem véve akar gondtalan-boldogan Istenről elmélkedni, az elmegy az igazság legmélyebb lényege mellett s illúzióban ringatja magát. A keresztény elmélkedés útja csak az lehet, hogy „egész személyünket” Isten rendelkezésére bocsátjuk a világgal való „fáradozásához” (Lelkiyakorlatok könyve, 96).

Az utolsó lépés talán a legnehezebb, mindenesetre keresztény szempontból a legváratlanabb. Elmélkedésünkben meg kell tanulnunk, hogy úgy nézzük a világot és minden kincsét, ahogyan eredetéből kiárad: „ahogyan a napból kiárad a fény, a forrásból a víz”. Teilhard de Chardin a régi merev világképpel szemben megmutatta, hogy a mindenség hatalmas fejlődési folyamat. Úgy vélhetnénk, hogy szemlélete közelebb vihet bennünket ehhez a látásmódhoz. Bizonyos értelemben talán igen. De ahhoz a középponthoz nem juttat el, amit ez az elmélkedés közvetíteni szeretne. Nem a dolgok horizontális, egymásból való származására kell figyelnünk, hanem azok vertikális híradására Istenből.

Mit jelent az, hogy „fentről lefelé” kiárad? Isten „helye” mindig fönt van, a teremtményé mindig lent; minden, ami a teremtményben végeleges, szüntelenül rászorulhat a teremtő és megváltó Istenre. S ez nemcsak a teremtett világ mezítelen létére és hatókörére vonatkozik, hanem minden cselekedetére is. Elsősorban éppen a legfontosabb törekvésre, amely Istent

keresi. E törekvés látszólag éppen ellenkező irányba tart: letről fölfelé, mint a platonikus érosz állítja. De az Isten felé törekvés mikor méltó öhozzá? Szent Ágoston szerint akkor, ha tiszta vágyakozás Istenre (desiderium): olyan magatartás, amely mélységesen megértette, hogy egyedül Isten az, aki szabad és kegyelmesen alászálló szeretetében betöltheti ezt a vágyakozást. A teremtmény vágya nem lehet hatalmi törekvés, hogy birtokba vegye Istent, hanem az odaadás vágya, hogy Isten vegye birtokba őt. Ezt a vágyat Isten szeretete formálja úgy, hogy készségesen fogadja be az ő alászálló szeretetét, s kész legyen arra is, hogy a maga szeretetével – akár Isten, akár ember iránt – ehhez a lefelé ható mozgáshoz igazodjék. Ebben az alászállásban Isten az abszolút szeretet lényegét nyilvánítja ki nekünk. Az Atya elküldi hozzánk Fiát, a Fiú szabadon és készségesen alászáll legkisebb testvéréhez is, a Szentlélek leszáll Jézus megkeresztelésekor s az egyház pünkösdjekor, hogy osztozzék az Úr és egyháza földi sorsában és irányítsa azt. Istennek az egész világot átfogó egyetemes gondoskodása megajándékoz bennünket a szeretet reánk is érvényes ösképeivel.

Ezzel az utolsó, negyedik lépés meghaladja az elsőt, amelyben Isten akaratáról volt szó: „isteni alászállásával amennyire csak lehetséges, közli magát velünk”. Az „oikonomia” szóval jelölhetjük ezt a drámaian megrendítő alászállást. Isten közösségvállalását teremtményével. A görög „oikonomia” szóból teljesen hiányzik az a jelentésárnyalat, amely egy abszolutista fejedelem kegyes „leereszkedésére” utal nyomorult és méltatlan alattvalóihoz. Nem jelent mást, mint Isten odafordulását a világhoz és fáradozását érte. S ha ez – mint írva van – Isten legvégső odaadása teremtményének, akkor nem tekinthetjük befejezett ténynek, hiszen lényege szerint újra s újra végbemenő, mindig lenyűgöző esemény. Mindegy, hogy a világot léteben folyamatos „teremtés”-nek tartjuk-e vagy sem. Az is egyremegy, hogy Isten akaratára figyelünk-e, amely léteben megtartja a világot, vagy pedig „abszolút hatalmára”, amely bármikor visszaengedheti a semmibe. Ezek az okoskodások nem érintik a keresztény tapasztalatot: Isten odafordulása a világhoz, odahajlása minden egyes teremtményhez „folyamatos” esemény, s ezt éppen az elmélkedésben tudjuk közvetlenül átélni. Példaként felidézhetnénk az eukarisztikus eseményt: a megdicsőült Úr szüntelen megújuló jelenlétét a földön élő egyházában. Ez az esemény azonban nem választható el többi cselekedetétől: amikor az imádkozókhoz, a szenvedőkhöz vagy a haldoklókhoz fordul oda; egyáltalán mindenkihez, aki „a fentről jövő legfőbb s végtelen erőből” él.

„Isten folyamatos fényének” azonban van még egy harmadik aspektusa is, amiről Magdeburgi Mechtild oly gyakran beszélt. Ez visszautal a második lépésben mondottakra. A világ „helye” – mondtuk ott – magában Istenben van, tehát háromságos életében: ahogyan az isteni személyek folyamatosan áradnak egymásból, egymáshoz, egymásba. Önmaguk folytonos ajándékozása ez. A „relatio substinens” szakkifejezés mit sem mond erről a végtelen eseményről. Legföljebb akkor, ha a „relatio”-t tevékeny kapcsolatteremtésként értelmezzük. Tehát nem statikus tulajdonságként, hanem mint az isteni Személyeket magukat éltető mozgásként. Az abszolút szeretet e folyamán belül a teremtet világ sem lehet mozdulatlan pont. A magukat egymásnak ajándékozó isteni Személyeknek új alkalmat ad az ajándékozásra: a teremtő Atya odaajándékozta a világot a megváltó Fiúnak, aki „minden ellensége legyőzése” után az Atya lába elé helyezi; az Atya viszont őt teszi az egész világmindenség fejévé és foglalatává. Kettőjük Lelke mint „harmadik” az, aki az ajándékozás e végtelen körforgását kezdeményezi, élteti és beteljesíti. De semmiképp sem úgy, mintha öbenne végződne minden, hiszen rajta keresztül minden visszatér a Fiúban az Atyához. De az Atya is csak annyiban ősforrása és eredete mindennek, amennyiben önmagából mindig kiárad a Fiúba és a Szentlélekbe. A háromságos áradás mégsem iránytalan hömpölygés, megmarad a „szubsztancia” szigorú egységében (hogy ezt a régi szót használjuk), az áradások szigorú és visszafordíthatatlan rendjében.

A benső isteni mozgásokat azonban nem szemlélhetjük kívülről, még csak nem is sodortathatjuk velük passzívan magunkat. Az elmélkedésben nekünk is részt kell kérnünk

bennük, s Isten kegyelme bele is von bennünket áradó lényükbe. Máriának jutott a kegyelem, hogy alázatos szolgálóleánként megszüljön az örökkévaló Fiút az Atya akaratából. Az emberré lett Fiú kegyelméből mindnyájan részesévé lehetünk az Atyából való örök születésének, s ezáltal minket is magához emel az Atyára irányuló odaadásában. Kettőjük kegyelme, hogy közös Lelküket nemcsak mint valami eredményt ajándékozzák oda (a Lélek egyáltalán nem ez). A Lélek örökké származik, még rajtunk keresztül is, ha az Atya és a Fiú bevon bennünket a Lélek lehelésébe. Mindez az élő hithez tartozik, s nem mindig érthető vagy látható. Az örök életben azonban „látvánnyá” lesz, amely örökké telíti és felülmúlja látásunkat.

A keresztény elmélkedésben végül mindig újra belehatolunk ebbe a misztériumba. Ezt imadjuk anélkül, hogy átláthatnánk, tudva, hogy benne élünk: „Benne élünk, mozgunk és vagyunk.” Az evangélium szavai és eseményei s az apostolok magyarázatai elegendő fényt adnak ahhoz, hogy Krisztuson keresztül meglássuk a misztérium körvonalait. Ezt azért tárja föl előttünk Isten, hogy merítsünk belőle, s tudjuk: nem ábrándokat kergetünk, hanem az igazságban részesedünk. S ha az elmélkedésből visszatérünk a hétköznapi cselekvéshez, tetteink logikája csak elmélyíti bennünk a bizonyosságot.